

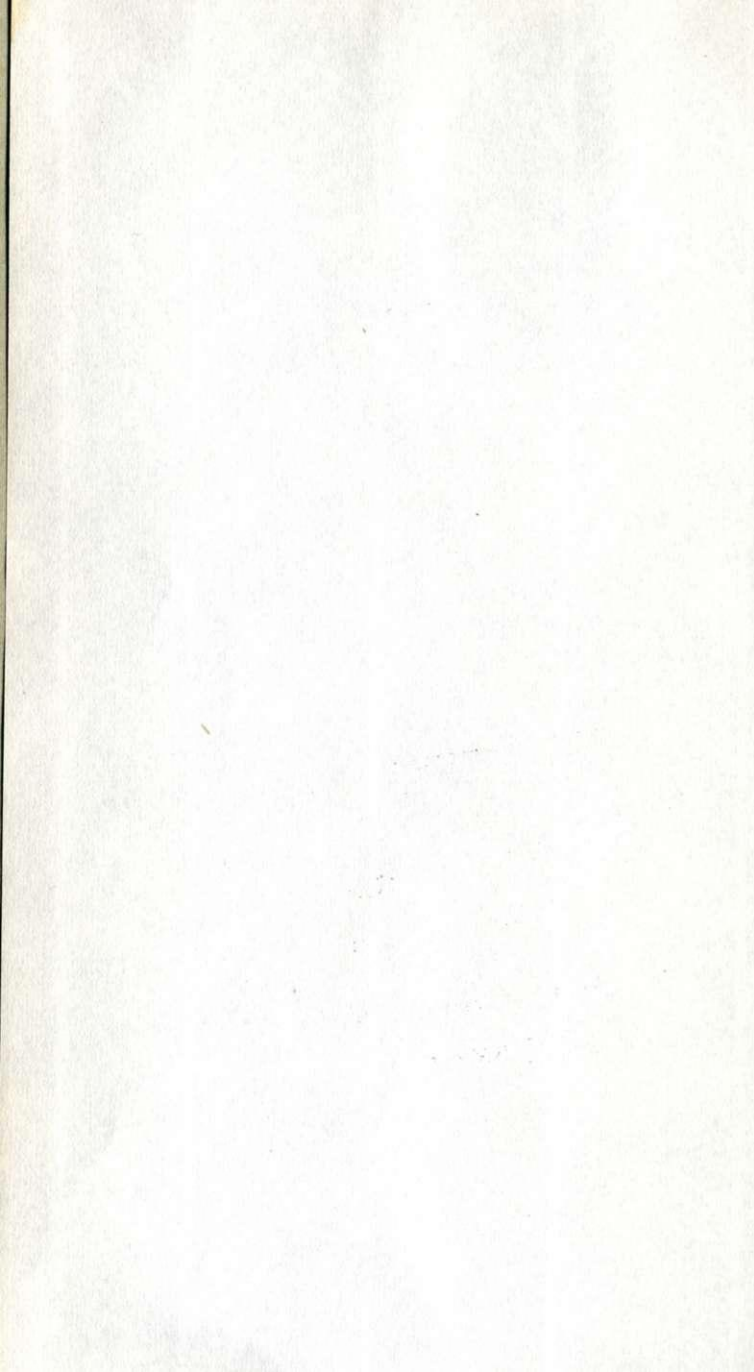

MAILA TALVIO
KOOTUT
TEOKSET
V

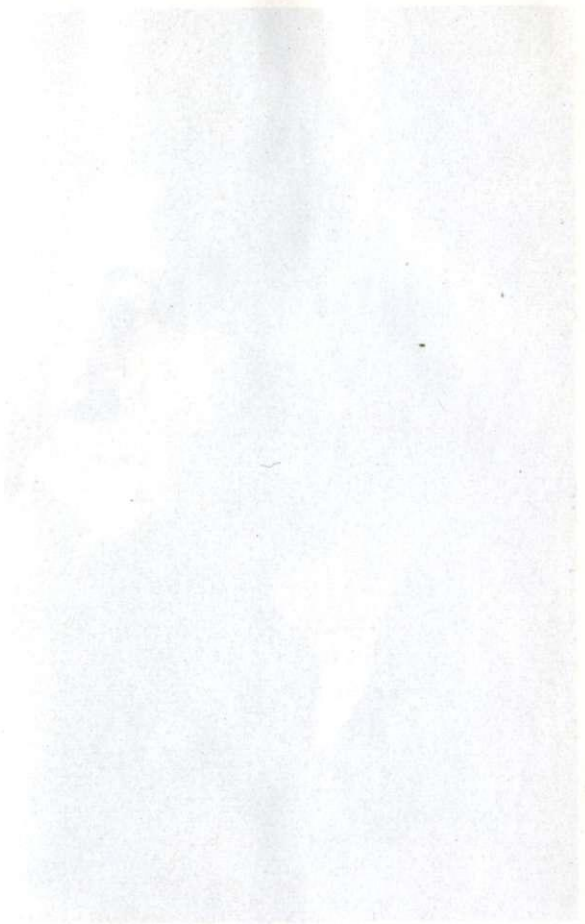

MAILA TALVIO

KOOTUT TEOKSET

V

SAATAKUNTAALAINEN

MAILA

TALVIO

Foto Commercialin ottaman valokuvan mukaan.

Maila Talvio

KOOTUT TEOKSET

V

SUOMESTA POIS
KAUPPANEUVOKSEN KUOLTUA
ERI TEITÄ • ANNA SARKOILA • ELINAN HÄÄT
KUN MEIDÄN KAIVOSTA VESI LOPPUU
TALONHUIJARI - HUHTIKUUN MANTA
LEMPIÄNIEMEN TYTTÄRET
VIIMEINEN LAIVA

Porvoo • Helsinki
WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ

Saariston Konelatomo Oy
Helsinki 1951

SISÄLLYS

SUOMESTA POIS	7
KAUPPANEUVOKSEN KUOLTUA	39
ERI TEITÄ	141
ANNA SARKOILA	239
ELINAN HÄÄT	359
KUN MEIDÄN KAIVOSTA VESI LOPPUU	399
TALONHUIJARI	433
HUHTIKUUN-MANTA	471
LEMPIÄNIEMEN	TYTTÄRET.....505
VIIMEINEN	LAIVA.....541

SISÄLLYS

	SUOMEN KIRJE	3
	KÄRPÄKÄRKINEN KULTIA	39
	ERI TIE	141
	ANNA KARKKILA	139
	ERIKIN KIRJE	129
	KIRJE MIEHEN KÄYNTIÄ VIERE KIRJUN	199
	TAOMUKSIA	411
	KIRJUN KIRJE	431
	KIRJUN KIRJE	491
	KIRJUN KIRJE	491

SUOMESTA POIS

E n s i m m ä i n e n p a i n o s i l m e s t y i 1899

HENKILÖT:

MATTILA, pienen maatilan isäntä.

TAPANI

ROOPETTI

SELMA

LAURI

} hänen lapsensa, Selman kansanopistotovereita.

ALPERTTIINA, Tapanin vaimo.

AHOKANGAS. Mattilan naapuri.

ANTTI

ANNA

} hänen lapsiaan.

HILTA, varakas talontytär.

VANHA LEENA.

VEIKKOLIN, metsänostaja.

Kyläläisiä, nuoria tyttöjä ja poikia.

Jos näytösten alussa kuvattuja dekoraatioita pidetään liian vaikeina, niin voidaan ne tietysti tehdä yksinkertaisemmiksi. Samoin voidaan tässä esitettyjen laulujen sijaan ottaa toisia, kunhan niider henki vain säilytetään.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

Mattilan tupa, tavallinen, siisti talonpoikaishuone: penkit pitkin seinää, perällä oikealla pöytä, jonka edessä rahi, keskellä peräseinää ovi, vasemmalla edessä avoin liesi, jossa rovio hiiltyy, ikkunoita. Mattila ja Ahokangas istuvat pöydän ääressä. Selma tarjoaa heille kahvia, sitten palatakseen lieden ääreen, missä Anna seisoo miesten puhetta kuunnellen. Lauri veistelee istuen penkillä oikealla. Kaikki ovat arkivaatteissa.

MATTILA

Kyllä se nyt pimeältä näyttää. Veden alla ovat kaikki vainiomme, karjanruoka lopussa, eikä kesää kuulu, vaikkei ole kuin viikko juhannukseen.

AHOKANGAS

Ja vielä ottivat meiltä sanomalehden, jotta pitää val-
lan kuin säkissä elää. Maksettu oli vuoden loppuun asti,
mutta vahingonkorvauksesta ei ole puhettakaan.

ANNA

Selmalle, matalalla äänellä

Mene nyt sanomaan se isällesi. Kerranhan se kum-
minkin on sanottava. Sinun olisi heti pitänyt hänelle
ilmoittaa, ettet aio jäädä tänne Suomeen kuolemaan
nälkään, kun Amerikka antaa leipää yllin kyllin.

SELMA

En ole saanut sitä sanotuksi.

ANNA

Jollet sinä sano, niin sanon minä.

SELMA

Ei, ei. Kyllä minä itse, kunhan jäämme kahden kesken.

MATTILA

Se tässä sentään eniten panee ajattelemaan, että nuori kansa kaikki Amerikkaan lähtee. Tämäkin kylä on vallan villissään. Ei meidänkään poikiamme enää mikään olisi pidättänyt, kaupunkiin piti lähdeettämän mullikkaa vaihtamaan matkarahoiksi.

AHOKANGAS

Lähteäpä on päättänyt meidänkin Antti.

Mattila luo pitkän katseen Selmaan, joka kiireesti kääntyy häneen selin ja alkaa puuhata lieden ääressä.

MATTILA

Vai jo Anttikin! Vaikka on asevelvollisuuden suorittanut.

ANNA

Selmalle

Mennään nyt puhumaan!

AHOKANGAS

Siitä se Antti niin harmistui, kun ei saatu perustaa sitä seuraa, jota teidän poikienne kanssa jo pitkin talvea ovat puuhanneet.

MATTILA

No, sen nyt vielä jaksaisi kantaa, mutta kuka täällä tulevaisuudessa työt suorittaa, kun parhaat voimat Amerikkaan menevät? Selman ja Laurin kanssa sitä minäkin ensi vuonna saan jäädä taloa pitämään.

SELMA

Annalle

Siinä kuulet!

LAURI

reippaasti

Mutta me sitä pidämmeikin kuin miehet!

AHOKANGAS

Oikein puhuttu, Lauri! Mutta minun poikani lähtee. Minulle ei jää kuin Anna. Rengit ja muonamiehet jo kauppaavat kellojaan saadakseen matkarahaa.

ANNA

lähestyen pöytää

Mitä me, isä, tänne jäämme nälkää näkemään. Lähdetään kaikki!

AHOKANGAS

hetkisen vaiettuaan

Siinä kuulet, naapuri. Noin nykyajan nuoriso puhuu.

MATTILA

Parempi, tytöt, että lähdette askareillenne kuin että tuossa turhia lörpöttelette. Ja ehkä mekin taas menemme vainioillemme.

Nousevat.

AHOKANGAS

Kiitoksia vain kahvista... Eihän vainioita tänä vuonna ilokseen katsele, mutta mentävä on.

Lähtevät. Ovessa kääntyy Mattila.

MATTILA

Lauri, lähde sinä jo hevosten luo.

Sulkee oven perässään.

LAURI

Tuossa paikassa!

Nousee, lähestyy takaapäin Selmaa, käy kiinni hänen hartioihinsa ja alkaa tanssia sekä laulaa:

Amerikan polkan tahtia
Ei sitä kaikki taidakkaan.
Joka tyttö ei sitä taida
Ei sitä tyttöä naidakkaan.

SELMA

riistäytyy irti

Mene nyt, kun isä käski.

Lauri kiepauttaa häntä vielä pari kertaa ja lähtee sitten,

ANNA

Kyllä se vain paras olisi, kun te kaikki lähtisitte. Kyllä teille täällä ikäväksi käy, kun me kaikki olemme poissa. Jätte kuin hiiret autioon taloon.

SELMA

Voi Anna, kun minulla on niin paljon ajatuksia, jotka eivät anna minulle rauhaa!

ANNA

Niitähän sinulla, Selma kulta, aina on ollut. Mutta heitä ne nyt sikseen. Antti tulee itse tänään puhumaan.

SELMA

kiihkeästi

Tuleeko?

ANNA

Tulee. Luuletko sinä että hän ilman sinua lähtee.

SELMA

ilostuen

Sitten jäämme molemmat Suomeen!

ANNA

leikillisesti

Tai menette molemmat Amerikkaan. Mutta näke-
miin nyt. Tulen illemmällä.

Ojentaa Selmalle kätensä. Lähtee.

SELMA

yksin

Kaikki he lähtevät, Anttikin. He jättävät Suomen, kun sitä onnettomuudet kohtaavat. Miksen lähtisi minä-

kin! Jos vain Antti tulisi pyytämään matkakumppanikseen! Mutta menisinkö sittenkään? Miksen menisi! parempi lähteä iloisemmille aloille, olemaan nuori ja onnellinen ...

Istuutuu rukin ääreen, hyräilee hiljaa itseksensä:

Jos sydän sulia puhdas on
Ja mieli vakaa, pelvoton,
Niin yhdy meihin, tänne jää
Ja pyhä vanno vala tää:
Tää Suomenmaa mun toimeen saa,
Tän eestä vaan mä ainiaan
Teen työtä saakka kuolemaan ...

Voi, tätä laulua, kun en ikinä olisi sitä kuullut!

Ovi lentää auki ja Laurin pää pistää esiin.

LAURI

huutaa

Vieraita tulee!

Katoaa ja tuuppaa sitten edellään sisään vanhaa Leenaa, jonka selässä on taakka vispilöitä, hosioita, tuohta yms.

SELMA

Vai Leenakos sieltä tulee! Hyvää iltaa!

LEENA

nauraen

Tuota siunattua poikaa, kun tuo minua vallan tuulaispäänä. Iltaa, iltaa (*puhaltaa käteensä ja ojentaa sen sitten Selmalle!*) Mitäs nyt taloon kuuluu? (*Laskee taakan selästään ja lämmittelee lieden ääressä tuon tuostakin puhaltaen käsiinsä. Jatkaa kimeällä, miltei saarnaäänellä:*) Jaa, jaa, tätä kylmyyttä ja tätä vesien paljoutta! Että mitä meinanneekaan Jumala kulta! Kunhan ei vain lähettäisi katovuotta! Muistan minä siihen aikaan, kun palvelin vallesmannivainajalla, että kanssa yhtenä keväänä piteli näin kauan kylmiä. Mutta eihän sitä silloin heinäniityillä veneellä soudettu.

Käy istumaan penkille.

LAURI

istuutuu hänen viereensä

Uskookos Leena, että minä tässä toissa päivänä sain riihen edestä hauen, elävän hauen?

LEENA

Vai elävän hauen! Jaa, jaa, ei se hyvää tiedä, kun veden kalat ihmisten ilmoille nousevat. Kunhan vain ei ennustaisi maailman loppua!

LAURI

Totta kai kalat vesien kanssa tulevat, vaikka vedet nousisivat piipusta sisään. Ja kuka sitä tietää, jos tätä jatkuu, vaikka jonakin aamuna tapaisimme kalat valmiina padassamme!

LEENA

Jaa, jaa... Ei taida emäntä olla kotona? Eihän se suinkaan vielä ole Amerikkaan lähtenyt?

SELMA

valmistaa Leenalle kahvia

Eihän toki. Tässä vastikään oli.

LEENA

kuiskaten ja levottomasti ympärilleen silmäillen:

Se oli sille rusthollarin Hiltalle myynyt sen paksun silkkinsä, jonka joulun edellä konttiryssältä osti. Ja Hilta, senkin hompsotin, oli paikalla pannut sen päähänsä kirkkoon, vaikka sellainen sade oli... Voi, voi, oikeinkos nyt kahvia! Eihän sitä olisi tarvittu! (*Puree sokeripalasesta puolet ja heittää toisen puolen takaisin rasiaan.*) Se Selma onkin niin nöyrä ja hyvä tyttö, näin köyhällekin ihmiselle. Toiset käyvät siellä kansanopistossa niin ylpeiksi... Kiitoksia vain. Kyllä se vanhan sydäntä lämmittääkin. Niin se sanoi vallesmannin rouvavainajakin aina, kun mulle kahvia kantoi, kun rekoolia olin kitkemässä. Jaa, jaa... (*Kuiskaten ja oveen viikuen.*) Veikös se Tapani nyt tosiaankin kaupunkiin sen korean härkämullikkansa, niinkuin kylällä puhuvat?

LAURI

Vei kun veikin, Leena kulta. Eihän niitä kaikkia käy Amerikkaan kuljettaminen! Hyvä kun pääsevät ihmisetkin.

LEENA

Jaa, jaa... Mutta kyllä niitä nyt meneekin! Jää tyhjäksi koko kylä. Vai vei se sen mullikan, joka kuitenkin oli niin hienopintanen että ..

LAURI

Mennään mekin, Leena. Minä rupean Amerikan kuninkaalle passariksi ja Leena rupeaa sen prinsessoille kamarineitsyeksi.

LEENA

nauraen

Jaa, jaa, jos olisinkin niinkuin silloin kun vallemannilla palvelin!

SELMA

Joko sinä, Lauri, kävit hevosia ruokkimassa?

LAURI

Ka en, koskas minä olisin ehtinyt. Pitihän minun vieras sisään saattaa.

SELMA

No, mene nyt. Kyllä minä jo seuraa pidän.

LAURI

*Laulaa, kädet vyötäisillä, ja kieppuu ympäri
Leenan edessä:*

Istuta, tyttö, sun ikkunas alle se kukkiva tikkemperi.

Tän kylän pojan taskussa naksaa se Saksan silinteri.

Mene juoksujalkaa ulos ovesta.

LEENA

nauraen

Jaa, jaa, mikä veitikka siitä on tullut! (*Kuiskaten*) Se Alperttiina kuuluu käskeneen tänne kylän tyttöjä. Se

kauppaa heille vaatteitaan, kun ei saa kaikkia mukaansa Amerikkaan. Eikös ole kotona puhunut mitään?

SELMA

On ehkä puhunut, vaikken ole sattunut kuulemaan.

LEENA

entistä salaperäisemmin

Ja vielä ne kertovat muutakin ... Jaa, jaa, on se Alperttiina aika ilkeä akka ...

Nousee ja tulee aivan Selman korvan juureen. Samassa avautuu ovi, ja Alperttiina, Anna, Antti, Kilta ja pari muuta tyttöä ja poikaa astuu sisään. Alperttiinalla on syli täynnä, osaksi kirjavia, osaksi liinavaatteita. Tytöt, tervehdittyään Selmaa, menevät lieden ääreen lämmittelemään. Pojat, niin ikään tervehdittyään, sytyttelevät piippujaan tai savukkeitaan. Leena on, suu hymyssä ja niiaten, karannut ojentamaan Alperttiinalle kättä.

LEENA

Hyvää iltaa, emäntä kulta. Minä tässä riensin tuomaan teille vielä lähtö vispilöitä, jos niinkuin tahtoisitte mukaanne ottaa.

ALPERTTIINA

Ohhoh, Leena raiska, luuleekos se, että minä Suomesta aion raastaa vispilöitä Amerikkaan! (*Nauraa*) En saa vaatteitanikaan kulkemaan. Niitä tässä pitää polkuhinnasta kaupata. No tytöt, ostakaa pois nyt! Hyviä, uusia ovat kaikki. (*Näyttelee ja levittelee vaatteita.*) Tämäkin hame on hienoimmista enkeliskalangoista ja kiiltää kuin silkki. Se on yhden ainoan kerran ollut yläni, nimittäin sisarentyttäreni häissä, kun se meni naimisiin sen Hovinkirkon rusthollarin kanssa. Silloin kaikki ne minun rikkaat sukulaiseni, emännät, tulivat käymään kiinni hameenhelmaani ja kysyivät: »villatykiäkö tämä on vaiko varsin silkkiä?» Osta pois sinä, Hilda, koska sinulla jo ennestään on niin komea silkki!

LEENA

makeasti

Niin tytöt, ostakaa pois, kun koreita kaupaksi on ja halvalla saatte!

HILTA

kopeasti

En tarvitse, on vaatetta ennestäänkin ja Amerikassa ostan lisää.

ALPERTTIINA

Amerikassa?

HILTA

Sinne minäkin lähden.

1. TYTTÖ

vaatimattomasti

Sellaiset meinat meillä on kaikilla.

2. TYTTÖ

Kas, kun siellä kuuluu saavan niin hyviä palkkoja ja täällä katovuosi tulee, niin eihän täällä enää ensi vuonna eläkään.

ALPERTTIINA

Mutta totta te Amerikassakin vaatteita tarvitsette.

1. TYTTÖ

Kyllähän ne olisivat hyvät ostaa, kun vain rahaa irti saisi.

HILTA

Kovin ovat vanhanaikaisia!

ALPERTTIINA

Vai ei ryökinälle kelpaa. Olkaa ilman sitten! Oma vahinkonne.

LEENA

Jaa, jaa. Hulluja olette, tytöt, kun ette koreita osta ... Mutta jos emäntäkullalla olisi joku vanha hame, niin minä sitten taas kehräisin ja tekisin vispilöitä...

ALPERTTIINA

nauraen

Minä sinun vispilöitäs ja kehruuksias en enää tarvitse. Ei Amerikassa kudota eikä kehrätä, siellä käyttää piikatyttökin ostokankaita ja tehtaan sukkia.

LEENA

Jaa, jaa, vai tehtaan sukkia!

ALPERTTIINA

Odottakaapa, jahka miehet tulevat kaupungista, niin saatte kuulla, kummoiseen maahan me tästä susien pesästä muutamme!

ANTTI

malttamattomasti

Onhan se jo kuultu.

LEENA

Jaa, jaa. Olisinpa minäkin nuori, niin rukkini polttaisin paikalla!

ALPERTTIINA

Sepä sen olisi. Mutta silloin et saisikaan hametta, vaan nyt sen sinulle annan. Sinun ei pidä voida kylällä kieliä, että Kirkkolan tytär olisi ahne.

LEENA

kauhistuneena

Taivas minua siitä varjelkoon! (*Makeasti*) Emäntä kulta, joka on niin hyvä! Kiitoksia vain monia tuhansia ja onnea vain matkalle!

Alperttiina ottaa vaatteet kinaloonsa ja lähtee. Leena menee hänen perässään. Tytöt ja pojat ovat ryhmissä, osaksi seisoen, osaksi istuen penkeillä.

ANNA

ottaen Selman vyötäisistä

No, Selma, tulethan sinä mukaan!

SELMA

epävarmasti

En tiedä.

ANTTI

Mutta jos isäsi saa hyvän hinnan talostaan ja lähtee mukaan.

SELMA

säpsähtäen

Tästä talosta, minun kodistani. (*Ikään kuin rauhoittuen.*) Ei isä lähde.

1. TYTTÖ

Mutta mikä täällä eteen tulee? Niityt ja pellot ovat veden alla, kylmä on niin että kynnet paleltuvat, eläviltä ruoka lopussa. Miehet viedään Venäjälle, seuraa emme saaneet perustaa, sanomalehti meiltä lakkautettiin. Kuka tällaisessa maassa rupeaa olemaan! Pitäkööt jos pystyvät viljelemään!

SELMA

hiljaa

Niin ajattelin minäkin vielä eilen. Ja minä seisoin jo toinen jalka kynnyksellä ja käsi oven kääkässä mennäkseni isälle puhumaan. Mutta kun minä näin hänen huolestuneet kasvonsa, niin en saanut mitään sanotuksi. Illalla tulin hyräilleeksi laulua, jota me aina päivät pitivät kansanopistolla lauloimme. Muistatteko?

Laulaa:

Jos sydän sulia puhdas on
Ja mieli vakaa, pelvoton,
Niin yhdy meihin, tänne jää
Ja pyhä vanno vala tää:
Tää Suomenmaa mun toimeen saa,
Tän eestä vaan mä ainiaan
Teen työtä saakka kuolemaan.

Toiselta säkeeltä ovat muut, toinen toisensa jälkeen, yhtyneet lauluun, säkeeltä: »Tää Suomen maa» ääntensä koko voimalla. Laulun lakattua jatkaa Selma:

Toverit, tarkoittiko meidän valamme vain onnen päiviä? (*Hetkisen vaiettuaan:*) Ja muistatteko millä hartaudella me lausuimme:

On Suomi köyhä, siksi jää,
Jos kultaa kaivannet.
Sen vieras kyllä hylkää,
Vaan meille kallein maa on tää,
Sen salot, saaret, manteret
Ne meist' on kultaiset...

Hetken mietittyään:

Tääir olo meill' on verraton
Ja kaikki suotuisaa:
Vaikk' onni mikä tulkohon,
Maa, isänmaa se meillä on.
Mi maailmass' on armaampaa
Ja mikä kalliimpaa?

Vaikenee taas, jatkaakseen yhä kiihtyvällä tunteella:

Jos loistoon meitä saatettais
Vaikk' kultapilvihin,
Miss' itkien ei huoattais,
Vaan tähtein riemun sielu sais,
Ois tähän köyhään kotihin
Halumme kuitenkin!

*Kaikki ovat käyneet vakaviksi. Hetken kuluttua
Selma hiljaa:*

Nämä sanat ovat koko päivän soineet korvissani enkä minä enää uskalla ajatella Amerikkaa. Tänne minun täytyy jäädä, »vaikk' onni mikä tulkohon.»

HILTA

Kyllä minä vain lähden.

1. POIKA

Valitettavasti ei ihminen elä runoista eikä koreista sanoista. Amerikka antaa yllin kyllin leipää.

ANNA

Emmehän me nyt oikeastaan täällä Suomessakaan

ole nälkää nähneet, mutta olisihan se niin mukavaa, kun saisi vähän maailmaa nähdä!

i. TYTTÖ

Niin kyllä. Ja kun ei tiedä, elättääkö Suomi väkensä ensi vuonna. Mutta kun sanovat ettei siellä Amerikassa tule katoa koskaan.

SELMA

katkerasti

Oletteko kuulleet, kasvaako siellä onnikin puissa niinkuin omenat ja päärynä ja voivatko ihmiset senkin korjata aittoihinsa?

ANNA

leikillisesti

Pojat hoi, kasvaako Amerikassa onni puissa?

ANTTI

Puissa ja maassa, ilmassa, kaikkialla. Sillä siellä elää vapaus ja vapaus on onnea.

1. POIKA

Siellä saa perustaa seuroja miten paljon hyvänsä eikä siellä sanomalehtiä lakkauteta!

ANTTI

Siellä ei kansallisuuksia sorreta!

Ulkoa alkaa kuulua hanurin ääntä. Huutaen »nyt ne tulee ja uteliaasti katsellen kääntyvät kaikki ovea kohti. Samalla huudolla avaa Lauri ulkoapäin oven. Tapani, Roopetti, viimeainittu soittaen hanuria, Veikkoiin, Mattila, Ahokangas, Alperttiina ja Lauri astuvat sisään.

TAPANI

Iltaa. Terveisiä kaupungista.

ALPERTTIINA

No, onko hyviä uutisia?

Matkaltatulijat riisuvat päällysvaatteitaan ja istuutuvat muiden uteliaasti kerääntyessä heidän ympärilleen.

ROOPETTI ja TAPANI

Onpa kyllä.

TAPANI

Kyllä Amerikkaan kansaa mahtuu ja työntekijöitä otetaan. Joka viikko lähtee Englantiin laiva, joka kuu-luu vievän satoja suomalaisia. Tuolta pohjoisempaa lähtee suurten talojen isäntiäkin.

ROOPETTI

Tämä herra Veikkoiin on sieltäpäin jo ostanut kym-meniä taloja.

VEIKKOLIN

leveästi

Ja utlin nyt tännepäin, koska kuulin että Mattilan ja Ahokankaan maalla on hyviä metsiä.

MATTILA

tyynesti

En ainakaan minä ole aikonut metsiäni myydä.

VEIKKOLIN

No Amerikkaanko aiotte sen viedä?

MATTILA

En. Paikoilleen se jää.

VEIKKOLIN

Ettekö sitten lähdekään Amerikkaan?

MATTILA

Mitä minä sieltä hakisin?

VEIKKOLIN

Mutta lapsenne lähtevät.

MATTILA

En voi estää heitä lähtemästä.

VEIKKOLIN

Mutta puulaaki maksaa hyvän hinnan. Sellaista ette saa mistään.

MATTILA

En kaipaa hintaa mitään. Kiitoksia vain.

TAPANI

Myykää, isä, pois koko roska ja tulkaa mukaan Amerikkaan. Nälkä tässä ensi vuonna eteen tulee...

ROOPETTI

Veden alla ovat vainiomme ja kuka tietää, mikä tulevaisuus meitä muutenkin odottaa. Lähdetään kaikki, isä.

ALPERTTIINA

Onneaanhan tässä jokaisen pitäisi kiittää, joka talolleen ostajan saa. Kyllä se rahaa kysyykin, kun koko tämä joukko liikkeelle lähtee ja omansa vaatii. ..

ANNA

Selmalle

Pyydä sinäkin isääsi. Olisihan se niin mukavaa, kun kaikki menisimme!

Mattila katsahtaa tyttärensä pitkään. Selma kääntyy pois ja peittää kasvot käsillään.

LAURI

Mitäs jos todellakin lähdetäisiin, isä. Siellä kuuluu kaikilla muilla olevan vapaus tehdä mitä tahansa, vesi vain ei saa nousta niinkuin tänä vuonna täällä Suomessa . . .

MATTILA

lyhyesti

Suu kiinni, poika.

Lauri vetäytyy häpeissään muitten taa.

AHOKANGAS

irroittaen piippua hampaistaan

Mutta, hyvä naapuri, jos talosta oikean hinnan saisimme, niin mikä myydessäkään olisi. Kun tämä kevääntulokin näyttää näin toivottomalta ja sieltä Helsingistä päinkin tulee paljaita pahoja uutisia . . .

MATTILA

Minä en myy tilaani.

TAPANI, AHOKANGAS, VEIKKOLIN

Mutta...

MATTILA

keskeyttää kiivastuen

Minä en myy tilaani, siinä sen kuulitte. Vaikka uutiset Helsingistä pahenemistaan pahenisivat, vaikka vesinousemistaan nousisi, vaikka te kaikki koko kylästä lähtisitte Amerikkaan, niin minä en liiku. Ei yötä niin pitkää ettei päivää perässä. Totuus ei pala tuleksakaan. Tässä olen nähnyt parempia päiviä, tässä tahdon ottaa vastaan huonommatkin. Nyt sen tiedätte: minä en myy tilaani. (*Astuu pari askelta ovea kohti, kääntyy tyynempänä.*) Selma, pane ruokaa pöytään, minä lähden nyt saunaan.

Kaikki jäävät vakavina seisomaan. Veikkoiin karistelee tuhkaa savukkeestaan, vetää korskeilevasti esiin kellonsa, jotta perät näkyvät, ja ottaa turkkinsa. Anna ja Selma ovat sylitysten, itkevät. Esirippu.

TOINEN NÄYTÖS

Mattilan pihamaa. Oikealla edessä tuparakennuksen kuisti, vasemmalla aittoja, aita, portti. Perältä näkyy kesäinen maisema. Mattila istuu kuistilla paitahihhasillaan, suurisankaiset silmälasit päässä, suuri virsikirja kädessä, Selma kesävaatteissa ja Lauri, niinikään paitahihhasillaan, istuvat portailla. Esiripun noustessa laulavat he viime säkeitä virrestä »Jo joutui armas aika». Virren loputtua peittävät kaikki hetkeksi kasvonsa, Mattila kirjaa vasten, jonka jälkeen hän ottaa silmälasinsa ja laskee ne kirjan päälle.

MATTILA

On se taivas joutuissa töissään. Kuka tätä olisi uskonut viikko sitten! Kun teki niin korean kesän, oikein vanhanaikaisen kesän! (*Nousee, astelee aidalle.*) Totta totisesti, ruis menee tuossa tuokiossa tähkään.

LAURI

oikaisten nurmelle

Huhhuh kun on vari! Vieläkö tekee mielesi Amerikkaan, Selma!

SELMA

Enhän minä sinne ole aikonutkaan. Itsehän sinä sinne tahdoit.

LAURI

Jaa minäkö? Joka aina olen pitänyt Suomea parempana kuin paratiisin yrttitarhaa. Minua et saisi Amerikkaan, vaikka korennolla koettaisit ajaa.

SELMA

naurahtaen

Totta kai, nyt kun kesä tuli.

LAURI

Huhhuh, kun on vari! Ihan minä lähden uimaan! Nousee, vetää saappaat jalastaan ja jättää ne nurmille. Lähtee. Mattila on, hetkisen seisottuaan aita-
rellä, poistunut. Selma korjaa pois saappaat, astelee pi-
hassa, pistää kukan napinläpeensä ja hyräilee itseksensä,
kunnes Antti tulollaan hänet keskeyttää.

ANTTI

tulee, sunnuntaipuvussa, hiukan hämillään
Päivää.

SELMA

niin ikään hämillään
Päivää.

Pistävät kättä

ANTTI

hetkisen vaiettuaan
Eivätkö pojat ole kotona?

SELMA

Kirkkoonhan he läksivät, paitsi Lauri... Käy istu-
maan, ole hyvä.

ANTTI

likenee aitan kynnystä, mutta ei istuudu
Koreapa nyt on ilma.

SELMA

On. Isä sanoi rukiin jo menevän tähkään.
Vaitiolo. Selma hypistelee kukkaa, Antti kourii hirttä
aitannurkassa.

ANTTI

Huomenna sitten pitäisi mennä niitä passeja otta-
maan. Tietäähän Selma, että minäkin sinne Amerikkaan
aion.

SELMA

Kyllähän minä sen...

ANTTI

Mitäs Selma siitä asiasta oikein ajattelee?

SELMA

Onhan Antti sen kuullut.

ANTTI

vaikenee, sammaltaa

Eikös Selma lähtisi mukaan?

SELMA

hätääntyen

Jaa minäkö?

ANTTI

lähestyy häntä

Niin ...

SELMA

Tietäähän Antti etten minä voi...

ANTTI

Minun kanssani...

SELMA

Jaa Antinko kanssa?

*Molemmat ovat vaiti, hämillään. Samassa tulee Lauri,
hiukset märkinä.*

LAURI

Menkää järveen, ihmiskullat, menkää veikkoset! Vesi on niin lämmintä ettette usko . . . Päivää Antti.

ANTTI

Päivää.

LAURI

Mutta mitä täällä on tapahtunut? Joko nyt sanotaan amerikanjäähyväisiä?

SELMA

Mitenkäs sinä nyt tänään niin pian uit?

• LAURI

Mitenkä pian? Jos minä viivyn, niin sinä luulet, että minä hukutan itseni, jos minä joudun pikemmin, niin sinä sitä ihmettelet. .. Missä minun saappani ovat?

SELMA

Kuka käski tuohon jättää ...

Lauri katoaa tupaan etsimään.

SELMA

ujosti

Mutta jos Antti kuitenkin jäisi Suomeen.

ANTTI

Minä tässä jo varsanikin hävitin. Pappilat ne on Amerikassakin, jos yhdessä mentäisiin ...

SELMA

Tutumpi se taas on tie kotipitäjän pappilaan, jos pappia tarvis...

ANTTI

hetkisen vaiettuaan

Selma, minä olen aina Selmasta pitänyt... (*Lähestyy, yrittää tarttua hänen käteensä.*) Ymmärtäähän Selma ...

LAURI

tulee tuvasta

En minä löydä saappaitani.

SELMA

on kiireesti riistäytynyt irti

No, oletpa sinä köppänä!

Juoksee tupaan, Antti sytyttää savukkeen. Etempää on alkanut kuulua laulua »Jos sydän sulia puhdas on».

LAURI

Kuuletkos!

ANTTI

Tännepäin taitavat tulla.

LAURI

hypähtäen

Hih! Mennään vastaan!

Yhtyen lauluun, joka yhä lähestyy, lähtee. Selma tulee portaille saappaat kädessä. Kuullessaan laulun heittää

hän ne takaisin, yhtyy lauluun ja lähtee vastaan hän-
Jan. *Laulaen tulevat he sitten kylän tyttöjen ja poikien seurassa näyttämölle. Istuutuvat ryhmiin aitan kynnykselle, kuistille ja nurmikkoon. Kaikki sunnuntaivaatteissa, iloisen näköisinä, paitsi Antti, joka jurona polttaa savuketta.*

1. TYTTÖ

Vai eivät kirkkomiehet vielä ole tulleet.

SELMA

iloisesti

Mutta jo he hämmästyvät, kun kuulevat!

LAURI

Ja isäkös ilostuu! (*Lähestyy aitaa.*) Isä hoi! Veikin se Roopetti harmuunipelin mukaansa. Ihan olisin ilokseni soitellut! (*Kieppuu tanssintahdissa ympäri.*)

1. POIKA

Mutta mikä tuota Anttia vaivaa?

MUUT

Niin, mikäs sinun on, Antti?

ANTTI

äreästi

Mikäs minun sitten!

ANNA ja LAURI

katsellen porttiin päin huutavat:

Nyt ne tulee, nyt ne tulee!

Kaikki kääntyvät katsomaan. Alperttiina, Tapani ja Roopetti tulevat perältä hiestyneinä, huonolla tuulella. Mattila ja Ahokangas lähestyvät hiljaa, istuutuvat eteen.

TYTÖT ja POJAT

Päivää.

ALPERTTIINA, ROOPETTI, TAPANI

Päivää, päivää.

ALPERTTIINA

Terveisiä kirkolta.

ANNA

Kuka siellä oli saarnassa?

ALPERTTIINA

päästellen huiviaan

Rovasti. Kovinpa nyt on kuuma.

LAURI

Täällä on tehty kummia päätöksiä.

1. TYTTÖ

Me tulimme ostamaan emännältä vaatteita.

ALPERTTIINA

Ähäh, joko kelpaa!

2. TYTTÖ

On muutettu mieltä kesän mukana.

ALPERTTIINA, ROOPETTI, TAPANI

No?

Mattila ja Ahokangas kuuntelevat tarkkaavasti.

1. TYTTÖ

Mitäs muuta kuin sitä että huomattiin, ettei se mahda kesä Amerikassakaan tämän paremmaksi käydä.

2. TYTTÖ

Niin, ehkä tämä kotimaa elättää eteenkinpäin.

1. POIKA

Sitä minäkin. Tulin sentähden sanomaan, ettei minulle tarvitse passia toimittaa.

2. POIKA

Eikä minullekaan.

ANNA

Se on yleinen päätös!

ROOPETTI

iloisesti

Eläköön se päätös! Minäkin menen sitten vasta kun syynivuosi tulee. Kyllä sitä on hyvä puhua, että Amerikkaan minä lähden. Mutta kun lähtöaika likenee, niin jo käy mieli niin kummalliseksi ja niin koreiksi nämä kotoiset paikat, ettei niistä saa luovutuksi. Minä möin jo harmuunipelinikin Amerikanpojalle.

LAURI

Kuka käski! Nyt sitä olisi kelvannut soitella.
Alperttiina on äikäisenä mennyt tupaan, palannut ja portailta kuunnellut keskustelua. Tapani silmäilee äänetönnä eteensä.

ALPERTTIINA

Hulluja te olette kaikki, pehmeämielisiä kuin paistettu nauriit. Ei tuota tuollaista viitsi nähdä.

TAPANI

nöyrästi Alperttiinalle

Kyllä sinä, Alperttiina, yksin taidat saada lähteä sille retkelle. En minä saa lähdetyksi, kun tämä kesäkin tuli, näin herttainen ...

ALPERTTIINA

kiivaasti

Sinäpä vasta mies olet! Houkuttelee minua myymään kaikki vaatteeni ja sitten ...

TAPANI

Itsehän sinä houkuttelit minua myymään mullikkani.

ALPERTTIINA

Niin, kun sinulla oli sellainen villi kaupunkiin, ettei sinua mikään olisi pidäteltyt.

TAPANI

Kun et sinä antanut hengenrauhaa ennen kuin lupasin lähteä.

ALPERTTIINA

Hanki takaisin silkkini!

TAPANI

Ja sinä mullikkani!

*Tytöt ja pojat ovat salaa naureskelleet keskustelulle.
Selma ja Antti ovat kadonneet. Mattila keskeyttää
riidan.*

MATTILA

Rakkaat lapset, jääkää kaikki Suomeen. Koti on aina koti, eikä se aurinko meille vieraalla maalla niin lempeästi paista.

TAPANI

Kyllä se niin on.

AHOKANGAS

Kun tuli näin korea kesäkin ja vedet ne aleni niin ettei ymmärrä minne ne joutuivatkaan.

ANNA

Ja viljat kasvaa jotta kaikaa.

LAURI

kuiskaa, mutta niin ääneen että kaikki kuulevat:

Selma, missä minun saappaani ovat? Kun kaikilla muilla on kengät, minä vain olen paljasjaloin. Selma, missä sinä olet?

Selma ja Antti tulevat käsi kädessä.

ANTTI

Mattilalle

Me olemme tässä Selman kanssa sopineet, että niinkuin syksystä rupeaisimme yksin leipiin, jollei isännällä ole mitään sitä vastaan ..

MATTILA

katsoo heihin pitkään. Ankarasti

Onko teillä aikomus lähteä yhdessä? En minä ole kouluuttanut tytärtäni Amerikkaa varten.

ANTTI

Ei, mutta täällä Suomessa.

MATTILA

katsoo pitkään

Jäättekö siis tänne? (*Kirkastuen*) Se on toinen asia.
Ojentaa heille kätensä.

LAURI

Hei, häitä tulee! Onneksi olkoon!

*Ahokangas, tytöt ja pojat kerääntyvät Selman ja Antin
ympäri kättelemään heitä.*

KAIKKI

Eläköön! Onneksi olkoon!

LEENA

tulee kiireesti, läähättäen, niiaa, miltei itkuäänellä:

Hyvää päivää, hyvää päivää, jaa, jaa, joko täällä nyt
jäähyväisiä otetaan! ... (*Hymyillen*) Kun juoksin niin
että sydän kurkussa... Joudutin emäntäkullalle tätä
sukkalankaa. (*Kaivaa esiin nytyistään.*) Kun annoitte
minulle niin hyvän hameen ... Jaa, jaa, niin hyvän ha-
meen (*levittelee lievettään*).

ALPERTTIINA

Kiitoksia vain. Minä olenkin päättänyt jäädä tänne
Suomeen ...

LEENA

hämmästyneenä

Jaa, tänne Suomeenko?

MUUT

Kaikki me tänne jäämme.

ANTTI

Täällä kuitenkin paras on.

LEENA

Jaa, jaa... Sanoinhan minä paikalla, että mitäs sinne
niin kauas lähtee: oma maa mansikka, muu maa mus-
tikka.

Kaikki nauravat.

1. POIKA

Ette arvon taitanut ehtiä rukkianne polttaa?

LEENA

Rukkianiko? Polttaako? Enhän toki! Jonka mä vallesmannin rouvavainajalta sain ja joka onkin sellainen rukki, ettei niitä enää tähän maailman aikaan tehdäkään.

LAURI

Mutta Leena ei tiedä, että täällä tänään on monenkertaiset juhlapäivät. Paitsi että nämä kaikki nyt ovat palanneet Amerikasta kotiin, niin vietetään täällä vielä kihlajaisia...! Mutta Selma, missä minun saappaani ovat?

SELMA

nauraen

Tuvassa, tuvassa. (*Lauri lähtee tupaan.*) Niin Leena, onnitelkaa nyt!

LEENA

niiaa. Makeasti

Jaa, jaa, kuinka korea pariskunta siitä tulee. Onnea nyt vain hyvä Jumala antakoon! ... Johan siitä koko kylä puhui, että niin ne ovat kuin toisilleen luodut. Koskas sitten häät vietetään?

SELMA

Ei nyt vielä tiedä.

MATTILA

Tiedetäänhän se. Syksyllä.

LEENA

Jaa, jaa, vai jo syksyllä!

Mattila yskäisee, astuu juhlallisesti esiin. Lauri, saappaat jalassa, törmää tuvan portaille, mutta seisahtuu nähdessään isänsä.

MATTILA

Rakkaat ystävät! Jo joutui armas aika ja suvi suloinen ... Vielä viikko sitten asui meidän joukossamme halla ja pakkanen ja vedet tekivät tuhotöitään. Vielä eilispäivänä asui meidän rinnoissamme vilu, ja paha

henki houkutteli luopumaan isänmaasta ja etsimään onnea muualta. Mutta aurinko alkoi meille loistaa, vedet kuivuivat, vainiot alkoivat vihannoida, rinnoista sulihalla ja tänään olemme kaikki valmiit eteenkinpäin tekemään työtä synnyinmaamme hyväksi. Se on oikein. Kiitos Jumalalle, joka niin käänsi meidän sydämemme ajatukset oikeuteen niinkuin hän vesiojat johti pois vainioiltamme. Täällä Suomessa olemme nähneet onnea, täällä tulee meidän kärsivällisesti kantaa vastoinkäymisenkin päivät.

Sillä vastoinkäymisiä meillä on edessämme, Jumala yksin tietää miten paljon. Meidän vapauttamme uhaan. Amerikkaan, vapauden maahan sentähden monen mieli palaa. Mutta meidän täytyy jäykkinä seisoa alalamme, tehdä henkemme vapaaksi, se on, poistaa itses-tämme kaikki mikä on pimeää ja pahaa. Silloin totisesti vapaat olemme ja silloin eivät mitkään mahdit meitä kaada.

Hetken äänettömyys.

LAURI

portailta

Ja mitä jos nyt pistettäisiin hiukan tanssiksi, koska tässä on niin moninkertaiset juhlat! Niinhän teatterikappaleissakin aina kihlajaiset päättyy ...

MATTILA

vakavasti

Ei, poikaseni. Ei ole nyt tanssin aika. Säästetään tanssi iloisempiin päiviin. Mutta jos te laulaisitte. Vaikkapa sen »Maamme laulun».

Tytöt ottavat ääntä, pojat paljastavat päänsä, kaikki alkavat laulaa. Yleisö yhtyy. Esirippu laskee.

KAUPPANEUVOKSEN KUOLTUA

Ensimmäinen painos ilmestyi 1905

H E N K I L Ö T

LOUISE AHLFELT, kauppaneuvoksen leski.

SIGRID WILLARDT
EDITHA } hänen tyttärensä.

TIREHTÖÖRI ALLAN WILLARDT, Sigridin mies.

ROLF, heidän lapsensa.

OIVA LAHTONEN, konttoristi Ahlfeltilla.

ARMAS SALOKANNEL, runoilija.

PENTTI MARTO, kuvanveistäjä.

HELLA ASP.

GUNNAR KILPI.

LAHTOSEN ÄITI.

TYÖMIES ÅSTRÖM.

GRÖNLUNDSKA.

ANDERSSONSKA.

Ahlfeltin palvelijoita, työmiehiä, heidän vaimojaan ja lapsiaan.
Tapahtuu parina päivänä ennen jouluaattoja sekä jouluaattona.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

Suuri, matalahko, räikeän loistavasti kalustettu sali; peräseinällä kolme ikkunaa raskaine punaisine plyyshiverhoineen. Toisella sivulla ovi eteiseen, toisella ovi konttorihuoneisiin ja myymälään. Pöytä tuoliryhmineen. Ympärillä KILPI, MARTO, SALOKANNEL ja HELLA ASP (muodikkaassa kävelypuvussa, suuri hattu päässä). EDITHA (surupuvussa) kaataa kahvia ja tarjoilee vieraille. Ulkoa kuuluu kaiken aikaa kansanjoukon epämääräistä puhetta ja rähinää.

MARTO

No, Editha, tottahan sinä kävit Moulin Rougessa?
Marto purskahtaa pieneen nauruun, katsahtaa Edithaan.

EDITHA

puoleksi leikillä, puoleksi hermostuneena:

Olisihan minun pitänyt odottaa että se kysymys tulee ennemmin tai myöhemmin — täällä kotonakin!

MARTO

Kuinka niin? ... Mitä .. .?

EDITHA

Ei mitään, ei mitään ... Tai sitä vain, että ... Kaikki te puhutte ikäänkuin Moulin Rouge olisi Pariisin merkillisin merkillisyys.

KILPI

Jollei se juuri ole merkillisin merkillisyys, niin onhan se ainakin merkillisimpiä merkillisyyksiä.

EDITHA

leikitellen, pieni kärki sanoissa:

Niin, eikö totta: Louvret ja Luxembourgit ja kaikki muut ovat pelkkä varjo Moulin Rougen rinnalla!

KILPI

Taidetta tapaa kaikkialla, mutta Moulin Rougea ei ole kuin Pariisissa.

MARTO

Oo — älkää luulko! Jokaisella suurkaupungilla on sekä Louvrensa että Luxembourginensa ja Moulin Rougen-sa! Eikä ulkomaalaisen pidä laiminlyödä kumpaakaan. Toinen katsotaan päivällä, toinen yöllä.

SALOKANNEL

Ei ole Moulin Rouge enää entisellään. Pariisin kuuluisa Punainen mylly on nykyään varsin siisti paikka, jonne kuka hyvänsä saattaa mennä. Toista oli silloin kun minä... Et sinä, Editha, siellä olisi pahentunut.

EDITHA

Tiedänhän minä, etten olisi. Mutta ei ollut sopivaa aikaa.

MARTO

Eikä halua!

EDITHA

Olkoon menneeksi!

MARTO

Sopivaa aikaa? Uskallanko kysyä, mitä erityistä oli tekemistä? Oletko ehkä kaikessa salaisuudessa ruvennut kirjailemaan tai laulamaan tai maalaamaan tai ... Niin, niin! Ja hämmästyttät äkkiä maailman valmiina taiteilijana. Kaikki on mahdollista Editha Ahlfeltille!

EDITHA

nauraa

Kaikki tämä siksi etten käynyt Moulin Rougessa!

MARTO

Se oli sellaista, että Editha joutui sosialistien seuraan

ja sitten katosi halu kaikkeen mikä meitä muita ulko-
maalaisia huvitti...

SALOKANNEL

pitkään

Ooo!

KILPI

Kauppaneuvos Ahlfeltin tytär sosialistien seurassa!
Oletko jo sosialisti, jauresilainen?

EDITHA

Ei siitä kannata puhua. Minä en osaa vielä aakkosia-
kaan. On vain jonkinlainen hämärä aavistus... Siellä
oli niin hyviä puhujia. Minä opin kieltä ja ...

SALOKANNEL

Sääli oikeastaan että se oikea Moulin Rouge meni!

EDITHA

hämmästyneenä

Niinkö?

SALOKANNEL

Se oli niin tyypillisesti pariisilainen.

HELLA ASP

Jaa, kyllä minun täytyy sanoa että menisin sitä kat-
somaan, jos Pariisiin pääsisin.

MARTO

Bravoo, bravoo!

HELLA

hämillään, koettaen korjata

Niin ... tietysti uteliaisuudesta vain. Että kerran nä-
kisin millaista siellä sellaisessa ... on... en tietysti mil-
lään lailla nauttiakseni siitä ...

Kaikki purskahtavat nauruun.

MARTO

Mitä te nyt menitte sitä särkemään! Se oli niin hert-

taista. Rehellisyys on sentään niin pukevaa nuorelle naiselle.

HELLA

Valitan että olin niin liian rehellinen. Annoin naurunaihetta.

SALOKANNEL

Siunattu se olento, joka tähän matoiseen maailmaan tuo hiukankin naurunaihetta. Äh, täällä on niin yllin kyllin kuivaa ...

MARTO

Muistatko, Editha, missä olimme viikko sitten?

EDITHA

Odotahan ... tänään on perjantai... ei, torstai...

MARTO

Me läksimme Pariisista.

EDITHA

Eikö siitä ole kuin viikko? Hyvänen aika, minusta on kuin kokonainen iäisyys.

MARTO

katsoo kelloa

Juuri tähän aikaan istuimme ravintolavaunussa...

HELLA

Oliko ikävä lähteä Pariisista?

EDITHA

Ehkä hiukan.

MARTO

Ei niin hiukkaakaan. Minä satuin olemaan todistajana, kun Edithan piti erota Louvresta. Mentiin sanomaan hyvästi da Vincille, Murillolle, Rafaelille ja muille suuruuksille. Sitten lähdettiin kuvanveisto-osastoon, kumarrettiin Milon Venukselle, Junolle ja muille jumalattarille. Siinä salissa sattui minulla olemaan erityiset lemmikkini ja kun minä unohduin heitä katselemaan, joutui Editha toisaalle ...

EDITHA

Kyllä minä koko ajan tiesin missä sinä olit.

MARTO

Mutta minä en tietänyt missä sinä olit. Etsin etsimistäni ja vihdoinkin viimein tapaan hänet porraskäytävästä, vastapäätä Samothraken taisteluenkeliä, ihan vaipuneena tämän päättömän ja kolhitun enkelin katselemiseen. Minun täytyi pysähtyä. Ja minulle tuli ajatus: *jos* joskus pistäisi päähäni hakata kuva nimeltä »Ihailu» tai »Antautuminen» tai jotakin sellaista, niin kuvaisin sen sellaiseksi jommoisena näin Editha Ahlfeitin erohetkellä Samothraken edessä — pukua tietysti lukuunottamatta ...

EDITHA

joka jo pari kertaa on yrittänyt häntä keskeyttää:

Anna nyt jo minullekin puheenvuoro! No niin, miksen myöntäisi että olin ihastunut Louvreen. Mutta se olikin ainoa paikka, josta minun oli vaikea erota. Oikein vaikea.

MARTO

Entä sosialistisi! Ja olihan muitakin ihmisiä...

EDITHA

Tietysti. Olihan sitä ehtinyt esimerkiksi bolagisteihin kiintyä. Puolen vuoden aikana oltiin miltei joka päivä yhdessä. (*Hämätäkseen:*) Tiedättekö, minä toin mukanani pari niin kaunista marmorijäljennöstä ja paljon, paljon valokuvia ...

KILPI

Ovatko ne jo niin että voi saada nähdä ...?

HELLA

miltei yhtaikaa

Niin, näytä rakas Editha.

EDITHA

En vielä ole avannut mitään (*miltei inholla silmäillen ympärilleen*). Mitä täällä kannattaisi! Jahka me pääsemme Valhallaan.

HELLA

Kai te muutatte ennen joulua?

EDITHA

Huomispäivänä ... Jaa ... ei... emme pääse ennen-
kuin jouluaattona. Sillä täällä vietetään vanhan tavan
mukaan kuusijuhla työväelle.

Huokaa.

SALOKANNEL

Ikäänkuin teitä siinä tarvittaisiin.

EDITHA

Ei ole ennenkään tarvittu! Mutta mamma tahtoo vält-
tämättömästi. (*Synkistyen, hiljemmin:*) Nyt kun pap-
pakin on poissa. (*Keveämmin:*) Mutta ylihuomenna
Valhallaan! Minä iloitsen siitä. Täällä on niin painosta-
vaa, niin levotonta, niin vierasta — (*inholla, pelolla*)
en ottaisi mistään hinnasta asuakseni täällä. Valhalla;
sinun pitää tulla, Pentti, näkemään kotini.

MARTO

Heti kun Helsinkiin tulen.

Katsoo kelloa.

HELLA

Aiotteko todella vielä tänä iltana lähteä?

MARTO

Kello kahdeksan junassa. En muuten ehdi kotiin jou-
luaatoksi.

EDITHA

Ei nyt vielä ole kiirettä.

*Ovi konttorihuoneeseen avautuu, Lahtonen astuu kii-
reesti sisään, kumartaa, pysähtyy.*

LAHTONEN

Anteeksi... Eikö komerserodinna vielä ole tullut?

EDITHA

Ei ole... Mutta tehkää hyvin ja tulkaa juomaan kah-
via. Ehkä minä, saan esittää ...

LAHTONEN

Kiitoksia... Puoti on täynnä väkeä.

Kumartaa, on menemäisillään.

EDITHA

on noussut, seuraa

Olisiko ollut jotakin kiireellistä?

LAHTONEN

Olin vain kysynyt huomisesta kuusijuhlasta... Ja sitten täällä on eräs... joka tahtois tavata komersero-dinnaa...

EDITHA

Kuka se sitten on?

LAHTONEN

Köyhä vaimo vain.

EDITHA

Mitä hän .. .?

Etsii esiin kukkaronsa.

LAHTONEN

salatulla ivalla ja katkeruudella

Ei ole pyytämässä.

EDITHA

Mitä hän sitten ...? Onko jotakin tapahtunut?

Menevät yhdessä konttorihuoneisiin.

HELLA

Voi kuinka minun on sääli Edithaa! Hän koettaa hilitä itseään, mutta kyllä näkyy että hän kärsii. Hän joka ennen oli niin iloinen ja täynnä elämänhalua. Olisikohan parempi että lähtisimme pois?

SALOKANNEL

Helpommin hän vain unohtaa, kun on ihmisiä ympärillä.

KILPI

Mutta eikö hän nyt vähitellen ala tottua? Ei ihminen sentään jaks koko ikäänsä surra. Johan kauppaneuvos on ollut haudassa pari kuukautta.

HELLA

Kyllä, kyllä . . . Mutta Editha palasi ulkomailta vasta eilen.

, **KILPI**

Tietysti hän Pariisiin sai tiedon.

SALOKANNEL

Tietysti. Mutta on nyt aina hiukan vaikeaa palata kotiin sellaisten tapausten jälkeen.

KILPI

No . . . no . . . no . ymmärrän.

HELLA

Edithalle mahtoi olla kamalaa sinne saada se tieto.

MARTO

Hän sairastui. Pariin päivään ei häntä kuulunut Duval'iimme Boul. St. Miehin varrella. Kun vihdoin menimme häntä katsomaan, makasi hän kuumeessa ja hauraili olevansa kotimatalla. Huuteli isäänsä . . . isänsä koiraa . . . isänsä ratsuhevosta . . .

HELLA

Editha raukka! Hän rakasti isäänsä aivan mielettömästi.

KILPI

Editha ei tuntenut isäänsä.

SALOKANNEL

Kukapa häntä oikeastaan tunsivat! Se on: kaikki tunsivat eikä kuitenkaan kukaan. Harva ihminen kai on niin yksinään kulkenut elämän läpi kuin hän. Kaikki puhuivat kauppaneuvos Ahlfeltin samppanjakesteistä uuden vuodenpäivänä, kaikki kadehtivat niitä onnellisia jotka saivat olla mukana Valhallassa Louisen päivänä. Huvila oli kuin satulinna salaperäisessä elokuunyössä . . . Eikö jokainen tässä kaupungissa olisi tuntenut kauppaneuvos Ahlfeltia, kun hän komeissa vaunuissaan ajoi kadulla? Kaupunkilaiset tunsivat yksin hänen koiransakin . . .

MARTO

Niin, niin... Sen muistan minäkin. Koulupoikana minä sitä kovasti pelkäsin... Mikä kumma sen nimi nyt olikaan...? Asch... Sanoihan Edithakin sen hou-
riessaan...!

HELLA

Tom se oli. Aina vain Tom. Uusi Tom kun edellinen kuoli. Ajatelkaapa, tämä viimeinen Tom suri isäntäänsä niin, että se vain etsi ja etsi ja ulvoi. Ei kukaan saanut siltä rauhaa. Kaksi kertaa se tuotiin kotiin sedän haudalta ja vihdoinkin se oli ammuttava.

SALOKANNEL

Liikuttava juttu!

MARTO

Selvästi muistan kauppaneuvoksen koulupoikavuositani. Hänellä oli tapana kävellä tännepäin juuri kun me tulimme koulusta. Me teimme kunnioittavan kieroksen ja vaikenimme, kun ohitse astuimme. Ja kun kuului huuto: kauppaneuvoksen vaunut! livistimme me kiireesti pois tieltä. Kauppaneuvos oli komea ja mah-
tava herra!

HELLA

Ja minä muistan tämän talon aivan aikaisimmasta lapsuudestani — silloin en vielä Edithaa tuntenut. — Minua huvitti kullattu viinirypäleterttu oven yläpuolella. En vielä ylettynyt näkemään ikkunaan. Kerran pyysin, että äitini nostaisi minua niin että saisin tietää mitä ikkunassa oli ja hämmästyin kovasti, kun siellä oli vain pulloja!

KILPI

Etkö muista, Merto, että minä Pariisiin lähtiessäsi kerron sinulle neiti Ahlfeltin oleskelvan Pariisissa?

MARTO

Muistan. Käskit minun varoa maailman vaarallisimpia houkutusia, rahaa ja kauneutta. Mutta kuinka oikeastaan oli — en ole koskaan tahtonut Edithalta kysyä — kuoliko kauppaneuvos äkkiä?

HELLA

katseltuaan ympärilleen, kuiskaa:

Aivan äkkiä. Hän oli joutunut... jollakin lailla riitaan jonkun työmiehensä kanssa ja kiivastui. Sai siitä halvauksen. Kun täti huvilalta ehti tänne, ei hän enää osannut puhua. Tämä tapahtui noin kello seitsemän ja kello yhdeksän hän kuoli.

MARTO

Vai niin, vai niin.

HELLA

Ei voi kuvata mikä sekosorto täällä syntyi. Setä oli aina johtanut kaikkea, aivan pienimpiäkin asioita. Ihmiset tulivat aivan päättömiksi.

SALOKANNEL

Olihan täällä sentään pari taitavaa konttoristia. Lahtonen esimerkiksi, joka on ollut sedän palveluksessa parikymmentä vuotta, aivan pienestä pojasta.

HELLA

Ja täti itse koetti parastaan. Täti on todella ollut aivan ihmeteltävän energinen. Ajatelkaa, herra Marto, nainen niin epäkäytännöllinen ja hieno, joka ei ymmärrä afääreistä mitään, heittää kauniin huvilansa, muuttaa tänne ja asuu täällä kaksi kuukautta aivan viinakaupan nurkalla. En olisi uskonut tädissä sellaista mielenlujuutta olevan. Kun muistaa kuka hän on!

MARTO

Mutta se viinakauppa kai se juuri on suvun rikkauksen lähde. Kaipa se niinmuodoin on kärsittävä.

HELLA

Olkoon mikä on, mutta sietämätön se on. Tuolla on aina humalaisia, aina huutoa, aina tappelua. Eihän se mitään olisi, jos olisivat siivosti. Varmaan ei tädillä ollut aavistusta siitä mitä se kaikki merkitsee. Tuskin täti oli täällä vanhassa talossa käynytään. Mutta hän on kuin onkin kestänyt täällä kaksi kuukautta.

KILPI

Kovasti hän on vanhentunut viime aikoina.

HELLA

Onko se nyt ihme!

SALOKANNEL

No, pian hän saa apua. Tirehtööri Willardtia odotetaan joka päivä.

Melu kadulla enenee.

KILPI

nousee, menee ikkunaan

Profanum vulgus mylvii... Mikä niiden oikeastaan on?

Muutkin menevät ikkunaan.

HELLA

peloissaan

Nyt ne taas rupeavat tappelemaan.

SALOKANNEL

Niitä suututtaa kun tietävät, että puoti pian suljetaan. Useat eivät vielä ole ehtineet saada.

HELLA

Niin, onkin käsittämätöntä miksi tämä puoti suljetaan niin aikaiseen. Muut puodit ovat auki kahdeksaan ja yhdeksään. Onko ihme että ihmiset suuttuvat!

KILPI

Yhteiskunta laittaa välistä niin turhia määräyksiä.

NAISEN ÄÄNI

ulkoa

Kiroan, kiroan, kiroan minä koko tämän paikan! (*Hänen huutonsa päättyy itkunsekaiseen ulinaan.*) Ei penniäkään tuonut kotiin palkastaan. Kaikki on tänne kantanut. Täällä syödään ja juodaan ja mässätään meidän rahoillamme. Kiroan... kiroan...! (*Melu ihmisjoukossa on kasvamistaan kasvanut. On kuulunut huutoja: poliisi! poliisi!*)

HELLA

säikähdyksissään

Kuinka hirmuisen raakoja ne ovat. Ei tällaista kai toki koskaan tapahtunut sedän aikana. Kyllä todella täytyisi soittaa poliisille... Mutta mihin kummaan Editha joutui?

KILPI

Jo ne rauhoittuvat. Poliisi tuli mieslukuisena.

MARTO

nauraa

Luuletteko te, että se *heistä* on kauheaa? Se on heille vain joululystiä, kuten meillä on omat joululystimme. Me panemme joulupuuroon mantelin, me sulatamme tinaa, me... Ettekö te nyt soisi *heille* pientä huvia. He kantanut. Täällä syödään ja juodaan ja mässätään *mei-*
Palaavat vähitellen paikoilleen.

HELLA

Mutta se vaimo kärsi — ei se huuto tullut ilosta. Kuinka hirveällä äänellä se huusikin! Ei se ollut joululystiä.

KILPI

Mistä sinä tiedät! Ilot ja ilonilmaisut ovat ihmisiä myöten.

Editha palaa kalpeana, koettaen hillitä itseään.

HELLA

rientää häntä vastaan, hellästi:

Editha kulta, missä sinä niin viivyit! Kai sinä kovasti pelästyit?

EDITHA

hengästyneenä

Pelästyin. Kyllä täällä kaupungissa on levotonta. Kunhan me pääsisimmekin Valhallaan. Voi kun Sigrid ja Allan pian tulisivat!

SALOKANNEL

Mikä siellä nyt sitten oli?

EDITHA

Joku vaimo vain tahtoi tavata mammaa.

SALOKANNEL

Sekö sama joka reuhasi täällä ulkopuolella?

EDITHA

Sama. Selitin ettei mamma ole kotona. Väitti ensin että valehtelen eikä olisi lähtenyt millään. Herra Lahtosen täytyi työntää hänet ulos. Hän kävi kourin kynsin kiinni seiniin . . . oveen, kynnykseen . . . Pelkäsin, että hän puree Lahtosta käteen. Sitten hän huusi täällä ulkopuolella . . .

HELLA

Kyllä me kuulumme.

EDITHA

Ettei hän vain tekisi mammalle mitään pahaa: Mamma on ulkona.

KILPI

Ehei! Täti ajaa vaunuissaan varsin turvallisesti. Ei tällaisia asioita pidä ottaa niin juhlallisesti.

EDITHA

Kun minä ymmärtäisin mikä sen vaimon oikeastaan oli. Miksi hän niin kauheasti uhkasi?

SALOKANNEL

Kai hän yksinkertaisesti tahtoi tädiltä rahaa. Sellaisahan täällä käy alituisesti.

EDITHA

Ei hän huolinut rahasta.

SALOKANNEL

Ohoo! Siis ylpeä yksilö! No niin, huolensa on itse kullakin. Pääsemmekö rae niistä vapaiksi? — miksi sitten *he!* Ole sinä vakuutettu siitä että ihmisen tunteet ovat sitä tylsemmät jota alemmalla sivistysasteella hän

on. Luuletko että kala kärsii, kun se pataan pistettäessä vielä hyppii — ja luuletko että tuollainen vaimo tuntee ja kärsii, kun se kirkuu?

EDITHA

lamassa

Kuka sitä tietää!

MARTO

Muistatko, Editha, pikku Madelaineamme?

EDITHA

Muistan .. .

HELLA

Kuka oli pikku Madelaine...? Te näytätte niin...
Vai eikö siitä sovi...?

MARTO

Madelaine oli vain pikkuinen katutyttö, jota Editha koetti »pelastaa» ja joka petti Edithaa monella muotoa. Pikku Madelaine viihtyi asemassaan erinomaisen hyvin eikä laisinkaan tahtonut tulla »pelastetuksi».

EDITHA

Kuule Pentti, ole hiljaa ...

HELLA

Ei, Editha rakas, kyllä me nyt jätämme sinut rauhaan .. . Olet kovin väsynyt.

MARTO

Aivan oikein. Minunkin tavarani ovat vielä huiskin haiskin. No, Editha, hyvästi nyt ja kiitos kaikesta!

EDITHA

ikäänkuin heräten

No niin, Pentti, kaunis kiitos nyt hyvästä matkaseurasta ja koko ajasta Pariisissa. Ja tule tervehtimään, kun Helsinkiin palaat. Silloin me jo asumme Valhallassa, silloin saat nähdä minun oikean kotini! Hyvää joulua!

MARTO

Kiitos. Ja muista nyt, ettet saa itkeä. Se kuluttaa ja
—rumentaa.

HELLA

Niin: ethän sinä enää itke! Elämässä on sentään niin paljon hyvää ja kaunista. (*Suutelee häntä.*) Minä olen taas pian luonasi.

SALOKANNEL

Jaa... kai minunkin pitäisi lähteä. Mutta suoraan sanoen ei minulla vielä ole mitään erityistä tekemistä. Jäisin mielelläni kuulemaan Pariisin uutisia, jos...

EDITHA

Mutta sepä hauska! Jää!

Editha saattaa vieraat eteiseen. Salokannel seuraa kynnykselle, polttelee siinä. Kuuluu hyvästijättöjä ja hyvän joulun toivotuksia. Salokannel palaa ensin, sitten Editha. Editha tulee hellästi Salokanteleen luo, painautuu häneen ja purskahtaa itkuun, jota kauan on pidättänyt.

SALOKANNEL

heltyen

Editha, Editha, no mitä nyt? Tyynny, tyynny ...!

EDITHA

Minua niin ahdistaa ja painostaa. En tiedä... Kaikki täällä on niin outoa. Ei tämä ole kuin kotini. Ihmiset ovat niin kummallisia. En tunne mammaa, hän on käynyt niin vanhaksi, niin nöyräksi... en tiedä miten sen sanoisin ...! hän ikäänkuin peittää jotakin. Olisin tahtonut kysyä papan kuolemasta. En tiedä siitä vielä mitään tarkempaa. Kaikkiin kirjeisiin Pariisista sain vastauksen, että kerrotaan tarkemmin kun tulen kotiin. Ja nyt ei kerro kukaan. Mammalta en uskalla edes kysyä, kun hän on niin alakuloinen.

SALOKANNEL

Kyllä sinä sen kaiken saat aikoinasi tietää.

editha

Ja sitten tämä kauppa täällä on niin inhottava. Minä en kärsi tuota rähisevää joukkoa tuolla . .

SALOKANNEL

Rauhoitu nyt, rauhoitu! Pianhan te pääsette pois Valhallaan. Lähtekää huomispäivänä, vaikkapa tänä iltana.

EDITHA

Ei mamma suostu lähtemään ennenkuin ylihuomenna . . . Ja sitten minä pelkään Valhallaakin. Täällä on kaikki niin vierasta, ettei papan poissaolo niin paljon tunnu. Mutta Valhallassa tyhjiys oikein tulee huutamaan vastaan. Nähdä hänen huoneensa, hänen kirjoituspöytänsä, nähdä Tomin tyhjä nurkka.. . Voi pappa, pappa! Tietää ettei hän koskaan telefonoi kaupungilta, ettei hän koskaan enää tule. . . Hän oli sentään niin äärettömän hyvä ja niin kaunis ja niin rakas minulle ...!

SALOKANNEL

Enkö *minä* mitään merkitse pienelle Edithalleni?

EDITHA

hymyillen

Etkö sinä mitään merkitse? Voi Armas, Armas — kuinka elämäni olisi toivotonta ilman sinua! — (*muuttuneella äänellä:*) En käsitä kuinka pappa on voinut elää täällä.

SALOKANNEL

Hänen työnsä oli täällä.

EDITHA

Hänen työnsä! Niin, meidän tähtemme hän tämän kaiken kesti. (*Inholla:*) Noiden rähisevien ihmisten joukossa.

SALOKANNEL

Älä luule, että he sedän eläessä niinkään rähisivät.

EDITHA

He eivät tohtineet. (*Vahingonilolla:*) Niin, he eivät tietystikään tohtineet! Oo kuinka minä vihaan tuota

raukkamaista, matelevaa joukkoa. Mutta että mamma on voinut kestää täällä — sitä en käsitä! Oli onni ettei mamma ollut kuulemassa mitä kaikkia se vaimo sanoi

SALOKANNEL

Unohda nyt se! Ehkä hän oli hullu.

EDITHA

ilostuen

Niin, kuule, ehkä hän todella oli hullu! (*Nauraa.*)

SALOKANNEL

Joko sinä nyt raaskit luopua hänestä ja ruveta kuulemaan mitä minulla on sanomista?

EDITHA

Jo, jo, jo. Nyt olen kokonaan sinun.

SALOKANNEL

Sanopa minulle nyt, etkö vain Pariisin humussa joskus unohtanut minua? Minä sain pari kertaa niin kauan odottaa kirjettä.

EDITHA

Saitko? Kyllä minä mielestäni kirjoitin kovin usein. Ei, kuule, tämä pitäisi *minun* sanoa sinulle! Minä kirjoitin paljon useammin kuin sinä.

SALOKANNEL

Sitten on kirjeitä mennyt hukkaan.

EDITHA

Mahdollista. Ei, kuule, eivät muut kirjeet mene hukkaan kuin ne joita ei ole kirjoitettu.

SALOKANNEL

Kuulehan . . . Tuo Marto näytti kohtelevan sinua kovin hyvänä tuttavana.

EDITHA

Meistä tuli hyvät ystävät... (*naurahtaa*) Pentti! Ei, Pentti ei ollut ensinkään vaarallinen. Mutta jos minä

nyt oikein suoraan tunnustan, niin oli siellä muuan norjalainen maalari, joka oli vaarallisempi. Juuri hänen kauttaan jouduin sosialistikokouksiin.

SALOKANNEL

Ahaa!

EDITHA

Hän oli suuri ja komea ja väkevä. Hänessä oli merta ja vuorta ja vuonoa, siinä miehessä. Hänen nimensä oli näköalakortissa, jonka sinulle kerran lähetimme Versaillessta. Etkö muista? Juuri siellä, Trianonin lehdoissa me harhailimme ja ...

SALOKANNEL

Kuule, Editha, älä jatka ... Taikka minä ...

EDITHA

Tuletko sinä mustasukkaiseksi! Kuinka minä pidän siitä! Herttainen sinä olet mustasukkaisena. Rakasta minua oikein kuumasti (*painautuu häntä likemmä*) ... Näin ... Katso, minä en voi lakata sinua rakastamasta. En *voi!* Ymmärrätkö?

SALOKANNEL

Kuinka kauniisti sinä puhut! Oi, sinä olet elävä runo! Odotahan kun minä puen sinut sanoiksi! Siitä ... siitä tulee jotakin! Minulla on paraikaa tekeillä runoelma ...

EDITHA

säpsähtää

Kuuletko?

SALOKANNEL

Mitä?

EDITHA

ikäänkuin aavetta paeten

Kerro ... Kerro minulle runoelmastasi!

SALOKANNEL

miltei närkästyneenä

Mitä kummaa sinä pelkää. ..? Editha — minun sylissäni!

EDITHA

Olin kuulevinani sen naisen taas huutavan. Kunhan ei se olisi päässyt irti poliiseilta.

SALOKANNEL

Ole huoleti. Se on vain kansanjoukko ... Minun runoni tulee olemaan miekkain kalsketta ja piiskan läiskettä, itkua, parkua, solvausta, nuhdetta, ja koko tästä kaaoksesta tulee nousemaan vapauden kirkastettu henki. Sinä! Sinut minä kuvaan kirkaaksi, valkoiseksi, loistavaksi ja kuumaksi kuin aurinko. Ja sinun nimesi tulee olemaan Vapaus.

Ulkoa kuuluu melua.

EDITHA

karkaa ylös

Mikä siellä nyt taas on ...? Puoti suljettiin. Jäivät ilman. Hyvänen aika, nyt se taas alkaa! Puivat nyrkkiä ...

SALOKANNEL

äreästi

Ei se nyt sen vaarallisempaa ole.

EDITHA

Että se nyt niin kauheasti koskee, jolleivät viinaa saaneetkaan.

SALOKANNEL

Tjaa — mitä sinä sanoisit jollet saisikaan kaikkia joululahjojasi! Ja jollei joulupöydässäsi olisi marsipaanina... ja jollei teillä uutta vuotta otettaisi vastaan samppanjalla — et sinä siitä pitäisi.

EDITHA

Ei tiedätkö, en minä nyt sentään pane niille niin suurta arvoa, että tuolla lailla ...

SALOKANNEL

Et tuolla lailla, sen uskon. Mutta kirvelisi se sentään. Täytyy ajatella, että nämä kaikki ovat köyhää kansaa, jolla ei ole mitään muuta jouluiloa ...

EDITHA

mietteissään

Mitään muuta jouluiloa!

Taas melua.

EDITHA

kiskaisee ylös uutimen, huutaa:

Täysi tappelu... Poliisi... (*vetää alas uutimen.*) En käsitä kuinka pappa on voinut kestää tätä.

SALOKANNEL

Hm. Oli kai kestettävä. Ilman tätä ei teillä olisi Valhallaa eikä vaunuja eikä hevosia. (*Keskeyttää nähdes-
sään pelästyneen ilmeen Edithan kasvoilla.*) Eikä tämä nyi; sedän eläessä tällaista ollut.

EDITHA

Mitä sinä sanoit? Eikö meillä olisi mitä meillä on ilman tätä . . . tätä rähinää?

SALOKANNEL

Kuinka sinä otat kaikki asiat kovin juhlalliselta kan-
nalta! Sinä et ole vapaa. Sinun täytyy oppia vapaan
elämisen ihana taito . . .

EDITHA

Kuinka . . .? Sinä tarkoitat. . .

SALOKANNEL

Tarkoitan mitä sanon: ottaa hetki sellaisena kuin se
tulee, ei pelästyä, ei etsiä sanoista enempää kuin niissä
on. Hymyillä kaikelle, imeä ilo ja mehu kaikesta...
Tässäkin näytelmässä on aika paljon humoristista ja
hauskaa ...

Huutoja kadulta.

EDITHA

karkaa ikkunaan

Tämä totisesti ei ole hauskaa. Nyt... ei, minä lähden
heille puhumaan.

SALOKANNEL

Mutta Editha...! Juopuneet ovat poliisin asia, ei nuoren tytön.

EDITHA

kiihtyy

Mutta enhän minä voi seisoa ristissä käsin — tämähän tapahtuu täällä meidän asuntomme edustalla... *Salokannel kohauttaa olkapäitään, suupielissä iva, suuttumus, pettymys. Editha säpsähtää, pelästyy ja ikäänkuin loittonee häntä katsellessaan.*

EDITHA

Armas ... missä sinä olet? Mitä sinä ajattelet. . .? Et vastaa ... Kuule, loukkasinko sinua?

SALOKANNEL

Et... Tulin vain ajatelleeksi että ... No, sama se ...

EDITHA

Mutta sano se! Minä pyydän hartaasti. . .

SALOKANNEL

No niin ... Sinä olet siellä Pariisissa muuttunut.

EDITHA

Millä lailla ...? Onko se paha?

SALOKANNEL

Ne sosialistiseurat...

EDITHA

Älä sano niistä mitään! Niistä minä sain enemmän sisältöä kuin mistään muualta ...

SALOKANNEL

nousee hermostuneena

Vai niin. vai niin. En minä millään lailla tahdo olla tiellä ... Kehity sinä vain ...

EDITHA

yhä kiihtyen

Aa... nyt muistan! Sinä sanoit kerran, että joku

neiti kuka se nyt oli? — oli Pariisissa saanut niin pukevan kampauksen! Minä en ole saanut mitään sellaista ... Olet pettynyt...

SALOKANNEL

hillityn ivallisesti

Minä väitän olevani kauneuden pappeja tässä maassa enkä siis saata olla sokea sellaisellekaan asialle kuin miten nainen pitää tukkansa ...

Editha vetäytyy äkkiä pois ikkunan äärestä.

SALOKANNEL

karkaa hänen luokseen

Mitä? Mitä? Heittivätkö sinua kivellä? Sano.

EDITHA

tukahutetusti

Uhkasivat...

SALOKANNEL

Raakalaiset...! Rauhoitu, armaani. Minä olin sinulle paha... suo anteeksi! Emme me tästä välitä. Nauramme koko asialle! Oletkohan taas omani... Noin! Tule tänne, palaamme taas minun runoelmaani.

EDITHA

ei ole huomannut viime sanoja. Ikäänkuin itseksensä:

Mitä minä olen heille tehnyt? Mitä ne minusta tahovat? Miksi he minua vainoovat.. ?

SALOKANNEL

Älä nyt haudo noita. He vainoovat yleensä kaikkia varakkaampia. Kuule... eikö sinua nyt millään saa pois noista ajatuksista? Kuule, ylihuomenna on kihlausilmoituksemme lehdissä ...

EDITHA

havahtuen

Niin... jouluaaton sanomalehdissä. Se on totta! Kyllä kai se sittenkin on paras niin. Ennen minä aina ajattelin, että jahka menen kihloihin, niin lähetetään

kortteja. Mutta kyllä kai tämä sittenkin on käytännöllisintä. Kukaan ei jää ilman.

SALOKANNEL

hellästi

Editha Salokannel..! Kuinka se soi!

EDITHA

Niin, Editha Salokannel. Mutta kuule, älkäämme lausuko sitä näin ennen häitämme. Se tietää onnettomuutta. Morsian saa korkeintaan *kirjoittaa* tulevan nimensä.

SALOKANNEL

Editha Salokannel! Editha Salokannel! Oletko taikauskoinen? Etkö minua rakastakaan? Ehkä se norjalainen sittenkin vielä kummittelee mielessäsi...

EDITHA

Niinkö vähän sinä minuun luostat? Lausu sitten vaimosi nimi, lausu miten usein tahdot.

SALOKANNEL

Lausun, lausun. En pelkää: Editha Salokannel, Editha Salokannel!

EDITHA

hyväilee häntä ikään kuin sulkeakseen hänen suunsa
Kuule... Kuule... (*Totistuu äkkiä.*) Tiedätkö sinä jotakin tarkempaa isäni kuolemasta?

SALOKANNEL

vältellen

En silloin ollut täällä. Viimeistelin juuri »Salomen tanssia» ja luin siihen korrehtuuria. Ainoa mitä tiedän on, että isäsi sai halvauksen ja kuoli hyvin äkkiä.

EDITHA

Senhän minäkin kyllä tiedän. Mutta mitä oli tapahtunut sitä ennen? Mitä isä oli tehnyt, mitä puhunut aikaisemmin? Eikö silloin ollut ketään, ketään hänen luonaan, joka tietäisi miten se tapahtui?

SALOKANNEL

yhä vältellen

Täti oli Valhallassa. Kesti tietysti jonkin aikaa ennenkuin hän sieltä ehti tänne.

EDITHA

Tiedän, tiedän. Mutta mitä oli tapahtunut aikaisemmin? Kuka oli isän luona kun se tapahtui? Etkö nyt kukaan voi sanoa sitä minulle?

SALOKANNEL

Sitä en todella voi . . .

EDITHA

kiihtyen

Etkö tiedä vai etkö tahdo sanoa?

SALOKANNEL

yhä vältellen

En tiedä.

Hetkisen vaitiolo.

EDITHA

Voi minun rakasta isääni kuinka hänen piti loppua! Kuinka hän oli kaunis, minun isäni, kaunis ja hyvä. Ja kuinka hän minua rakasti. Tiedätkö, pienempänä ollessani hän ei koskaan palannut kotiin ilman että hänellä oli joitakin tuomisia minulle. Minä saatoin tuntikausia istua ikkunassa odottamassa hänen tuloaan. Ja sitten kun mustat hevoset kääntyivät puukujaan, mikä riemu juosta häntä vastaan! (Hetkisen vaitiolo. Salokannel puhalttaa savuja tupakastaan. Äkkiä katsahtaa Editha epäillen häneen.) Armas, sinä et ensinkään lämpene. Etkö pitänyt isästäni?

SALOKANNEL

Mutta kuinka sinä tänään olet hermostunut! Lämpenehän kyllä. Kerro vain eteenpäin.

Hetkisen vaitiolo.

EDITHA

Ja uskotko, että se pelätty ja kunnioitettu kauppa-

neuvos Ahlfelt saattoi olla niin lapsellinen ja veitikka-
mainen? Välistä hän jätti hevoset kadulle, tuli sisään
ienestä portista ja. yllätti minut vielä ikkunassa...
Voi minun isäni, minun isäni, etten enää saa nähdä
häntä!

SALOKANNEL

Entä minä, Editha?

EDITHA

Sinä, sinä, sinä!

Hyväilee häntä hymyillen kyynelten seasta.
Lyhyt äänettömyys

LAHTONEN

tulee konttorihuoneista

Eikö komerserodinna vieläkään ole kotona?

EDITHA

Ei ole. (*Pelästyen*) Joko se ihminen taas on siellä?

LAHTONEN

Ei. Mutta minä vain . . .

EDITHA

Kuulkaa, kuka hän oli?

LAHTONEN

Työmiehen vaimo vain. Ei edes meidän työmiesten
vaimoja. (*Ikäänkuin itseksensä.*) Minä olisin vain tahto-
nut tietää kutsutaanko Äström kuusijuhlaan.

EDITHA

Äström! Äströmhän on isän vanhimpia työmiehiä.
Mitä teidän päähänne pälkähtää — kuinka ei häntä
kutsuttaisi?

LAHTONEN

hämmästyneenä

Eikö neiti tiedä?

EDITHA

Mitä minun pitäisi tietää?

LAHTONEN

epäröiden

Vai... ei... Åström on viime aikoina käyttäytynyt ... vähän ... omituisesti. Komerserodinna ei aina ole ollut häneen oikein tyytyväinen. Tirehtööri Willardt kirjoitti jo jokin aika sitten, että hänet on sanottava irti työstä. Komerserodinna ei vielä ole tahtonut sitä tehdä. Kyllä kai tirehtööri sen tekee ensi työkseen.

EDITHA

Kummallista. Isäni oli aina tyytyväinen Åströmiin.

SALOKANNEL

Eikö se liene ollut se Åströmin poika roisto, joka sotki kauppaneuvoksen ja Åströmin välit. Sehän usein kävi täällä räyhäämässä ...

LAHTONEN

salatulla ivalla

Kyllä kai se oli Åströmin tyttö roisto.

EDITHA

Mutta mitä on sitten tapahtunut?

LAHTONEN

Kaikenlaista... pientä. Minä luulin, että komerserodinna oli kertonut.

EDITHA

Ei, ei mitään.

SALOKANNEL

Mitä sinä nyt sitä säikähdät. Ehtiihän hän vielä kertoa. Vastahan sinä toissa päivänä tulit kotiin. Ainahan isäntäväen ja työmiesten välillä tulee pieniä rettelöjä.

EDITHA

Mutta Åströmin kanssa ei koskaan ollut riitaa. Isä siitä nimenomaan mainitsi. Ei, herra Lahtonen, Åström on ehdottomasti pyydettävä.

RVA AHLFELT

tulee hätäisesti sisään perältä, sähkösanoma kädessä

Kuinka hyvä, Sigrid ja Allan tulevat tänä iltana.
Pikku Rolf tulee ...

LAHTONEN

Sitten on paras ettei Aströmiä pyydetä.

EDITHA

on noussut, rientänyt äitiään vastaan
jumalan kiitos, että tulet kotiin! Missä sinä niin vii-
vyitkin!

RVA AHLFELT

Ei pidä olla utelias näin ennen joulua!

EDITHA

Herra Lahtonen on tässä kysymässä kutsutaanko
Åström kuusijuhlaan. Kuinka ei häntä kutsuttaisi?
Åströmhan on papan vanhimpia työmiehiä.

RVA AHLFELT

on käynyt epävarmaksi

Niin ... kyllä kai Åström on kutsuttava ... *Hätäi-
sesti*) Jollemme nyt Allanin tähden jättäisi häntä pois.
Kun Allan juuri nyt sattuu tulemaan. Katso, Allan rii-
taantui vähän Åströmin kanssa ...

EDITHA

Pappa piti Åströmistä eikä minusta tässä tarvitse vä-
littää muusta.

RVA AHLFELT

Niin ... kuinka te vain tahdotte.

Kalpenee, painaa käden rintaansa vastaan.

EDITHA

pelästyksissään

Mamma? Mikä sinun tuli? Teinkö sinulle pahaa?

RVA AHLFELT

Et... et... Jumalan kiitos että Sigrid ja Allan tule-
vat. Minä en enää jaksaisi...

EDITHA

Niin, mamma,... sinä olet jo ihan liian paljon pon-

nistellut. Kuulepa, jollemme jäisikään kuusijuhlaan, vaan muuttaisimme jo aamulla Valhallaan?

RVA AHLFELT

Ei, ei . . . Emme huomenna, mutta ylihuomenna . . .

SALOKANNEL

Eiköhän olisi parasta että täti menisi levolle.

RVA AHLFELT

hymyilee

Kyllä minä saan levätä, kun Sigrid ja Allan tulevat.

LAHTONEN

Tottahan juhla sitten järjestetään entiseen tapaan? Kahvi ja joululahjat alasaliin, kuusi tänne.

RVA AHLFELT

Kyllä. Järjestäkää vain kaikki niinkuin ennen on ollut. Minä olen tilannut joululehtiä lapsille.

LAHTONEN

Ne tulivat jo. Suuri pinkka konttorihuoneen permannolla.

RVA AHLFELT

Ehdit tekohan te järjestää ne?

LAHTONEN

Otan yötä avuksi.

EDITHA

Mehän voimme auttaa, herra Salokannel ja minä...

LAHTONEN

Kiitoksia paljon... Minä olen niin tottunut valvomaan näin joulun aikana. Mutta kuinka nyt käy: kutsutaanko Åström? Minun pitäisi lähettää sana, ennenkuin miehet menevät työstä.

EDITHA

päättäväisesti

Kutsutaan. Isä kutsuisi hänet, sen tiedän, emmekä me tässä muuta kysy.

RVA AHLFELT

No niin, no niin... kuinka te tahdotte. (*Vapisee, purskahtaa itkuun.*)

EDITHA

Mutta mamma... mikä sinun on? Mamma! Oletko sairas...? Ei, nyt sinun täytyy mennä levolle.

RVA AHLFELT

Niin, ehkä se on paras...
poistuvat perälle. Salokannel kävelee edestakaisin, pysäyttää Lahtosen, joka on menemäisillään konttori-huonesiin.

SALOKANNEL

kohdellen ikäänkuin ylhäältäpäin

Herra Lahtonen! Että te nyt viitsittekin kysyä kauppaneuvoksettarelta joka asiaa. Näettehän ettei hän tiedä mitään. Olisitte antanut sen työmiehen tulla ilman muuta.

LAHTONEN

Ettekö te tiedä mitä roolia Åström...

SALOKANNEL

Tiedän, tiedän, tiedän...

LAHTONEN

Sitten te, herra runoilija, ette tunne sitä herraa jota tänne niin suurella riemulla odotetaan. Sitä tirehtööriä. Kas siitä herrasta ei kauppaneuvoskaan pitänyt — oli kauppaneuvoksella siksi paljon älyä! Sille tirehtöörille minä en tahdo olla vastaamassa mistään...

SALOKANNEL

kohauttaa olkapäitään

Olisitte jättänyt riidanalaisen työmiehen kutsumatta.

Joka tapauksessa olisi suotavaa että kauppaneuvokset-tarelle ja neiti Ahlfeltille kerrottaisiin niin vähän kuin suinkin näistä ikävistä jutuista. Eihän niitä asioita enää paranneta. Antaa siis heidän pitää kauniit unelmansa.

LAHTONEN

Kernaasti minun puolestani. Mutta komerserodinna on viime aikoina ruvennut vaatimaan niin tarkkaa selvää kaikesta.

SALOKANNEL

Äsh — panisitte vaikka hiukkasen omianne, kunhan rauhoittaisitte...

EDITHA

tulee kiireesti

Lääkkeet ovat kaikki lopussa. Hyvä herra Lahtonen, olisikohan joku juoksupojista vapaa? Tämä resepti pitäisi uusia professorilla.

LAHTONEN

ottaa reseptin

Kyllä minä toimitan.

Katsahtaa hiukan epäilevänä molempiin nuoriin, menee.

EDITHA

Kun minä ymmärtäisin mitä täällä oikein on tapahtunut! Täällä on niin painostavaa, niin pelottavaa ja sala-peräistä. Sano, Armas, etkö sinä tunne sitä ilmassa?

SALOKANNEL

kuivasti

En. Tiedätkö kun tupakoi niin paljon kuin minä. Koe-tapas sinäkin...! No, no, no ... mitä sinä nyt niin kat-sot... Eikö saisi laskea leikkiä?

EDITHA

Ei mutta... kun minusta tuntuu siltä kuin kaikki olisi kaatumaisillaan päälleni. Suuri, tuntematon onnetto-muus tulossa...

SALOKANNEL

leikitellen kuin lapselle

Huu! Huu! Hirveä peikko tulee...

Editha naurahtaa, totistuu samassa.

EDITHA

Kuule, kummoisena sinä odotit minun palaavan Pariisista?

SALOKANNEL

Iloisena, eleganttina, joka suortuvassa tuoksu maailman pääkaupungista, verrattomasta Pariisista... Siinulla oli puku jommoista ei kellään edes Helsingissä; hattu sellainen ... sellainen ... minä pyysin sinua ostamaan sellaisen leveän hatun à la Watteau .. ! Minä ymmärrän, minä ymmärrän, ethän sinä *nyt* voi... Mutta minä ajattelin, että kun me sitten kihlattuina kävelimme rinnan, niin kaikki minua kadehtivat, sillä pääryn omistan minä, yksin minä!

EDITHA

arasti

Sinä olet kovin pettynyt.

SALOKANNEL

No en, en, en ... Menehän tämä musta aika ohitse ...

EDITHA

En minä sittenkään ole se jota toivoit...

SALOKANNEL

Et saa ruveta noin ikäväksi. Sinä välistä muistutat... ei, ei, ei!

EDITHA

uteliaana

No, mitä?

SALOKANNEL

Ei, minä ... liioittelin ... Ei, ei, ei! Ja nyt minun täytyy mennä. Kokous kahdeksalta.

EDITHA

Et saa mennä sillä tavalla. Minulle jää jokin oka sydämeen . . .

SALOKANNEL

kuten lapselle

No, otetaan pois, otetaan pois. (*Reippaasti*) Kuulehan, ylihuomenna on ilmoitus lehdissä. . . Pois pilvet päiväni päältä!

Katselee häneen ihastuksissaan.

EDITHA

kirkastuneena

Pois kaikki pilvet! Ylihuomenna olemme maailman-kin edessä sulhanen ja morsian.

SALOKANNEL

Editha Salokannel, Editha Salokannel — kuinka se helisee ja soi!

EDITHA

Älä . . . Älä . . . Minä vakuutan: se tietää onnettomuutta.

SALOKANNEL

En pelkää! Hyvästi, Editha Salokannel!

Menevät eteiseen. Huone on vähän aikaa tyhjä. Sitten tulee Lahtonen konttorihuoneista, tarkastaa ympäristöä, alkaa kanniskella sisään koreja joululahjoineen: makeisia, joululehtiä, esiliinoja, villahuiveja yms. Alkaa järjestellä niitä. Vihdoin Editha tulee.

EDITHA

Ei mutta kuinka kauheasti tavaraa! Onko meillä noin paljon työväkeä?

LAHTONEN

On kyllä. Sitäpaitsi heille jaetaan rahaa. Kauppaneuvos pani joka joulu liikkeelle tuhansia.

EDITHA

Minun isäni! Minun hyvä isäni... Mutta kuulkaa, ettekö te nyt vihdoin kertoisi minulle isäni kuolemasta.

Katsokaa, minä en vielä tiedä siitä mitään tarkempaa. Olen koettanut kysellä — ei kukaan vastaa.

Lahtonen vaikenee, vaihtaa väriä.

EDITHA

Mikä teille tuli? Miksette tekään vastaa? Kaikki te vaikenette tai vastaatte vältellen. Nyt minä alan ymmärtää. Isän kuolemaan liittyy nähtävästi jotakin kauheaa . . . Jumala, Jumala . . . ettei isääni vain olisi murhattu?

LAHTONEN

Ei...

EDITHA

Minä rukoilen teitä, herra Lahtonen, sanokaa minulle totuus. Minä näen teistä, että te sen tiedätte. Minä olen luja, minä vakuutan teille. Sanokaa!

LAHTONEN

kauhean juhlallisena, hitaasti

Sanon sen teille, neiti Ahlfelt, kunhan te ensin vastaatte minun kysymykseeni.

EDITHA

Kysykää, kysykää pian.

Lahtonen vaikenee, epäröi, käy ylen hämilleen, tekee vakavan lapsellisen, puoleksi koomillisen vaikutuksen.

Editha pelästyy pelästymistään.

EDITHA

Varmaan minun isäni on murhattu! Onko? Onko? Herra Jumala . . . !

LAHTONEN

harmistuneena

Ei. . . Vakuutan teille . . .

EDITHA

Mitä sitten on tapahtunut? Miksi te epäröitte?

Lahtonen vaikenee, hengittää raskaasti.

EDITHA

käy kiinni päähänsä

Minä tulen hulluksi, jollette vastaa.

LAHTONEN

pakottamalla

Editha ... minä rakastan teitä .

EDITHA

ikäänkuin olisi saanut iskun vasten kasvoja

Oletteko te mieletön?

LAHTONEN

yksinkertaisesti

Olen niin kauan rakastanut teitä. Aivan pienestä asti. Onko se niin paha .. ?

EDITHA

Ei... mutta ... sehän on mahdotonta.

LAHTONEN

Te olette niin kauan ollut minulle ainoa. Minä rakastan teitä.

EDITHA

naurahtaa

Laskette leikkiä! Ettehän tarkoita täyttä totta?

Purskahtaa nauruun.

LAHTONEN

lamassa

Te ette rakasta minua. Minä näen sen! Senkö tähden että olen vähän noin ränstynyt. Kuulkaa, minä muutun aivan toiseksi, jos te vain ...

EDITHA

Mutta lakatkaa nyt, hyvä herra Lahtonen .. ! Tämä on ... tämä on ...

LAHTONEN

Minä olen siis niin kokonaan erehtynyt. . .

EDITHA

Olisinko minä antanut teille aihetta.. ? En ainakaan tietten, tahtoen. Olen aina pitänyt teistä ... paljonkin ... Olittehan te isälle niin suureksi avuksi... Kuulkaa — laskettehan te leikkiä!

LAHTONEN

En jumaliste laskekaan! Totta tämä on ... Vaimokseni minä teitä ...

EDITHA

nauraa hermostuneesti

Älkää hullutelko. Enhän minä teistä sillä tavalla voi pitää ...

LAHTONEN

Ette voi...

EDITHA

Kuulkaa, rauhoittukaa nyt ja kertokaa mitä lupasitte ...

LAHTONEN

Ette voi. Te vain ylenkatsotte ja pilkkaatte.
Lyyhistyy lamaan.

EDITHA

Kertokaa nyt, hyvä herra Lahtonen! Lupasittehan.

LAHTONEN

riuhtaisee itsensä irti, rajulla vahingonilolla:

Hyvä! Kuulkaa siis! Kauppaneuvos Ahlfelt kuoli tällä tavalla: hän oli monta päivää elänyt ja hummannut. Yhtenä iltana laahasi hän tänne taas naisen. Minäkin saatoin kuulla kuinka he hiljaa tirskuivat, sillä minä valvoin myöhään, silloin sattui olemaan niin kiire. Seuraavana päivänä tulee Åström tänne aivan mustana muodoltaan ja pyytää tavata kauppaneuvosta. Kauppaneuvos ei ottanut vastaan häntä konttorihuoneessa, vaan vei saliin. Ja ovet suljettiin. Mutta ennen pitkää alkaa sieltä kuulua kauheaa toraa, rähinää ja melua. Äkkiä hiljenee kaikki ja hetken perästä karkaa Åström meille kertomaan, että kauppaneuvos kuolee. Hän oli niin suuttunut, että sai halvauksen... Se nainen oli ollut Åströmin nuori, sinisilmä tytär.

EDITHA

on kuunnellut aivan typertyneenä kauhusta. Riuhtaisee itsensä irti. »

Te valehtelette! Te valehtelette!

LAHTONEN

katkeralla vahingonilolla

Luulkaa te vain niin!

EDITHA

koettaa rauhoittua

Tietääkö äitini. . . tarkoitan: oletteko te äidilleni sanonut tämän?

LAHTONEN

En juuri tällä tavalla. Mutta kyllä hän aavistaa. Åström oli niin hienotunteinen kun hän komerserodin-
nan puheilla oli, ettei hän kertonut tyttärestään mitään. Mutta aavistaa komerserodinna. En tiedä mistä lienee saanut vihiä. Tirehtööri Willardt tietää. Ja hän, hän käski paikalla sanoa irti Åströmin.

Nauraa häijysti.

EDITHA

yhtä häijysti

Se oli hänelle oikein! Se oli hänelle oikein! Jos hän on minun isästäni tällaista kertonut, niin hänen on heti paikalla lähdettävä meidän työstämme. Älköönkä enää tulkokaan tähän taloon . . . ei ikinä, ei ikinä! Minun ei käy häntä sääli vaikka hän nälkään kuolisi! Tuohon silmieni eteen! Kun minä muistan miten isäni häneen luotti, miten häntä alituisesti lahjoilla muisti... ja tällä tavalla mies palkitsee! Oo kun minä voisinkin häntä rangaista niinkuin minä tahtoisin . . .

LAHTONEN

Tiedättekö, neiti Ahlfelt, että Åströmillä on poika, joka istuu linnassa murhasta ja toinen, joka on täysi hampuusi. . ?

EDITHA

Se on hänelle oikein se! Isäin pahat teot kolmanteen ja neljänteen polveen . . ! Mutta mitä se tähän kuuluu?

LAHTONEN

Åström vaati kauppaneuvosta tilille lapsistaan.

EDITHA

OO Kuinka hän uskalsikin! Miksei hän ollut kasvattanut lapsiaan?

LAHTONEN

Åströmin poika murhasi toverinsa humalapäissään.

EDITHA

ylpeästi

Entä sitten!

LAHTONEN

Kauppaneuvoksen kapakassa pojat olivat humalansa saaneet.

EDITHA

ikäänkuin olisi lyöty kasvoille

Kyllä . . . kylläpä te osaatte! Tehän olette aivan kuin advokaatti . . . Miksi he menivät »kauppaneuvoksen kapakkaan?»

LAHTONEN

Miksi kauppaneuvoksen kapakka niin kauniisti houkutteli? Katsokaas, neiti Ahlfelt, se tytär, se Aino, se oli isänsä silmäterä. Kaunis tehtaantyttö. Se hoiti isänsä taloutta, äitihän on kuollut. Se kävi jo pienempänä täällä tuomassa isälleen ruokaa. Silmänruokaa se oli koko tyttö. Kauppaneuvoksella oli hyvä silmä näkemään naisia . . .

EDITHA

Te valehtelette, te valehtelette! Tekin uskallatte. Mutta luuletteko te, että minä hetkeäkään uskon sanoi-hinne. En . . .! Voi, isäni, isäni, mitä ihmiset uskaltavat heti kun sinä silmäsi ummistit! En olisi luullut että tekin . . . juuri *te!* Mitä te olisitte ilman minun isääni? Kadulta hän teidät korjasi, puetti, kouluun pani — minua hävettää että minun täytyy johdattaa mieleenne tämä kaikki. Mitä te olisitte ilman minun isääni!

Nauraa häijysti.

LAHTONEN

nauraa samaan tapaan

Mikä teitä hävettää? Hienosteleminen sikseen. Alastoman totuuden minäkin teille paljastin. Katsokaas, neiti Ahlfelt. . . minunkin isäni oli aikoinaan työ mies

kauppaneuvoksen tehtaalla. Hän joi säännöllisesti kaiken palkkansa takaisin kauppaneuvokselle. Yhtä säännöllisesti kuin se kauppaneuvoksen konttorista hänelle maksettiin. Isä ja sisaret kuolivat kurjuuteen. Minä olisin kai kanssa mennyt...

EDITHA

Jollei isäni olisi teitä pelastanut.

LAHTONEN

Olisiko kauppaneuvoksen ehkä pitänyt antaa minunkin kuolla?

EDITHA

Kuinka kauheita te puhutte!

LAHTONEN

Miksi te, neiti Ahlfelt, luulette kauppaneuvoksen minut pelastaneen? Rikkaalle miehelle tuli sellainen oikku! Näki risaisen lapsen kapakkansa rappusilla talvi-iltana ... otti niskasta, vei lyhdyn alle ... Kaunis lapsi! Käski laputtaa jäljessään kotiin — jos minä olisin ollut ruma nulkki, olisin saanut jäädä siihen rappusille. Meitä oli siinä joka ilta lapsia, eikä koskaan muita »pelastettu» kuin minut. Kuten sanottu: rikkaalle miehelle tuli päähänpisto. Pääsin kyökkiin lihapatojen ääreen ... Ensi yöt nukuin kopissa koiranpentujen kanssa ...

EDITHA

Lakatkaa, lakatkaa... en tahdo kuulla... en tahdo ...

LAHTONEN

Siellä oli lämmin ja hyvä... Koiranpenikat nuolivat ja pitivät hyvänä.., Ne olivat oikeastaan onnellisia päiviä. Paljon parempia tuli sitten, kun aloin ymmärtää ja ajatella... Kerran me iskimme silmämme samaan tyttöön ... minä ja kauppaneuvos Ahlfelt... Sen tytön takia antoi kauppaneuvos minulle korvapuustin. Tiedätkö ... se polttaa vieläkin! Tai se poltto oli jo poissa ...

EDITHA

hampaita kiristellen

Oo ... että se Polttaisi... polttaisi, aina ja alituisesti!

LAHTONEN

huomaamatta hänen viime sanojaan, hellästi

Se poltto oli jo poissa. . . Minä annoin kaikki anteeksi teidän tähtenne. Teidän tähtenne minä vielä olen pitänyt vastaan, mutta nyt sulku auki...!

EDITHA

vääntelee käsiään, hetkellisen säälin valtaamana

Ei noin ... ei noin ...

LAHTONEN

helttyneenä

Voi Editha neiti, suokaa minulle anteeksi. Olen tehnyt väärin. Te olette viaton. Ei minun olisi pitänyt teidän rauhaanne repiä. Mutta kun minä itse olen kuin helvetissä. Pelastakaa te minut! Te yksin, te sen voitte! (*Viskautuu maahan, syleilee Edithan polvia.*) Minun pääni päällä lepää kiros, kiros isän pahoista teoista. . . ottakaa pois kiros!

EDITHA

Minä? Kunhan ei kiros lepäisi... (*Koskettaa päätään, ei laisinkaan muista Lahtosta, joka on kätkenyt päänsä hänen helmaansa ja lepää siinä kuin lapsi.*)

LAHTONEN

Te yksin voitte minua auttaa. Minä menen hukkaan ilman teitä. Armahtakaa minua!

Suutelee hänen käsiään.

EDITHA

herää, riistää itsensä irti, inhoten:

Oletteko te armahtanut minua? Ei, ei, ei, minä en armahda teitä! Te olette minun isästäni... Se ei ole totta, se ei ole totta. Minä en usko . . . Sinä minun ylpeä, armas isäni, sinä minun aurinkoni — älä pelkää että minä uskon! Ei epäilyksen varjoakaan tule meidän välillemme! Sinä loistat minun sisässäni, minä tiedän että kaikki mitä teit oli kaunista.

LAHTONEN

on noussut. Käheällä äänellä, kuivin silmin.

Kas niin sen kuuliaisen tyttären pitää puhua! No niin silmä silmästä, hammas hampaasta. Te ette ole säälinyt minua, en sääli minäkään teitä. Minä näytän teille kaikki toteen. Työmiesten vaimot ja tyttäret saavat itse puhua. En käännä heitä takaisin, kun he tulevat kohta-loaan valittamaan. Kauppaneuvoksen tyttären luo lä-hetän. Minä näytän vielä kaikki toteen.

EDITHA

taistelee pelkoa ja epäilystä vastaan

Näyttäkää, näyttäkää! Totuus voi vain kirkastaa isäni muistoa!

LAHTONEN

nauraa raa'asti

Sepähän nähdään .. ! Juuri tuossa missä te nyt seisotte, se tapahtui. Tuohon tuoliin, juuri tuohon tuoliin raukesi kauppaneuvos .. . Kun minä tulin huoneeseen, oli hänen nenänsä vääntynyt sivulle, silmät olivat nurin kuin kuolleella. Juuri tuossa missä te nyt seisotte. Ja juuri siinä, Editha neiti, pitää teidän kuulla todistajat...
Editha on kuin painajaisen alla jäänyt liikkumattomaksi. Tuijottaa permantoon, vie silmänsä tuoliin, ei pääse paikalta.

II NÄYTÖS

Sama huone kuin ensimmäisessä näytöksessä. Seuraava päivä, illan-suu. Komea kuusi keskellä lattiaa. Editha koristelee kuusta, jää silloin tällöin mietteisiinsä, vetää syvältä henkeä, sivelee otsaansa. Lahtonen tulee kiireesti perältä. Sanoo ohi astuessaan hyvää iltaa, häviää konttorihuoneisiin, palaa käsivarrella muutamia unohtuneita joululahjakääröjä, katselee hetkisen Edithaa ja kuusta.

LAHTONEN

Toivon että jaksatte hyvin, neiti Ahlfelt.

EDITHA

kylmästi

Kiitoksia.

LAHTONEN

hetkisen perästä

Olen teille erityisesti kiitollisuuden velassa.

EDITHA

entiseen tavaan

No, mistä?

LAHTONEN

Noo . . . hyvydestänne . . .

EDITHA

Te tiedätte että minä siedän teidän seuraanne vain äitini tähden. Hän ei saa huomata mitään. Muuten totisesti en . . .

LAHTONEN

Te olette sen suvainnut selvästi osoittaa.

EDITHA

Mitä te nyt oikein tarkoitatte?

LAHTONEN

Kun almua annat, niin älköön vasen kätesi tietäkö mitä oikea kätesi tekee. Huomaan että te olette sillä tavalla antanut.

EDITHA

muistaa äkkiä

Kuulkaa . . . eihän lankoni vain . . .

LAHTONEN

nauraa pahasti

Vasen käsi tiesi siis kuitenkin mitä oikea kätesi teki.

EDITHA

Onko lankoni siis todella sanonut teidät irti?

LAHTONEN

koettaen solmia hänet sanoihinsa

Millä perusteella neiti Ahlfelt niin luulee . . .?

EDITHA

Sillä että lankoni siitä jotakin puhui...

LAHTONEN

Ja te ...?

EDITHA

Minä ...? Aaa ... te luulette että minä . . . ehkä häntä siihen kehoitin! (*Vihaansa pidätellen.*) Te olette ... te olette... (*nauraa häijyisti*). Minun olisi pitänyt osata sitä odottaa.

LAHTONEN

No mutta sanokaa mitä muuta järjellistä syytä tirehtöörillä olisi sanoa minut irti? Kaksikymmentä vuotta olen ollut kauppaneuvoksen palveluksessa . . . Kaksikymmentä vuotta! Paras aika elämästäni meni siihen ... Meille tuli tirehtöörin kanssa pieni mitätön riita. Hän väitti että minä panin pullot liian täyteen. Minä sanoin ettei pulloon mene enemmän kuin menee.

EDITHA

Mutta jos te kaasitte yli.

LAHTONEN

Joka on ollut kauppaneuvoksen palveluksessa kaksikymmentä vuotta, ei kaada yli. »Pullo täyteen», oli kauppaneuvoksen tapana sanoa, »mutta ei tippaakaan yli». Ja tämän minä sanoin tirehtöörille ja hän vastasi siihen: »Niin tehtiin kauppaneuvoksen aikana, mutta ei enää *minun* aikanani. Nyt määrään minä!»

EDITHA

Lankoni on voinut sanoa teidät irti siksi ettette ole oikein raitis . . .

LAHTONEN

rupeaa nauramaan

Mutta eihän koko liike kannattaisi, jos ihmiset rupeisivat raittiiksi.. ! Jos minä olisin juonut muitten tavaroita, niin voitaisiin minua syyttää, mutta minä olen aina uskollisesti juonut kauppaneuvoksen tavaroita.

EDITHA

Kyllä te meidän puolestamme olisitte saanut olla juomatta. Emme mitään olisi hartaammin toivoneet.

LAHTONEN

Ettekö te siis todella ole vaikuttanut siihen .. ? Ei, ei, teidän ei tarvitse vastata, minä näen sen teidän silmistänne ja minä riemastun niin, että tahtoisin pusertaa teidät kuoliaaksi käsissäni. . .

EDITHA

Että te kehtaattekin käyttää hyväksenne asemaanne! Te tiedätte miksi minä en aja teitä ulos ovesta ..

LAHTONEN

hellästi, ikäänkuin viluissaan

Minun on nälkä, Editha neiti! Nälkäisen täytyy varastaa leipää jollei sitä muuten saa ...

EDITHA

Ylpeä sielu kuolee nälkään mielummin kuin va-
rastaa . . .

LAHTONEN

Te ette koskaan ole nähnyt nälkää . . .! Kuinka kaunis
te olette vihassanne! Kaunis dlette kuin Herran en-
keli . . . Minulla on hurskas äiti, joka puhuu minulle en-
keleistä. Hän silittelee päätäni, rukoilee ja kutsuu en-
keleitä minua vartioimaan. Kerran olin minä kysynyt
häneltä — onko enkeli sellainen kuin kauppaneuvoksen
Editha . . .

EDITHA

taistelee heltymistä vastaan

Mitä te nyt niistä kerrotte . . . ovatko joululahjat kun-
nossa?

LAHTONEN

Sanokaa minulle . . . te rakastatte toista . . .

EDITHA

Menkää nyt ja antakaa minun olla. Te olette kauhea.

LAHTONEN

Nyt te sanoitte toden sanan. Kauhea minä olen! Si-
sässäni on kauheaa, polttaa, polttaa ja löyhkää. Helvetti
siellä on . . .

*Editha vaipuu lamaan tuolille hänen sanojensa aikana.
Palvelustyttö avaa perältä oven. Salokannel tulee reip-
paasti.*

SALOKANNEL

Hyvää iltaa . . .

LAHTONEN

Aa . . .! Koöka lohduttaja tulee, se pyhä henki. . . niin
minun on aika väistyä——

Menee perälle.

EDITHA

on kirkastunut, karannut ylös

Kuinka hyvä että sinä tulit!

SALOKANNEL

Mitä ... mitä hän tässä Puhui?

EDITHA

Tyhmyyksiä! Emme ajattele niitä. Kuinka sinä osaisikin tulla juuri tällä hetkellä! Tunsitko että minä koko sielullani huusin sinua luokseni?

SALOKANNEL

Tunsin. Kuule, ilta on ihana, tähdessä taivas, tule kävelemään.

EDITHA

keveästi

Tulen ... Tai jos ajaisimme! Mikä elämänhalu minussa heräsi kun sinä tulit. Tahtoisin juosta, juosta ja huutaa! Tahtoisin sinun kätesi ottaa ja lähteä lentoon ...

SALOKANNEL

Me lähdemme, sinä pyhä henkeni, sinä elävä runoni ..

EDITHA

äkkiä

Mutta meillähän on kuusijuhlan vietto . .

SALOKANNEL

Mitä sinä siitä? Tule!

EDITHA

Täytyy minun jäädä .. mamman tähden ...

ALLAN WILLARDT

tulee perältä

Ohoo, lankomies!! Terve, terve .. No, sinä voit pakusti, kuten näkyy. Ja huomenna on kihlaus lehdissä. Se oli oikein se. No paina puuta, paina puuta ...

SALOKANNEL

Aion viedä Edithan kävelemään.

WILLARDT

Ää, ehditte te vielä kävelläkin. Lauteerataan nyt ja pidetään lyhtiä.

Painaa hänet istumaan.

EDITHA

Ilta kuuluu olevan niin kaunis ...

WILLARDT

Tulee niitä toisiakin kauniita iltoja. Kuule Salokannel, mitä sinä nyt pidät tuosta (*viittaa Edithaan*) Pariisin matkan päälle?

SALOKANNEL

Olen varsin tyytyväinen. On hänessä jotakin vähän vierasta, mutta se on vain pikanttia ja menee menojaan ...

WILLARDT

Suoraan sanoen, olisin minä toivonut, että hän olisi vähän pariisiaistunut. Toisista näkee ihan päältäpäin, että he tulevat Pariisista — ei tästä Edithasta sitä huomaakaan. Tukka ihan entisellään... Kun tässä tuonnoin yksikin naikkonen sieltä meidän kaupungista tuli Pariisista, niin sen oli tukkakin niin, niin tälläTTY, että... niin se oli yhtenä rytönä, ettei olisi luullut minkään kamman sitä oikaisevan, mutta fiiniä se vain oli...! Ja käy Pariisissa eikä nouse Eiffeltorniin...! Kuuluvat aikovan repiä koko tornin.

EDITHA

Aikovatko? En minä siitä mitään kuullut.

WILLARDT

Niin oli meidän lehdissä. No, kai sinä kävit sellaisessa pariisilaisessa ... hm ... yöpaikassa ... sellaisessa Mülängruusissa ...

EDITHA

naurahtaa

En käynyt. (*Sulhaselleen*) Katso, kaikki kysyvät ensiksi Moulin Rougea.

WILLARDT

Tarkoitan: sellaisessa hienommassa. Niitä kuuluu löytävän oikein hienoja ... rikkaita varten, joissa käy hienoja naisiakin.

EDITHA

En käynyt. . . Minne Sigrid ja mamma jäivät?

WILLARDT

pariisista tulee ja sotkee pois selvät asiat! No jo nyt jotakin...! Jäivät Rolfin luo. Kun sen pikku miehen piti sairastua. Kylmettyi kai jossakin matkalla.

SALOKANNEL

Vai on Rolf sairas ...

EDITHA

Ei mitään vaarallista. Mutta ei hän tänään pääse kuusta katselemaan ... Ja se on vahinko se.

WILLARDT

No, kunhan hän nyt paranee huomiseksikin ... Mutta kuules svookeri, millä lailla me nyt alamme tätä lafkaa hoitaa? Mikäli minä tänään olen ehtinyt kirjanpitoa kontrolloida, on johto viime aikoina ollut suoraan sanoen rempallaan. Ja mikä on merkillisintä, ei ukko vainaja itsekään enää viime aikoina näytä entisellä täsmällisyydellä ja energiallaan johtaneen asioitaan ...

EDITHA

Sitä minä en voi uskoa.

WILLARDT

Älä nyt suutu, madmoaselli, en minä millään lailla tahdo loukata. Päinvastoinhan minä suuresti kunnioitan ja ihailen setää. Mutta totuuden nimessä minun täytyy se sanoa.

SALOKANNEL

Jaa, minä en ymmärrä afääreistä mitään.

WILLARDT

Ei sitä sillä lailla saa sanoa. Jumalakin rankaisi sitä

pahaa palvelijaa, joka kaivoi leiviskänsä maahan. Meidän täytyy koettaa ymmärtää. Runoilijoidenkin. Sinä saat aikoinasi käsiisi suuria kapitaaleja. Täytyy se tietää minne ne plaseeraa.

SALOKANNEL

nauraen

No, sen kai sentään aina tietää . .

WILLARDT

nauraa niinikään

Sen kyllä uskon. Mutta täytyy osata hoitaa leiviskäänsä kasvun kanssa. Että lapsillekin jotakin jää... Niin, niin. Teillä voi olla lapsia ja tuleekin olla lapsia. Ei se avioliitto mitään ole ilman niitä. Kenelle minäkään raataisin ja puuhaisin, jollen pikku Rolfille. Se käy niin rakkaaksi, se sellainen pikku faari ... Meiltä kuoli ensimmäinen lapsi ... Kyllä se oli raskasta ... Mutta niitä tulee uusia.

EDITHA

Kuule, Allan, oletko sinä todella sanonut irti Lah-tosen?

WILLARDT

muuttuneella, järkähtämättömällä äänellä:

Olen.

EDITHA

Mutta miksi?

WILLARDT

Älä rupea häntä puolustamaan. Minä en millään ehdolla huoli hänestä. Hän on täällä tehnyt aivan auttamattomia tyhmyyksiä ja juo ... ja tuhlaa. Voithan sinä käsittää, ettei tällaisessa toimesta voi pitää miestä joka juo . . .

EDITHA

Hän vastasi, kun hänelle siitä sanoin, että meille on edullista, että hän juo — rahat joutuvat takaisin meille.

WILLARDT

Hän pitää hyvin puoliaan ja pettää sinua minkä jak saa. Ostaako hän muka mitä juo. ..? Ehei! Hän otta

noin vain.. Kuka häntä voisi kontrolloida. Sinä närkästyt niin hänen puolestaan, että luulisi sinun piikiintyneen koko mieheen.

EDITHA

Allan!

WILLARDT

Sitäpaitsi olen saanut siitä ihan tarpeekseni, että minulle alituisesti kerrotaan kuinka tehtiin kauppaneuvoksen aikana. Nyt määrään minä ja kauppaneuvoksen aika on ollut ja mennyt. Suo anteeksi. . . mutta niin se on!

EDITHA

Mutta onhan luonnollista, että isän vanhat palvelijat muistelevat kuinka isän aikana tehtiin. Jollet sitä kärsi, niin sittenhän sinun pitäisi erottaa kaikki isän aikaiset.

WILLARDT

Minä olenkin valmis sen tekemään, jos se käy tarpeelliseksi.

EDITHA

Isän vanhat työmiehet!

WILLARDT

Huomaa: jos se käy tarpeelliseksi. Toivottavasti ei se käy. Kuitenkin: kuinka vaikea on saada naisväkeä mitään ymmärtämään! Katso nyt: ensimmäinen ehto afäärin menestymiseen on, että työväki ehdottomasti kunnioittaa ja tottelee isäntäänsä. Mutta kuinka voi se sitä tehdä, jos se yhtämittaa inttää vastaan: niin ja niin tehtiin entisen isännän aikana.

EDITHA

punnitun ilkeästi

Minä ymmärrän. Sinä pelkääät isäni muistoa. Sinä pelkääät, ettet jaksa pysyä isän tasalla. (*Hyväntahtoisemmin:*) Älä lennä korkeammalle kuin siivet kannattavat. Et sinä eikä kukaan muu mies nouse isän tasalle.

WILLARDT

Noo ... siitäkin voi olla eri mieliä.

EDITHA

leimahtaen

Mitä sinä tarkoitat? Uskotko sinä noihin juoruihin? Kuule, Allan, sano suoraan mitä sinä ...

WILLARDT

jäniksen kypälällä

En minä mitään tarkoittanut. Päinvastoin. Isäsi oli erinomainen afäärimies, afäärinero kerrassaan. Alkaa mies kaksin tyhjin käsin ja jättää vaimolleen ja lapsilleen kivimuureja ja huviloita ja tehtaita ja ... Jos minä vain voisinkin tulla hänen kaltaisekseen! En muuta toivoisi ... Tahdotkos, niin minä tänä iltana, kun kaikki ovat koolla, pidän sedän kunniaksi pienen muistopuheen?

EDITHA

epäilyksensekaisella ilolla

Voisitko pitää?

WILLARDT

Miksen voisi? Sellaisen jylisevän ylistyspuheen että, että ... Pidän kuin pidänkin, niin saavat kaikki nähdä, etten minä suinkaan ole tahtonut halventaa kauppaneuvoksen muistoa, vaikka olen herra Lahtosen sanonut irti...

EDITHA

Voi kuinka hauskaa...! Kuinka minä siitä iloitsen! Voitko sinä todella pitää sellaisen puheen?

WILLARDT

Oli reit, sanoi enkelsmanni. Etkö sinä usko, että minä olen puheita pitänyt. Nytkin kun erosin entisestä toimestani ja minulle pidettiin kekkerit ja tietysti puheita, vastata pirautin kumminkin... viiteen puheeseen yhtenäkin iltana.

EDITHA

Vai niin, vai niin ...

SALOKANNEL

En siis saa sinua kävelemään? Ehkä minä sitten lähdän yksin ...

EDITHA

Ei, Armas ... ei vielä ...

WILLARDT

Mihin sinulla nyt on sellainen kiire? Etkö sinä tahdo ensinkään nähdä minun eukkoani?

SALOKANNEL

Johan minä aamupäivällä kävin täällä.

WILLARDT

No, vaikka nyt yhtä menoa olisit yönkin lisää? Ei lisä pahaa tee ... Tuossahan ne jo ovatkin .. ! Kuinka Rolf voi?

Rvat Ahlfelt ja Willardt tulevat silytysten perältä.

SIGRID

Hän nukkui. Kas Armas!

SALOKANNEL

Niin, täällä minä taas olen.

RVA AHLFELT

Se on hyvä se ... Jos te tietäisitte kuinka turvalliselta tuntuu, kun te lapset olette täällä. Olen kuin toinen ihminen. Kun vain pikku Rolf pian paranisi.

SIGRID

Huomenna hän on terve. Se menee häneltä aina niin pian, kun vain saa hänet pysymään sängyssä.

WILLARDT

Kyllä te Edithan kanssa voisitte lähteä Valhallaan vaikkapa tänä päivänä.

EDITHA

Ei, nyt tahdon minä jäädä kuulemaan puhettasi.

SIGRID

Pitääkö Allan puheen?

WILLARDT

Päätimme tässä että pitäisin pienen puheen työmiehille. Muistopuheen, koska setä nyt on poissa ...

SIGRID

Mamma, sinä et jää sitä kuulemaan. Sinä sitten taas hellyt ja se on niin rasittavaa.

SALOKANNEL

rva Ahlfeltille

Minä kävin puutarhurilla. Hän tekee taustan kuusista ja eteen tulee palmunlehtiä ja valkeita liljoja. Kello yhdeksän ammulla on mies hautausmaalla, jollei tati telefonissa määrää toista aikaa.

RVA AHLFELT

Kiitos, Armas. Kyllä se sopii. Heillä on tietysti huomenna paljon työtä.

EDITHA

Willardtille

Sinä puhut täällä?

WILLARDT

Niin, kai se tekee paraimman efektin täällä, kuusen palaessa.

SIGRID

Sääli, ettei kuusi mahtunut alasalliin, niin ei olisi tarvinnut tuoda koko joukkoa tänne ylös. Mikä siinä lie-neekin, että työväen vaatteista aina lähtee niin paha haju ... anteeksi ruma sana!

Nauraa.

RVA AHLFELT

No, kerran vuodessa! Alfred totutti heidät siihen. Alasali on niin ikävä ja ahdas ... Saavat edes köyhät pienet lapset nähdä kauniin huoneen kerran vuodessa.

WILLARDT

Tjaa ...! Nykyajan työväki —! Se voi heissä vain lisätä tyytymättömyyttä, jota heissä, Jumala paratkoon, on liiaksikin.

SIGRID

Mikä sinulle taas tuli, mamma...? Sinä kärsit. Me-
hän rakastamme sinua kaikki. Puhuisit kerran.

RVA AHLFELT

Sitä on niin paljon.

WILLARDT

Huolet hiiteen, mamma! Te menette Edithan kanssa
Valhallaan ja me jäämme Sigridin ja Rolfin kanssa
tänne taistelemaan. Voi, voi, minäkös laajennan tätä
liikettä...

RVA AHLFELT

Laajennat liikettä...

WILLARDT

Niin, mammaseni. Tämä talo alkaakin jo näyttää niin
ränstyneeltä, ettei sitä viitsi katsella. Minä laitan tähän
uuden ja muhkean, sellaisen, että Helsinki ihmettelee.
Saatte nähdä että tulot nousevat uskomattomiin... Sit-
ten voit sinä, sosialistifröökynä, saada vaikkapa auto-
mobiilin.

EDITHA

koettaen laskea leikkiä

Automobiilista en huoli vaikka maksaisit. Pariisissa
sain niistä ihan tarpeekseni.

SALOKANNEL

Ei, kuule, ei ne hullumpia ole! On niin suurenmoista,
että etäisyydet katoavat...

SIGRID

Mamma... tule levolle...

RVA AHLFELT

Voi, lapset, ette te minua ymmärrä...

SIGRID

Mutta puhuisit nyt.

*Rva Ahlfelt ravistaa päätään, jää tuijottamaan eteensä,
Editha ja Salokannel seuraavat häntä levottomina, koet-
tavat ylläpitää hilpeyttä.*

WILLARDT

Et huoli automobiilista! Se on uuden ajan merkillisin keksintö. Kun minä viimeksi kävin Saksassa, koetin sitä masinaa ja se vei kuusi peninkulmaa tunnissa se on pikajunan vauhti!

EDITHA

En tiedä muuta kuin että Pariisissa ne aina tulivat tielleni. Puistoissa, kaduilla... aina ne olivat kumoon ajaa.

Äänettömyys.

RVA AHLFELT

kuin unessa

Vaikeaa ... vaikeaa on kadottaa mies, jota on rakastanut, jonka kanssa on elänyt avioliitossa niin kauan... Lapset... teidän isänne oli kaunis ... ja uljas ... pääätä pitempi muita miehiä ... ja hyvä ...

EDITHA

puhkeaa hehkuen

Oli! Oli...!

RVA AHLFELT

Me olimme kerran ratsastamassa.. . hänellä oli musta Ajax, minulla valkea Troll. . . päivä paistoi, syksy hehkui kaikissa väreissään... Ilma oli niin kirkasta että se lemusi ja helisi... Ajoimme käyntiä. Hän laski leikkiä hunnustani, joka ei ottanut liehuakseen. Sanoi että minä olen kuin siipeen ammuttu lintu. Hunnun olisi pitänyt liehua. Hän oli sen tuonut Konstantinopolista, se oli kevyt kuin hämähäkinverkko ... mutta ilma oli liian tyyni ja ehkä vähän kostea. Puna oli hänen poskillaan, korvan juuressa tukka kiharaa, valkoiset hampaat loistivat, silmät nauroivat ja joka jäsenestä pulpusi terveys ja ilo... Tienkäänteessä, siinä missä ne kolme kaunista kuusta seisoo, tuli vastaan kaksi vaimoa ja lapsia, maalaisia. He pysähtyivät... ja liittivät kätensä ristiin ja niiasivat syvään ja minä näin kuinka heidän huulensa liikkuivat ikäänkuin olisivat sanoneet: siunatkoon! Mutta hän pisti käden taskuunsa ja viskasi vaimoille kultaa ... Ja kun vaimot itkivät kiitollisuu-

desta, nauroi hän, nauroi äänellään ja silmillään ja rupesi sitten viheltelemään sitä tuttua säveltä Rigolettosta .. Häntä täytyi rakastaa ...

EDITHA

Niin täytyi! Oi minun isäni, minun isäni!

RVA AHLFELT

herää

Tiedätkö mitä on kun kuolee sellainen mies ... Sitä tuskaa ei taida kuvata. (*Hiljaa*) Ja kun sitten tulee jotakin vielä kauheampaa. Ja nyt on ilmassa jotakin vielä kauheampaa. Pahat ihmiset... puhuvat... Pahat ihmiset eivät tahdo antaa minun... valkeilla liljoilla koristaa hänen hautaansa.

WILLARDT

Ohoo! Köyhemmätkin hankkivat liljoja haudoilleen. Vaikka me panisimme kultasepät takomaan liljoja kullasta ja hopeasta! (*Nauraa*) Ei meiltä rahat lopu!

SIGRID

Emme välitä ihmisistä. Ne ovat niin kiittämättömiä, vaikka pappa lahjoitti köyhille tuhansia vuodessa...

RVA AHLFELT

Ei se ole sitä ..

WILLARDT

Ole huoleti, mamma, kyllä minä opetan maailmalle huutia. Ne luulevat, että nyt sitä kelpaa, kun kauppaneuvos kuoli, mutta *minä* elän, minä!

RVA AHLFELT

Ei, ei, ei... Tämä kauppa... ei tämä ole hyväksi. Se vaivaa minua sekin. On niin kummallista. En minä ole sitä tullut ajatelleeksi. Enhän minä koskaan täällä käynyt isänne eläessä... Me olemme saaneet varoja, mutta kovin moni ihminen on tullut onnettomaksi...

WILLARDT

Mutta nyt mamma puhuu ihan kuin raittiusväki, niin kuin mikäkin vesipoika!

RVA AHLFELT

Ette te ymmärrä minua, lapset...

SALOKANNEL

Täti on liian herkkä ja helläluontoinen. Tietysti yhteiskunnan pohjalla on paljon pimeää ja sairasta. Ne ovat lääkärin asia. Jokainen ei ole lääkäriksi syntynyt ...

SIGRID

Onnetonta ettet sinä, Allan, heti päässyt irti toimestasi. Mamman ei koskaan olisi pitänyt tulla tänne ja jäädä tänne. Olisi mennyt miten hyvänsä.

WILLARDT

Salokanteleelle

Kyllä niiden akkain kanssa káskee...! Mutta ettei sitä joukkoa jo ala kuulua!

RVA AHLFELT

ei ole huomannut viime sanoja

Minun silmäni ovat äkkiä ikäänkuin auenneet. En minä ennen huomannut kun tuli vastaan humalainen. Ne olivat kuin kiviä ja kantoja vain. Mutta nyt ne kaikki pistävät silmiini. Aina tulee mieleeni: meidän liikkeestäköhän tuo on juonut? Ja minulle tulee niin vaikea olla. Ehkä sillä miehellä on kotona perhe, joka näkee nälkää. Ja mies vain juo. On kuin se olisi minun syyni.

WILLARDT

Mamma on sairas! Ei nuo ole terveen puheita!

RVA AHLFELT

Voi olla... Minä uskon, että minä olen sairas ... tai ainakin hyvin lapsellinen. Mutta te ette ymmärrä kuinka se kalvaa ...

SIGRID

Kyllä se menee, kun pääset kotiin Valhallaan.

RVA AHLFELT

Kun minä pelkään, ettei mene... Ja kun täällä silloin kerran tapahtui puukotus ja se mies sen seurauksesta kuoli, niin oli minusta kuin minä olisin ollut murhaaja

Jää tuijottamaan eteensä.

LAHTONEN

tulee perältä

Vieraat saapuvat. Otanko minä vastaan ... vai?

WILLARDT

Ei helkkarissa! Kyllä minä tulen. Kreivin aikaan kerrassaan. *(Salokanteleelle)* Tule pois veli! Täällä on noiden naisten kanssa kuin häkissä ...

SALOKANNEL

Ei, kyllä minä lähden klubiin. Ei minulla ole mitään tekemistä täällä.

WILLARDT

No niin, terve mieheen sitten.
Katoaa perälle Lahtosen jälkeen. Sigrid ja Editha ovat äitinsä ympärillä.

EDITHA

Et sinä jaksaa olla ylhäällä.

RVA AHLFELT

Kyllä minä jaksan. Työmiesten luo minä nyt menen.

SIGRID

Sinä tulet levolle.

RVA AHLFELT

Minun täytyy jaksaa. Tulkaa tekin, lapset.
Etenevät perälle päin. Ovessa pidättää Salokannel Edithan.

SALOKANNEL

Minä lähden nyt, emmekä siis tapaa ennenkuin huomenna Valhallassa.

EDITHA

Niinkö...

SALOKANNEL

Menikö minun päiväni taas pilveen? Mikä nyt tuli? Tädin sairas puheko ...?

EDITHA

Ei se ollut sairasta. Kyllä se oli oikein .. . järkevää

SALOKANNEL

Älähän ... kyllä sinä itsekin olet sairas, jos sitä järkevänä pidät.

EDITHA

Ehkä olen ... sairas.

SALOKANNEL

Kuljetko unissasi...? Herää, Editha! Kuulehan ... mistatko mikä päivä huomenna on?

EDITHA

sulaa

Muistan ... Ovatko ilmoitukset lehdissä?

SALOKANNEL

Itse vienyt. .. omassa persoonassani käynyt joka lehden konttorissa. Kuulehan ... Uskaltaisinkohan pyytää sinulta jotakin ...?

EDITHA

Noo ... ?

SALOKANNEL

Ettet huomenna olisi mustissa vaatteissa ...

EDITHA

Mutta minullahan on surua.

SALOKANNEL

Koeta ajatella eikö olisi hiukan aihetta iloonkin. Etkö sinä nyt huomenna voisi olla valkeissa, vain huomenna, kun minä näin kauniisti pyydän!

EDITHA

leikillä nuhdellen

Kuinka sinä olet lapsellinen ... No, no, no ... minä olen valkeissa, minä olen!

Hyvästelevät iloisina. Menevät perälle. Huone pysyy hetkisen tyhjänä, sitten pistää Lahtonen päänsä konttorihuoneesta, tarkastaa huoneen, työntää sisään työftiies Åströmin, joka ensin neuvottomana katselee ympärilleen, sitten jää tuijottamaan siihen kohtaan missä kauppaneuvos kuoli.

LAHTONEN

Odottakaa nyt tässä. Kauppaneuvoksen ryökinä tahtoo puhua kanssanne.

ÅSTRÖM

Mitäs hän minusta? Jaa, niitkö asioita? Mitä ne puhumisesta paranevat.

Lahtonen katoaa perälle. Åström tuijottaa entiseen kohtaan. Vihdoin tulee Editha ikäänkuin noutamaan jotakin — huomaa kumartelewan miehen. Muistaa kuka hän on, alkaa taistella päästäkseen tunteittensa herraksi.

ÅSTRÖM

vihdoin

Ryökinä oli käskenyt minut tänne.

EDITHA

peloissaan

En minä ... ole ...

ÅSTRÖM

Konttoristi sanoi, että... Mutta jollei ole asiaa, niin minä menen sitten alasaliin ...

EDITHA

Ei... ei... kyllä on asiaa ... Te olitte ollut läsnä ... kun isäni sairastui.

ÅSTRÖM

Olinhan minä.

EDITHA

Olisin mielelläni tahtonut kuulla ... kuinka se kaikki tapahtui.

ÅSTRÖM

Kyllä kai ryökinä sen on kuullut.

EDITHA

En ole ... Olkaa nyt hyvä ja kertokaa ... Minä olin silloin ulkomailla.

ÅSTRÖM

Ne on niin rumia juttuja, ettei niitä käy kertominen.

EDITHA

hermostuneesti

Ei mutta kertokaa nyt vain... Ihan totta. En minä saa rauhaa muuten.

Vaitiolo.

ÅSTRÖM

Kauppaneuvos kiivastui minulle niin, että sai laakin ja kuoli.

EDITHA

Sen minä tiedän . . . Mutta mitä te sitten sanoitte isäl-
leni?

ÅSTRÖM

Sanoin vain niinkuin asia oli...

EDITHA

Mutta kuinka se sitten oli? Sanoisitte nyt kaikki...

ÅSTRÖM

Ne on niin rumia asioita. Se rupesi se meidän tyttö ... se Aino... tulemaan niin myöhään kotiin. Enkä minä vielä osannut mitään epäillä ennenkuin toverit rupesivat ivaamaan siitä, että olen lainannut tyttäreni kauppaneuvokselle ... Ei sitä sellaista kukaan kärsi.

EDITHA

tuskin saaden sanaa suustaan

Mutta ... mistä te nyt tiedätte ... että se oli totta...?

ÅSTRÖM

Tyttö tunnusti sen lopulta itsekin... kun kovalle panin.

EDITHA

jos hän... ei puhunut totta?

ÅSTRÖM

Minkätähden hän olisi valehdellut itselleen häpeää..? ^{k v l l} ä maar se totta oli. Kyllä sen meikäläiset tietää, vaikkei hänen vertaisensa ... Mitäs ryökinä käski puhumaan, kun se noin ryökinään sattuu?

EDITHA

Ei... ei... puhukaa nyt vain. Kyllä minun täytyy kuulla.

ÅSTRÖM

Siinä ne sitten ovatkin ...

EDITHA

Tehän aina olitte niin hyvissä väleissä kauppaneuvoksen kanssa.

ÅSTRÖM

Niin oltiin. Ei meillä ollut riitaa mitään. Vaikka kylähän minulla huolta oli aina, kun piti niistä pojista tulla sellaisia hulttioimia ...

EDITHA

Mutta... pitikö teidän nyt tämän tähden tappaa kauppaneuvos?

ÅSTRÖM

En minä tahtonut häntä tappaa ... Enkä minä olisi hänelle pahasti sanonutkaan. Mutta kun hän ensin kielsi kivenkovaan, niin silloin minä suutuin ja sanoin: siellä on oma akkanne huvilalla, pidelkää minkä ehditte, mutta jättäkää köyhien naiset rauhaan.

EDITHA

tukahtumaisillaan

Kuinka kauheasti te puhuitte!

ÅSTRÖM

Ehkä se oli pahasti puhuttu. Mutta saattoi se olla oikeinkin puhuttu. Yhteen aikaan omatunto minua soi-

masi. Mutta sitten olen ajatellut, että ehkä se olikin Jumalan tuomio joka tuli tuoreeltaan.

EDITHA

itseksensä

Jumalan tuomio!

ÅSTRÖM

Kauppaneuvos oli niin rikas ja suuri herra. Ja olihan hän hyväkin. Mutta hän oli syntinen ihminen. Niinkuin me kaikki ollaan.

Ovi perällä avautuu. Grönlundska ja Anderssonska tulevat sisään. Lahtonen hämmöittää takaa työntäen heitä, mutta koettaen pysytellä näkymättömänä. Editha hämmennessä samasta peräovesta näkyy taas Lahtonen. mennessä samasta peräovesta, näkyy taas Lahtonen.

EDITHA

kirkaisee

Herra Lahtonen . . . Älkää menkö . . . Ei, ei, ei... en minä tahdo . . .!

Ovi sulkeutuu armottomasti. Grönlundska ja Anderssonska lapsineen ovat niiaten, peläten pysähtyneet ovensuuhun. Editha on paennut heitä kuin ruttoisia. Vähitellen hän tyyntyy, lähestyy naisia, jotka yhä niiailevat.

EDITHA

arasti

Keitä te olette?

GRÖNLUNDSKA

Komersrootin työmiesten vaimoja vain.

EDITHA

Ovatko teidän miehenne kauan olleet meidän tehtaissa?

GRÖNLUNDSKA

Anderssonskalle

Vai tahdotkos sinä puhua?

ANDERSSONSKA

kuiskaa hämillään

Ei, puhu sinä nyt vain.

GRÖNLUNDSKA

No, sama se... Se on niin ujostelevainen tuo Antersonska ... Ka Maarianpäivästä viisi vuottahan minun tieheni on ollut komersrootin palveluksessa.

EDITHA

Oletteko te köyhiä?

GRÖNLUNDSKA

Ka mitäpä sitä meikäläisellä muutakaan... Kun se ukko niin juo. Kaikki palkka menee jo litviikki-iltana. Siihen juomiseen. Ja kun niitä lapsiakin on niin paljon. Ja kaikki tavarat on täytynyt panttiin viedä. Ei nämä vaatteetkaan ole omiani. Vai että minulla tällaisia! Ei ole ollut sitten kuin tyttönä. Että jos ryökinä voisi olla niin hyvä, että vähän apua antaa...

EDITHA

hermostuneesti, toiselle

Entä kuka te olette?

ANDERSSONSKA

hiljaa, arkana

Ka sen Anterssönnin vaimo.

EDITHA

Oletteko tekin köyhyydessä?

GRÖNLUNDSKA

No, puhu nyt!

ANDERSSONSKA

Köyhyydessä me ollaan.

GRÖNLUNDSKA

No, etkös sinä nyt saa asioitas puhutuksi... Se on aina ollut niin saamaton tämä Anterssönska. Ja kyllä teidän köyhyyteenne kanssa on paljon syytä siinä, ettet sinä osaa touhuta. Mutta on sekin totta, että kaikki se Anterssönni kyllä juo. Mutta eihän ole arvon niin monta lasta kuin meillä. Ei ole kuin nämä kaksi tässä ja sitten

kotona kolmas, kipeä. Siinä on sellainen enkeliskatauti, ettei voi seistä ja pää kasvaa ja jalat kutistuu ja korvista valuu sellaista pahaa visvaa. Mutta puhu nyt itse...

ANDERSSONSKA

Onhan niitä lapsia ollut, mutta kun neljä on kuollut.

EDITHA

No, mitä te nyt ensi hätään tarvitsisitte?

GRÖNLUNDSKA

Ka armollinen ryökinä, se on meikäläisten sellaista, että tarvitsisi kaikkea. Kun on kaikki pitänyt pantata ...

EDITHA

sivelee otsaansa, koettaa löytää ulospääsyä

Jos minä tulisin huomenna teitä katsomaan. Missä te asutte?

GRÖNLUNDSKA

No se se olisi vasta oikein hyvä. Kasarmissa me asutaan. Nuo on nuo Anterssonnit ihan meidän naapureita, samassa rapussa asutaan. Ja sitten siellä on vielä yksi vaimo oikein köyhissä oloissa, niin että sille täytyy antaa, vaikkei itselläkään ole. Sen oli mies monta vuotta komersrootin tehtaissa, mutta piti sen juomisen takia panna pois ...

EDITHA

Mutta eiväthän nyt kaikki miehet voi juoda... Nyt te liioittelette ...

GRÖNLUNDSKA

Kyllä ne melkein kaikki, jotka ovat tällaisissa tehtaissa ... Se vaimo sai tässä kaksoset ja toinen niistä kuoli toissa-aamuna eikä ole millä hautaankaan saisi. Ja mies vain juo. Mistä saaneekin, kun ei työtäkään ole...

EDITHA

hermostuneesti

Minä tulen huomenna ... ihan varmaan ...

GRÖNLUNDSKA

Aijai, armollinen ryökinä, Jumala siunatkoon teitä
pokkaa ryökinää, Ville, niiaatkos, Pertta ...

Rva Ahlfelt ja Sigrid tulevat perältä.

RVA AHLFELT

nähdessään naiset

Joko te olette saaneet kahvia?

GRÖNLUNDSKA

Jo, armollinen komersrotinna. Kiitoksia vain monia
tuhansia .. . (*Tönii lapsia.*) No, Ville ja Pertta, niiaatkaa
ja pokatkaa ...

SIGRID

Nyt sytytetään kuusi. Oletteko, lapset, ennen nähneet
kuusta?

GRÖNLUNDSKA

No, vastatkaa nyt... Näittehän te viime jouluna
täällä. Silloin kun hyvä komersrootikin eli. Sanokaa nyt
että näitte ...

LAPSET

Näimme.

*Lahtonen on avannut oven perältä. Sunnuntaipukuisia
työmiehiä, vaimoja ja lapsia alkaa lappaa sisään. Aset-
tuvat arasti nurkkiin ja pitkin seiniä, tarkastelevat
huonetta ja kuusta, silittelevät salavihkaa huonekaluja.
Rva Ahlfelt koettaa puhutella vieraita, mutta ei tiedä
mitä sanoa. Sipaisee silloin tällöin jonkun lapsen päätä.
Lahtonen päästää yhä sisään väkeä ja kehoittaa heitä
käymään peremmälle. Editha ja Sigrid sytyttävät kuusta.*

SIGRID

Oli se äärettömän paha, että Åström tuli käsketyksi.
Allan suuttui kauheasti, kun hänet näki. Pelkäsin että
hän viskaisi hänet nurin niskoin huoneesta.

EDITHA

Nytkö .. ? Joulujuhlassa?

SIGRID

Etkö sinä tiedä että hän on syypää papan kuolemaan? En minä käsitä kuinka hänet kutsuttiin. Minä pelkään ettei Allan jaksa hillitä itseään. Ja miten hän saa pide-tyksi puheensa? Hän on kovin kiihoittunut.

Samassa tulee Willardt perältä, virsikirja kädessä. Kansanjoukko antaa kunnioittaen tietä. Hänen kasvonsa ovat kuin luutuneet. Hillitty viha palaa silmissä, liikkeissä, nopeassa hengityksessä.

WILLARDT

Lahtoselle

Mikä virsi tavallisesti on veisattu?

LAHTONEN

häijysti

Koko maailm' iloit' mahtaa.

Willardt selailee kirjaa, löytää virren, rykäisee, alkaa. Aluksi veisaa hän yksin, vähitellen yhtyy kimakoita, käheitä nais- ja miesääniä. Vieraat seisovat kädet ristissä, lapset syövät suurta voileipää tai pullaa, töllistelevät kuusta. Rva Ahlfelt taistelee mielenliikutusta vastaan. Editha ja Sigrid veisaavat, seuraavat levottomina Willardtia ja Lahtosta. Virren loputtua astuu Willardt väkijoukon eteen.

WILLARDT

saarnaäänellä

Niin, hyvät ystävät, tämä on nyt ensimmäinen Jeesuslapsen syntymäjuhla, jonka me vietämme ilman häntä, jonka me olimme tottuneet näkemään terveenä ja tarmokkaana joukossamme. Orvoiksi on hän meidät jättänyt, hänen lempeä ja rakastavainen kätensä on lakanut meitä suojelemasta ja varjelemasta. Kuinka jokainen hänen työmiehensä oli hänen sydämellään! Kuinka hän piti huolta jokaisesta teidän lapsestanne ja vaimostanne ...

LAHTONEN

kansanjoukosta

Jaa, jaa, kyllä hän piti huolta teidän vaimoistanne.

WILLARDT

ei ole huomaavinaan, korottaa ääntään

Turva oli hän itsekullekin. Ei kenellekään hän tehnyt vääryyttä» aina mittasi runsaalla mitalla ...

LAHTONEN

joukosta

Noo..!

WILLARDT

ääntään korottaen

Oikeutta teki hän kaikille, yli oikeudenkin, ja hänen sydämensä vuoti verta, kun hänen täytyi rangaista. Teidän jokaisen mielessä on varmaan tulipalo, joka poltti poroksi työväenasunnot. Kuinka hän silloin oli ensimmäisenä pelastamassa, lohduttamassa, auttamassa. Siksi me nyt hänen muistolleen omistamme tämän lyhyen hetken ja kiitämme Jumalaa, joka meille sellaisen miehen antoi. Säilyköön hän kauan, kauan esikuvanamme, esimerkkinämme elämän tiellä! Siunattu jalon vainajan muisto!

LAHTONEN

Kirottu hänen muistonsa!

Yleinen hämmennys. Willardt taistelee vielä raivoaan vastaan. Sigrid koettaa häntä rauhoittaa.

LAHTONEN

joukosta. Täyttää äänellään koko näyttämön ja salin.

Puhe tulee kuin koskena, jota ei voi pysäyttää.

Kirottu hänen muistonsa! Kauppaneuvos oli roisto! Hän petti vaimoaan ja tyttäriään, hän kalvoi työväkensä luita myöten, hän väärensi ja varasti ja valehteli. Hän ryösti köyhältä kansalta vaimot ja tyttäret. Sellainen se oli se kopea kauppaneuvos, se loistava kauppaneuvos, jota maailma pelkäsi ja ihaili ja jonka hautaa omaiset nyt valkeilla liljoilla koristavat. . . Oo, sen vaivaisen petturin, kuinka sen on täytynyt väännellä viattomuuden kukkien alla . . !

WILLARDT

joka vihasta ei ole saanut ääntänsä kulkemaan, iskee hänen niskaansa.

Ulos, ulos. . . Koira! Rehelliset työmiehet, potkikaa

hänet ulos..! Tämän miehen vainaja kadulta korjasi ja näin hän osoittaa kiitollisuuttaan ... Ulos!

LAHTONEN

on ponnistellut vastaan, pääsee irti
Valehtelinko minä? No niin, puhukaa te, Åström, puhukaa te, Räsänen! (*Nauraa*) Te vaikenette, te ette uskalla. Vaietkaa vain ja pelatkaa. Lasten ja imeväisten suusta pitää teidän totuus kuuleman!

*Koppaa käsiinsä pienen pojan, nostaa kansanjoukon nähtäväksi, lennättää Edithan ja hänen äitinsä eteen. Viimeksimainitut kaihtavat kuin aavetta. Yleinen hämmennys. Rva Ahljelt vaipuu istumaan, Editha koettaa häntä ikäänkuin suojella. Willardt työntää syrjään vai-
monsa, joka on koettanut häntä rauhoittaa.*

WILLARDT

Ulos täältä, joka sorkka, niin monta kuin teitä on! Kyllä minä teille näytän, te hunsvotit ja perkeleet ja »järjestyneet!» Ette te ilman rangaistusta saa isäntänne muistoa solvata... Odottakaas te, niin näette, kun saatte tästä viettää joulunne lumihangessa... No, joko joudutte... Ulos, sanon minä! Täällä täytyy tulla suuri rafistuleerinki... Irti sanon minä teidät kaikki, niin monta kuin teitä on. Huomisaamulla tehdään kasar-meista kadulle.

SIGRID

Allan... Allan... nyt on joulukuukuu... Muista pientä Rolfia... heillä on lapsia. Ehdithän myöhemmin. Lahtonen on humalassa.

WILLARDT

Kyllä minä tiedän mitä puhun... Ulos, ulos...
On työntänyt väkeä menemään, potkinutkin läheisempiä. Hätäntyneinä hajoavat vieraat. Äkkiä ilmestyy Lahtonen ovensuuhun. Hänet nähdessään kiihtyy Willardt uudelleen.

WILLARDT

Sinä... sinä... koirat...! Ulos, ulos... Uskallat vielä naamaasi näyttää.

LAHTONEN

tyynenä, vakavana

Uskallan ... sillä en ole valehdellut. Mutta te, tirehtööri, peruuttakaa sananne. Minua rangaiskaa miten oaljon tahdotte, raastakaa oikeuteen ja linnaan ja vaikkapa hirsipuuhun. Mutta älkää viattomia rangaisko. Saatatteko toivoa nöyrempää joukkoa kuin se joka tuossa seisoi? Peruuttakaa sananne, on jouluaatto ovella... antakaa heidän pysyä asunnoissaan ja paikoillaan.

WILLARDT

Te tulette neuvomaan minua! Ulos, sanon minä... Ulos!

LAHTONEN

Minä menen. Sillä minulla ei ole paljon lisättävää. Mutta se tietäkää, kauppaneuvoksen suku, että kirus ...

WILLARDT

tukkii hänen suunsa, heittää hänet ulos. Mittaa lattiaa pitkin askelin.

Vihdoinkin! Tällaista ennenkuulumatonta röyhkeyttä! Ei, loppu tästä täytyy tulla! Ja setä joka aina ylpeili, ettei hänen työväessään ole »järjestyneitä». Tuossa se nyt nähtiin. Ei, perinpohjainen rafistuleerinki tästä täytyy tulla ...

EDITHA

Sinä löit Lahtosta ja hän näytti hampaansa. Oma syysi.

WILLARDT

Oletko sinä pikiintynyt tuohon .. ?

Nielee viime sanan.

EDITHA

Eihän työväki mitään tehnyt.

WILLARDT

Vai ei tehnyt? Se kuuli mitä Lahtonen sanoi — eikö sitä ole siinä? Pitäisikö sellaista työväkeä kärsiä.. ? Sigrid . . . Lapsi itkee ... Et sinäkään mitään huomaa ...

SIGRID

Ai, Roll on herännyt.

Rientää pois.

WILLARDT

Vähemmälläkin elämällä..! Vai tulet sinä madmoaselli minua neuvomaan. Mitä ymmärrät sinä näistä asioista? Minä olen sanonut irti hyvän paikkani tullakseni tänne teitä auttamaan, ja sen sijaan että sinä minua kiittäisit asetut sinä minua vastaan jo ensi päivänä

EDITHA

Minä aion aina asettua sinua vastaan, kun sinä teet viattomille ihmisille pahaa.

WILLARDT

Saa se Salokannel sinusta aika automobiilin ...

EDITHA

Ottaisit edes ensin selvää paljonko valhetta... tarkoitan: näyttäisit toteen että se oli valhetta.

WILLARDT

Tiedän prikusta prikuun että Lahtonen puhui totta ...

EDITHA

säpsähtää

Totta ... totta! Sinä tiedät... sinä uskot...

WILLARDT

Sen tietää koko maailma, mutta ei sitä saa mennä tuolla tavalla sanomaan! Pitää tietää huutia vähän...

RVA AHLFELT

Olkaa hiljaa, lapset, olkaa hiljaa ...

WILLARDT

Kyllä minä vaadin, mamma, ettei asetuta minua vastaan, kun kerran ...

RVA AHLFELT

Olkaa hiljaa, lapset. Olkaa hiljaa. Kuolema sovit-
taa...

WILLARDT

Rolf itkee taas. Mikä hänelle on tullut? Ettei se huolimaton tyttö vain olisi häntä pudottanut! (*Lähtee kiireesti, unohtaen kaiken muun.*)

Vaitiolo. Editha seisahtuu äitinsä eteen.

EDITHA

Mamma, rakas mamma ...

RVA AHLFELT

Totta... totta... Se on tämä jota minä olen tuntenut ilmassa... Alfred, Alfred... jota minä rakastin niin kuin aurinkoa ja valoa ja terveyttä — kuinka sinä saatoit.. ? (*Purskahtaa itkuun.*) Neljä kukoistavaa lasta meiltä kuoli, kaikki poikamme. Minä vaivasin päätäni kysymyksellä: miksi piti heidän kuolla juuri kun olivat päässeet elämän alkuun? Nyt minä tiedän: kirous on painanut meitä jo vuosikausia, aina, aina. Kirous ...

EDITHA

lyyhistyy äitinsä jalkoihin, tietämisen varmuudella
Kirus ... Kirous ...

Esirippu.

III NÄYTÖS

Kulmahuone toisessa kerroksessa huvilalla. Läpi ikkunoiden häämöttää kylmä, harmaa keskipäivä, kuurainen koivu ja puisto, niin ikään kuurassa. Huone on uudenaikainen, aistikkaasti sisustettu, ryijyillä ym. Kauniita marmorikuvia. Eläviä kukkia pöydillä. Editha lakkaa pöydän ääressä muutamia kääröjä, sammuttaa kynttilän, kätkee kääröt laatikkoon. Alkaa kävellä edestakaisin, seisahtuu tuon tuostakin ikkunaan. Hella Asp törmää sisään päällysvaatteissaan, kukkakimppu kädessä, tervehtii Edithaa sydämellisesti.

HELLA

Editha, Editha! Minun täytyi rientää tänne tänä sinun suurena päivänäsi. Anna nyt, 'kun minä oikein sinua hyväilen... Minulla on oikeastaan kovin kiire, kaikki joululahjani ovat pakkaamatta. Mutta minun täytyi saada sinua oikein suudella ja hyväillä... Ai, mutta kuinka äärettömästi kukkia!

EDITHA

Kiitos Hella kulta. Kuinka sinä olet kiltti...

HELLA

Sehän on niin pieni ja vaatimaton. Heti kun näin, että nimenne todella olivat lehdissä, karkasin kukkakauppaan. On se sentään hirveän lystiä... (*Veistokuvien edessä.*) Oi, tässäkö ne nyt ovat...! Kauniit... suurenmoiset! On se sentään hauskaa, että olette täällä Valhallassa taasen. Se on synkkä, se teidän kaupunkitalonne. Mutta kuule, mikä sinun on? Sinä näytät hirveän väsyneeltä...

EDITHA

hymähtää

Unesta ei tullut paljon viime yönä. Ja sitten me nousimme varhain. Olemme mamman kanssa käyneet hautausmaalla ... ja minä... olin sitten hiukan muuallakin.

HELLA

Ja sitten teillä eilen oli kuusijuhla.

EDITHA

Oli...

HELLA

Oliko hauskaa?

EDITHA

katkerasti

Hauskaa! Oli, oli tietenkin. Eikö huhu vielä ole tietänyt mitään kertoa? Kyllä kai pian saat kuulla.

HELLA

Mitä sinä tarkoitat... Mitä minä saan kuulla..? Miksi sinä noin naurat?

EDITHA

Meidän kuusijuhla päättyi niin, ettei haluttanut enää yöksikään jäädä kaupunkiin. Tulimme keskellä yötä Valhallaan... Niin, niin. Mutta älä nyt kysele. Minä kerron sinulle toiste. Se on kaikki niin kauheaa. Maa polttaa jalkojeni alla... Mutta älä kysele, rakas Hella, minä kerron joskus toiste ...

HELLA

Minä en käsitä tätä... Minä kuolen levottomuuteen. Mitä on tapahtunut..? Mutta kuule, onko sillä asialla jotakin tekemistä herra Lahtosen kanssa?

EDITHA

Kuinka niin?

HELLA

Miksi sinä pelästyit? En minä muuta tiedä kuin että kun tänne tulin, tuossa portilla humalainen mies äkkiä asettui hevosen tielle ja huusi niin pahasti. Hän kaatui

samassa enkä minä voinut hänen kasvojaan nähdä, mutta minusta hän oli niinkuin Lahtonen.

EDITHA

Se on kyllä voinut olla Lahtonen. Se raukka juo kai taas niin kauheasti. Voi, voi senkin äitiä!

HELLA

Onko hänellä äiti?

EDITHA

On. Elossa.

HET T. A

Enkö minä sitten saa mitään tietää? No niin, toiste. Katso, minä olen kauhean levoton ...

PALVELIJATAR

perältä

Täällä on vanha rouva ... vai mikä ... joka tahtois tavata neitiä.

EDITHA

Vanha rouva.. ? Jouluaattona ...

HELLA

Tietysti joku joka tahtoo jaululahjaa.

EDITHA

palvelijalle

Pyydä sisään.

HELLA

Mutta missä sinun sormuksesi on? Kultainen kahle!
Hymyilee leikillisesti.

EDITHA

yrittäen leikkiä lyödä

En vielä ole saanut kahlettani... Mutta kyllä Armas sen tuo. Hänen pitäisi oikeastaan jo olla täällä...

HELLA

No niin, no niin... Hyvästi nyt sitten, rakas Editha.

En ensinkään osaa sanoa kuinka paljon onnea sinulle toivotan.

Editha saattaa Hellaa ja palaa hetkisen perästä, seurassaan kalpea, laiha, kuluneesti puettu nainen.

EDITHA

ovessa

Tehkää hyvin ... Tehkää hyvin ja istukaa . .

RVA LAHTONEN

puoleksi kumartaa, puoleksi niiaa, jää yhä seisomaan.
Minä olen Oiva Lahtosen äiti.

EDITHA

hätääntyy

Niin ... teidän poikanne on kadottanut paikkansa ... Se on kovin ikävää, mutta minä todella en voi sille mitään. Minun lankoni määrää yksinään ne asiat. Minä olen kyllä koettanut.. .

RVA LAHTONEN

En minä tullut sitä valittamaan... Mutta minun poikani ei koko yönä ole ollut kotona.

EDITHA

Minä todella en tiedä missä hän on ... Mutta kai hän usein öisin on ollut poissa.. ?

RVA LAHTONEN

Ei. Aina hän sentään on palannut niinkuin lintunen pesäänsä. Vaikka olisi tullut kuinka kurjana, niin lopuksi kuitenkin aina on tullut äitinsä luo.

EDITHA

Mutta ... älkää nyt pelästykö ... mutta se tuttava joka juuri meni, luuli nähneensä poikanne tässä ulkopuolella ... Hän oli kaatunut tiepuoleen. Hän oli kai humalassa.

RVA LAHTONEN

Pitää taas kysyä poliiseilta, olisivatko saaneet tietää ... Mutta oikein minä pyytäisin, ettei neiti Ahlfelt...

lähtisi yksinään kävelemään näihin aikoihin . . . Tarkoit-
tan että jos minun poikani... humalapäissään tekisi
jotakin pahaa... Paha henki on taas saanut valtaansa
minun onnettoman poikani.

EDITHA

Mitä hän minulle tekisi!

RVA LAHTONEN

No, ei tiedä. Raukka on ollut niin hurjana. Toissa päi-
vänä luulin minä hänen aivan järkensä menettävän.

EDITHA

hämillään, hermostuneesti

Niin... kyllä hän eilenkin käyttäytyi hyvin kummal-
lisesti. Ei hän ollut kuin viisas ... Te ette ehkä tiedä-
kään ...

RVA LAHTONEN

Tiedän kyllä... Hän oli tyynempi siihen aikaan kun
neiti Ahlfelt oli ulkomailla. Ei hän juonutkaan kuin
ajoittain. Hän puuhasi niillä työväen kursseilla. Mutta
nyt viime päivinä ei hänellä ole ollut ensinkään elämän
rohkeutta...

EDITHA

rypistelee nenäliinaansa

Minkä minä sille voin... onko se minun syyni?

RVA LAHTONEN

Jumala ei ollut sitä sallinut. En minä syytä neiti Ahl-
feltia... Voi minun onnetonta poikaani, kun ei hän
vain ... (*itseksseen*) Jumala ... Jumala, armahda!

EDITHA

Minä auttaisin niin mielelläni, jos vain ...

RVA LAHTONEN

Kaikki on Jumalan kädessä, mutta kun ei minun poi-
kani vain ...

EDITHA

Mitä te tarkoittatte? Onko hän ehkä aikonut... sur-
mata minut?

Onhan hän epätoivoissaan puhunut sellaistaikin, Ja myöhään eilen illalla oli hän kierrellyt työväenasunnoissa yllyttämässä miehiä — kauheaa sellaista on puhua omasta pojastaan! mutta niin hän oli tehnyt, että oli yllyttänyt miehiä sytyttämään tuleen kauppaneuvoksen tehtaat ja talot ja huvilat..! Ja miehet ovat kuin hulluina, kun on sanottu irti työstä ja kuuluu olevan määrä lähteä asunnoistakin ...

EDITHA

katselee epävarmana ympärilleen

Vai niin, vai niin... Vaikka me kaikki kohta liekeinä nousisimme ilmaan.

RVA LAHTONEN

Kyllä minä paikalla puhuin poliisikamarissa. Ja näkyy tämän Valhallan luona nyt olevan kaksi poliisia. **Kyllä** kai ne varjelee, kun ei neiti lähde varomattomasti **ulos** ... Mutta kun ei se onneton niin pimittyisi, että surmaa itsensä ... Jumala, armahda, armahda...

EDITHA

puhkeaa käsiään väännellen:

Oi kuinka minun käy sääli, sääli teitä ja itseäni ja kaikkia... Kaikkia ihmisiä! Kun minä löytäisin **jon**-kin tien, kun minä tietäisin mitä tehdä!

RVA LAHTONEN

Jumala meitä valaiskoon!

EDITHA

heltyy itkemään, lankeaa hänen kaulaansa

Voi minua, voi minua!

Salokannel on astunut huoneeseen takaapäin, seisoo ääneti ja katselee. Vihdoin Editha nostaa päätään, huomaa hänet, kirkastuu, unohtaa äskeisen, karkaa hänen luokseen.

Armas!

EDITHA

Rva Lahtonen katselee oudosti heidän syleilyään, liukuu kuin varjo ulos huoneesta.

SALOKANNEL

Morsiameni, morsiameni!

Vaihtavat sanattomina sormukset.

EDITHA

Vihdoinkin tulit. Olen sinua jo niin kauan odottanut.

SALOKANNEL

Olisin aikoja sitten ollut täällä, jollei minua olisi pidätetty. Se eilisillan sankari, se uljas Lahtonen — uskotkos — se astuu huoneeseeni, revolveri kädessä ja vaatii henkeäni. (*Nauraa*) Selittää rakastavansa sinua ja — ansaitsevansa sinut paremmin kuin minä.

EDITHA

jäykkänä kauhusta

Aikoi tappaa sinut!

SALOKANNEL

Nähtävästi.

EDITHA

Se mies mahtaa lentää, koska hänet nähdään kaikkialla ... No, mitä sinä teit?

SALOKANNEL

Livahdin viereiseen huoneeseen, suljin oven ja telefonoin poliisille. Siksi minä viivysin. Suothan anteeksi!

EDITHA

ei huomaa viime sanojen leikkiä

Missä hän sitten nyt on?

SALOKANNEL

Toivottavasti poliisien hallussa. Heille minä hänet uskoin.

EDITHA

Jos minä vielä voisin saada sanan hänen äidilleen.

SALOKANNEL

Oliko se musta naishaamu hänen äitinsä?

EDITHA

Oli!

SALOKANNEL

Teillä oli kovin hellä kohtaaus ...

EDITHA

palaa paikoilleen

Tällaiseksiko meidän kihlauspäivämme piti muodostua! Ja minä kuvittelin aina, että Valhalla silloin olisi täynnä kukkia ja riemua.

SALOKANNEL

Eikö ole kukkia? Ja riemua, riemua on myöskin! Kaikki nämä koomilliset murhayritykset ovat pinnalla, me pyyhimme ne pois kuten peilin lasista tomun. Sitten pulppuaa esiin riemu ... Editha! Editha .. ! Mutta miksi ei minun morsiameni pitänytään lupastaan?

EDITHA

Mitä minä olen luvannut?

SALOKANNEL

... Niin, ei edes muista! (*Vie hänet ikkunan ääreen.*) Katso koivuasi. Se on pukeutunut valkeisiin se...

EDITHA

Ai.. ! Niin .. ! (*Ravistaa päätään.*) Mutta kuule, ei tämä ole pinnalla vain. Ei sitä voi pyyhkiä pois tomuna. Se uhkaa viedä minulta rauhan.

SALOKANNEL

Mikä?

EDITHA

Tämä kaikki... murhayritys, eilinen kahakka... koko se onnettomuus joka ilmassa tuntuu. Minä luulin että se menisi, kun me Valhallaan pääsemme — ei se mene. Ei mikään auta. Kaikki tuntuu niin turhalta, niin tyhjältä, niin vieraalta. Kaikki huojuu, horjuu, kaikki valuu käsistäni kuin vesi. Minulla ei ole enää mitään omaa...

SALOKANNEL

paitsi minut...

EDITHA

Niin, sinut..! Mutta maailmassa on niin paljon kurjuutta, jota...

SALOKANNEL

Niin on. Ja ihmiset ovat niin usein itse syypäät kurjuuteensa.

EDITHA

Eivät niin usein ihmiset itse kuin olot. Me varakkaammat elämme mukavuudessamme emmekä koskaan tule kurkistaneiksi köyhän kansan koteihin. Viisainta se onkin, jos mielimme säilyttää mielenrauhamme.

SALOKANNEL

Niin, tietysti koskee kun näkee kurjuutta.

EDITHA

Minä, onneton, näin enkä saa rauhaa.

SALOKANNEL

Kyllä se palaa! Me totumme niin helposti, vaikka alussa näyttää niin mahdottomalta.

EDITHA

Minusta tuntuu siltä ettemme saa tottua. Sillä se olisi kuolemaa. Tiedätkö Armas... en ymmärrä miksi niin pelkään puhua sinulle suoraan, tuntuu siltä että kadotan sinut. (*Katselee tuon tuostakin sormustaan.*) Mutta täytyyhän minun puhua sinulle. Katso, minä tunnen selvästi, että kirous lepää sukumme päällä. Kuulithan mitä eilen tapahtui?

SALOKANNEL

Kuulin, kuulin. Kyllä sen tietää koko kaupunki. Ja kyllä... no niin, sama se.

EDITHA

Sano, sano. Miksi keskeytät?

SALOKANNEL

No niin. Minun täytyy sanoa että minä ihmettelen teidän afäärimiehiänne: kaikki tulevat päättömiksi. Ti-rehtööri reuhaa kuin aatelineen maatalanomistaja ja konttoristi käyttäytyy kuin rakastunut koulupoika. Suoraan sanoen ei tämä ole hauskaa.

EDITHA

katsoo häneen pitkään, jatkaa kävelyänsä

Ne ovat sittenkin pieniä asioita. Kun vain käsittäisin mitä minun pitää tehdä.

SALOKANNEL

Pieniä! Mikä on pientä, mikä suurta? (*Huomaa veistokuvat.*) Mutta tämä (*jää katselemaan*), tämä on suurta!

EDITHA

Niistäkin kuinka minä iloitsin, en tiedä... mutta en enää voi iloita. On aivan hullua... mutta minusta tuntuu siltä kuin seinä olisi pudotettu entisen ja nykyisen elämäni välille. Olen näissä parissa viime päivässä elänyt vuosia.

SALOKANNEL

hymähtää

Olet nähtävästi nukkunut huonosti.

EDITHA

En ole nukkunut ensinkään.

SALOKANNEL

No sitten käsitan hyvin. Jahka nyt pari yötä nukut omassa untuvaisessa sängyssäsi, niin maailma näyttää tämän pienen sateen jälkeen entistä ruusuisemmalta.

EDITHA

Niinkö luulet. Vaikka tiedät mitä on tapahtunut!

SALOKANNEL

Mutta rakkaani... nyt minun täytyy ruveta puhumaan järkeä. Olet saanut kokea pettymystä. Se kuuluu

elämään. Ei siitä pidä pelästyä. Pitää ottaa asiat sel-
laisina kuin ne tulevat. Tämä kuuluu yksinkertaisesti
maailman menoon.

Olen kadottanut isäni kaksin kerroin. Kuuluuko se
sinusta asiaan?

SALOKANNEL

Mutta lintuseni, emmehän me ihmiset pyhimyksiä
ole. Miksi sinun pitää lakata rakastamasta isääsi sen-
tähten että hän eli ihmisenä?

EDITHA

pitäisikö minun sinun mielestäsi voida rakastaa häntä
samalla tavalla kuin ennen? Pitäisikö minun *voida*, kai-
ken sen jälkeen mitä on tapahtunut?

SALOKANNEL

Lakkaisitko rakastamasta minuakin, jos kuulisit mi-
nusta jotakin...

EDITHA

En tiedä!

SALOKANNEL

Niinkö höllässä sinun rakkautesi on?

EDITHA

Älä naura, Armas ... Nämä ovat kovin vakavia asioita.
Isäni oli minun silmissäni niin korkealla, niin korkealla
ja niin kauniina. Jospa hänen muistonsa olisi saanut
sellaisena pysyä. Olisi suloista muistella ja ikävöidä
häntä. Nyt, nyt... Se on inhottavaa... Mitä korkein-
taan voin tuntea, on sääliä.

SALOKANNEL

No niin, sääliä... se se kuuluu joltakin — se on se
naisten ainainen valtti. Rakkaus muuttuu vain noin
yhtäkkiä sääliksi! Minua älä vain koskaan sääli...

EDITHA

Älä tee minusta pilkkaa. Olen niin paljon kärsinyt.
Kävin tänään työmiesten kodeissa. Jos tietäisit mikä
kurjuus siellä on!

SALOKANNEL

Sieltä tämä filosofeerailu siis tällä kertaa johtuu. Mutta kuule: kurjuutta on aina ollut ja tulee aina olemaan. Se tekee elämän rikkaaksi ja vaihtelevaksi. Katso lakeaa maisemaa, jossa kaikki lepää kuin tarjottimella: onko se sinusta kaunis? Mutta katso maisemaa jossa vuoret tapailevat taivasta ja rotkot lepäävät maan povessa — se maisema se jotakin on!

EDITHA

En tiedä, en tiedä... Sen vain tiedän, että kamalaa oli työmiestemme kodeissa. Minä tiedän että niiden takia lepää kirous päämme päällä. Minun täytyy ryhtyä jotakin tekemään. Muuten vedän sinutkin kanssani kiroukseen ...

SALOKANNEL

nauraen

Tervetuloa vain, kirous! Kaikki taivaan ja maan välillä tahdon minä kokea! Vuorille kiivetä, alankoihin astua. Kirouksetkin tervetuloa!

EDITHA

Kuule ... lähdetään yhdessä sinne missä on pimeää. Jos voisimme viedä sinne valoa..! Työmiesten koteihin, jotka ovat joutuneet onnettomiksi meidän tähtemme ...

SALOKANNEL

Kuinka sinä olet kaunis!

EDITHA

Mutta mitä sanot tuumastani?

SALOKANNEL

Se on hyvin kaunis ja runollinen. Ja se kovasti pukee minun pientä Edithaani, kun hän siitä puhuu. Minulle on hyvin mieluisaa ajatella sinua laupeuden enkelinä — työväenkasarmin edustalle seisahtavat vaunut mustine hevosineen, helisevine valjaineen, vaunusta astuu nainen, yllään kaunis musta puku .. Hän silittää valkein käsin ..

EDITHA

Armas, minä niin pelkään.

SALOKANNEL

hymyillen

Mitä?

EDITHA

Että sinut kadotan. Oi älä jätä minua. Olen niin yksin, kaikki olen jo kadottanut.

Katselee ikäänkuin pidelläkseen kiinni sormustaan.

SALOKANNEL

Miksi sinä minut kadottaisit? Jahka nyt olet nukkunut yösi kunnollisesti, katselet asioita ihan toisilla silmillä.

EDITHA

Minä olen nukkunut kauan, nukkunut liiaksi. Vasta nyt minä alan herätä enkä saa nukkua uudelleen. Sillä silloin menisin kuoleman uneen.

SALOKANNEL

ivallisesti

No, mitä tämän valveutumisen perästä nyt tapahtuu?

EDITHA

Älä tee pilkkaa! Minä pyydän niin kauniisti.

SALOKANNEL

Minähän olen aivan vakava.

EDITHA

Tule mukaani!

SALOKANNEL

Laupeudenenkeliksi..! Se sopii kyllä sinulle. Mutta ei minulle. (*Määräävästi.*) Ei, tiedätkö Editha, nyt tästä jo on puhuttu tarpeeksi. Nyt olen minäkin saanut kyläkseni. En minä pyri muuttamaan sinua. Saat pysyä sinä mitä olet. Mutta sinä et myöskään saa koettaa vaikuttaa minuun. Ihmisen täytyy pysyä itselleen uskollisena. Ja vapauden myyminen se olisi kuoleman synti se.

EDITHA

peloissaan

Nyt se tulee ... nyt se tulee..

SALOKANNEL

Mitä sinä hulluttelet! Ei kuule, älä päästä huuliltasi tuollaisia poroporvarillisia ajatuksia, jotka sopivat vain pikkusieluille... Sinä olet vapaasti syntynyt kuin pilven siekale. Nouse, lennä, tule!

EDITHA

Sinä pidät niitä poroporvarillisina, poroporvarillisina... (*Painaa kättä rintaansa vasten, ikäänkuin sairana.*) Ja minulle ne olivat kultaa...

SALOKANNEL

Poroporvarillisina.

Nousee, kävelee edestakaisin kiihtyneenä, puhaltelee sauhuja sikaristaan, Editha seisoo ikkunassa. Piinallinen pieni äänettömyys. Peräovesta tulee rva Ahlfelt, kantäen suurta, komeaa kukkalaitetta.

RVA AHLFELT

Editha, Editha, katso nyt!

EDITHA

Kukkia! (*Arasti*) Kukkia! — kuka minulle lähettää kukkia!

RVA AHLFELT

Teille molemmille ne ovat...

EDITHA

Kilveltä! Kuinka ystävällistä. (*Rupeaa äkkiä nauramaan. Totistuu.*) Mutta kuinka täällä on kauhean kuumaa. Ettekö te tunne .. ?

Sigrid, Willardt ja pieni Rolf tulevat perältä, kukkasias käsissä.

ROLF

ulkoa opittuna läksynä, kukkasia ojentaen:

Toivotan täti Edithalle ja setä Armaalle paljon onnea ja menestystä.

EDITHA

painuu hänen puoleensa

No kiitos, kiitos ... Ja niin kauniita kukkasia!

WILLARDT

Minulla on kunnia ... Heitetään nyt pois kaikki vanhat vihat. Eläkööt päivän sankarit!

SIGRID

Eläkööt!

Syleilee Edithaa, äitiään, Salokannelta.

RVA AHLFELT

No Rolf, mummon pikku pulu, oletko nyt ihan terve?

ROLF

Tänne vielä koskee.

Osoittaa kurkkuaan.

RVA AHLFELT

Vai vieläkö kurkkuun koskee.

SIGRID

Mummo, onko joulupukki jo tullut tänne?

RVA AHLFELT

Kyllä kai... ei mummo vielä ole nähnyt, mutta kyllä kai me illalla hänet näemme.

ROLF

Rolf on ollut hyvä!

RVA AHLFELT

Onko Rolf! No sitten ei hätää! Lasten täytyy näin ennen joulua pysyä niin kiltteinä. Ja aina täytyy pysyä kilttinä. Mutta kuulepa nyt, pikku kultuseni, jos menisimme saamaan jotakin suuhumme. Tahtooko Rolf

juoda jotakin? Jos kurkkuun koskee, niin se varmaan tekee hyvää. Mennään, mennään ...

WILLARDT

Ei, ei pikku faari, ennenkuin annat papalle pusun Soo... tänne! No, nyt saat mennä.

RVA AHLFELT

ottaa Rolfin syliinsä

Mennään, mennään. Mummo toimittaa lapselle jotakin lämmintä . . .

Menevät.

SIGRID

on katsellut kukkalaitteita seuranneita nimikortteja
Missä kukkatarhassa sinä oletkin, sisko! Niin, niin, ne ovat niitä kevään ruusuisia aikoja!

WILLARDT

Ja ne ovat lyhyet niinkuin mansikka-aika kesällä.

EDITHA

Ja loppuvatko ne sitten kihlausajan mukana? Sittenhän ei koskaan pitäisi mennä naimisiin.

WILLARDT

Ei, paremmat ovat vasta tulossa. Sitten ne vasta lysteivät alkaa, kun noita pieniä lapsia tulee... Sitten on mitä varten työtä tekee. Mitä meistäkin olisi, jollei olisi tuota pikku miestä. Ja jahka niitä on vähän useampia...
(*Sigridille*) No, no, älä nyt, mamma, suutu ...

SIGRID

vähän malttamattomasti

Kuulehan, sinunhan piti kertoa Edithalle jotakin.

WILLARDT

Minulla on paljonkin kertomista tälle madmoasellille. Mutta tänään pidetään vain lystiä. Minä olen päättänyt häälahjaksi antaa hänelle automobiilin. Edellyttäen että hän antaa minun silloin tällöin käyttää sitä.

SALOKANNEL

Bravoo! Me teemme häämatkamme automobiilissa. Tuuma on niin uudenaikainen, että kuka englantilainen loordi hyvänsä sitä meiltä kadehtisi.

WILLARDT

Hitto viekoon mikä vahinko, ettei automobiileja ollut siihen aikaan kun me menimme naimisiin, Sigrid ja minä... Mutta koska tänään nyt on juhlapäivä, niin minä kerron teille vähän plaaneistani. Me aletaan kovasti vedellä rahaa. Tulot nousevat kolminkertaisiksi, yhden automobiilin hinta sinne tai tänne! Minä teetän talonphrustukset sellaiset, ettei koko Suomessa. Minä ..

EDITHA

Kuinka täällä on kuuma. Kyllä minä hetkeksi lähden puistoon. Täällähän tukahtuu.

Menee. Rva Ahlfelt tulee.

WILLARDT

Salokanteleelle

Kyllä sinä olet rohkea mies, kun sinä tuon Edithan otat... Mutta ne minun kalkkyylini ovat sedän kamarissa. Ehkä me mennäänkin sinne ...

Menevät.

SIGRID

Mamma raukka... Allan on niin kiihkeä, ei hän niin pahaa tarkoita ...

RVA AHLFELT

Kai sen täytyy tulla. Kirous painaa meitä.

SIGRID

Mikä kirous se olisi! Olet väsynyt ja...

RVA AHLFELT

Isäin pahat teot... kolmanteen ja neljanteen polveen ...

SIGRID

arasti

Tiesitkö papan eläessä mitään näistä kaikista?

RVA AHLFELT

En, en, en!

Itkee.

SIGRID

Mamma, rakas, rakas mamma!

RVA AHLFELT

Olisinpa minä saanut pitää kauniit muistoni loppuun asti! Mutta nyt ne menivät minulta... Tiedätkö mitä on alkaa vakoilla miestä, jota on rakastanut ja jumaloinut — joka on kuollut? Tiedätkö mitä on saada hänet kiinni uskottomuudesta? Se on sellaista häpeää, ettei tahdo uskaltaa silmiä nostaa. Se on pahempaa kuin kuolema...

SIGRID

Mamma... rakas mamma... älä kiihdy. Muista että me kaikki sinua rakastamme ja tarvitsemme...

RVA AHLFELT

Kun minä ajattelen miten taitavasti hän minua pe Hän ei koskaan minua laiminlyönyt, hän toi minulle lahjoja ulkomailta, kauniita kankaita ja koristuksia... mutta hän matkusti mielellään yksin. Ja hänellä oli aina kokouksia ja puuhaa... Voi etten minä saanutkin pysyä kauniissa valheessani loppuun asti! Että minun pitikin nähdä alaston totuus!

SIGRID

Mamma... älä kiihdy, Jumalan tähden. Muista, että jos sinulta meneekin jotakin, niin sinulle paljon jää. Me kaikki jäämme ja pieni Rolf...

RVA AHLFELT

Siunattu pieni Rolf!

SIGRID

Minä tuon hänet tänne. Ehkä hän jo on herännytkin.

RVA AHLFELT

Tiedätkö... minä niin pelkään että kirous lepää hänenkin päänsä päällä ...

SIGRID

huutaa pelästyneenä

Ei... ei! Jumala ei saata olla niin kova. Lapsi on viaton.

RVA AHLFELT

Kolmanteen ja neljänteen polveen. Edithalle en ole uskaltanut mitään puhua. Hän kärsii niin kauheasti. Ei hän saa unta öisinkään.

SIGRID

Se kyllä tasaantuu. Voivathan he mennä naimisiin pian, niin Editha saa muuta ajattelemista. Aika on sitä-paitsi paras parantaja.

RVA AHLFELT

Tällaista häpeää ei paranna aika eikä mikään. Kun olisi jokin ulospääsy, kun olisi jokin keino .. . Kun voisi jotenkin sovittaa... Minä ajattelen välistä, että jos tekisimme suuria lahjoituksia työmiehillemme.

SIGRID

Mutta lahjoittihan isä tuhansia joka vuosi, ja nyt olet sinä jouluksi...

RVA AHLFELT

Ei se riitä, ei se riitä ... Kun käsittäisin, kun käsittäisin mitä tehdä ...! (*Menevät.*)

*Hetkisen perästä tulee Editha, kädestä taluttaen hah-
tosta, joka väsymyksestä on nääntymäisillään.*

LAHTONEN

Mikä kunnia ja onni! Viime hetkessä taluttaa Editha Ahlfelt minut omaan kammioonsa. Päästä Editha Ahlfeltin kammioon ja sitten kuolla!

EDITHA

Älkää nyt... istukaa nyt ja rauhoittukaa.

LAHTONEN

katselee ympärilleen

Minä en vielä koskaan olekaan ollut täällä. Tuolla ulkona kyllä monasti olen seisonut... viluisena ja nälkäisenä ja särpinyt valoa ikkunastanne.

EDITHA

keskeyttää

Äitinne kävi täällä.

LAHTONEN

sävähtää

Äitini!

EDITHA

No, mitä te nyt sitä niin pelästyitte. Hän oli teistä levoton. Teidän hyvä äitinne.

LAHTONEN

Äitini, äitini!

EDITHA

Olkaa nyt järkevä. Kaikki käy vielä hyvin. Onhan minullakin jotakin sanomista. Ja jollette saisikaan olla meillä, niin hankimme teille paikan muualta. Te olette taitava mies, kyllä te paikkoja saatte...

LAHTONEN

Editha, sinä olet hyvä ja kaunis. Sinä olet enkeli.

EDITHA

Ei kuulkaa ... ei sillä tavalla ...

LAHTONEN

kirkastuneena

Minä rakastan sinua.

EDITHA

Miksi te puhutte niin oudolla äänellä! Minä... te pelästyttätte minua. Olkaa nyt järkevä ...

LAHTONEN

Yhtä minä sinulta pyytäisin ... Pidä työväen puolta, mene lohduttamaan äitiäni ja työväkeä. Katso, minun piti se tehdä, minun piti suojella omiani, minun piti

panna henkeni alttiiksi heidän tähtensä. Heidän piti minun johdollani nousta itsetietoon ja onneen. Minun henkeni oli altis, mutta liha oli heikko. Tässä minä olen — tällaisena. Tällaisena! Tee sinä, Editha Ahlfelt, mitä en minä saanut tehdyksi!

EDITHA

avuttomana

Mutta mitä minä voin... olen heikko ja yksin...
Teidän pitää nousta!

LAHTONEN

lujasti, ikäänkuin hypnotisoiden

Sinä et saa olla heikko! Sinä voit mitä sinä tahdot!
Hänen sanojensa alla Editha nousee ja ikäänkuin kasvaa, piirteet luutuvat, kasvoihin tulee päättäväisyyttä ja voimaa.

LAHTONEN

katselee ympärilleen, kuin unessa

Tuossako sinä nukut... Tuossako katselet kuuraista koivua! Kukkaset lemuavat... kihlajaiskukkaset joulu-aattona. Meidän kihlajaiskukkamme, sinun ja minun ...
Editha on kuunnellut kuin unessa. Lahtonen karkaa äkkiä ylös, suutelee häntä. Editha herää, raivostuu, alkaa kiihkeästi hangata huuliaan.

EDITHA

Te ... te loukkaatte niin ... niin ... Menkää, menkää!

LAHTONEN

Kiitos, Editha Ahlfelt. Nyt en elämältä enää mitään pyydä. Minä menen nyt kauas. Mene sinä lähelle: äitini ja työväen luo! Hyvästi. *(Menee.)*

Editha itkee aivan typerryksissään. Hetkisen perästä kuuluu laukaus. Editha herää, käsittää mitä on tapahtunut, karkaa ulos. Palaa sitten äitinsä kanssa puoleksi tajuttomana näyttämölle.

RVA AHLFELT

Editha, Editha! Rauhoitu, rauhoitu!

EDITHA

Ei, päästä minut, päästä minut. Ne tekevät hänelle pahaa. Allan on siellä. Hän voi kyllä kostaa kuolleellekin.

RVA AHLFELT

Editha! Editha!

EDITHA

Hän kuoli. . . Minä en koskaan ollut nähnyt ihmisen kuolevan — mutta se katse oli kuoleman. Silmä särkyi. Se välähti minun silmääni vastaan ja särkyi... Ei, ei kyllä minä nyt menen.

RVA AHLFELT

Älä jätä äitiäsi.

Sigrid tulee.

EDITHA

hätääntyneenä

Kuinka hänen on?

SIGRID

Kuollut.

Editha itkee. Willardt ja Salokannel tulevat.

WILLARDT

Ei sitä enää mikään herätä. Oikeastaan se oli parasta mitä saattoi tapahtua. Sekä hänelle että meille.

SALOKANNEL

Mutta en minä käsitä miksi hänen piti tulla tänne sitä tekemään, olisi voinut suorittaa tekonsa minun oveni ulkopuolella. Se tuli perin »mal placé» koko tämä juttu. Mutta ei sitä nyt kannata ottaa noin traagilliselta kannalta. Editha, minä ehdotan että lähdemme kävelemään, kunnes kaikki on ohi.

WILLARDT

Mitä täällä oikeastaan tapahtui?

RVA AHLFELT

Hän oli käsenyt Edithaa lohduttamaan työväkeä ja äitiään.

SIGRID

Olisi hän sentään voinut valita toisen päivän. On se kauheaa, että hän juuri tänään...

EDITHA

ikäänkuin havahtuen, itseksensä:

Nyt minä tiedän. (*Nousee, vetää kihlasormuksen sormestaan, ojentaa Salokanteleelle.*) Anna kaikki minulle anteeksi, Armas. Mutta minä tunnen että minun täytyy olla vapaa, aivan vapaa. Minun täytyy heittää entinen elämäni ja astua uuteen ...

RVA AHLFELT

Lapseni, älä . . . älä. Sinä olet niin kiihoittunut, ettet tänään voi mitään ratkaisevaa askelta ottaa.

EDITHA

Minä olen kiihoittunut ja se uusi elämä on minulle hämää ja epäselvä, mutta sen minä näen kirkkaasti, että minun täytyy . . . *Painaa sormuksen Salokanteleen käteen.*) Kirous lepää meidän päällämme. Jonkun täytyy koettaa sovittaa. Minä koetan ... (*Willardt nauraa pahasti.*) Mutta etkö sinä nyt ymmärrä, että jotakin täytyy tehdä? Etkö sinä tunne, että me kaikki palamme poroksi, että meidän ympärillämme on vain itkua ja parkua ja kuolemaa?

WILLARDT

En. En näe enkä kuule mitään! Täytän velvollisuuteni, siinä kaikki. Katson, ettette kaikki vielä joudu, tässä keppikerjalaisiksi. . . Kyllä naisten kanssa kääsee! Te olette kaikki kypsät menemään hullujenhuoneeseen — jaa jaa!

EDITHA

Me! — Ei, minä tunnen että minun täytyy katkoa kaikki siteet...

SALOKANNEL

Tämä tarkoittaa kai myöskin meidän suhdettamme. En minä mitenkään tahdo olla tiellä — tässä saat sormuksesi.

EDITHA

Suo minulle anteeksi... Luuletko että tämä on mi-

nulle niin helppoa ...? Voi, ettekö te nyt kukaan minu-
ymmärrä?

SALOKANNEL

Jää hyvästi!

Menee.

RVA AHLFELT

Kyllä minä sinut ymmärrän, lapseni, mutta ...

EDITHA

Äiti, sinä olet niin paljon kärsinyt: tule minun kans-
sani!

RVA AHLFELT

Minne ... minne sinä menet?

EDITHA

Kansani luo, lesken luo, jolla ei enää ole poikaa. Mi-
nun täytyy...

WILLARDT

Nyt puhutaan järkeä. Minä kysyn: hoidanko minä
afääriä vai enkö? Joko — tai. Joko minä vastaan kai-
kesta ja määrään kaikki — tai ...

EDITHA

Ja kiros kasvaa kasvamistaan, syyllisyys versoa ja
iskee juurensa kolmanteen ja neljänteen polveen. Sinun
lapsesi...

WILLARDT

Älä kajoa minun lapseeni... sinä ... aaveitten näkijä.

SIGRID

Ei, ei, ei, sisko!

RVA AHLFELT

Edithalle

Mitä sinä aiot? Jätätkö kotisi?

EDITHA

Täällähän se kiros juuri on. Paeta sitä täytyy...
lähteä sovittamaan ...

RVA AHLFELT

peloissaan

Heitätkö sinä tämän kaiken?

WILLARDT

Niin puhuu kauppaneuvos Ahlfeltin tytär! Sitä puhetta kelpasi kuunnella! Uusi komento, uusi komento täällä on tarpeen.

EDITHA

Willardtille

Minä pyytäisin sinulta jotakin ...

WILLARDT

Älä sinä vain tule pyytämään että minä taipuisin. Älä ärsytä minua. Näiden työmiesten kanssa en minä tahdo olla missään tekemisissä — en missään. Ymmärätkö?

EDITHA

Et siis taivu ... et suostu mihinkään sovitteluihin ...

WILLARDT

En!

EDITHA

Tiedä siis, että tästälähin alkaa taistelu sinun ja minun välillä!

WILLARDT

Tule vain painisille! Ei tämä poika pelkää.

EDITHA

Et pelkää. Meidän sukumme päällä lepää kirous — etkö edes lapsesi tähden ...?

VVILLARDT

Älä kajoa minun lapseeni... sinä ... sinä pahan ilman lintu...

RVA AHLFELT

Ei, ei, ei... Editha, älä puhu niin kauheita!

SIGRID

Jumala ei saata olla niin kova.

EDITHA

nostaa kätensä kuin vannaakseen
Kolmanteen ja neljänteen polveen!

SIGRID

lyyhistyy lamaan
Kiros, kiros . .

EDITHA

Minulta ovat katkenneet kaikki siteet. Minä lähdän ...

WILLARDT

Lähde, lähde ... sinä sydämetön . . . sinä joka herätit eloon aaveet tässä talossa ... Jätä meidät rauhaan.

EDITHA

Tule, äiti — lähdemme yhdessä sovittamaan.

RVA AHLFELT

itkien

Minä . . . minä . . . Sinä voit, sinä olet nuori. Mutta minä, minä olen kasvanut tänne kiinni.

EDITHA

Yksin siis, yksin. No niin, minä lähdän yksin, mutta minä lähdän ilolla, sillä nyt on edessäni tie — selvä tie. Kansani luo.

ERI TEITÄ

E n s i m m ä i n e n p a i n o s i l m e s t y i 1908

H E N K I L Ö T :

ROUVA KLARA WAAL.
TAITEILIJJA GEORG BRANDT
VAHANNAN EMÄNTÄ
MAISTERI MIKKO VAHANTA
NETTI ANNIKKI VAHANTA
TOHTORI
POSTINEITI
PASTORI
MORSIAN
NIMISMIES
NIMISMIEHEN ROUVA
KANTTORI
RAINIO
HELSINKILÄINEN MAISTERI
KANKAANPÄÄN PEHTORI
KANSAA

Ensi kerran esitetty Kansallisteatterissa marraskuun 4.

HENKILÖT

ROUVA ELARA WAAL
 TATTELILLA GEORG BRANDT
 VAHANAN EMANT
 MAISTEN MIKKO VAHANAN
 NIEMI ANNINKI VAHANAN
 TORSTONEN
 POSTINEN
 PASTORI
 MORIAN
 NIMMINEN
 NIMMINEN ROUVA
 KANTORI
 RAINIO
 HENRIKILAINEN MAISTEN
 KANKAANPAIN PENTON
 KANSA

Tämä kartoitus on otettu Kansallisen kirjaston arkistosta 4. p:n 1908

I NÄYTÖS

Vahannan sali; perällä kaksi ikkunaa, keskellä avoin, lasinen leaksoisovi verannalle ja puutarhaan. Iltapäivä, juhannusaika. Tuuli löyhyttelee heikosti uutimia, linnut laulavat, käki kukkuu kaukaa, puutarha on tuoreimmassa vehmaudessaan, nurmikot kukassa, karviaismarjapensasrivit punertavina. Alempana järvi. Puutarhasta kuuluu tuon tuostakin laulua, puhetta, naurua, näkyy herroja, kesäpuukaisia naisia, isäntiä, emäntiä. Sali on matala ja suuri, vasemmalla katsojasta ovi ruokasaliin ja vierashuoneeseen; oikealla ovi eteiseen ja herrainhuoneeseen. Tapetit ovat vaaleat, ovet ja ovien kehykset samanlaisessa vaaleankeltaisessa maalissa kuin huonekalut. Eteisen ovesta tullessa on korkeaselkäinen puusohva, sitten senkki, jonka päällä pari kynttiläjalkoja, kukkavaasi, valokuva-albumi, lautasella näköalakortteja; seinällä senkin yläpuolella kahdessa rivissä pieniä valokuvia kapeissa, kultapaperista tehdyissä kehyksissä. Ikkunoissa keveät, valkoiset, kotikutoiset uutimet, raidat pitkin päin; hyvin hoidettuja kasveja. Murattiköynnös nousee rehevänä molemmilta sivuikkunoilta, yhtyy verannan oven yläpuolella ja jatkuu pitkin katonrajaa. Nurkassa pitkin seinää samanlainen puusohva kuin edellinen, kohollaan häikäiseviä, tärkättyjä peitteitä ja rimssureunaisia tyyntyjä. Toisen pitkän sivun keskellä suuri, keltainen kakluuni mesinkiovineen ja luukkuineen. Uunin edessä valkealla liinalla katettu pöytä, jolla kaljaa, laseja ym. Kaksi keinutuolia ryijypeitteineen, pitkin seiniä tuoleja, kaikki kankeassa järjestyksessä. Lattialla valkoiset pellavamatot, syrjissä kapeita, ruskeita raitoja. Katossa vanhanaikainen kynttiläkruunu, valkoisen harson sisässä.

Ruokasalista kuuluu kahvikuppien kilinää ja kiireisiä askelia. Puutarhassa laulaa maalainen sekakuoro »Mä oksalla ylimmällä». Näyttämö hyvän aikaa tyhjänä. Sitten herrainkamarista MIKKO. Tuimasti polttaen pysähtyy hän ikkunaan. Kuunnellessaan viimeisiä säkeitä, jotka selvinä, hartaina kaikuvat illassa, naurahtaa hän ivallisesti. Äkkiä kuuluu ruokasalista hätäntyneesti: »Kankaanpään vaunut!» Silloin hänen kasvonsa jännittyvät.

MIKKO

kiukkuisesti itsekseen

Se se puuttui! (*Vetäytyy huoneeseensa.*)

Ruokasalin ovesta tulee kaksi tanakkaa palvelustyttöä kantaen raskaita tee- ja leipätarjottimia.

1. TYTTÖ

Se oli tänään ollut kirkossa.

2. TYTTÖ

Oli illalla tullut kotiin.

1. TYTTÖ

Oli sitten ollut niin tavattoman hienoissa vaatteissa.

2. TYTTÖ

Mene, mene, hyvä ihminen, että saadaan sana emännälle ja neidille.

Rientävät puutarhaan. Hetkisen perästä tulee Annikki juosten, yllään uusi musta puku, jonka pituuteen hän on kompastumaisillaan, kaulassa pieni, kultainen risti, pitkä palmikko riipuksissa. Häviää eteiseen.

KLARA

Maailmalta, maailmalta, kaukaa!

ANNIKKI

Me tulimme täällä kovin levottomiksi kun emme saaneet mitään tietoja.

KLARA

Niin, minä sain kirjeen vasta nyt Wienissä. Suuren pinkan ja kauheita uutisia: että lakko taas on tulossa ja että uhataan pehtorin henkeä. Minä kävin häthätää taidekokoelmissa ja läksin kotiin.

Tulevat näyttämölle.

ANNIKKI

Kuinka minä iloitsen että täti tuli!

KLARA

Ei, kuule, et sinä nyt enää sano »täti». Nyt sinä olet suuri ihminen ja sanot »sinä».

ANNIKKI

Kuinka minä osaan! Klara, Klara! — sinä! Voi miten hauskaa. Niin, minä tulin jo kirkossa niin iloiseksi, että olin karkaamaisillani penkistä sinua syleilemään.

KLARA

Siellä oli niin kuuma, että minun täytyi lähteä pois. ja vasta nyt minä suljen syliini pienen kummityttönä hänen juhlapäivänään. Katso, tässä sinä saat jotakin.

ANNIKKI

Voi, mitä se on? Sormus! Hyvänen aika! Minä sain jo äidiltä tämän ristin ja pastori antoi Uuden testamentin. Voi, voi, kuinka se on kaunis! Kiitos, kiitos. Kuinka minä osaankaan kiittää ... Ja sellainen helmi! Onko se sininen vaiko punainen ... harmaa ... valkoinen! Se on kaikkea.

KLARA

Kaikkea. Se on niinkuin ihmisen mieli. Kaikkea! Ei mutta minun pikku kummityttöni pitkässä hameessa! Kuinka ne ajat kuluvat!

ANNIKKI

Minä olen jo monta kertaa ollut kompastumaisillani siihen... Voi Klara, Klara, sinä olet tullut kotiin! ... Mutta täällä minä pidätän sinua vain itselleni. Muut vieraat...

KLARA

Minä olen tullut vain sinun tähtesi. Tule nyt vähän kertomaan minulle. Miltä sinusta nyt tuntuu?

ANNIKKI

Niin kummalliselta. Minä olen tänään ollut niin li-
kellä Jumalaa ... vain askel iäisyyteen ... Jos täti...
jos sinä tietäisit kuinka onnellista se on. Kaikki ikävä
lakkaa...

KLARA

Kaikki ikävä ...?!

ANNIKKI

Kaikki ikävä!

KLARA

Oletko sinäkin, lapsi, ehtinyt ikävöidä?

ANNIKKI

Olen toki. Olenhan minä niin ikävöinyt isää, ja nyt
— Mikkoa, joka on niin muuttunut.

KLARA

Sinä tiedät ketä sinä ikävöit. On paljon ihmisiä jotka ikävöivät tietämättä mitä. Etsivät, etsivät maailman ääristä, tietämättä mitä.

ANNIKKI

Jumalaa.

KLARA

Jumalaa!?

ANNIKKI

Minä tiedän sen niin varmaan: Jumalaa! Oi, kun minä voisinkin pitää kiinni tästä pyhästä, ihanasta päivästä, ettei se minulta menisi.

KLARA

Tulee uusia pyhiä, suuria päiviä ...

ANNIKKI

Pastori kirjoitti Uuden testamenttini kanteen: »Pidä mitä sinulla on, ettei kenkään sinun kruunuas ottaisi...» Kun minä voisinkin ...!

KLARA

Sinun kruunuasi... Lapsi, et sinä vielä mitään kruunusta tiedä. Mutta jahka se kerran koristaa päätäsi ja huntu kahisee ympärilläsi...! Sinun pitää tulla onnelliseksi, onnelliseksi... Ja kauniiksi. Kuule, minä puetan sinut morsiameksi...

ANNIKKI

Voi en minä ...

KLARA

Sinun pitää tulla onnelliseksi!

ANNIKKI

Voi en minä maallista onnea nyt voi ajatellakaan. Se on meistä niin kaukana.

KLARA

No? Mitä on tapahtunut?

ANNIKKI

Ei täällä kotona enää ole onnea eikä rauhaa. Me elämme kaikki erossa. Ja me olimme kuitenkin niin hy-

vät keskenämme. Mikko oli niin hyvä äidille ja minulle...

KLARA

No?

ANNIKKI

Hän on meidät hyljännyt. Äiti suree sitä niin kovasti ... Hän seurustelee vain uusien toveriensa kanssa, maisteri Rainio viettää täällä kesää ja...

KLARA

Pehtori kirjoitti siitä.

ANNIKKI

... muita helsinkiläisiä herroja käy usein tervehtimässä ...

KLARA

Onko veljesi nyt kotona?

ANNIKKI

Ei. Ei hän enää koskaan ole kotona. Minä niin toivoin, että hän edes tänä minun pyhänä päivänäni tulisi kirkkoon tai edes kotiin käymään.

KLARA

Mutta eikä hän asu kotona?

ANNIKKI

Ovathan hänen tavaransa kotona, mutta hän on niin paljon matkoilla ja työväenyhdistyksen uuden talon rakennuksella ja missä lieneekään. Ensi sunnuntaina talo nyt vihitään, jos hän sitten rupeaisi olemaan kotona enemmän.

KLARA

Missä häntä sitten saisi tavata?

ANNIKKI

Minä käsken hänen tulla Kankaanpäähän heti kun hänet näen.

KLARA

Ei. Minulla on kiire. Katsos, kesä on näin edistynyt. Pehtori tahtoi ensi tilassa alkaa heinänteon ja lakko on tulossa. Minun täytyy saada asiat selville .. Luu-

letko että minä edes siitä olen viisastunut miksi lakko puhkesi keväällä.

ANNIKKI

Sanovat että vain siksi, että lakko puhkesi sahallä. Kaikilla sahoilla ja tehtailla pitää olla lakko ja kaikilla suurilla maatiloilla. Mikko ja Rainio ovat kovasti yllyttäneet meidänkin väkeä.

KLARA

Mutta ei kai lakkoa voi julistaa sen nojalla että maatila on suuri, täytyy kai olla jokin kouraantuntuva syy.

ANNIKKI

Sanovat tahtovansa pois pehtorin.

KLARA

Yhä vielä. Hän vakuuttaa, ettei enää ole sinutellut työväkeä.

ANNIKKI

Ei hän olekaan . . . Mutta sitten . . .

KLARA

Sitten?

ANNIKKI

En minä saa sitä sanotuksi. . . eikähän se tähän kuulukaan, mutta . . .

KLARA

Sano se nyt! Mitä se sitten on?

ANNIKKI

Se koskee sinuun, täti... Eikä se oikeastaan lakkoon vaikuta, mutta se tekee, ettei lakkoa niin paheksuta-kaan . . .

Äänettömyys.

KLARA

Aaa! Onko kysymys Brandtista?

ANNIKKI

vaikenee

KLARA

Vai niin, vai niin!

ANNIKKI

Mikko ja Rainio kyllä sanovat, että se on jokaisen yksityisen asia kuinka hän elää, mutta muut...

KLARA

Muut?

ANNIKKI

Sitä kovasti paheksuvat.

KLARA

Vai niin, vai niin... Joka tapauksessa minun pian täytyy tavata nuo herrat.

ANNIKKI

Varmaan he ovat työväenyhdistyksen talolla. Siellä harjoitellaan tänä iltana vihkiäisjuhlaa varten. Jos minä telefonaisin ...

KLARA

Tai jos minä lähtisin sinne.

ANNIKKI

Ei, älä lähde.

KLARA

Miksen? ... Pelkäätkö että ..

ANNIKKI

En ... mutta ... ole tänään minun luonani!

KLARA

Johan minä olen syleillyt pientä kummityttöäni.

ANNIKKI

Älä lähde... ne voisivat sinua loukata. Ne ovat niin katkeria ja vihamielisiä.

KLARA

Ei se mitään tee, minä olen nyt niin terve ja taistelunhaluinen!

Tohtori ja Vahannan emäntä tulevat puutarhasta.

TOHTORI

Se se joltakin kuuluu! Tervetuloa kotiin.

EMÄNTÄ

Niin, tervetuloa. Rouva taitaa tosiaan näyttää terveemmältä. Ja kuinka rouva on nuortunut. Täällä rupesi jo tulemaan suuri levottomuus, kun ei rouvalta niin moniin aikoihin kuulunut mitään tietoja. Kyllä kai rouva on ollut kaukana?

KLARA

Kaukana! ... Ja mitä tänne kotiin kuuluu? Lakkoja ja lakkoja ...

EMÄNTÄ

Lakkoja ja lakkoja. Ei näitä nykyajan ihmisiä kukaan ymmärrä. Ei enää tarvitse välittää Jumalasta eikä vanhemmista ... Mutta hyvät ihmiset mitä se tyttö on saanut! Kultasormus ja sellainen helmi! Aijai, se on varmaan kallis. Oletko sinä nyt osannut kummia kiittää! Rouva on hyvä ... aijai, ettei tee vain olisi heikkoa ...

Onko matka ollut hauska?

KLARA

On!

POSTINEITI

tullen puutarhasta

Johan sen voi arvata, kun ei rouva Waal ollut kotiin tullakaan! (*Tervehtii.*) Emmekä edes tietäneet missä rouva Waal oli... Kyllä kai herra Brandt nyt on onnellinen?

KLARA

Minä kovasti hämmästyin kun tapasin herra Brandtin vielä täällä.

POSTINEITI

Eivät nuoret miehet niin lähde Kankaanpäästä ...

TOHTORI

keskeyttäen

Eikö meillä nyt ole ihana suvi teitä vastassa?

KLARA

Voi, voi todella! En saanut unta koko viime yönä. Istuin vain ja katselin tätä ihmeellistä valoisuutta ja kuuntelin ruisrääkän kaiherrusta.

EMÄNTÄ

Siellä kuumemmissa maissa sanotaan olevan pimeää kesäisinäkin öinä.

KLARA

Pimeää. Taivas tähdissä. Tähdet suuria ja hehkuvia ...

POSTINEITI

Herra Brandt oli kovin onneton, kun ei saanut rouva Waalilta edes osoitetta.

TOHTORI

keskeyttäen

Tahdotteko kuulla kotipitäjän uutisia: olemme saaneet uuden lukkarin.

KLARA

Siksipä kirkossa tänään oli niin hyvää laulua. Olin aivan hämmästynyt.

EMÄNTÄ

Hän on perustuslaillinen.

KLARA

Mitä papisto siitä pitää?

ANNIKKI

Ei nuori pastori sellaisiin katso.

EMÄNTÄ

Nuori pastori on niinkuin me muutkin ollut pahoillaan siitä, että vaalissa tehtiin petoskauppaa. Me emme olisi tätä äänestäneet, mutta kun levitettiin sellaista huhua, että hän on vanhan puolueen miehiä.

POSTINEITI

Kuka sitä huhua levitti? Kanttori luki kestikievarissa hevosta odottaessaan Suometarta ja siitä se huhu syntyi.

EMÄNTÄ

Kyllä siinä oli muitakin huhunlevittäjiä.

POSTINEITI

Emäntä sanoo nyt keitä muita.

EMÄNTÄ

No, esimerkiksi vallesmanni oli puhunut pitkin pitäjää, ja sitten kun lukkari oli valittu oli hän kehunut, että hyvin luonnistikin.

POSTINEITI

Se ei ole totta. Nimismies oli postissa ottamassa rahakirjettä, ja minä kuulin omin korvin kuinka hän yhdellekin suomettarelaiselle sanoi että ...

EMÄNTÄ

Kelle suomettarelaiselle? Alma sanoo sen kanssa!

POSTINEITI

Minä en sano mitään nimiä, en koskaan ole levitellyt juoruja. Sanon vain, että omin korvin kuulin nimismiehen sanovan eräälle suomettarelaiselle: en tunne onko uusi lukkariehdokas kala vaiko lintu, mutta Suometarta hän luki. Hän sanoi: en tiedä onko uusi lukkariehdokas kala vaiko lintu. Kuulin sen omin korvin.

EMÄNTÄ

monta kertaa keskeyttäen »mutta» sanalla

Mutta väittääkö Alma, että sekin oli aivan oikein kun . . . (*Jäävät riitelemään ja kiihtyvät kiihtymistään.*)

KLARA

tohtorille

Vai on täällä kaikki ennallaan.

TOHTORI

Kaikki.

ANNIKKI

Mutta äiti... Alma ... emmekö menisi ulos?

TOHTORI

Niin. Aurinko kohta laskee. Tämä Vahannan lahti niin kaunis auringonlaskussa.

EMÄNTÄ

Annetaan nyt rouvan juoda teensä loppuun. Ja sitten kai meidän pitäisi puhua niistä arpajaisista. Puhu nyt sinä, Anni, kun kuulut toimikuntaan .. .

KLARA

Mitkä arpajaiset ne ovat?

EMÄNTÄ

Meidän puolueen arpajaiset. .. Anni vain kerää voitoja ...

ANNIKKI

Niihinhän on vielä monta viikkoa.

POSTINEITI

Rouva Waal oli unohtanut flyygelin kannen lukkoon. Herra Brandtin täytyi käydä soittamassa pappilassa ja minun luonani. Tietenkään eivät meidän huonot soitto-koneemme voineet häntä tyydyttää. Hän oli epätoivois-saan murtamaisillaan flyygelin kannen ...

KLARA

Flyygelin avain on koko ajan ollut salin seinällä Kan-kaanpäässä.

POSTINEITI

Mutta se on mahdotonta!

KLARA

Minä panin sen itse sinne.

POSTINEITI

Herra Brandt sanoi hakeneensa kaikki paikat.

ANNIKKI

Siinä se nyt oli! .

POSTINEITI

Mutta kuka nyt voi ymmärtää, ettei avainta löydy seinästä.

TOHTORI

Flyygelin avain ei ole kovin suuri. Onko Mikko kotona?

ANNIKKI

Ei suinkaan.

POSTINEITI

Kai hän on morsiamensa luona. Joko rouva Waal tietää, että Mikko on kihloissa?

KLARA

Todellako? Täällähän on tapahtunut paljon.

POSTINEITI

Neiti Amanda Anttilan kanssa.

TOHTORI

Anttilan torpasta, Kankaanpään maalta.

KLARA

Vai niin, vai niin.

POSTINEITI

Aatetovereja, sosialisteja.

EMÄNTÄ

Isä on valtiopäiväehdokkaana. Torpparithan ne nykyään istuvat valtiopäivillä.

ANNIKKI

Anttilaiset ovat kelpo väkeä.

EMÄNTÄ

Kelpo väkeä, kyllä kai kelpo väkeä. *(Poistuu ruokasaliin.)*

POSTINEITI

Häät kuuluvat olevan syksyllä. Vai kuinka, Annikki?

ANNIKKI

Niinhän Mikko sanoo.

ÄÄNI PUUTARHASTA

Laulajat! Alma Virtasalmi!

KANTTORI

*keikarimaisessa puvussa, liehuva solmio kaulassa törmää
ylös parvekkeen portaita*

Neiti Virtasalmi laulamaan!

POSTINEITI

No minä tulen, minä tulen!

KANTTORI

Sallikaa minun tarjota käsivarteni. (*Menevät. Annikki
Mikon huoneeseen.*)

TOHTORI

ihastuneena katsellen Klaraa
Oletteko todella niin voimistunut kuin sanotte?

KLARA

Olen. Oli todella suloista päästä ihan uusiin oloihin.

TOHTORI

Missä te oikein olette ollut?

KLARA

Suuressa yksinäisyydessä ja suurissa ihmiserissä. Yksinäisyys varsinkin teki niin hyvää. Mutta minä pelkään, että se kaikki pian taas menee... Eihän Brandt ole lähtenyt.

TOHTORI

Hän läksi jo pari kolme kertaa, mutta palasi.

KLARA

Niin, hän on kadottanut kaiken energiansa. Se on aivan hirveää.

TOHTORI

Muutamia konsertteja hän on antanut.

KLARA

Niin, täällä pitkin pitäjiä. Minä en jaksa tätä katsella. Hänen täytyy lähteä! *Äänettömyys.*

TOHTORI

Te piditte hänestä kerran.

KLARA

Pidänhän minä tavallani vieläkin, mutta...

TOHTORI

Ette niinkuin ennen.

KLARA

En! Mieheni oli sairas ja vanha. Brandt on niin sairas hänkin. Minä tarvitsen terveyttä, iloa, elämää. Minun nuoruuteni on vasta nyt tullut.

Äänettömyys.

TOHTORI

Minkä me kylvämme sen me niitämme.

Äänettömyys.

KLARA

Mitä te tarkoitatte? Tiedättehän te, miksi minä sen vanhan miehen vaimoksi jouduin. Pappi itse neuvoi hänelle menemään. Minä olin niin kokematon, en parempaa ymmärtänyt. ..

TOHTORI

Ette, ette. Mutta Brandtin kutsuite te itse taloon ja kuuntelitte hänen soittoaan ja rakastuitte ..

KLARA

Minä luulin sitä rakkaudeksi. Olin niin yksin, elin ainaisessa ikävässä. Mutta nyt se vanha ikävä on palannut.

TOHTORI

Ette siis todella rakasta Brandtia?

KLARA

TOHTORI

Mutta kun hän soittaa?

KLARA

Hän ei enää soita. Hän ei saa soittaa. Minä tahdoin

karkottaa hänet talosta sillä että kätkin flyygelin avaimen. Se oli salissa, mutta sitä oli vaikea löytää.

TOHTORI

Sitä minä pelkäsin.

KLARA

Miksi te sitä pelkäsitte?

TOHTORI

Siksi vain, että kaikki niin johdonmukaisesti palaa meille.

KLARA

Mutta minun täytyi. Hän ei voi Kankaanpäähän jäädä. Minä joudun suunniltani kun hän soittaa, en tiedä mitä teen.

Äänettömyys.

TOHTORI

Niin, niin . . .

KLARA

Minä näen kyllä, ettette minua hyväksy, tohtori. Mutta täytyyhän minun itseäni suojella...

TOHTORI

Ajattelen vain, että te voisitte olla käytännöllisempi.

KLARA

Heittäytyä työhön — niinkö? Se on se teidän vanha neuvonne.

TOHTORI

Vaikkapa niinkin. Mutta ennen kaikkea teidän pitäisi kantaa ristiänne.

KLARA

Niinkuin te... Kuinka teidän rouvanne nyt jaksaa?

TOHTORI

Kaikki on ennallaan. Vanhat syytökset ja vanhat kärsimykset.

KLARA

Minä en jaksaisi. Minä lähettäisin hänet pois kotoa.

TOHTORI

Yritinhän minäkin. Mutta rististään ei kukaan pääse.

KLARA

Miksi meidän pitää kantaa ristiä?

TOHTORI

Pahojen tekojemme takia — ehkä.

KLARA

Mitä tyhmyyksiä te puhutte! Ettehän te ole **tehnyt** mitään pahaa!

TOHTORI

Mistä te tiedätte.

KLARA

Ette! Enkä minäkään! Se ei ollut synti, että kutsuin taloon sen nuoren miehen. Seurasin tunteeni ääntä... Katoavat puistoon, jossa lauletaan. Hetkisen perästä
Annikki ja Mikko.

ANNIKKI

Ei täällä ole ketään. .. Että sinä kuitenkin tulit minun juhlapäivänäni!

MIKKO

Tulin hakemaan postiani.

ANNIKKI

Tulit joka tapauksessa.

MIKKO

Et sinä iloitsisi, jos tietäisit mitä ajattelen.

ANNIKKI

Mitä sinä nyt sitten voit ajatella? Sano!

MIKKO

Mitä hyötyä siitä on, että pahoitan mielesi.

ANNIKKI

On paljon parempi, että sanot kaikki.

MIKKO

Sitä minä vain ajattelen, sisko rukka, että vai on sinustakin nyt tehty Kristuksen morsian. Niin, niin, se koskee sinuun ...

ANNIKKI

Ei ... ei se koske. Ei minuun tänään mikään saa koskea. Jos sinä tietäisit kuinka autuasta on olla Jumalan oma, kun sinä tietäisitkin! Etkö sinä tuntenut mitään sellaista konfirmatiopäivänäsi?

MIKKO

Komediaa se oli alusta loppuun.

ANNIKKI

Nuori pastori ei silloin vielä ollut täällä.

MIKKO

Nuori pastori! Hän on rakastunut sinuun ja puhuu omaan pussiinsa, vaikka on puhuvinaan Kristuksen puolesta.

ANNIKKI

Mikko ... rakas veljeni!

MIKKO

No niin, mitä puhummekin emme kuitenkaan toisiamme ymmärrä... Mitä se Kankaanpään rouva minusta tahtoo?

ANNIKKI

Puhua lakosta.

MIKKO

Puhukoon työväkinsä kanssa.

ANNIKKI

Mutta sinä ja Rainiohan työväkeä johdatte.

MIKKO

Siinä te juuri niin surkeasti erehdytte. Kyllä työväki tietää mitä tahtoo. Ei sitä johdeta.

ANNIKKI

Mutta kun hän nyt haluaisi puhua sinun kanssasi.

MIKKO

No, tulkoon sitten puhumaan.

ANNIKKI

Hän on puutarhassa ... etkö sinä tulisi...?

MIKKO

En. Ne ajat ovat olleet ja menneet, jolloin minäkin juoksentelin Kankaanpään rouvan perässä. Voit sanoa hänelle, että minä olen täällä tavattavissa ... Äh, tuota Kristuksen puhemiestä en minä kärsi... (*Häviää huoneeseensa.*)

Pastori ja nimismies tulevat puutarhasta.

NIMISMIES

Saakos täältä vähän juomista?

ANNIKKI

Täällä olisi.

NIMISMIES

Onkos kaljaa? No se se on poikaa. En minä vain niillä limunaateilla saa janoani sammumaan ...

PASTORI

Te kuulutte, Annikki neiti, saaneen lahjan ulkomailta.

ANNIKKI

Kovin kauniin.

PASTORI

vieden häntä syrjään, pidellen hänen kättään

Kunhan ei vain lahjaan olisi tarttunut jotakin lahjan antajasta.

ANNIKKI

Mitä pastori tarkoittaa?

PASTORI

Minä olen monasti aikonut sen teille sanoa. Te olette liian paljon oleskellut Kankaanpäässä. Se voi olla turmiollista teidän nuorelle sielulenne.

ANNIKKI

Kankaanpään rouva on aina ollut minulle niin hyvä.

NIMISMIES

Hyvä ja hyvä... Kalja se vasta hyvää on. Pitää oikein ottaa toinen lasi.

PASTORI

Valvokaat ja rukoilkaat ettette kiusaukseen lankeisi. Tässä on teille suuri kiusaus. Hänen elämänsä ei ole nuhteetonta.

NIMISMIES

Miksei hän mene naimisiin sen taiteilijan kanssa! Sitten saisivat elää kuinka tahtoisivat.

PASTORI

Niin, miksei hän mene?

ANNIKKI

Saisivatko he sitten elää kuinka tahtoisivat?

NIMISMIES

Kuka heitä kieltäisi!

PASTORI

Tietysti asia sitten muuttuisi.

ANNIKKI

Mutta jolleivät he rakasta toisiaan?

NIMISMIES

Hohhoh kun oli hyvää! Erotkoot sitten. Ajakoon hänet menemään.

ANNIKKI

Minne hän hänet ajaa?

NIMISMIES

Sinne mistä hänet toikin. Maailmahan meidät kaikki elättää.

ANNIKKI

Eikö pastori sanoisi minulle jotakin raamatun paikkaa, että voisin näyttää sen Kankaanpään rouvalle?

PASTORI

Te ette vielä, Annikki, ymmärrä näitä asioita. Luotaisitte nyt vain minuun, kun sanon, että elämä Kankaanpäässä herättää pahennusta ja että siitä täytyy tulla loppu.

Nimismiehen rouva ja Alma tulevat.

NIMISMIEHEN ROUVA

Tulemme vain hakemaan vähän juomista.

ANNIKKI

Tehkää hyvin.

NIMISMIES

Täällä on. Mikäs meitä kaikkia niin janottaa?

NIMISMIEHEN ROUVA

Minua rupesi janottamaan, kun kuuntelin sen Kankaanpään rouvan keskustelua.

NIMISMIES

Oliko se niin suolaista?

POSTINEITI

Ei, päinvastoin se oli niin makeaa.

NIMISMIEHEN ROUVA

Ja sitten siinä puhuttiin niin paljon janosta.

NIMISMIES

Olisitte neuvoneet juomaan kaljaa.

NIMISMIEHEN ROUVA

Ei hänen janoaan sammuteta kaljalla.

POSTINEITI

Kankaanpään rouva puhui kauneuden janosta.

NIMISMIES

Teille ...?

POSTINEITI

Tohtorille tietysti. Uskotulleen! ... Varmaan heidän-

kin välillään joskus on ollut jotakin. Ettekö luule? Sopihan se niin mainiosti: hän oli hoitavinaan sairasta miestä ja hakkaili nuorta rouvaa.

NIMISMIEHEN ROUVA

Ei hän koskaan ole koettanutkaan peittää, ettei hän miehestään välittänyt.

POSTINEITI

Ei puolta vuotta mies vielä ollut haudassa maannut, kun hän jo heitti surupukunsa. Ja äitinsä jälkeen ei hän käynyt mustissa kahta kuukautta...

NIMISMIEHEN ROUVA

Silloinhan tämä taiteilija tuli taloon! Ja talossa oli ilot ja riemut.

NIMISMIES

Ne olivat helkkarin hauskoja ne Klaran päivät silloin!

NIMISMIEHEN ROUVA

Että kehtaatkin! Ei sitä tahtonut iljetä katsella kuinka te kaikki miehet olitte hulluina.

NIMISMIES

Se oli niin kaunis. Ei sille luonnolleen mitään mahda.

POSTINEITI

Tohtorin minä aina muistan, kuinka se hyppäsi sen perässä, huivi käsivarrella, »ettei rouva Waal vain kylmettyisi ...» Miksei se rouva ottanut tohtoria?

NIMISMIEHEN ROUVA

Oletko hullu! Ei sitä niin vain voi ottaa miestä jonka vaimo elää.

POSTINEITI

Parantumattomista mielenvikaisista saa eron milloin vain... Jaa, jaa, Kankaanpään rouva se siihenkin on syypää, että se avioliitto meni rikki...

NIMISMIES

No, no, no... Tohtorin rouva oli kipeänä ennen kuin Klara näille maille tulikaan.

POSTINEITI

Mutta vasta sitten siitä tuli mielisairaus, kun tohtori rupesi Kankaanpään herraa hoitamaan.

NIMISMIEHEN ROUVA

Eipäs vain tänä iltana ole kehdannut ottaa taiteilijaa tänne.

POSTINEITI

Kun sentään pastorikin on täällä ...

NIMISMIES

Ei se pelkää pippiä eikä pappia.

NIMISMIEHEN ROUVA

Ei se pelkää eikä häpeä. Kyllä minua iljetti kun se puhui tohtorille siitä kauneuden janosta. Ihan niinkuin se olisi ollut joku välttämättömyys, jokapäiväinen leipä tai muu sellainen.

POSTINEITI

Ja missä ihmeessä se on tämän ajan ollut, kun ei se sanonut osoitettaan kellekään ihmiselle?

NIMISMIEHEN ROUVA

Se on niin salaperäinen juttu, että...

NIMISMIES

Niin sitä pitää, jos mieli lystisti elää!

POSTINEITI

Ei kai se vielä olisi raaskinut lohjeta sieltä, jollei Mikko olisi hommannut lakkoa!

NIMISMIEHEN ROUVA

Se Mikko on poika!

NIMISMIES

Hän kiertää Mikon sormensa ympäri kuin haivenen vain. Mikko oli häneen niin pikiintynyt, että olisi ollut valmis lyömään herra vainajaa päähän ...

NIMISMIEHEN ROUVA

Mutta Mikkoa ei enää kierretä — hän on nyt työväen kasissa.

POSTINEITI

Ja Anttilan Mandan! Sillä on lujat kourat, se on työihminen,

NIMISMIES

Tässä voittaa Kankaanpään rouva. Se nähdään!

POSTINEITI

Sitten ei kanssa ole oikeutta maailmassa!

NIMISMIES

Älä sinä... jos minä kantelen, niin et enää pääse Klaran päiville.

POSTINEITI

Minä en missään tapauksessa pistä jalkaani Kankaanpäähän.

NIMISMIEHEN ROUVA

Enkä minä! (*Miehelleen.*) Etkä sinä! Tällaista ei kukaan voi katsella. Papiston pitäisi ryhtyä asiaan. Tämä on jo julkista pahennusta herättävää.

NIMISMIES

Kyllä pastori tekee puhdasta! Hän pelkää Annikin sielua.

NIMISMIEHEN ROUVA

Hsss! Saatte nähdä että he pian ovat kihloissa.

POSTINEITI

Hsss!

Menevät puutarhaan.

MIKKO

hetken perästä huoneestaan, läkki takaraivolla, savuke hampaissa. Huutaa ruokasalin ovelta:

Onko emäntä täällä? Päivää äiti. Jos Kankaanpään rouva nyt kysyy minua, niin sanokaa, ettei minulla enää ollut aikaa odottaa.

EMÄNTÄ

Mutta tuleehan hän heti. Älä nyt mene. Äidilläsinikin olisi puhumista.

MIKKO

No, ehditäänhän niistä vielä.

EMÄNTÄ

Koskas niistä ehditään? Ethän sinä enää koskaan ole kotona.

MIKKO

Ei, ihan totta, minun on oltava työväenyhdistyksen talolla.

EMÄNTÄ

Siellähän sinä nykyään asut. Mutta sano nyt kerran-kin: aiotko sinä todella sen tytön naida?

MIKKO

Se on selvä se! Syksyllä ovat häät. Ensi käräjissä asia vahvistetaan.

EMÄNTÄ

Voi, voi sentään! ... Älä nyt vielä mene ... Minä vain, kun hän on niin toista säätyä ...

MIKKO

Mitä toista säätyä?

EMÄNTÄ

Eihän hän ole käynyt mitään koulua.

MIKKO

nauraen

Ennakkoluuloja, äiti! Minä selittäisin teille, mutta kun te olette niin pimitettyjä, ettette mitään ymmärrä. Katsokaas nyt: minä tahdon takaisin kansaan, terveen, työtätekevään kansaan, josta me rusthollarit olemme eronneet. Tämä tyttö vie!

EMÄNTÄ

Mitenkäs me olemme työtätekevästä kansasta eronneet?

MIKKO

He hommaavat tuolla missä lienevät pirtin nurkissa — te täällä herrasväen kanssa. Eikö ole erottu?

EMÄNTÄ

Mitä Jumala sitten antoi toisille enemmän lahjoja kuin toisille — eikös hän itse silloin tehnyt eroa?

MIKKO

Se on herrojen itsepuolustusta. Jumala loi kaikki tasa-arvoisiksi...

EMÄNTÄ

Älä nyt mene. Puhu nyt vähän ... siitä . . . työstä.

MIKKO

No niin — mikä häntä vaivaa? Eikö ole kelpo tyttö? Ja kaunis tyttö? Ei mikään herrashempukka, joka kaa-tuu kun puhalttaa, vaan oikea kansankaunis, terve ja tukeva. Ja hänellä on kansan terve järki — ei mikään koulujärki, vaan järki josta voi kehittyä vaikka mitä ...

EMÄNTÄ

No, kun edes kerran puhut. Mutta ettekö te nyt voisi antaa papin vihkiä ...

MIKKO

Pitäisikö meidän todella menetellä vakaumustamme vastaan! Mandakaan ei siihen koskaan suostuisi...

EMÄNTÄ

Kyllä hän vain, torpan tyttö, saa suostua siihen mitä sinä ...

MIKKO

Että viitsittekin, vanha ihminen! Siinä te nyt näette, ettei teidän kanssanne kannata puhua ...

EMÄNTÄ

Mutta tarvitsemmehan me kaikki Jumalan siunausta, kun otamme tärkeän askeleen ...

MIKKO

Koettakaa nyt ymmärtää, että avioliitto on yhteiskunnallinen toimitus, niinkuin mikä muu tahansa. Ulko-mailla on tämä siviiliavioliitto jo aivan yleinen ja on kunkin yksityinen asia, tahtooko hän kaupanpäälliseksi Jumalan siunaukset...

EMÄNTÄ

Kaupanpäälliseksi Jumalan siunaukset! Aijai kuinka sinä puhut!

MIKKO

En minä nyt pahaa tarkoittanut, mutta kun ei teitä saa ymmärtämään.

EMÄNTÄ

Mutta kun ne sanoo, ettei tämä ole samaa kuin se siveeliavioliitto siellä ulkomailla. Että tämä on hätä-avioliitto. Ja kun kuuluu pitävän jättää oikeuteen sellainen ruma paperi...

MIKKO

Minä myönnän, että se on hätäkeino, mutta emme me ikinä tähän maahan saa siviiliavioliittoa, jos kaikki vain kiltisti menevät papin luo ... Ei äiti, alkää te ruvetko toisten vakaumusta loukkaamaan... En minä muuten ymmärrä teitä tässä asiassa, te kun aina olette teroittanut lastenne mieliin annetun sanan sitovuutta.

EMÄNTÄ

Annetun sanan sitovuutta...? Niin, annetun sana sitovuutta ... Mutta ... odota nyt vähän ... kun et sinä ole tuonut morsiantasi tänne, että äitisi olisi saanut hänet edes nähdä...

MIKKO

Minä tuon hänet paikalla kun tiedän, ettei häntä täällä loukata.

EMÄNTÄ

No, siinä se rouva onkin.

Poistuu ruokasaliin, viittaa Annikin, joka on tullut Klaran kanssa, mukaansa. Sulkevat oven.

KLARA

Ei mutta!... Onko tämä maisteri Vahanta? Te olet kovasti muuttunut. Oletteko te kasvanut... vai ...?

MIKKO

Kasvanut! ... Kenties.

KLARA

Tehän olitte poika ... jota minä ...

MIKKO

Taisin olla ...

KLARA

Te poimitte minulle kukkia ja souditte venettäni...

MIKKO

Minä kuulin että teillä oli minulle asiaa ...

KLARA

Me jäimme kerran sateeseen ja seisoimme suuren puun alla ... Nyt minä muistan ...

MIKKO

Ja kun me tulimme kotiin, oli teidän sairastunut miehenne ryöminyt ikkunaan vakoilemaan meitä ja ...

KLARA

Niin ... Niin ... Niin!

Äänettömyys.

MIKKO

No, mitäs Wieniin kuului?

KLARA

Wieniin? Ai niin, käväisinhän minä sielläkin ... Näin kaksi uutta Klingeriä — ja vanhat tuttavani hovimuseossa.

Äänettömyys.

MIKKO

Jaksoivatko Titianin naiset hyvin?

KLARA

Hyvin. »Syntinen vaimo» oli ihana. Ja »Pyhä Justina» — ah! Muistatteko? Pyhään Justinaan minä olen aivan rakastunut. Keskellä seisoo nainen — oi niitä kasvoja! ruskeat hiukset, herkkä, hieno poski... silmät maahan luotuina, pehmeät, sametinlaheat silmäkannet...

MIKKO

Minä olin liian lyhyen ajan Wienissä muistaakseni niitä kaikkia.

KLARA

Kun te nyt ensi kerran käytte Wienissä, täytyy teidän ...

MIKKO

Ei taida niin äkkiä tulla matkaa Wieneriin. Ne ovat her-rashuveja.

KLARA

Nälkäisten leipää, ikävöitsevien lohdutusta ne ovat.

MIKKO

Ohhoh! Kuinka kävisi sitten niiden, jotka eivät ikinä Wienistä näe untakaan?

KLARA

En tiedä! Minä vain en voisi elää ilman niitä, ilman kauneutta... Eikä teilläkään ole oikeutta maatua tänne...

MIKKO

Ei sitä ehdi maatua, kun silmät ovat avautuneet näkemään joukkojen taistelun oikeuksiensa puolesta. Nähdä ihmisten heräävän itsetietoiseen elämään — se on kauneutta, suurempaa kuin kaikki muu!

KLARA

Entä te itse, te itse?

MIKKO

Minä? Minä olen pisara meressä, kipinä tuhansien joukossa.

KLARA

Samanlaisena kuin tuhannet muut — sitä erämaata! Ettekö te tee syntiä pyhää henkeä vastaan, kun te tapatte itsestänne sitä mikä teille ja vain teille on ominaista ja jonka juuri sillä ominaisuudellaan on määrää rikastuttaa maailmaa? Eikö teidän tule kehittää sitä korkeimpaan kauneuteen?

MIKKO

Vaikka tuhannet ympärilläni sortuisivat rumuuteen ja elämän kovuuteen ...

KLARA

Mutta mitä hyötyä teistä on kenellekään, jos te pala palalta räökkäätte itsenne kuoliaaksi? Vain sillä lailla että olette itsellenne uskollinen, voitte tulla onnelliseksi ja vain onnellisena voi teistä olla iloa muille. Uskokaa minua: onnettomat, särkyneet ihmiset eivät tuota onnea

PASTORI

tullen puutarhasta

Terve, Mikko. No, kerrankin sinut näkee. Taidan häiritä herrasväkeä ...

MIKKO

Me tässä vain uusimme vanhoja muistojamme.

PASTORI

Niin, sinä Mikkohan kuulut paljon oleskelleen Kankaanpäässä.

MIKKO

Wienistä meillä on yhteisiä muistoja.

PASTORI

Kysyisin vain koska saisin tavata rouva Waalia.

KLARA

Likipäivinä ei minulla ole aikaa. Täytyy keskustella työväen kanssa, sitten matkustaa herra Brandt ja...

PASTORI

Matkustaako herra Brandt? Kokonaan pois Kankaanpäästä?

KLARA

mitaten häntä pitkään

Herra Brandtilleko teillä sitten onkin asiaa?

PASTORI

Ei. Mutta ehkä rouva Waal voi arvata mitä asiani ... olisi koskenut.

KLARA

Vai niin, vai niin! Vai oli teidän tarkoituksenne tulla minun talooni määräämään mitä minun on tekeminen — niinkö? Menkää naimisiin sen tai sen miehen kanssa —

tai ajakaa hänet talosta! — sitäkö teidän piti tulla sano-
maan?

PASTORI

Minä iloitsen, että rouva Waal on minut ymmärtänyt.

KLARA

Kyllä minä papit tunnen! Mitä te minusta tahdotte
mitä oikeutta teillä on sekaantua minun asioihini?

PASTORI

Me emme kylmästi saa ajatella: »olenko minä veljeni
vartija?»

MIKKO

Suo anteeksi, mutta meillä on rouva Waalin kanssa
asioita.

PASTORI

Minä jo sainkin asiani suoritetuksi. En millään lailla
tahdo häiritä. (*Poistuu.*)

KLARA

Aaa, minä en kärsi tuota miestä.

MIKKO

Enkä minä.

Äänettömyys.

KLARA

No niin. Minun on kai teitä kiittäminen siitä, että
keväällä, kiireimpänä toukokaikana, Kankaanpään pellot
olivat jäädä kesannoiksi.

MIKKO

Minun ansioni tässä asiassa on sangen pieni. Työväki
nousi taisteluun ihmisoikeuksiensa puolesta — siinä
kaikki.

KLARA

Te sanotte: työväki nousi taistelemaan ihmisoikeuk-
siensa puolesta; minä sanon: Kankaanpään pellot olivat
jäädä kesannoiksi. Me tarkoitamme kai samaa.

MIKKO

Ei me emme tarkoita samaa. Tässä on vastakkain suuren ihmisenemmistön oikeus ja yksityisen etu...

Äänettömyys.

KLARA

Entä yksilön oikeudet? Minun oikeuteni? Suurilla ihmisenemmistöilläkö vain on oikeudet?

MIKKO

Tahtokoot kaikki kuulua suureen ihmisenemmistöön, niin pääsevät osallisiksi samoista oikeuksista! Siihen on kuin onkin nyt tultu, ettei raatajaluokka enää halua katsella kuinka laiskat nauttivat työn tulokset. Sen pitää itsensä päästä niistä osalliseksi.

KLARA

Mistä tuloksista siis Kankaanpään työväki nyt tahtoo päästä osalliseksi? Mitä siltä puuttuu? Onko missään sellaisia asuntoja kuin meillä, maksetaanko missään sellaisia palkkoja? Te tiedätte, että minä olen antanut rahojen mennä. Minä sain mieheni eläessä tarpeeksi kitsastelusta. Minä elän itse hyvin ja minä tahdon, että heilläkin on hyvä. Juhlia minä heille pidän, minä... minä... Jos he vuokraavat valtiolta maata, ei heillä tule olemaan puoleksikaan niin huoletonta ...

MIKKO

Tekisikö teidän mieli vaihtaa itsenäisyytenne huoltomuuteen toisen palkkalaisena?

KLARA

On aina ollut ja tulee aina olemaan ihmisiä, jotka eivät kykene olemaan itsenäisiä, joilla ei edes ole sitä kaipuuta.

MIKKO

Siksi, että vuosisatojen läpi toisten otsaan on lyömistään lyöty orjanleimaa. Jahka olot muuttuvat, nostaa ihminen tietävänä ja tahtovana otsansa, josta orjan leima on kulunut pois. Silloin ei enää ole juopaa, vaan kaikki ovat tasa-arvoisia.

ANNIKKI

Oikeinko te todella uskotte tasa-arvoisuuteen! Luonto tekee siinä suhteessa enemmän vääryyttä kuin kukaan meistä ihmisistä. Vai ovatko teidän mielestänne esimerkiksi ... pastori Rantala ja ... siskonne Annikki tasa-arvoisia, vaikka ulkonaiset edellytykset ovat samat? Toinen ihminen syntyy pieneksi ja alhaiseksi, toinen suureksi ja siivekkääksi ja vaikka te loisitte olot kuinka tasaisiksi, ette te ihmisen henkistä minää ikinä tee tasa-arvoiseksi. Nostakaa se alhainen vaikka pilven laidalle, niin se pysyy matalana. Ja sulkekaa se suuri vaikka häkkiin, niin sille aina kasvaa uudet siivet niiden sijaan, jotka se räpyttelee rikki rautaristikkoja vasten.

Äänettömyys. Vieraat puutarhasta lähenevät.

MIKKO

Minä uskon kehitykseen... Muuten neuvoisin teitä puhumaan työväkenne kanssa. Ehkä tekin vielä heräisitte näkemään mikä mahtava virta vyöryy halki maan, mikä komea työ on tekeillä: ihmisten vapautus.

Äänettömyys.

KLARA

Minä olen jo kutsunut kokoon alustalaiset. Ylihuomenna ... Tulkaa mukaan tekin!

MIKKO

Kiitoksia... Eivät he minua kaipaakaan, kyllä he tietävät mitä sanovat ja tekevät.

KLARA

Itseni takia minä puhun. Minä ajattelen aina itseäni. Minä haluaisin puhella kanssanne enemmän.

MIKKO

Onhan teillä siellä ... puhekuppaneja ...

KLARA

Mitä puhekuppaneja... Te tulette! Teidän täytyy puhua minulle siitä... mistä te äsken puhuittekaan? Ihmisten vapautuksesta!

MIKKO

Työväki teidän ympärillänne puhuu siitä... Morsiameni tulee juuri ylihuomenna minua tapaamaan.

KLARA

Morsiamenne ... Oletteko te kihloissa ...?

MIKKO

Olen. Olen minä.

Kumartaa, poistuu kiireesti eteisen ovesta.

KLARA

hänen jälkeensä

Niin, niin. Mutta tulettehan te!

Vieraita astuu puutarhasta parvekkeelle.

POSTINEITI

Ei, ei, emäntä. Täytyy mennä nukkumaan. Posti lähtee aikaisin.

NIMISMIEHEN ROUVA

Sinä mahdut kyllä meidän hevoseemme niinkuin ennenkin ...

POSTINEITI

Kiitos ... minä kävelen mielelläni, kun on näin kaunis ilta.

KANTTORI

Minä kävelen myöskin ...

NIMISMIEHEN ROUVA

Ahaa, ahaa ... sitten se on toinen asia ...

Esirippu.

Tähtä kädessä taitio et... ajatumpuun...
 lausuttuun kaksit... älä...
 Taitio vapautuksesta

ARALIN

...ajattomaksi... älä...
 Oskari

OSKARI

Esirippu

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

NIMIMÄN ROOVA

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

KANTORI

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

POSTINEN

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

KLARA

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

NIMIMÄN ROOVA

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

POSTINEN

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

KLARA

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

NIMIMÄN ROOVA

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

OSKARI

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

KLARA

...ajattomaksi... älä...
 Taitio vapautuksesta

OSKARI

II NÄYTÖS

Kankaanpään sali, korkea, kaunis herrassali. Ovia ruokasaliin ja eteiseen. Puutarhaan parveke. Näkyy hiekkakäytäviä, kukkalavoja, lehtimaja sälesohvineen: taempaa järvi. Suljetun flyygelin ääressä istuu BRANDT, kalpeana, kärsivän näköisenä, valkoiset kädet ristissä flyygelin kannella. Klara tulee puutarhasta, helma täynnä apilaa, johon ihastuneena upottaa kasvonsa.

KLARA

Oi kuinka työ käy! Komeaa on nähdä tuollainen suuri, lemuava kenttä, jolta heinä kaatuu ihmisen tahdosta. Tuossa saat kukkia! — Tunne nyt, tunne nyt! Niittokoneet ja hevosharavat olivat työssä, mutta minun tuli ikävä viikatteita ja minä panin osan väestä niittämään. Kai ne ihmiset pitivät minua vähän hulluna... Voi kuinka viikatteet soivat ja kiiltävistä teristä sataa tuoksuaa heinää ja miesten hihat ja tyttöjen huivit helottavat auringossa. Sinä voit nähdä sen tänne asti. Tule nyt katsomaan! Ei, heidän täytyy saada kahvia... oikein »vehnäskahvia»! (*Katoaa hetkiseksi ruokasaliin ja palaa, kädessä avainkimppu.*) Sillä eilisellä juhlalla oli suurenmoinen vaikutus. Juhlilla ja seremonioilla on aina suuri vaikutus. Tästä maailmasta tulisi erämaa, jollei ihminen panisi toimeen juhlia... Minä rakastan kirkkoja joissa suitsutus tuoksuaa ja alttarilla kukkivat liljat, minä rakastan häitä ja kauniita morsiamia... minä rakastan heidän teko juhlia ja elojuhlia ja ...

BRANDT

Jäähyväisjuhlia.

KLARA

Jäähyväisjuhlia — ja tervetuliaisjuhlia. Palaathan sinä.. joskus, suurena ja kuuluisana. Siksi minä hankin tänne oikein suuren konserttiflyygelin.

BRANDT

Ethän sinä ole antanut minun soittaa tätä pientäkään. Anna minulle avain. Jäähyväissoitto vain! Anna minulle avain.

KLARA

Etsi!

BRANDT

Sinä tiedät, että olen joka paikan etsinyt.

KLARA

Olet huonosti etsinyt.

BRANDT

Etkö sinä nyt tänäkään iltana salli minun soittaa?

KLARA

Saat, saat, saat! Mutta etsi nyt vähän. Avain on tässä huoneessa.

BRANDT

Se ei ole täällä ... Mihin sinä nyt olet sen pannut?

KLARA

Se on koko ajan ollut täällä.

Brandt etsii. Klara seisoo nauraen ja keikaillen helistämässä avainkimppua sen mukaan kuin Brandt lähestyy avainta.

KLARA

Minä panin sen nimenomaan sellaiseen paikkaan, että sinun täytyisi etsiä, mutta että sinä myöskin voisit löytää. No mutta... kuka on niin tyhmä. Etkö kuuule, että minä helistän, nelistän. No, no... no! (*Nauraa.*)

BRANDT

Onko se todella voinut olla täällä kaiken aikaa?

KLARA

On.

BRANDT

avaa kannen

Minä saan taas soittaa! Sinä sallit sen. (*Soittaa hetki-
sen*) Etkö sinä enää pelkää?

KLARA

Soita nyt vain!

BRANDT

Kuinka et sinä enää pelkää? Voi, minussa asuvat tänään kaikki epäilyksen henget.

KLARA

Ne ovat asuneet sinussa kauan.

BRANDT

Kuinka sinä tänään olet nuori!

KLARA

Olenko!

BRANDT

Vaikka minä matkustan pois. Tai senkö tähden sinä oletkin niin nuori?

KLARA

Mutta joko sinä nyt taas alat? Ymmärräthän sinä että tästä täytyy tulla loppu. Ethän sinä, sinä voi tyytyä soittamaan täällä maaseutukaupungeissa. Eihän se työ sovi sinulle. Ja eihän ihminen voi elää ilman työtä. Jähka nyt tohtori tulee, niin hän selittää sinulle, ettei ihminen saa tyydytystä ennen kuin hän oikein on kiinni työssä.

BRANDT

Jos minä tietäisin, että sinä vain siksi ajat minut luotasi!

KLARA

Mutta minäkö ajan? Yhdessähän me jo sovimme sen asian. Elämä on eroa täynnä. Siihen täytyy alistua... Tuleehan täällä tyhjää ...

BRANDT

Niinkuin oli ennen tuloani — sinä värisit vilusta...

KLARA

Värisin vilusta ..

BRANDT

Minä lämmitin sinut ja herätin sinut eloon — niin sanoit.

KLARA

Sanoinko!

BRANDT

Etkö sinä muista?

KLARA

Muistan, muistan!

BRANDT

Tähän suureen taloon, jossa kuolema vielä tuntui, tuli elämää. Niin sinä silloin sanoit.

KLARA

Sanoinko!

BRANDT

Sinä et muista! ... Vinnillä jyski ja vainajan huoneessa kummitteli...

KLARA

Mutta minähän olin sairas ...

BRANDT

Entä se meidän ensimmäinen iltamme... silloin minun konsertissani? Sinä istuit kuin sammuneena ja vähitellen, vähitellen alkoi sinussa kyteä. Vihdoin sinä purskahdit itkuun. Minä tunsin kuinka jäät läksivät ja vapautus alkoi... Kuule, odotatko sinä jotakin?

KLARA

En. Tai tietysti. Odotanhan minä tohtoria ja Annikkia

BRANDT

Sitten sinä tulit minua tapaamaan. Sinun kasvoillasi näkyi vielä elämän ja kuoleman taistelu... Mutta elämä oli voittanut... Niinkuin sinä iltana en minä enää koskaan soita.

KLARA

Soitat, soitat! Sinun pitää soittaa!

BRANDT

Sinä tahtoisit... ?

KLARA

Tietysti tahtoisin!

BRANDT

Ensi aikoina olit sinä niin mustasukkainen soitolleni, ettet kärsinyt ohikulkevien pysähtyä kuuntelemaan, sinä usutit koirat...

KLARA

Mutta minähän olin sairas ...

BRANDT

Sairas, sairas! Onko kaikki sitten ollutkin sairautta? Sekin elokuun yö ...

KLARA

Mutta nyt sinä olet kerjännyt minulta avainta etkä kuitenkaan soita... Kohta tulee Annikki ja tohtori. Ja sitten sinun täytyy lähteä. Ovatko tavarasi kunnossa?

BRANDT

Sinä et saa meidän muistojamme unohtaa! ... Joka kerta kun sinä tästä kuljet, pitää sinun muistaa, että tässä sinä seisoit, keskellä kuutamon valoa ...

KLARA

Tuuli ryski ovissa. Minä luulin, että joku ovi oli jäänyt auki.

BRANDT

Se ei ole totta. Sinä odotit minua. Minä otin sinut syliini ja kannoin pois...

KLARA

Mutta miksi, miksi, miksi... sinä teet eron vaikeamaksi kuin se jo on?

BRANDT

Kun se vain olisikin sinulle vaikea!

KLARA

Mutta etkö sinä ymmärrä että minäkin taistelen ...

BRANDT

Taisteletko? Onko se totta? Miksi meidän sitten pitää

erota? Emmekö kuulu yhteen, me kaksi yksinäistä ihmistä?

KLARA

Ei! Sinun pitää lähteä ihmisten joukkoon ja alkaa heissä vapautuksen työ, niinkuin kerran minussa.

BRANDT

Vapautuksen työ?

KLARA

Niin, kaikki mitä ihmisessä on hyytyneenä ja turtuneena, pitää sinun soittaa eloon. Ennen myrskyä soi merellä outoja ääniä — ne äänet pitää sinun panna soimaan ihmissieluissa. Sinun pitää panna käymään kaikki seisahnut, väljähtänyt, sekä kaunis että ruma. Silloin nousee myrsky ja alkaa vapautus.

BRANDT

Näin et sinä koskaan ole puhunut.

KLARA

Se on kai vasta nyt minulle selvennyt.

Äänettömyys.

BRANDT

Mikä sinulle oikein on selvennyt?

KLARA

Se, että minä olin kuoleman sairas. Kaikki minussa oli pysähtynyt ja yö leveni kuin syöpä. Silloin sinä tulit ja vapautit minut. Etkö sinä nyt ymmärrä mikä ihana työ se oli ja että sinun pitää lähteä vapauttamaan niitä lukemattomia, jotka huutavat vapauttajaa ...

BRANDT

Minä tahdon vain pitää sen yhden, jonka olen vapauttanut. Sinut, sinut!

KLARA

Ei! Kokoa nyt voimasi! Ole mies. Oi Georg, Georg, älä mene noin lamaan, minä en jaksakaan sitä katsella... Anna minulle anteeksi... jos olen rikkonut sinua vastaan ...

BRANDT

Ei minulla ole mitään anteeksiantamista, sillä en tahdoisi mitään tekemättömäksi. Tahtoisitko sinä ...? Riittävätkö sitten sinulle ne kurjat muistot, joista ennen elit?

KLARA

Ei, ei, ei. Ei minulle riitä mikään menneestä. Minun on nälkä ja jano ja ikävä. Nyt minä olen tullut terveeksi ja tahdon elää ...!

BRANDT

Sinä olet tullut terveeksi, minä sairaaksi. Siksikö sinä tahdot minusta päästä?

KLARA

Ei, ei, ei! Älä tutki äläkä kysy. Sinun täytyy lähteä, se on välttämätöntä. Miksi ottaa se niin raskaasti? Seläistahan tapahtuu joka päivä. Ihmiset tutustuvat, viettävät yhdessä hetken ja eroavat. Ei, ei, ei... me emme saa heltyä. Sinä menet suureen maailmaan, kohti loistoa ja mainetta ...

PALVELUSTYTTÖ

oveen koputtaen

Nyt kahvi on valmista. Tuleeko rouva itse ... ?

KLARA

Menkää te tytöt edellä. Minä tulen heti.

Tyttö lähtee.

BRANDT

Menetkö sinä?

KLARA

Ja sinä tulet mukaan ...

BRANDT

Älä mene!

KLARA

Enhän minä kauan ole. Sinä panet sillaikaa kuntoon tavarasi.

BRANDT

Entä sinun jäähyväisvieraasi?

KLARA

Hehän tulevat heinäväen ohi. No niin — me olemme niin reippaita ja ymmärtäväisiä! (*Menee.*)

Brandt painuu soittokonetta vasten, alkaa soittaa, mutta lopettaa samassa. Lähtee. Hänen askeleensa kuuluvat yläkerrasta. Hetkisen on näyttämö tyhjänä. Sitten Klara ja tohtori.

KLARA

Ei, ei, ei. Tytöt tulevat mainiosti toimeen ilman minua

TOHTORI

Minäkin olisin mielelläni ollut mukana.

KLARA

Ei ole enää niin paljon aikaa. No, katsokaas nyt tohtori: koko lakko meni myttyyn! Minä pidin juhlat, keskusteltiin, tanssittiin. Ja tänään ovat kaikki työssä. Se oli sentään komeaa, kun he selittivät, että he tekevät lakkoja tekemistään, kunnes luonnottomat maanomistussuhteet lakkaavat. Brandt oli niin haltioissaan, että sävelsi laulun heidän kunniakseen.

TOHTORI

Vai niin, vai niin. Näyttää siltä kuin sosialistinen kipinä olisi pudonnut tänne Kankaanpäähän.

KLARA

Mutta se ei enää ollut kaunista, kun he illalla olivat humalassa...

TOHTORI

Matkustaako Brandt todella?

KLARA

Matkustaa.

Äänettämyys.

TOHTORI

Minä valitettavasti en voi viipyä kuin hetkisen...

KLARA

No... taas joku sairaana?

TOHTORI

Kotona vain.

KLARA

Teidän rouvanne? ... Pelkääkö hän yhä minua?

Äänettömyys.

TOHTORI

Hän oli parempi, kun te olitte poissa .. Minun täytyy lakata käymästä täällä.

KLARA

Ei, tohtori, en minä voi teitä kadottaa, te joka uskolisesti olette tukenut minua kaikissa raskaissa vaiheissa.

TOHTORI

On niin paljon jota ei voisi ja jota kuitenkin täytyy ... Tuossa tullessani johtui mieleeni eräs päivä, jolloin lähestyin Kankaanpäätä niinkuin nyt. Te olitte ollut niin sairas. Mutta silloin kuulin soittoa tielle asti ja te tulitte vastaani kukkakimppu rinnassa ja minä näin, että te... paranette ... Brandt oli tullut taloon.

KLARA

Niin, mutta nyt hänen täytyy lähteä... Tohtori, te joka teette niin kauheasti työtä, ymmärrättehän te, ettei hänellä täällä ole työtä.

TOHTORI

Mutta tehän jätte niin yksin, ja tehän lopulta kuitenkin rakastatte Brandtia.

KLARA

En!

TOHTORI

Vain rakkaus saattoi teidät silloin pelastaa. Uskokaa minua: minä näen tässä asiassa selvemmin kuin te... Olin lähettänyt vaimoni mielisairaalaan ja elin vain tehdäkseni teidät terveeksi...

KLARA

Niin, niin, tohtori, te olitte minulle niin hyvä ...

TOHTORI

Hyvä — en! ... Te kuihduitte kuihtumistanne minun käsissäni. Brandt teki teidät terveeksi. Älkää karkottako häntä...

KLARA

Ei, ei, ei, tohtori. Minä en enää voi kahlehtia itseäni ilman rakkautta. Te näitte kuinka viheliäistä se oli. Antakaa minun elää, elää!

TOHTORI

Rakkaus .. . mitä teistä rakkaus sitten on?

KLARA

Rakkaus... kuinka minä voin sen sanoa? Se on elämää ja riemua ja voimaa!

TOHTORI

Se on kärsimystä ja velvollisuuksien täyttämistä ja voimaa siihen ja iloa siitä.

Äänettömyys.

KLARA

Tuo teidän oppinne painaa maahan ja minun pitää saada nousta ja lentää! (*Brandtin askeleet lähestyvät.*) Kas kuinka Annikki viipyy.

TOHTORI

Hän näkyi puhelevan niityllä jonkun naisen kanssa.

KLARA

Ettehän te vain kehoita Brandtia jäämään?

TOHTORI

En ... Olisin vain tahtonut suojella teitä ... Katsokaa, te... Mutta saarnat eivät auta. Meidän itsemme täytyy elää läpi kaikki...

Brandt tulee.

KLARA

No, siinä sinä oletkin. Ajattele, Georg, kuinka ikävää: tohtori ei voikaan viipyä.

Annikki tulee verannalta. Tervehtivät.

TOHTORI

Niin, vainioni on taas huonompi.

BRANDT

Sepä ikävää.

TOHTORI

Kenen kanssa te, neiti Vahanta, äsken puhuitte?

ANNIKKI

Mandi Anttilan kanssa.

TOHTORI

Sitä minä vähän ajattelin!

KLARA

Kenen?

ANNIKKI

Mikon morsiamen ...

KLARA

Aaa! Missä hän oli?

ANNIKKI

Heinä väen joukossa.

KLARA

Täällä meillä? Kankaanpään vainiolla!

TOHTORI

Aikooko veljenne toden teolla hänet naida?

ANNIKKI

Kyllä kai...

TOHTORI

Rohkea mies.

BRANDT

Sen minä sanon, että sellaista sosialismia täytyy ihailla. Siinä on henkeä ja elämää!

TOHTORI

Eikö Mikko pitänyt jostakin ylioppilasneidistä ...

BRANDT

Sanotaan hänen joskus pitäneen Kankaanpään rou-
vasta.

KLARA

Sanotaan niin paljon.

TOHTORI

Ne ovat lasten leikkejä.

KLARA

Lasten leikkejä! (*Itsekseen.*) Täällä, täällä, Kankaan-
pään vainiolla!

TOHTORI

Kyllä minun nyt vihdoinkin täytyy lähteä. (*Hyvä-
stelee. Klaralle:*) Voikaa hyvin.

KLARA

Kovin ikävä, ettette voinut viipyä.

TOHTORI

Brandtille

Minulle oli kasaantunut kokonainen pinkka sinun kir-
jojasi. Totta sinä saat ne vielä mahtumaan. (*Lähtevät
eteiseen.*)

KLARA

Tulethan sitten tänne, Georg, laivan lähtöön ei ole
kovin pitkä aika! (*Annikille:*) Mitä hän sinulle sanoi?

ANNIKKI

Että hän ... rakastaa minua.

KLARA

Kuka ... ? Kuka ... ?

ANNIKKI

Pastori ... Ai, enhän minä sitä vielä kertonut.

KLARA

pastori! Vai on hän sen sanonut. Hänellä oli kiire ..
Vai niin, vai niin! Mutta se Anttilan tytär... ?

ANNIKKI

Hän — hän vain kysyi Mikkoa, sanoi että Mikko on
ruvennut välttelemään häntä.

KLARA

Mitä! Mitä?

ANNIKKI

Että Mikko hylkää hänet.

KLARA

ilossa

Hylkää hänet! Välttelee häntä!

ANNIKKI

Ja se on totta. Mikko on ollut ihan toisenlainen, iloi-
nen ja reipas ja hyvä. Hän on oleskellut kotona ja...

KLARA

Oleskellut kotona! Kuule... kun ei hän tullut tänne
sinun kanssasi...

ANNIKKI

Hän kysyi minulta koska taiteilija lähtee... hän kai
ei tahtonut tulla ennen kuin taiteilija on poissa.

KLARA

Ennen kuin taiteilija on poissa! Ja sitten hän tulee!
Tuleeko jo tänä iltana?

ANNIKKI

Ehkä hän tulee... Minä olen ollut niin levoton sitten
kun pastori kävi meillä ...

KLARA

Niin, niin, lapsi, minä ymmärrän.

ANNIKKI

Minä en ole antanut hänelle vastausta. Hän odottaa.
Mitä minä hänelle vastaan?

KLARA

Mitä sydän káskee ...

ANNIKKI

En tiedä. Rakastanhan minä pastoria, mutta kun en minä voi erottaa häntä Jumalasta. Minä olen aina luullut rakastavani häntä Jumalan tähden enkä minä ymmärrä kuinka minä olisin hänen morsiamensa.

KLARA

Sitten sinun ei pidä mennä hänelle.

ANNIKKI

Äiti tahtoisii niin kovasti.

KLARA

Entä veljesi?

ANNIKKI

Ei hän vielä sitä tiedä. En ole kertonut hänelle, kun hän on ollut niin hajamielinen, vain laulellut ja soudellut järvellä.

KLARA

Laulellut ja soudellut järvellä! Mutta kuule... mitä tietä sinä luulet hänen tulevan tänne.. jos hän tänä iltana tulee?

ANNIKKI

Eiköhän veneellä.

KLARA

Niin, varmaan veneellä... Miksi sinä luulet hänen olleen niin iloisena... eiköhän sentähden, että hän on vältellyt tuota tyttöä... Etkö luule, että se kihlaus häntä painaa?

ANNIKKI

Kyllä se painaa, mutta mitä sille enää mahtaa. Hän on jo jättänyt paperinsa käräjiin...

KLARA

Se ei merkitse mitään!

ANNIKKI

Mutta sittenhän tyttö tulee onnettomaksi!

KLARA

Onnettomaksi! Mitä hän meni... sivistyneen miehen tielle! Täällä, täällä Kankaanpään vainiolla! Minä tahdon hänet nähdä, minä tahdon itse sen hänelle sanoa...

ANNIKKI

Ei, ei! Hän pelästyisi niin hirveästi. Hän on niin ujo ja arka.

KLARA

Hän ei ole ujo eikä arka...

ANNIKKI

Minun kävi häntä niin sääli... Hän oli ihan itketynyt...

KLARA

Mutta lapsi, luuletko hänen tulevan onnelliseksi jos Mikko ottaisi hänet vaimokseen eikä rakastaisi häntä? Sinä et aavista mitä on avioliitto ilman rakkautta.

ANNIKKI

Mutta minne tyttö joutuu, jos hän hänet heittää? Ihmisten pilkaksi.

KLARA

Entä pitkät vuodet asemassa, jossa hän kaiken aikaa tuntee olevansa tiellä ...

ANNIKKI

Hän tulee huomenna puhumaan Mikon kanssa.

KLARA

Hän ei saa tulla! ... Tietysti Mikon sydän heltyisi, kun hän pääsisi sinne itkemään ... Meidän täytyy auttaa veljeäsi. Minä puhun itse sen tytön kanssa. Pikku Annikki, mene hakemaan hänet tänne. Minä tahdon hänet nähdä ...

ANNIKKI

En minä voi mennä.

KLARA

Sinä menet. Minä tahdon hänet nähdä!

ANNIKKI

Klara! . . . Miksi sinä ...?

KLARA

Tyhmä pikku tyttö, enhän minä hänelle pahaa tee. Hänen parastaan minä ajattelen. Nyt tulee Brandt, sano hänelle pian hyvästi ja lähde.

BRANDT

tulee

No, nyt ovat tavarat kunnossa.

KLARA

Niin, onkin parasta lähteä aikoinaan, ettei tule kiirettä. No, pikku Annikki.

ANNIKKI

Minun pitää vähän mennä heinäväen luo. (*Hyvästellen.*) Pyydän kiittää kauniista soitosta. (*Menee.*)

KLARA

No niin. Nyt me vietämme nämä viimeiset hetket yhdessä.

BRANDT

tyrskähtäen itkuun

Klara, Klara, kuinka heikoksi minä täällä Kankaanpäässä olen käynyt.

KLARA

Älä ... älä ... Sinähän olet niin suuri ja säihkyvä. Sinua odottaa ihana työ. Älä ... älä ...

Äänettömyys.

BRANDT

Minä olen niin yksinäinen ihminen.

KLARA

Eihän sinun tarvitse muuta kuin soittaa, niin kaikki ihmiset ovat sinun.

BRANDT

Paitsi sinä.

KLARA

Minä! ... Katso, me olemme jo antaneet toisillemme kaikki. Ei *ole enää* mitään antamista.

BRANDT

Mitä sinä olet antanut? Minä tunnen, että sinun ajatuksesi ovat niin kaukana. Sano, oletko sinä löytänyt jonkun toisen? Ulkomailla? Sano! Tuleeko hän tänne? Näihin huoneisiin ... soittamaan sinulle ...? Ehkä sinä vain odotat hetkeä, jolloin minä ...

KLARA

Herkeä jo! En minä ole mitään löytänyt enkä minä ... mitään odota ...

PEHTORI

koputtaen oveen

Pyydän vain ilmoittaa rouvalle, että ...

KLARA

Onko asia kiireellinen? Te näette että herra Brandt juuri on lähdössä.

PEHTORI

Hevoset ovat portaiden edessä, mutta asia on kiireellinen.

KLARA

No mikä on?

PEHTORI

Rainio kävi juuri naulaamassa telefonipylväisiin kirjoituksia.

KLARA

No niin ...

PEHTORI

Niissä vain käsketään työväkeä tänä iltana koolle uudelle talolle. Mutta heti kun se Rainio ilmaantui tielle, niin syntyi väen joukossa sellainen kohina ja niittäminen kävi yhä laiskemmaksi ja kun minä lähenin, niin tirskuttiin ja naurettiin. Kyllä siellä nyt on jotakin tekeillä.

KLARA

Mutta kaikkihan äsken oli hiljaista. Te pelkäätte turhia.

PEHTORI

Ei, kyllä olisi parasta, jos rouva ehtisi tulla...

KLARA

Hyvä on. Minä annan teille sitten tiedon ... Kuulkaa ... oliko herra Rainio ... yksin?

PEHTORI

Oli.

KLARA

Hyvä. Hevoset olivat siis valmiina?

PEHTORI

Olivat. (*Menee.*)

BRANDT

Sinulla on niin paljon ... Työväkeä ja lakkoja. Eivät ne suo edes jäähyväishetkeä... Klara, Klara, et sinä tiedä mitä on yö. Pimeys, läpitunkematon, sakea. Se, tukahduttaa. Älä aja minua siihen pimeyteen.

KLARA

He olemme järkeviä ja lujia. Me kokoamme voimamme. Ei ole niin syvää pimeyttä, ettei siitä löytyisi valoa...

BRANDT

Ei minulle, ei minulle ilman sinua. Armahda minua. (*Tarttuu Klaraan kuin hukkuva.*)

KLARA

Hyvästi George ... Nyt sinun täytyy lähteä. (*Työntää hänet luotaan.*)

BRANDT

Minä en ikinä näe sinua. (*Lähtee hoippuen eteiseen.*)

ANNIKKI

törmää sisään parvekkeelta

Klara, nyt lakko puhkeaa. He löivät kaikki virkat teensa mättääseen ja nauroivat ja sanoivat...

KLARA

Myöhemmin, myöhemmin, Annikki... Tule saattajaan herra Brandtia.

lähtevät kaikki eteiseen, sieltä kuuluu ääniä, matkavalmistuksia. Hyvin kaukaa työväen laulua. Parvekkeen ovesta astuu itkettyntyt talonpoikaistyttö, Mandi Anttila. Hetkisen hän neuvottomana katselee ympärilleen ovesta, lähtee sitten samaa tietä. Klara ja Annikki palaavat.

ANNIKKI

Kuuletko, ne lähtivät hakemaan lippua... kuuletko?

KLARA

No, tuleeko hän?

ANNIKKI

Ei hän varmaan luvannut.

KLARA

Ei luvannut, kun minä käskin!

ANNIKKI

Hän on niin onneton!

KLARA

Onneton, onneton, onneton — kuka tässä on niin onnellinen!

ANNIKKI

Mikko ei voi häntä heittää.

KLARA

Mitä sinä sillä tarkoitat? (*Inholla.*) Ei, ei, ei, se on mahdotonta. Ja jos niin olisikin — se ei ole sitovaa! Sellaiselle tytölle saa miehen mistä tahansa. Rahalla!

ANNIKKI

Hän rakastaa Mikkoa!

KLARA

Kaikki tässä rakastavatkin. Mikko ei välitä hänestä.

ANNIKKI

Hän murtuu, jos Mikko...

KLARA

Kaikki me tässä taistelemme elämästä ja hengestä-taistelkoon hänkin! Miksei sinun veljesi tule? Jollei hän tulekaan! ... Minä tahdon sen tytön nähdä. Hänen pitää tulla, kun minä käsken...

ANNIKKI

Minä menen vielä hänelle puhumaan, mutta jos hän tulee, niin älä ole hänelle kova. (*Menee.*)

KLARA

Minä en armahda häntä — armahtaako hän sitten minua! (*Kävelee pitkin huonetta. Laulu ulkoa lähenee. Klara kuuntelee hetkisen.*) Laulakoot — mitä se minuun kuuluu! Lyökööt viikatteet mättääseen — mitä se minua liikuttaa! Minulla on olemassa vain yksi, yksi... jota en päästä käsistäni — en! (*Mikko ilmestyy eteisen ovelle. Klara välähtää valoon.*) Ah, te tulette, te tulette kuitenkin!

Esirippu.

III NÄYTÖS

Mikon huone Vahannassa. Keskellä ovi avoinna saliin, vasemmalla eteiseen. Ikkunoissa iloiset, punaraitaiset uutimet. Kirjoitus-pöytä, kirjakaappi. Sohva pöytineen, tuoliryhmineen, seinällä luokkakuvia. Pöydän ympärillä Vahannan emäntä, postineiti, pastori ja kanttori. Juovat kahvia. Annikki ompelee suurta arpajaisvoittoa.

EMÄNTÄ

Jaa, pastori ei edes pottakaan. Kanttori tekee hyvin ja ottaa tupakkaa.

PASTORI

Enhän minä koskaan ole sitä tavaraa viljellyt.

KANTTORI

Kyllä se vain minulle on kovasti mieluisaa.

POSTINEITI

Jaa, minä niin pidän paperossinhajusta. Siinä on jotakin niin miehekästä.

PASTORI

No, onko siitä taiteilijasta kuulunut mitään?

POSTINEITI

Se meni kuin kivi kaivoon. Ja rouva täällä pitää lystiä teidän maisterin kanssa.

EMÄNTÄ

Jaa, jaa — paras etten mitään puhu. Ei sitä vanha ihminen kumminkaan tätä uutta aikaa ymmärrä.

POSTINEITI

Ei suinkaan siitä sen Anttilan tyttären kanssa mitään tule.

ANNIKKI

Miksei tulisi? Mitä pahaa siinä on, että Mikko seurustelee rouva Waalin kanssa!

POSTINEITI

Mitä pahaa! Sitä pahaa, että hänellä aina pitää olla joku! Nyt kun ei ole taiteilijaa, pitää olla toinen.

PASTORI

Näitä asioita et sinä ymmärrä, Annikki.

POSTINEITI

Se oli jonakin päivänä saanut sellaisen päähänpiston, että komensi puutarhurin katkomaan kaikki ruusut — mitä ikinä puutarhassa oli. Ja koko sali koristettiin niillä. Mutta illalla se omin käsin repi ne maahan ja polki jalkojensa alle ja raivosi kuin hullu.

ANNIKKI

keskeyttäen

Eikö kanttori nyt johtaisi laulua niissä meidän arpajaisissa?

EMÄNTÄ

Älä sinä kanttoria kiusaa, jos kanttori on vastaan.

ANNIKKI

Se menisi niin paljon paremmin.

KANTTORI

Niin, katsokaas — minä tekisin sen kovin mielelläni, jos olisi joku yleinen asia, mutta kun arpajaiset nimenomaan ovat puolueen hyväksi...

ANNIKKI

Esiintyvähän meidän puolueen laulajatkin teidän ilta-
missanne ...

POSTINEITI

Mutta ei sellaisissa, jotka ovat nimenomaan puolueen hyväksi. Sitä emme me koskaan voi vaatia.

EMÄNTÄ

Mitä sinä, Anni, menet sellaisia pyytämään. Kyllähän me tullaan toimeen omin voimin.

POSTINEITI

laskien kupit pöydälle

Kiitoksia paljon vain. Hyvää oli. Ja ... kyllä minun nyt täytyy lähteä. Posti tulee kohta. (*Hyvästelee.*) Tu-leekos kanttori mukaan?

KANTTORI

Jaa-a. Jos sinä sallit. (*Menevät emännän saattamina eteiseen. Puhuvat mennessään.*)

POSTINEITI

Lakkolaiset kuuluvat olevan sille niin raivoissaan, niin raivoissaan...

KANTTORI

Tietäähän sen, kun vie heiltä »toveri Vahannan».

PASTORI

No, rakas Annikki... etkö sinä tule tänne. Olenhan minä sinun sulhasesi. Vai joko minä taas tunnun rippisältä? Ei, katso, Jumala on johdattanut meitä niin, että olemme löytäneet toisemme. Hän on määrännyt meidät täyttämään ihmeellisiä tarkoituksiaan maan päällä. Etkö sinä tule polvelleni? ... Etkö vielä ...? Etkö minua rakasta?

ANNIKKI

Kuinka sinä sellaista kysyt!

PASTORI

Ainako sinä vain käytät tuota sormusta?

ANNIKKI

Klara ei ole sellainen kuin te luulette.

PASTORI

Hän on kevytmielinen nainen ja maailman lapsi. Et-hän sinä nyt ole käynyt Kankaanpäässä?

ANNIKKI

En, mutta minä menen . . . kai pian.

PASTORI

Et sinä sinne mene. Me rukoilemme joka päivä hänen puolestaan, että Herra johdattaisi hänet oikealle tielle.

ANNIKKI

Sinäkö kielsit äitiä lähettämästä väkeä hänen avukseen?

PASTORI

Katso, ehkä Jumala käyttää tätäkin keinoa välikappaleena vetääkseen häntä puoleensa.

ANNIKKI

Sinä siis kielsit!

PASTORI

Jumalan tiet ovat ihmeelliset.

Emännän ja Rainion äänet eteisessä ja sitten salissa.

EMÄNTÄ

Hän ei ole kotona.

RAINIO

Missä hän on?

EMÄNTÄ

En minä tiedä.

RAINIO

Minä odotan.

EMÄNTÄ

Ei kannata. Tulee ehkä illalla myöhään ... tai huomenna, tai...

RAINIO

Kyllä hän tänään tulee. Meillä on huomenna tärkeä kokous.

EMÄNTÄ

Eipä hän enää ole ollut niistä kokouksista tietävinnään... Jättäisitte hänet rauhaan! Ennen täällä elettiin sovussa, nyt...

RAINIO

No no, emäntä... En minä teidän pojallenne pahaa tee Antakaa minun nyt mennä tänne odottamaan... *(Tulee salin ovelle, näkee pastorin ja Annikin, irvistää pahasti ja peräytyy.)* Minä odotan mieluummin vaikka pellolla.

PASTORI

Minun täytyy nyt jättää simrt ja rientää sairaan luo. Hyvästi, morsiameni... Sekin ihminen ... se on ihmeellistä kuinka Jumala on vetänyt häntä puoleensa. Hän eli synnissä ja hekumassa, kaiken omaisuutensa hän hukkasi... Jumala kaatoi hänet tautivuoteelle, uudestaan ja uudestaan. Nyt hän ikävöi pappia. Eilen hän lähetti minua hakemaan ja tänään taas. Onnellista on nähdä kuinka Herra tekee työtänsä . . .

ANNIKKI

heltyen

Oi Kaarlo ...

EMÄNTÄ

tulee

Noista nyt on ihan pääsemättömissä! Se oli se Rainio... Jokos pastori nyt? Mutta eikös pastori ottaisi lisää kahvia?

PASTORI

Kiitoksia, johan me joimme kaksi kuppia.

EMÄNTÄ

Kertoivat juuri kyökissä, että Kankaanpään rouva eilen illalla oli ollut ajelemassa ja niin oli hevonen ollut vaahdossa, että oikein hirvitti.

PASTORI

Sitä ylenannettua elämää!

ANNIKKI

kiihkeästi

Minä menen hänen luokseen!

EMÄNTÄ

Älä sinä sellaisia puhu ... Jaa, minä sanon sitten, että ajavat pastorin hevosen rappujen eteen. Pollekos pastorilla on?

PASTORI

Polle... Ja jos juottaisivat. (*Emäntä menee.*) Annikki, Annikki. Nyt sinun mielesi taas palaa Kankaanpäähän, siihen synnin pesään.

ANNIKKI

Niin palaakin!

PASTORI

Mitä sinä puhut! Näin en koskaan ole kuullut sinun puhuvan. Minä kauhistun sinua... Sairas odottaa, minun täytyy nyt jättää sinut Jumalan haltuun. Mutta Kankaanpäähän et sinä saa mennä, niin totta kuin minun velvollisuuteni on säilyttää sinut puhtaana. Sinun pitää muistaa, että sinusta tulee sielunpaimenen vaimo, niinsanoakseni koko pitäjän äiti, jota kaikki kunnioittavat ja rakastavat...

*Menevät saliin. Hetken perästä toisen oven tietä Mikko.
Sitten Rainio.*

RAINIO

kiskaisten oven auki

No vihdoinkin! Saakeli soikoon kuinka suureksi herraksi sinä olet paisunut! Sinua on vaikeampi tavata kuin tehtaan isännöitsijää.

MIKKO

Tulin vasta kotiin.

RAINIO

Kyllä minä sen tiedän. Olen täällä odottanut aamusta asti. Tällä kertaa ei sinun pidäkään päästä käsistäni.

MIKKO

Mitäpä minä tahtoisin sinun käsistäsi päästä.

RAINIO

Noo, onpa se vähän niinkuin siltä näyttänyt.

MIKKO

Minulla on vähän ... kiire ...

RAINIO

Kiire? ... Minne ... jos saa kysyä? Tai ne puolueen asiathan ne taitavat antaa niin paljon työtä.

MIKKO

Älä huoli hämmästellä. Paina puuta ja puhu asiasi.

RAINIO

Vai asiani... Niinkuin raataja möhömahaisen patruunan edessä ainakin: »mitäs olisi asiaa?»

MIKKO

Sanoinhan jo, että minulla on vähän kiire.

RAINIO

No niin ... tulin vain kysymään ... mitä kuuluu. Ei näetsen ole nähty moniin aikoihin... Sinulla on kai ollut muita hommia... Kosket yhtään ole ehtinyt käydä talolla ... etkä kokouksissa ... etkä missään ...

MIKKO

Eihän niissä aina jaksaa. ..

RAINIO

Niin, ei, ei. Olet ottanut pienen loman. Soutelet järeällä ... ja seurustelet naapurissa... ja... Piru vie, saisinkos minä luvan kysyä, jaksaisitko sinä tulla lakkoilaisten huomiseenkaan kokoukseen? ... Sinä tiedät että itse kiersit torpasta torppaan... silloin keväällä, kun lakkoa valmistettiin ... Itse sinä joka sielun sytytit... Nyt... Minä sinä aiot, mies? ... Etkö sinä puhua osaa? Sinun pitäisi ymmärtää, että niitä alituisesti täytyy pitää virkeinä. Tämä sinun merkillinen käytöksesi ei juuri ole omiaan mieliä kannustamaan. Kyllä minä olen saanut panna likoon koko supliikkini puhdistakseni sinua. ..

MIKKO

Kuka herran nimessä on pyytänyt sinua puhdistamaan sitä taikka tätä...? Kyllä me jokainen itse saamme puhdistaa jälkemme.

RAINIO

Kukako on pyytänyt?... Puolueen etu, puolueen arvo, puolueen ...

MIKKO

Puolueen, puolueen, puolueen — eikö maailmassa nyt enää ole mitään muuta . . .!

RAINIO

Se aika ei vielä ole kovin kaukana, jolloin sinullekin puolue oli kaikki kaikessa.

MIKKO

Mutta nyt minä olen nähnyt, että elämässä on muutakin, ja sentähden ... vetäydyn syrjään. En tule huomiseen kokoukseen enkä ...

RAINIO

Et tule huomiseen kokoukseen... vetäydyt syrjään. Tarkoitatko sinä, mies, mitä sanot?

MIKKO

Tarkoitan. Ei ihminen iankaiken jaksaa . . . nalkuttaa yhtä ja samaa.

RAINIO

Mitä sinä kutsut nalkuttamiseksi... Puheitasiko? Hahhahhah, jotka ovat olleet kuin palavat roihut, jotka...

MIKKO

Suuria sanoja, suuria sanoja!

RAINIO

Soo, soo... Talon vihkiäisjuhlassa esimerkiksi: saakeli soikaan, kun keitätit muijilla hiirenviiinaa kuin mikäkin pappi ja panit miehet kiroilemaan herroja, että nyrkit pystyssä. Sitä ei tehdä suurilla sanoilla.

MIKKO

Onttoa se kaikki oli. Sillä ei palvella aatetta.

RAINIO

Väitä sinä valehdelleesi miten paljon hyvänsä. On tekoja joita et saa tekemättömiksi: sinä, rikkaan rusthollarin perillinen, luovuit entisestä herraselämästäsi, sinä nostit kotiseutusi köyhälistön taisteluun ihmisoikeuksiansa puolesta, sinä taistelit rivissä kuin köyhin heistä, sinä kihlasit köyhälistön tyttären, hänen kauttaan yhdistyäksesi kansaan. Nämä teot eivät ole valhetta, vaan kirkasta totuutta.

MIKKO

Minulla oli alussa se usko, että tätä ja vain tätä tietä ihmiskunta voi tulla onnelliseksi. Suuri virta oli temmannut minut mukaansa, punaiset liput ja tasa-arvoisuuden aate olivat minut huumanneet, mutta nyt...

RAINIO

Nyt...

MIKKO

Nyt minä uskon, että on muitakin teitä. Tämän suuren virran rinnalla, joka tempasi meidät mukaansa, kulkee toisia, jotka vievät samaan suureen mereen. Meidän taistelumme on vain sitä ihmiskunnan ikuista etsintää ja hartauden janoa. Toiset etsivät tyydytystä työstä, toiset taiteesta, toiset hekumasta, toiset uskonnosta, toiset punaisten lippujen alta. Kaikki on vain saman kaipauksen eri muotoa ja kenties — yhtä oikeutettua.

RAINIO

Yhtä oikeutettua? ... Tämä on nyt sitä veneretkifilosofiaa. Hm ... hm ... Mutta minä, käytännön mies, kysyn sinulta toiselta puolen: onko köyhälistö sitten jätettävä orjuuteensa ja kurjuuteensa ... virumaan haisevilla pahnoilla hovien renkituvissa ... nääntymään leipähuoliinsa ilman valon kipinää ...

MIKKO

Ei, ei, ei, se on nostettava!

RAINIO

Mutta kuka sen sitten nostaa?

MIKKO

Sinä, te, jotka näette yksin punaisten lippujen tien jotka uskotte asiamme ainoaan autuaaksitekeväisyyteen. Johtajilla täytyy olla häikäilemätön usko. Minulla ei ole sitä.

RAINIO

Sinulla on se, sinä et ole voinut sitä kadottaa!

MIKKO

Katsos... johtajat eivät saa ymmärtää muita ihmisiä.

RAINIO

Entä sitten ...?

MIKKO

Minä ymmärrän ihmiset, muutkin kuin köyhälistön. Yhteiskunnan kukkuloilla voi olla niin yksinäisiä, köyhiä ihmisiä...

Äänettömyys.

RAINIO

Kovassapa se porvari istuu rusthollarin pojassa.

MIKKO

Minulle on selvennyt — ja jos sinä tahdot, niin sinäkin ymmärrät, että niin pian kuin puolue pääsee valtaan, tulee se ihanteilleen uskottomaksi. Puolueessa on elinvoimaa vain niin kauan kuin se on oppositiokannalla. Niin tulee käymään punaistenkin lippujen puolueen: se kaataa varihaa ja se lupaa uutta, mutta kun kerran valta on sen käsissä, ei se anna mitä se lupaa ja uuden vuosisadan aate kaataa sen niinkuin se nyt kaataa vanhat ihanteet. Näin eivät ainakaan johtajat saa ajatella. Sinä ymmärrät sen.

RAINIO

Filosofoi sinä vuosisatojen taakse — tämä vuosisata on meidän ja minä näen nykyhetken, kansan, joka näännytty työtaakan alle, kun laiskat herrat mässäävät valoisissa saleissa...

MIKKO

Näe sinä se. . . kulje sen edellä, vie se valoon ja voittoon ...

RAINIO

,Vie se!» Etkö häpeä! Tiedätkö mitä se vaikuttaa minuun, kun näen sinun pettävän, tiedätkö mitä se vaikuttaa joukkoon, kun se näkee johtajansa menneen vihollisen puolelle? Koeta kuvitella, mitä lakkolaiset ajattelevat, kun he näkevät »toveri Vahannan» yökaudet soutelevan Kankaanpään ruhtinattaren kanssa, vaikka on oma morsian ...

MIKKO

Herkeä! Se ei kuulu kehenkään!

RAINIO

Vai ei kuulu! Se tyttö on itse sosialistinen aate, ja kun sinä häntä häpäiset. . .

MIKKO

Minä kannan edesvastuun teoistani — ette te!

RAINIO

Entä tyttö — kuinka hänen käy?

MIKKO

Sinun ei tarvitse olla huolissasi hänestä. Hänelle tulee tapahtumaan oikeus.

RAINIO

Oikeus? Entä sitten tämä ruhtinatar, jonka luona sinä kuulut olleen sinäkin iltana, jolloin me lippuinemme marssimme Kankaanpään ohi!

MIKKO

Se on minun asiani. Ja nyt voit lähteä.

RAINIO

Ja tyttö, jonka kihlasit ja jonka kanssa jo lienet elänyt pitemmältäkin ...

MIKKO

Tuossa on ovi!

RAINIO

Vai luulet sinä, että sitä niin vain päästään irti **suh-**teista, joita on solmittu. Pirusti erehdyt! Meidän **suh-**teemme tulivat solmituiksi liian lujaan. Nyt sen **tie-**dät . . . Tuletko huomiseen kokoukseen?

MIKKO

En tiedä.

RAINIO

Tule edes sitä rouva-hempusukkaasi puolustamaan etteivät viskaa kivillä . . .

MIKKO

Mene ulos! (*Seuraa häntä eteiseen ja palaa, suuri väsymys kasvoillaan. Kohtaa Klaran, joka kuultuaan keskustelun lopun salissa on tullut huoneeseen ja sulkenut oven.*) Klara, sinä . . . Sinä!

KLARA

En jaksanut enää odottaa. Näin sinun ajavan ohi. Kuinka et sinä tullut Kankaanpäähän?

MIKKO

Olisin tullut vähän myöhemmin.

KLARA

No, kerro, mikä on?

MIKKO

Sinä! Sinä!

KLARA

Niin, minä, sinun omasi!

Vaipuvat toistensa syliin.

MIKKO

Mitä minä teenkään!

KLARA

Mutta mitä on tapahtunut? Sinä et petä minua. Eikö

.. suostunut? Jollei hän suostunut, niin me olemme tehneet kaiken voitavamme ja hän saa syyttää itseään.

MIKKO

En tavannut häntä.

KLARA

Ah, et tavannut. Sitten täytyy lähettää sana, että ...

MIKKO

Tapasin isän ja äidin.

KLARA

No? He eivät olleet suostuvaisia. Minä näen sen sinun kasvoistasi. Ja entä sitten! Kuule, se ei voi vaikuttaa mitään! Ei mikään voi tässä asiassa vaikuttaa mitään. Me kuulumme toisillemme ja me menemme vaikka maailman ääriin . .

MIKKO

Sinä et ajattele mitä on annettu sana.

KLARA

Sanoja annetaan keveästi, ajattelematta. . .

MIKKO

Niin, keveästi ja ajattelematta. Mutta ne sitovat.

KLARA

Ei, ei, ei! Minulla ei ole mitään muuta kuin sinä, kaikki on ympäriltäni palanut. . . Etkö sinä minua rakasta?

MIKKO

Enkö minä sinua rakasta! Minä rakastin sinua jo silloin kauan sitten. . . Minä en koskaan ole rakastanut ketään muuta . . . Enkö minä sinua rakasta!

KLARA

Minä olin sokea silloin ... Nyt minä näen. Sinä et voi sammuttaa minun silmiäni valoa. Sinä et vielä tiedä kaikkea. Jahka minä sinulle kerron, niin et sinä saata sitä tehdä. Minä olin niin nuori ja köyhä. Minun täytyi elättää itseni ja äitini. . . hän oli sairas, onneton ...

Minä kuljin talosta taloon. Sitten tulin minä suureen Kankaanpäähän. Siellä oli vanha, kitsas herra... Minä pelkäsin häntä jo alussa — ja sitten minun täytyi ruveta pelkäämään häntä vielä enemmän... Minä olin niin nuori ja kokematon. Pappi tuli välittäjäksi. Minusta tuli sen kitsaan, kipeän herran vaimo. Kymmenen vuotta sitä kesti. Viheliäisyyttä, häpeää...

MIKKO

Älä kerro, älä...

KLARA

Nyt sinä tiedät, ettei minun elämässäni ole ollut ainoaa vehreää päivää ennen kuin sinut näin.

MIKKO

heltyneenä

Klara! Klara! (*Sylitysten.*) Tämän kerran, tämän ainoan kerran...

KLARA

Oi...! Oi...! Sinä omani!

MIKKO

Anna minun katsoa... Kun elämä tähän loppuisikin!

KLARA

Ole hiljaa... hiljaa...

Salissa askelia, oveen käydään.

EMÄNTÄ

salista

Mitä tämä merkitsee, että ovet ovat lukossa?

MIKKO

Antakaa olla, äiti. Minä tulen pian.

KLARA

Se on sinun äitisi.

EMÄNTÄ

Se ei käy laatuun, että istutaan siellä lukittujen ovien takana.

MIKKO

Antakaa olla, äiti...

EMÄNTÄ

Mitä tämä merkitsee ...

MIKKO

karkaa vimmastuneena ovelle.

KLARA

hilliten häntä

Mutta armaani...

MIKKO

kiskaisten oven auki

Se merkitsee sitä, että tämä on minun morsiameni ja että rauhassa tahdon puhua hänen kanssaan. Nyt sen tiedätte ja antakaa meidän nyt olla.

KLARA

Äiti... Mikon äiti. . .

EMÄNTÄ

Vai morsian! Sellaisia morsiamia en minä tunnusta. Rouva on siksi vanha ihminen, että rouvan pitäisi ymmärtää ...

MIKKO

Menkää, äiti. Menkää . . . (*Työntää hänet pois. Sulkee oven.*)

KLARA

Eihän hän voi käsittää tätä. Miksi sinä hänelle pahastuit ... Mutta armaani...! Kun me kaksi olemme toistemme omat, niin vähät kaikesta muusta! Me annamme koko maailmalle anteeksi vaikka se meitä kivittäisi. Mutta Mikko ... mikä sinun on? — Minäpä kerron sinulle mitä tuulentupia olen rakentanut... (*Hilpeästi.*) Kun minä nyt olen näin onnellinen, niin muidenkin pitää tulla onnelliseksi. Minä lahjoitan torppareille kaikki torpat... me lahjoitamme. Mitä sanot siitä! He saavat kaikki. Sitten loppuvat lakot. Ja meillehän riittää päätalo — eikö niin? (*Äänettömyys.*) Sinne me aina pa-

laamme matkoiltamme... Mutta Mikko... Mikä sinun on?

MIKKO

Nyt tämän täytyy loppua. Meidän pitää erota ...

KLARA

Mitä sinä sanot! Se on mahdotonta, mahdotonta! Et-hän sinä edes tavannut tyttöä.

MIKKO

Tapasin isän ja äidin. Äiti ihastui kun kuuli, että he saavat koko torpan ...

KLARA

No niin ...

MIKKO

Mutta kun isä tuli, niin hän kohteli minua ylpeästi kuin kuningas, sanoi että koko liike jo on niin paljon kärsinyt tästä kaikesta, ettei tässä ole kysymys siitä mitä minä tahdon tai hän tahtoo, vaan siitä mikä on liikkeelle eduksi...

KLARA

Ylpeästi kuin kuningas ... Vai niin, vai niin ...

MIKKO

Ja repi rikki koko lahjakirjan.

KLARA

Rikki... minun lahjakirjani! Mutta sehän on kuulumatonta ... Rikki! ... Hän saa odottaa uutta ... Kyllä minä näytän näille ihmisille ...

MIKKO

Rauhoitu, Klara... Olihan hän oikeassa. Se oli sitenkin minun sisin ajatukseni silloin kun sanani annoin, että sen kautta kokonaan joudun aatteen omaksi.

KLARA

Hullutusta, hullutusta! Sinä petät itseäsi niin perinpohjin. Jos sinä ... jos sinä tämän teet, niin mitä sinä

luulet hyödyttäväsi? Sinä menet rikki etkä kelpaa mihinkään. Ja minä menen rikki... rikki...

MIKKO

Klara ... älä ... Me kokoamme voimamme. Olemme järkeviä. Kuule minua ...

KLARA

Minä en päästä sinua... minun täytyy saada elää! ja voi niitä ihmisiä ... niitä ihmisiä, jotka tahtovat sinut minulta riistää! Minä en sinua päästä!

MIKKO

Klara ... älä ... älä ... Hehän ovat syyttömät. Minua rankaise. Minä olen tuhonnut sekä sinun että oman elämäni.

Oveen koputetaan. Emännän ja Annikin äänet salista.

ANNIKKI

Avatkaa, avatkaa!

EMÄNTÄ

Nyt pitää avata! Mitä tämä on?

ANNIKKI

Ei äiti nyt. . .!

EMÄNTÄ

Telefonissa ilmoitettiin rouvalle ...

Mikko avaa oven.

ANNIKKI

kauhistuneena

Äiti, antakaa minun puhua ...

EMÄNTÄ

No puhu, puhu ...

ANNIKKI

Telefonissa ilmoitettiin ... se on niin kauhea asia ...

MIKKO

Mikä se sitten on?

ANNIKKI

Klara . . . Klara . . . se on niin kauheaa! Kuule nyt Klara...

KLARA

No niin . . . mikä on?

ANNIKKI

Sinä pelästyt. . .

KLARA

En minä mitään pelästy . . .

EMÄNTÄ

Telefonissa ilmoitettiin, että se taiteilija...

ANNIKKI

Äiti. . . niin. . . että herra Brandt on tappanut itsensä . . .

KLARA

Tappanut itsensä . . .

MIKKO

Mistä se ilmoitettiin . . . ?

EMÄNTÄ

En minä oikein tiedä. Laivasillalta. Hän oli kai tullut sillä samalla laivalla, jolla meni...

ANNIKKI

Klara, rakas, rakas . . .

EMÄNTÄ

Hän oli ampunut itsensä . . .

KLARA

kauhuissaan

Ampunut (*koettaen vapautua.*) No niin, hän oli ihminen, joka ei tahtonut elää. Rauha hänelle . . .

EMÄNTÄ

Mutta kuka häneltä elämänhalun vei?

KLARA

taistellen kuin hukkuva

Mikko, meidän tahdomme elää . . yhdessä . . .

EMÄNTÄ

Rouva ei kajoa minun poikaani. Surmaatte vielä hä-

MIKKO

Ette saa puhua sillä lailla...

ANNIKKI

Äiti.. • Kuinka te...

EMÄNTÄ

Minä puhun. Minä lupasin näiden lasten isälle hänen kuolinvuoteellaan, että Jumalan avulla kasvatan heistä kunnan ihmisiä. Rouva jättää heidät rauhaan, rouva ei koske heihin. Sillä rouvalla on sellainen käsi, että min hin rouva kajoaa, niin se kuolee.

KLARA

katsahtaa kauhuissaan käsiinsä. Häntä puistattaa kuin kuumesairasta. Sitten hän oikaiseikse suoraksi.

Vai luulette te, että minä ainoastani luovun! Minä hakkaan poikki oikean käteni jos te tahdotte — mutta sitä — en, en, en! *(Lähtee ulos itkevän Annikin saattamana. Mikko putoaa istumaan kädet silmillä. Emäntä yrittää häntä lohduttaa.)*

MIKKO

Menkää pois . . . pois!

Esirippu.

IV NÄYTÖS

Syyskuun ilta, syvän sininen tähtitaivas, keltainen lehto, kuuvalo Koivikko, valkorunkoisia puita. Maidonkarvaisella maalla siniä varjoja. Etämpää näkyy työväenyhdistyksen uuden talon pääty, ikkunat ovat auki, valoa tulvillaan. Ympäristöllä rakentamisen jätteitä, höylänlastuja, laudanpalasia. Katolla tulipunainen lippu, lerpallaan tyynessä illassa. Etäämpänä järvi. Avonaisesta ikkunasta kuuluu milloin puheita, milloin työväenlauluja, milloin naurua, fanfaareja ja tanssimusiikkia. Portailla seisoskelee miehiä, ikkunoissa väkeä, nurkissa poikia. Kahvitarjotin kulkee silloin tällöin ryhmästä ryhmään tai tarjoillaan suuria voileipiä. Lehtoon on uusista, höyläämättömistä laudoista lyöty penkkejä. Etualalla suuri, valkorunkoinen koivu. Tie talolle.

HELSINKILÄINEN MAISTERI

talosta

... Sentähden on jokaisella rohkealla teolla ratkaiseva merkitys taistelussamme. Sentähden on niin tärkeää, että aateveljet ja aatesiskot liittoja solmiessaan horjumatta ja tuumaakaan perään antamatta pysyvät meidän pariaatteillemme uskollisina. Nämä juhlat ovat näillä mailla ensimmäiset laatuaan. Solmittakoon yhä uusia liittoja punaisen lippumme alla, käytäköön säälimättä sotaa homehtuneita tapoja ja ennakkoluuloja vastaan. Sekin sota vie voittoa likemmä. Eläkööt ne rohkeat nuoret, jotka uskalsivat nousta vanhoja perintötapoja vastaan, eläköön morsian joka uskalsi kruunun ja harsot romukoppaan heittää. (*Naurua.*) Nuoret eläkööt!

KANSA

Eläköön, eläköön, eläköön!

*Sisällä aletaan laulaa piirilaulua, osa väkeä hajaantuu
ulos, joku poika vinguttelee portailla hanuria.*

1. MIES

Se se oli puhuja, se helsinkiläinen maisteri. Se se osasi selittää sen kirkon mädätyksen niin, että oikein hyvää teki.

2. MIES

Mahtoi pastorinkin korvia kuumentaa, kun se oikein kuvasi kuinka papisto on pitänyt pimeydessä oppimattomaa kansaa.

1. TYTTÖ

Se oli ihan tulipunaaisena kasvoiltaan.

2. TYTTÖ

Ja istui koko ajan emännän vieressä, ihan niinkuin emännän turvana.

3. MIES

Ja siinä se nyt nähtiin, että toveri Vahanta oli mies joka piti sanansa ja otti tytön. Sanoinkin minä aina, että toveri Vahanta pysyy sanassaan.

2. MIES

Paljonpa täällä on porvarillisia.

2. TYTTÖ

Ka kun emäntä tahtoi kutsumaan.

1. TYTTÖ

Ei pastori olisi tullut millään, mutta kun emäntä oikein rukoili.

3. MIES

Toveri Vahanta on meidän miehiä. Rakentaa huoneetkin sinne mäkeen, missä meikäläisten asunnot ovat.

1. TYTTÖ

Mutta saatte nähdä vain, että ylpeä siitä Mantasta paisuu, kun se rouvaksi pääsee!

3. MIES

Ei sitä rouvaksi sanota, hullukos sinä vallan olet. Olet itse taitanut toveri Vahannan tahtoa...

1. TYTTÖ

Olisin minä yhtä hyvä ollut kuin Mantakin!

2. TYTTÖ

Se oli nöyrempi silloin kun se pelkäsi ettei maisteri sitä otakaan. Nyt on pää niin pystyssä, että ..

2. MIES

pystyssä sen olla pitääkin! Ei olla orjia!

3. MIES

Kaikki on veljet keskenään.

2. TYTTÖ

Tulkaa pois tanssaamaan! (*Eräälle vanhukselle joka lähestyy.*) No tulkaa tekin, vaari!

VANHUS

Kun se maisteri juotti sahtia niin että ihan rupesin halkeamaan. »Juokaa nyt, Matti», sanoi, »Mattihan on se minun paras ystäväni». Me on aina oltu niin hyviä keskenämme. Jo kun se oli pahanpäiväinen naskali...

1. TYTTÖ

Olettekos mitään uutta kuullut?

2. TYTTÖ

Olettekos Kankaanpäässä käynyt? Se rouvahan siellä on niin kipeänä ja puhuvat, että ...

VANHUS

Tosia ne on kaikki. Sieltä minä juuri tulin, olin siellä yötä. Se on ollut kuin sekaisin päästään sen jälkeen kun se soittoherra kuoli. Sen hautajaisten jälkeenhän se tuli näin kipeäksi. Kaiket yöt se kuuluu hourivan ja puhuvan sen kanssa ja oikovan käsiään. Niin, ja tästä meidän maisterista se kuuluu puhuvan ...

2. MIES

Sille tuli itku pitkästä ilosta.

1. MIES

Onkos siinä sitten mitään perää, kun ne ovat puhuneet, että se antaisi talonsa torppareille?

VANHUS

Kyllä ne sanovat sen hourivan kaikenlaisia valtiosta ja torppareista, mutta en minä sen tarkemmin tiedä.

2. MIES

Kyllä herrat pitää, mitä niillä on. Kyllä ne tunnetaan

3. MIES

Se taisi ollakin sosiaalitemokraatti se soittaja.

2. MIES

Ja mun mitä, kun sen rouvan kanssa yhtä piti!

3. MIES

Mutta kun se teki sellaisen laulun.

1. MIES

Kuka sitä olisi uskonut! Se oli niin herran näköinen.

1. TYTTÖ

Se eläisi vielä tänäkin päivänä, jollei se rouva olisi ajanut sitä pois.

2. TYTTÖ

Mennään nyt tanssaamaan.

Menevät, paitsi vanhus ja 3. mies.

3. MIES

No vaari, ottakaa tupakkaa.

VANHUS

Kiitoksia vain. »Työmiestäkös» . . .?

3. MIES

Totta kai »Työmiestä».

VANHUS

Minulle tarjottiin siellä Kankaanpäässä »Venniaa».

3. MIES

Vieläkös ne aina vain sitä Venniaa...

VANHUS

Kuskihan se ...

Talosta kuuluu meluavaa kisailua.

TYTÖN ÄÄNI

Aijaijaijai — älkää nurin viekö!

MIKKO

portailta vanhukselle

No, täälläkös se Matti onkin!

MORSIAN

lähestyen

Tulkaa pois piiritanssiin!

VANHUS

Oikeinkos sitä nyt pitää ...!

*Morsian ja Mikko vievät vanhuksen ja 3. miehen sisään.
Annikki tulee, sitoo kiinni avautunutta palmikkonsa
nauhaa.*

PASTORI

takaapäin

Rakas morsiameni — miksi sinä säpsähdät?

ANNIKKI

En kuullut askeleitasi.

PASTORI

Sinä olet tänä iltana vältellyt minua.

ANNIKKI

Olen niin levoton, minun on niin raskas olla...

PASTORI

Sellaista se on, kun ei ole omantunnon rauhaa.

ANNIKKI

Niin, sellaista se on! Minun ei olisi pitänyt kuunnella sinua eikä äitiä eikä ketään ihmistä . . . Jos hän kuolee niin en minä ikinä saa rauhaa. Kun se tohtori edes tuli . . .

PASTORI

Ei sinun pidäkään kuunnella ihmisiä vaan Jumalaa

ANNIKKI

Jumalan tahdostako Kankaanpäässä heinävainiot ovat kellastuneet ja ruis jäi leikkaamatta?

PASTORI

Ehkäpä!

ANNIKKI

Ihmiset ovat kostaneet! . . . Siellä hän hourii, että lahjoittaa torppareille torpat — ja me panettelemme ja kivitämme.

PASTORI

Ei kukaan kivitä. Me vain katselemme kuinka Herra pitää tuomiota.

ANNIKKI

Se Herra ei ole minun Jumalani!

PASTORI

Ajattele toki mitä puhut!

*Nimismies, postineiti ja nimismiehen rouva tulevat
nenäliinojaan löyhytellen.*

POSTINEITI

Täälläkö ne nuoret kuhertelevat!

PASTORI

Ei meillä täällä mitään . . .

Poistuu Annikin perässä.

NIMISMIEHEN ROUVA

Uhhuh kun tuli vari! Se on niin lystikäs se helsinkiläinen maisteri, se komentaa kaikkia, ihan väkisin vie ..

NIMISMIES

Onkos se samanlainen maisteri kuin tämä Rainio?

POSTINEITI

Kummoinen samanlainen?

NIMISMIEHEN ROUVA

Etkö sinä tiedä, ettei tämä Rainio mitään maisteritutkintoja ole ottanut. Sanotaan vain maisteriksi.

NIMISMIES

Mahdin vuoksi, mahdin vuoksi! Kuulkaas — eikös meille annetakaan illallista?

NIMISMIEHEN ROUVA

Pahalta tämä näyttää.

NIMISMIES

Kohta on puoliyö. Onkos tämä nyt laitamuotoa!

POSTINEITI

Onhan me saatu voileipiä ja kahvia.

NIMISMIES

Takkaveetja vanhanaikaiset hää! Ryypyt otettiin ja reirut päivälliset oli, oli rusinarokat ja tuoreet kalat ja suolatut kalat. Täällä kiusataan ihmistä nälällä.

NIMISMIEHEN ROUVA

Hsss! etteivät kuule.

POSTINEITI

huutaa portaille päin

Frans ... tulepa tänne! Toimitapa sieltä voileipiä nimismiehelle. Hän kuolee nälkään.

KANTTORI

portailta

Kuka kuolee nälkään?

NIMISMIEHEN ROUVA JA POSTINEITI

Hsss!

NIMISMIES

Minä! Sano nyt sinä, elätkö sinä voileivillä.

KANTTORI

Ei minun ensinkään ole nälkä.

NIMISMIEHEN ROUVA

Frans elää rakkaudesta. Mutta ei näin vanha aviomies enää...

NIMISMIES

Älä nyt höplöttele, mamma.

Palvelustyttö tuo suurta voileipätarjotinta.

POSTINEITI

Ei kiitoksia.

NIMISMIES

Juu kiitoksia. Minä otan. Tämä siika on ihan mainiota ja tämä — sika kanssa.

NIMISMIEHEN ROUVA

palvelustytölle

On siinä täytynyt olla oikein voileipätalkoot, kun on pitänyt laittaa tällainen joukko. Ei kiitoksia. En minä.

KANTTORI

Jos minä sentään ... Tämä juusto on ihan mainiota.

POSTINEITI

Sitä minunkin sentään täytyy maistaa.

NIMISMIEHEN ROUVA

Ehkä minäkin sitten — seuran vuoksi... No, kiitos nyt.

Palvelustyttö poistuu.

NIMISMIES

Voileipiä ja voileipiä! Ei nämä missään tunnu.

NIMISMIEHEN ROUVA

Hsss! Varmaan ne äsken kuulivat.

NIMISMIES

Saa ne sen tietääkin, että Vahannan maisterin häissä...

NIMISMIEHEN ROUVA

Hsss! Sinä häpäiset meidät. (*Tohtorille, joka tulee.*)
No myöhäänpä tohtori häihin tulee ...

POSTINEITI

»Kodinperustajaisiin» ...

TOHTORI

Virka ennen kaikkia, virka ennen kaikkia...

POSTINEITI

Kuinka Kankaanpäässä nyt on?

TOHTORI

Kuume oli taas tänä iltana korkea.

NIMISMIEHEN ROUVA

Niin, ymmärtäähän sen, että sen täytyy koskea, kun sentään tietää olevansa syypää toisen kuolemaan.

POSTINEITI

Sellainen hieno mies . . .

TOHTORI

Onko neiti Vahantaa näkynyt täällä? Minun pitäisi tavata häntä.

NIMISMIEHEN ROUVA

Juuripa hän meni tästä pastorin kanssa! . . . Onko se totta, että se siellä niin hourii...?

POSTINEITI

Sanovat puhuvan sekä Mikosta että Brandtista ...

TOHTORI

... ja lakoista ja torppareista ja ... (*Annikille joka palaa.*) Hyvää iltaa, neiti Vahanta!

ANNIKKI

tervehkien

No, tohtori...

TOHTORI

Niin, sairashan hän on. (*Postineidille, nimismiehelle ja nimismiehen rouvalle.*) Hyvää yötä.

POSTINEITI

Eikö tohtori yhtään ehdi olla »kodinperustajaisissa»...?

TOHTORI

En. Ihmiset sairastavat nykyään niin paljon ..

NIMISMIEHEN ROUVA

Niin, ja tohtorillahan on kotona... (*Vetäytyvät supattaen puhumaan.*)

ANNIKKI

No, tohtori...

TOHTORI

Hän on tänä iltana ollut kovin levoton. Pyysi minua antamaan jotakin, joka auttaisi pystyyn täksi illaksi... Teidän täytyy, Annikki neiti, mennä hänen luokseen...

ANNIKKI

Voi, onko hän kysynyt minua?

TOHTORI

Tiedän että hän siitä ilostuisi, onhan niin vähän ihmisiä, joista hän pitää ..

ANNIKKI

Oi, minä menen niin mielelläni. Kun minä voisinkin sovittaa, sovittaa... (*Katoavat tielle.*)

NIMISMIES

Tule pois ottamaan tupakkaa, Grönblommi!

POSTINEITI

Frans —! minun tulee ikävä!

NIMISMIES

No hellantelttu . . .!

NIMISMIEHEN ROUVA

jokos nyt sitten vihdoinkin saa onnitella!

POSTINEITI JA KANTTORI

No jo!

NIMISMIES

katellen heitä

Meidän mamma ennusti tätä jo aikoja sitten ...

NIMISMIEHEN ROUVA

Niin, jo minä heti tämän kanttorin tultua sanoin papalle: siitä se vasta tulisi sopiva pari...

NIMISMIES

Ja anna sen nyt sitten tulla tupakoimaan.

POSTINEITI

nauraen

No, mene, mene!

Poistuvat kuistille. Talossa soitetaan kelloa, uutimet vedetään ikkunoiden eteen, tuli sammutetaan. Pastori tulee tieltä.

NIMISMIEHEN ROUVA

Eikös pastori tule näytelmää katsomaan . . .? Mikäs sen pastorin on? (*Menevät postineidin kanssa taloon.*) *Pastori seisoo hetkisen yksin. Sitten tulee emäntä lehdestä päin, kädessä nenäliina.*

EMÄNTÄ

Niin minä kuljen kuin vieraana oman poikani häissä.

PASTORI

Outoja ja muukalaisiahan me olemme täällä murheenlaaksossa.

EMÄNTÄ

Jaa, jaa, kuka sitä olisi uskonut, että sen näin piti käydä. Olen tässä niin ajatellut sitä vainajaa, näiden

lasten isää. Ja sitä päivää jona meidät vihittiin. Se oli kanssa näin syksyllä... Silloin oli kanssa näin kaunis syksy ... Mutta mikäs pastori on ...?

PASTORI

Ei minun mikään.

EMÄNTÄ

Eikös sitten olisi paras viettää ne teidänkin häännne ennen joulua. Mitäs niistä säästää. Nuorihan se Anni vielä on, mutta aika kuluu... Ruvetaan valmistamaan nyt vain kohta ... Minä jo puhuin neuvojalle ja ...

PASTORI

Ei emäntä niistä puhu ...

EMÄNTÄ

Mikä on ettei puhua saa... Onhan sitä vähän varastoja kotona ja... onhan Aromilla aikaa valmistaa loppuja sitten myöhemmälläkin... Ne hää pidetäänkin sitten oikein ... vanhanaikaiset...

PASTORI

Ei emäntä nyt puhu... Ei emäntä vielä tiedä... Ei niistä mitään tule... Annikki... Annikki... Annikki ...

EMÄNTÄ

Mikäs Annikille on tullut?

PASTORI

Hän on — hyljännyt minut...

EMÄNTÄ

Mitä pastori sanoo... en minä nyt ymmärrä pastoria ...

PASTORI

En minä tahdo sitä itsekään ymmärtää ...

EMÄNTÄ

Ei Annikki sellainen ole ...

PASTORI

Hän sanoi... ettei voi ruveta vaimokseni...

EMÄNTÄ

Ettei voi ruveta... Minä menen paikalla puhumaan hänelle. Mitäs tämä nyt on! Ei hän sellaisia ...

PASTORI

Ei emäntä mene... Ei se auta. Olisihan minun pitänyt se ymmärtää, ettei hän ...

EMÄNTÄ

Ei Anni ole sitä tarkoittanut. Mitä lie väsyksissään sanonut...

PASTORI

Hän antoi jo takaisin sormuksenkin. (*Avaa emännälle kätensä.*)

EMÄNTÄ

katsoo

Se on Annikin sormus. Jaa, en minä mitään ymmärrä tästä uudesta ajasta ... Ei lapset enää tarvitse vanhempiaan. Mitä minulla enää on virkaa maan päällä.

Lähtevät rannalle päin. Talosta kättentaputuksia. Ulos tulevat Mikko, Rainio, helsinkiläinen maisteri.

MIKKO

Oli se helkkarin hauskaa että tulit, vanha veikko.

HELSINKILÄINEN

Meitä piti tuleman oikein aika roikka, mutta sattuivat näin sunnuntaina olemaan kiinni kaikki.

MIKKO

Kyllä minä ne meidän sunnuntait tiedän!

HELSINKILÄINEN

Mutta kuule, se on toista tämä sinun morsiamesi kuin ne huntupäät herrasfröökynät, jotka häissään itkeä pillittävät.

MIKKO

Niin, eikös olekin!

HELSINKILÄINEN

Ja saablarin viisaan näköinen. Mistäs sinä sen löysitkaan!

MIKKO

Kotipitäjän tyttöhän se on!

RAINIO

Se osaa Marxinkin niin kannesta kanteen, ettei sen kanssa ole hyvä mennä väittelemään.

HELSINKILÄINEN

Vai niin, vai niin. Sellaisen minäkin tarvitsisin ... ja tänne te nyt asetutte asumaan?

MIKKO

Tuonne salvetaan pirttiä mäkeen.

HELSINKILÄINEN

Mutta millä sinä meinaat saada aikasi kulumaan?

MIKKO

Samalla vain, millä muutkin ... maan työssä ...

HELSINKILÄINEN

No niin, niin. Vai maan työssä ... mutta kun sentään olet tottunut liikkumaan.

RAINIO

Eihän sitä nytkään kiinni köytetä. Kyllä ne puolueen asiat aina liikkumista vaativat.

HELSINKILÄINEN

No niin, niin ... Mutta eikös tästä vähitellen pitäisi ajatella lähtöä ...

RAINIO

Ei hemmetissä, meillähän on vielä toinen näytös jäljellä. Mitäs ne siellä kuhnivat. Ei se kestä kuin pari minuuttia. Minä käyn katsomassa. *(Lähtee sisään.)*

Vanhus ja 3. mies tulevat.

VANHUS

Mikolle

Me tullaan sitten kaikki saattamaan nuorta paria kotiin.

3. MIES

Ja otetaan oikein lippu mukaan. Se päätettiin viime kokouksessa.

lähtevät sisään. Mikko jää yksin, selin katsojiin päin, sytyttämään savukettaan. Hän vetää tikun toisensa perästä saamatta niitä syttymään. Vihdoin onnistuu. Ikku-noista sammuu tuli. Soitetaan kelloa. Kaikki lähtevät sisään. Alhaalta, vasemmalta tulee Klara valkeissa vaatteissa, pitkä huivi viskattuna päähän. Silmät loistavat, poskilla hehkuu kuume. Hän liukuu kuin varjo, sulaen yhteen runkojen ja kuutamon kanssa.

MORSIAN

tulee sisältä portaille.

No Mikko, Mikko ... mihin sinä jäit! Ovat panneet meille oikein vaarintuolit eturiviin. Joudu nyt!

Mikko lähtee portaille, lakki takaraivolla, savuke hampaissa. Morsian ottaa häntä käsivarresta, nauraa hihittää. Näyttämö on tyhjänä.

KLARA

kuiskaa

Kruunuton morsian! (*Lähestyy taloa.*) Kruunuton morsian. (*Tultuaan keskelle pihaa hän pysähtyy, kääntyy yleisöön päin, huutaa epätoivossa.*) Kruunuton morsian!

Kaiku vastaa metsän takaa. Klara poistuu hiljaa nyyhkien. Pysähtyy kuullessaan ihmisääniä suurta koivua vastaan etualalla, painautuu runkoon kiinni. Talossa hälinää. Ääniä: Mikä se oli? Kuka huusi? Ikkunoihin tulee heikko valo, ikäänkuin yhdestä läähättävästä kynttilästä. Kaikki törmäävät ulos.

RAINIO

Kuka täällä huusi?

1. MIES

Mikä täällä kävi?

2. MIES

Täältä se huuto tuli.

1. TYTTÖ

Ja kaikukin vastasi: »kruunuton morsian».

RAINIO

Mitä hullua! Ei ne köyhälistön tytöt ole ennenkään kruunuissa herrastelleet! Mennään jatkamaan. Näkyy se, että puoliyö on likellä, kun kummitukset tulevat esiin. (*Nauraa.*)

2. MIES

Joku täällä huusi.

2. TYTTÖ

Lehtokin itki ja nyhkytti.

EMÄNTÄ

joka pastorin vieressä seisoo portaiden edessä:
Se oli Jumalan ääni.

RAINIO

No kyllä on mielikuvituksella valtaa! Mennään pois jatkamaan.

HELSINKILÄINEN

Oliko se mies vaiko nainen?

1. MIES

Mikä lie ollut.

1. TYTTÖ

Se itki kuin lapsi!

PASTORI

Se oli omantunnon ääni. (*Nousee portaille.*) Te olette, ihmisraukat, kadottaneet kruununne ja etsitte sitä turhaan tältä tieltä. Palatkaa ainoan elävän Jumalan luo ...

ÄÄNTEN MURINAA

Kuulkaas pappia!

RAINIO

Ei täällä pappia tarvita! Lähdetään jatkamaan. (*Lyö käsiään yhteen.*) Näytelmää jatketaan!
joukko törmää sisään. Pastori ja emäntä lähtevät rannalle. Mikko astelee yksin lehtoon päin, suuri kärsimys kasvoillaan.

MORSIAN

on katsellut portailta ja seuraa.

Etkö tule sisään? Siellä on nyt meidän tuolit tyhjinä...

MIKKO

Mene sinä edellä ...

MORSIAN

Mutta miltä se näyttää...! Kyselivät jo, mihin sinä jäit... Oletko suuttunut minulle?

MIKKO

Minä tulen pian perässä.

MORSIAN

Mutta itsehän sinä sanoit, ettei minulla olisi kruunua...

MIKKO

Itse, itse ... Anna minun nyt olla yksin ... Vähän aikaa...

Morsian poistuu alakuloisena. Oven sulkeuduttua hoippuu Klara Mikon eteen.

KLARA

Mikko...

MIKKO

säpsähtäen

Kuinka sinä olet täällä... Sinähän olet kuoleman-sairas!

KLARA

Meidän täytyy pelastua ...

MIKKO

Mitä sinä puhut! Tiedäthän sinä että minun päätökseni pysyy: minun paikkani on täällä.

KLARA

Sinä petät itseäsi. Sinä olet niin suuressa vaarassa ja minä! Me voimme vielä pelastua.

MIKKO

Sinä puhut kuumeessa. Minä menen noutamaan Annikka ...

KLARA

Minä puhun hengen hädässä. Minä näin unta, että meidät piti elävinä haudattaman. Kauas toisistamme syvälle pimeyteen. Se oli niin kauheaa. Minä ponnistin kaikki voimani. Vihdoin minä pääsin ylös. Mutta nyt on kiire. Me lähdemme niin kauas, ettei meitä kuulla eikä nähdä.

MIKKO

Tämä on mielettömyyttä. Minä noudan sisareni, että hän saattaa sinut...

KLARA

Sinun täytyy kuulla minua. Ihmisellä ei ole oikeutta hukata henkeänsä. Hän ei saa ripustaa kiveä kaulaansa, sillä se vie alaspäin, alaspäin. Me kaksi yhdessä, me nousemme kohti kauneutta ja autuutta.

MIKKO

Sinä olet sairas — mutta koeta toki ymmärtää, ettei enää ole lupa puhua tällä tavalla . . .

Työntää hänet luotaan.

KLARA

Sinä et minua rakasta, et koskaan ole rakastanut...

MIKKO

Minä olen haudannut muistot. Sinun täytyy tehdä samoin ...

KLARA

Voinko minä haudata oman itseni! Koko minun sieluni ja ruumiini on vain niissä muistoissa.

MIKKO

Ihminen voi mitä hän tahtoo. Kuuntele minua nyt järkevästi. Meillä on velvollisuuksia, joihin olemme it-

semme sitoneet, ja raskaimmatkin velvollisuudet sisältävät lohtunsa.

KLARA

Nyt minä ymmärrän . . . Kaikki on lopussa . . . Olen yksin ... yksin ...

MIKKO

Ihminen voi murtuneenakin elää, raunioistakin ver-soaa vihreää ruohoa . . . Me kuljemme eri teitä me ihmiset... Jossakin kaukana ne yhtyvät. . . Kaikki tiet. . . Siellä on rauha . . . Kuuleflko minua?

KLARA

Kuulen. . .

MIKKO

Katso: joka etsii se elää...

Äänettömyys.

KLARA

Joka etsii. . . Joka etsii se elää . . . Hyvää yötä.

MIKKO

Hyvää yötä.

Klara lähtee murtuneena, ikäänkuin hapuillen. Mikko jää vakavana, yksinäisenä katsomaan hänen jälkeensä.

Talosta kuuluu kättentaputuksia, siellä sytytetään tulet. Morsian rientää Mikon luo; iloista piirilaulua laulaen tulevat vieraat pitkässä jonossa ja tempaavat heidät keskelleen.

Esirippu.

ANNA SARKOILA

Ensimmäinen painos ilmestyi t 9 10

H E N K I L Ö T :

ANNA SARKOILA.

SARKOILAN ISÄNTÄ.

ILTA heidän lapsensa.

SIURONIEMEN VANHA EMÄNTÄ, Annan äiti

MAISTERI HEIKKI LEVÄNEN.

SARKOILA N EMÄNTÄPIIKA.

PORMESTARINNA.

NETTI MARJA-LIISA TATTARA.

LEMPI, litan toveri.

Tapahtuu nykyaikana, maaseutukaupungissa, kesäkuun ensi päivänä, ei täyden vuorokauden kuluessa.

ANNA on pitkä, solakka, kalpea, hienopiirteinen; hänen pukunsa yksinkertainen mutta aistikas. Ensimmäisessä ja toisessa näytöksessä on hänen yllään harmaa kävelypuku ja kevyt, valkea silkkipusero, toisessa näytöksessä kellahtavan valkea kesäpuku.

ISÄNTÄ roteva, verevä, yllä kirjava, uusmuotinen kesäpuku, räikeä kaulaliina. Vaikuttaa mahtavalta rusthollarilta, kelpo mieheltä ja hiukan raa'alta ihmiseltä.

ILTA hento, vaalea, kasvot puhtaasti kauniit kuin marmorikuvassa, ilme puoleksi lapsen, puoleksi kehittyneen naisen, poskilla läpikuultava kalpeus ja mielenliikutuksen tullessa heleä, sairaalloinen puna. Hänellä on ensi näytöksen alussa kotitekoinen, liian lyhyeksi käynyt pumpulipuku, palmikko niskassa; sittemmin kevyt, siro, vaaleanpunainen kesähame, hiukset hajalla, solmittuina pääläelle vaaleanpunaisella nauhalla.

VANHA EMÄNTÄ lihava, vaikeasti liikkuva, sileässä, kotitekoisessa sarssipuvussa; yllä kudottu röijy, esiliina. Kävelee kahden kepin varassa, asettaa kepit istuessaan lattialle viereensä; päässä ohut, vaaleanharmaa villahuivi, joka silloin tällöin valuu hartoilta. Kasvot elämän koulussa koetellun, tyyntyneen ihmisen.

LEVÄNEN kalpea, hajamielinen, käyttää silmälaseja. Sivistynyt käytös, pehmeä, sointuva ääni, tumma puku, niinikään kaulahuivi.

PORMESTARINNA muodikkaassa puvussa. Kasvot vaikuttavat korkeilta, viljelemättömiltä.

MARJA-LIISA TATTARA käyttää erikoista, ylen taiteellista kampeusta ja pukua. Hänen kasvonsa ovat vähän karkeat ja ristiriidassa puvun kanssa.

EMÄNTÄPIIIKA keski-ikäinen, hiukan ankarakasvoinen, puuhaava nainen.

LEMPI tavallinen koulutytty varakkaasta porvariskodista.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Tyylikkäästi, joskin hiukan tilapäisesti sisustettu huoneisto. Paitsi salia, jonka toinen pää muodostaa varsinaisen näyttämön, näkyvät muutkin huoneet: keittiö, vierashuone ja makuusuoja. Salissa on vaaleita, iloisen hiljaisia värejä, oikealla kaksi ikkunaa keveine, valkeine uutimineen, perällä ovet vierashuoneeseen (oikealla katsojasta) ja keittiöön (vasemmalla). Vasemmalla salista on makuuhuone, ovena vain verhot samaa väriä kuin huonekalujen päälliset, sekä kauempana katsomosta eteinen, josta näkyy vaatenaulakon päätä. Vierashuoneesta näkyy oven auetessa vuode, ikkunan alla pöytä, jolla punakirjava liina, kukkiva ruukkukasvi, raamattu ja virsikirja; keittiöstä näkyy hylly kupariastioineen, ikkuna pihamalle, ovi pienelle kuistille ja siitä ulos; keskellä lattiaa on pyöreä, katettu ruokapöytä. Salin ikkunoista häämöttää maaseutukaupungin katu: siistejä, yksikerroksisia puutaloja. Vaahterat, jotka rivissä kulkevat kahdenpuolen katua, ovat paisuvilla, keltaisilla nupuilla. Kaunis kevätpäivä, ilma lemuavan autereen täyttämä. Pienen kirjoituspöydän ääressä istuu maisteri Heikki Levänen lukien kangaskantista vihkoa. Ilta istuu jalkojaan keikutellen ikkunalaudalla, katsoo milloin ulos, milloin huoneeseen. Ikkuna on auki.

ILTA

hyräillen

»Kultakruunut ja valkeat vaattehetkin,
Harput, joilla he soittelevat...»

Mikset sinä pidä siitä? Onhan se niin kaunis laulu. Minä ymmärrän niin hyvin, että mummo aina tahtoo sitä kuulla. Vaikkapa kymmenen kertaa päivässä minä saan laulaa sitä hänelle. Hän ajattelee silloin kuolleita lapsiaan. Kaikki hänen lapsensa ovat kuolleet, paitsi äiti.

Mutta mummo vain sanoo, että nyt ne ovat hyvässä tallessa. (Hyräilee:)

»Puhdas kulta on tie, jota astelevat,
Kera laulaen enkelien ...»

Pitääkö sinun nyt vielä lukea! Mitä kummaa me suomalaiset teemme vieraillla kielillä? Onpa se ihmeellistä, että käännösvihko noin voi sinua huvittaa. Vai eikö se olekaan äidin saksanvihko?

HEIKKI

Mitä sinä sanot?

ILTA

Et sinä kuule etkä näe! Sitä vain, että mitä varten minun nyt vuosikausia on pitänyt ajaa päähäni ulkomalaisia kieliä? Ja mitä varten äiti kaiken talvea, on luenut saksaa sinun johdollasi? Mitä järkeä siinä on? Haastammeko ehkä saksaa Sarkoilan lehmien kanssa?

HEIKKI

Kuinka noin suuri tyttö tekee niin tyhmiä kysymyksiä.

Vai on se niin tyhmää! Niinkuin en minä ymmärtäisi, että jos aikoo tehdä tutkimusmatkoja niinkuin sinä, tai lukea ulkomaalaista kirjallisuutta, niin täytyy osata sitä kieltä. Mutta minä ja äiti! Sarkoila on suuri kartano, siellä on hirveän paljon työtä. Ensi syksystä pannaan karjakko pois kokonaan ja minä ja äiti otamme navetan. Luuletko että sitten tulee aikaa ulkomaalaisen kirjallisuuden lukemiseen! Emmekä me sellaisesta välitä, minä ja äiti. Kun katsoo renkien ja piikojen ja torpparien elämää, niin siinä sitä on romaania.

HEIKKI

Kas, kas, Iltaa ... pikku Iltaa! Olipa siinä elämänvii-sautta.

Niin, niin. Kyllä siellä maalla näkee niin paljon.

HEIKKI

Mutta pikku Ilta, tällainen kaupunki on puhdasta maaseutua. Näkisit suuret maailmankaupungit, joissa lapset tuntevat lehmän vain eläintarhasta ja ihmiset illoin rientävät puistoihin hengittämään vähänkin ilmaan.

ILTA

Kuinka kauheaa! Minusta ei olisi sellaiseen. Eikä äidistäkään. Me olemme maalaisia. Alussa meidän täällä oli kovin ikävä kotiin. Mutta kun lääkärit sanoivat minua heikoksi, ei äiti antanut minun lähteä tänne yksin, vaan tuli mukaan. Ja onhan tämä elämä mennyt. Mutta voi, voi, kun nyt taas pääsee kokonaan kotiin!

HEIKKI

Suurissa kaupungeissa on ihanaa taidetta. Eikö sinun sentään tekisi mieli nähdä sitä?

ILTA

Kun karja illalla tulee tarhaan ja kellot kalkattavat ja me tyttöjen kanssa menemme lypsämään, niin siinä on minulle taidetta yllin kyllin!

HEIKKI

Mutta ajattele vähän äitiäkin.

ILTA

Äiti on aivan samaa mieltä kuin minäkin. Meillä on kovin hauskaa. Me pidämme pyhäkoulua. .. aurinko paistaa pirttiin ja kaikki lapset veisaavat... Sitten me usein seisomme töyräällä ja katselemme jokea. Äiti sanoo aina, että se on kuva elämästä: tuossa se virtaa niin leveänä ja tyynenä... tuossa se jo hyppelee kivien yli ja yhtäkkiä tulee putous. Elämässäkin on niin.

HEIKKI

Kuinka pikku Ilta tänään on juhlallinen.

ILTA

Lopetanhan minä tänään koulun.

HEIKKI

Ja se tuntuu oikein noin joka jäsenessä.

ILTA

Sarkoilassa on kaunista — et voi uskoa kuinka kaunista!

HEIKKI

Mutta ei ole järveä.

ILTA

Onhan *joki*. Keväällä varsinkin se on mahtava. Se vie sillat ja heinäladot. Ja meillä on suuria peltoja ja vainioita. Ja uusi kivinavetta. Isä teetti toissatalvena. Se on kuin linna. Sinne mahtuu ... arvaapas kuinka monta lehmää? No, arvaapa nyt!

HEIKKI

Sata!

ILTA

Mistä sinä arvasit?

HEIKKI

Ja nuori karja jäi vanhaan navettaan.

ILTA

Hyvänen aika, kuinka sinä tiedät?

HEIKKI

Ja kaikkialle johdetaan sähkövalo ...

ILTA

Äiti on kai kertonut...

HEIKKI

Minä luen tästä. Äidin saksanvihosta.

ILTA

Ah, siksipä sinä sitä niin jaksat lukea. Johan minä ajattelin, että et sinä tavallista vihkoa noin lukisi.

HEIKKI

Ei, tämä ei ole tavallinen vihko.

ILTA

jylitä kaikkea äiti siinä kertoo?

HEIKKI

Samaa vain mitä sinä juuri kerrot: että Sarkoilan alatse juoksee joki, jonka rannalla on lähteensilmiä, että emännällä on kaksi hevosta, joita ei kukaan saa ottaa ajoon ilman hänen lupaansa ...

ILTA

Juuri niin. Isä kysyy usein telefonissa äidiltä täältä asti. Ne ovat niin samanlaiset, etteivät vieraat voi niitä erottaa. Molemmat pikimustia. Mummo kyyditään aina trilloilla ja parihevosilla. Tule vain katsomaan huomennaamulla, kun mummo lähtee Siuroniemelle. Vouti tulee tänään häntä noutamaan. . . Jahka sinä kesällä tulet meille, niin minäkös näytän sinulle kaikki.

HEIKKI

Äiti pitää kai hyvin paljon puutarhastaan.

ILTA

Mitä hän siitä kirjoittaa? Näytäpäs ...

HEIKKI

Vastaa sinä kysymykseeni.

ILTA

Sinun pitää näyttää! Hyi sinua! Tiedätkö, ettei äiti salaa minulta ei niin mitään. Me olemme parhaimmat ystävät; jos äiti lakkaisikin pitämästä minua ystävänä, jolle kaikki puhuu, niin minä kuolisin surusta. Näytä nyt tänne! (*Yrittää ottaa vihkoa.*) Hyi sinua!

HEIKKI

Äiti saa itse näyttää ... Ja tiedäthän sinä kaikki mitä tässä vihossa sanotaan. Minulle vain se on uutta.

ILTA

Onko koko tuo vihko äidin elämästä?

HEIKKI

Kerro nyt, pitääkö äiti paljon puutarhastaan.

ILTA

Enkä kerro. Koska sinä olet paha.

HEIKKI

Ole sitten kertomatta. Kyllä se kaikki tulee esiin täällä.

ILTA

tiuskaisee

Mitä sinä sitten ensinkään kysyt!

HEIKKI

Vanha emäntä vielä herää, kun sinä noin ..

ILTA

Ei hän nuku. Eihän hän nuku paljon ensinkään. Makaa vain ja ikävöi kuolleiden lastensa luo.

HEIKKI

Mutta kuinka äiti viipyy näin kauan?

ILTA

Niin, minun vanha palmikkonauhani kyllä olisi kelpannut. Ja nälkäkin on jo niin hirveästi. Ruoka kaikki kuivaa. (*Menee keittiöön ja palaa voileipää syöden.*) Söisit sinäkin, mörökölli, niin tulisit paremmalle tuulelle.

HEIKKI

Ohoh! Kuka tässä on ollut pahalla tuulella!

ILTA

Sinä, sinä, sinä! ... Kuule, lähde huomenna mukaan, niin saat nähdä jotakin kaunista. Omenapuut kukkivat.

HEIKKI

Eihän sitä tiedä lähdettekö tekään.

ILTA

Ihan varmasti. Huomisaamuna. Minua aina niin pe-

lottaa, kun omenapuut ovat kukassa, ettei niille tulisi mitään. Ne ovat silloin niin arat. Hyvänen aika, tuolla nousee jo pilvi Sarkoilan kohdalle.

HEIKKI

Poutapilvi se vain on. Kauniin ilman ne nyt saivat arpajaisiinsa.

ILTA

Olisikin saanut sataa niihin arpajaisiin. Minä en pidä pormestarinna.

HEIKKI

No?

ILTA

Hän kohtelee äitiä sillä tavalla, ettei kukaan muu uskalla. »Minä tiedän mitä tiedän», hän aina sanoo.

HEIKKI

Ja mitä hän sitten tietää?

ILTA

Mitä hän tietäisi!

HEIKKI

Hänhän on äidin lapsuudentuttuja.

ILTA

Luokkatoveri.

HEIKKI

Ehkä heillä on jotakin kaunaa niiltä ajoilta asti.

ILTA

No, eikö tuo vihko tiedä?

HEIKKI

Ei, ei tiedä siitä.

ILTA

Kysypä sitä äidiltä ja kerro sitten minulle!

HEIKKI

Kysy sinä!

ILTA

Hän ei sano minulle. Ehkä hän sinulle sanoisi. Mutta sinun pitää kertoa kaikki minulle. Lupaatko...? Kuulehan — kuinka sinun kanssasi on niin hauska jutella» Miksemme koskaan ennen ole näin jutelleet?

HEIKKI

Sinä olet aina ollut koulussa, kun me olemme luke-neet äidin kanssa.

ILTA

Se on totta.

HEIKKI

Sinä rakastat kai äitiä hyvin paljon?

ILTA

Ja vielä häntä kysyt! Etkö *sinä* sitten rakasta äitiä eivätkö kaikki ihmiset...! Näkisit kuinka kaunis hän on puutarhassa kitkijävaimojen joukossa! Ja kun hän kulkee pihan poikki aittaan... tai kun hän kulkee navetassa ja silittää lehmien selkiä... tai kun me tulemme talliin ja kaikki hevoset hörhöttävät. Se on myöskin hauskaa, kun me äidin kanssa ajamme Takamaahan...

HEIKKI

Lehmät pidetään siellä kesän yli...

ILTA

Niin! Ja näkisit kun äiti suuttuu. Silloin hän on komea.

HEIKKI

Suuttuuko äiti?

ILTA

Ei sillä tavalla kuin muut. Isä esimerkiksi suuttuu niin ettei sillä ole mitään määrää. Siksi ei isän paljon olekaan jättäydyttävä yksin renkien tai torppareiden kanssa, kun on jokin sellainen asia... Hän vaikka lyö. Eikä sittenkään saa tottelemaan.

HEIKKI

Eikö isä saa tottelemaan?

ILTA

Saa tietysti... yleensä. Mutta kun tulee tiukka eteen, kutsuu hän aina äidin. Äiti on ihan tynni. Eikä hänen tarvitse kuin hiukan sanoa, niin ne tottelevat.

HEIKKI

Vai niin, vai niin ...

ILTA

Kerran esimerkiksi, kun me äidin kanssa olimme Takamaassa, olivat miehet juoneet ja tappelivat, mutta kun me ajoimme pihaan, hajaantuivat pukarit paikalla. Ja voi, voi, kun äiti kerran sovitti voudin ja voudin vaimon. Niillä oli jo kolme lasta, mutta yhtäkkiä se vaimo rupesi pitämään tallimiehestä eikä muuta kuin tahtoi jättää voudin. Äiti meni sitten kerran puhumaan heidän kanssaan ja oli siellä monta tuntia ja miten he lienevät itkeneet ja selitelleet, mutta äiti antoi sitten tallimiehelle palkan kesken vuotta ja voudinväet jäivät yhteen.

HEIKKI

Ja kestäkö sovintoa?

ILTA

He ovat vieläkin meillä ja se vaimokos pitää äidistä niin että menisi tuleen hänen edestään. »Kun esti minun tekemästä niin suuren synnin», sanoo hän ja itkee ja siunaa.

HEIKKI

No, sinä pidät tietysti äidistä enemmän kuin isästä.

ILTA

Enkä! Olenko minä sanonut sellaista?

HEIKKI

Et. Mutta kun äiti kerran on niin ihmeellinen.

ILTA

Niin äiti onkin — älä sinä ensinkään pilkkaa siinä.

HEIKKI

Miten minä pilkkaisin — minähän itse ihailen äitiä niin ... paljon.

ILTA

Että vain teetkin sen! Mutta sinun pitää ihailla myöskin isää.

HEIKKI

Hyvänen aika, kun en koskaan ole nähnyt häntä.

ILTA

No niin, saat nähdä hänet. Kun hän tänään tulee tutkintoon. Hän on niin toisenlainen kuin äiti... mutta kyllä häntäkin voi ihailla... Kuule, juhannukseksi viimeistään tulet sinä meille. Silloin ...

HEIKKI

Mutta jos minä lähden ulkomaille.

ILTA

Äsh, en minä viitsi kuulla — etkö sinä jo ole luvannut ettet lähde.

HEIKKI

Päinvastoin. Lähden heti, kun saan irti rahaa.

ILTA

Saathan, sinä sitä, jos mielesi tekee. Onhan tätisi rikas!

HEIKKI

Ei nuoren miehen niin loppumattomiin sovi pyytää vanhalta tädiltänsä.

ILTA

Minä en sinulle antaisikaan, vaikka olisin kuinka rikas.

HEIKKI

Enkä minä ottaisi.

ILTA

Et ottaisi, jos minä hyvästä sydäimestä antaisin? Oletpa sinä häijy.

HEIKKI

nauraen

Mutta ethän sinä antaisi ulkomaanmatkaa varten ja muuhun en minä tarvitsisi.

ILTA

Kun minä tahtoisin sinut Sarkoilaan juhannusaikana. Mitään sen ihanampaa ei voi olla! Kuule ... mutta se on salaisuus, et saa sanoa sitä kenellekään...! että minä aion pyytää isältä ja äidiltä, että saan kutsua meidän luokan meille ja poikia lyseosta, että voimme tanssia ... Joko sinä taas otat tuon vihon ... Kuule, osaathan sinä tanssia?

HEIKKI

En, en minä osaa.

ILTA

Tyhmä poika, etkö osaa vai etkö ole osaavinasi?

HEIKKI

Saksanpolkkaa ... jonkinlaista ... minä osaan.

ILTA

Et mitään uusia tansseja?

HEIKKI

En.

ILTA

No, sama se, tanssimme sitten sitä enemmän saksanpolkkaa, koska se on sinun tanssisi. Sinä!

HEIKKI

Ja sinä! Mutta kuinka äiti voi näin viipyä?

ILTA

Niin, hyvät ihmiset. Tornikello on jo 11 ja kahdelta-toista minun pitää olla tutkinnossa. Kolmatta tuntia äiti nyt on poissa.

HEIKKI

Hän käski minua aamiaiselle ja sanoi heti tulevansa. Käski minun lukea vihkoansa sillaikaa...

ILTA

Hän ei vielä ole harjoitellut iltaa varten — kyllä hänen täytyy heti tulla ...

HEIKKI

Olisiko hänelle voinut jotakin tapahtua?

ILTA

Kas, kuinka sinä pelästyt...! Nyt, selvällä päivällä ...!

HEIKKI

Niin, onhan nyt selvä päivä ... Minulla olisi minullakin vähän kiire järjestää asioitani...

ILTA

No ... aiot ehkä päättää pahkaa ulkomaille.

HEIKKI

Kuka tietää. Vaikka pyytäisinkin tädiltä lainaksi rahaa ja lähtisin huomispäivänä.

ILTA

En minä viitsi kuunnella! (*Istuutuu ikkunalaudalle, hyräilee jotakin koululaulua. Lempi yhtyy siihen ulkoa.*) Kas sinua ... ja niin hienona!

LEMPI

ikkunan alla

Kuinka sinä et jo laita yllesi? Minä menen vain ensin juhlaan tälle. Mamma on kaiken päivää ollut siellä koristamassa.

ILTA

Ja minun äitiäni ei kuulu kotiin ensinkään. Meni vain ostamaan minulle palmikkonauhaa ja viipyy aina vain sillä matkalla ...

LEMPI

Hän oli juuri meidän puodissa ostamassa matka-arkkua ...

ILTA

Äiti matka-arkkua? Eipäs ...

LEMPI

Oli kuin olikin. Ja osti kaikkein hienoimman mitä eillä oli. Niin että meidän puotineiti jo kysyi, että Minnekäs emäntä lähtee...

ILTA

Ja mitä äiti sitten siihen sanoi?

LEMPI

Sanoi vain, etteihän sitä koskaan tiedä, minne tulisi matka, täytyy aina olla arkku...

ILTA

No niin, huomennahan me muutamme kotiin... Äiti kai siksi...

LEMPI

Panetko sinä tänään vaaleanpunaisesi...? Pane se, se pukee sinua suurenmoisesti! Tiedätkö, Tirri oli tunnustanut meidän Jaskalle, että hän pitää sinua kaikkein sievimpänä tyttönä meidän luokalla.

ILTA

Hsss!

LEMPI

Kuka tässä nyt kuulisi?

ILTA

Mitä ihmettä äiti sillä matka-arkulla tekee?

LEMPI

Etkö sinä olekaan yksin! Kuka siellä sitten on? Mummosiko?

ILTA

Tule sisään, niin puen ylleni ja menemme yhdessä. En minä enää voi odottaa.

LEMPI

Ai, siellä on mammasi opettaja! *(Kirkaisee ja juoksee pois.)*

ILTA

Voi, voi sinua... olisit nyt tullut. *(Nauraa, vilkuilee*

sitten hämillään huoneeseen.) Ei, nyt minä en odota
Lähdetään pois syömään.

HEIKKI

Kyllä minä odotan emäntää ... Kuka se »Tiiri» on?

ILTA

Mutta jo sinun korvasi! Tirri on ... Tirri on ... yksi
poika vain.

HEIKKI

Sen minä arvaan sanomattakin. Mutta kuka poika?
Lyseolainen? Ylioppilas ...?

ILTA

Mitä se sinuun kuuluu? Minä pidän kenestä tahdon.

HEIKKI

Ai, sinä pidät hänestä ...

ILTA

Minä vähät hänestä ja sinusta ja kaikista pojista. Minä
aionkin ruokkimaan Sarkoilan sikoja ja lehmiä. Sitä et
sinä voi kieltää minulta...

HEIKKI

Olenko minä kieltänyt sinua mistään. Saat tietysti
pitää Tirristä niin paljon kuin tahdot...

ILTA

Vai onko se sinusta yhdentekevää. Vai saan minä
pitää ...?

HEIKKI

Mutta Ilta kulta, ei saa noin kiihtyä. Tiedäthän sinä,
että lääkäri on sen kieltänyt.

ILTA

No, tuletko sinä sitten kesällä Sarkoilaan?

HEIKKI

Jos olen Suomessa — niin mielelläni. Ja jos *sinä* olet
Suomessa.

ILTA

Minä? Missä minä sitten olisin. No niin, kättä päälle, ja mitä, jos niinä opettaisin sinulle uusia tansseja. Nouse ylös siitä

HEIKKI

Minä olen ihan mahdoton ...
*nveen on koputettu. He eivät ole sitä huomanneet. Siis-
sään astuvat pormestarinna ja neiti Marja-Liisa Tattara.*

PORMESTARINNA

taputtaen käsiään

Suurenmoista! Nuoret täällä tanssivat... tai kisai-
levat

HEIKKI

hämillään

Me vain puhelimme vähän kesän vietosta.

ILTA

Minun piti opettaa häntä tanssimaan, kun ei hän osaa.

PORMESTARINNA

Pyydän saada esitellä meidän juhlapuhujamme, kirjai-
lijatar neiti Marja-Liisa Tattaran — neiti Sarkoila, mais-
teri Levänen.

ILTA

Tehkää hyvin ja istukaa.

PORMESTARINNA

Kyllähän me kaikki tunnemme neiti Tattaran kir-
joista.

TATTARA

Nykyäänhän ilmestyy niin paljon, että kukapa kaik-
kia ehtisi lukea.

PORMESTARINNA

No, **aina** sentään jokainen lukee merkillisimmät
uutuudet... Kai maisteri tuntee »Verenkarvaisen puu-
tarhan» — Ilta tietysti ei vielä ole sitä lukenut!

ILTA

Ohoo! Sitä lukevat tytöt jo ensi luokalla.

PORMESTARINNA

Se tapahtuu sitten vallan vastoin opettajien tietoa ja varmaan vastoin kirjailijattaren itsensä tahtoa.. olen ymmärtänyt teidät oikein.

TATTARA

Niin, edellyttäähän se kypsyneempää ikää. Se kirja ymmärretään yleensä väärin. Minä olen hyvin ankara, minä en suinkaan tingi rakkauden asioissa.

PORMESTARINNA

Mutta rouva Sarkoilan pitäisi välttämättä olla mukana tässä keskustelussa ... Eikö äiti vielä ole kotona?

ILTA

Me odotamme häntä joka hetki. Hän meni vain vähän ulos.

TATTARA

Me tapasimme hänet kyllä kadulla.

PORMESTARINNA

Niin, siitä on jo runsas tunti. Minä vielä näytin kadun toiselta puolelta kirjailijattarelle, että tuossa menee Anna Sarkoila.

ILTA

Miksi täti juuri *häntä* näytti — onko hänessä jotakin erikoista?

PORMESTARINNA

On kyllä — onhan hän kaupunkimme komeimpia rouvia ...

ILTA

Ei hän ole mikään kaupunkilainen ...

PORMESTARINNA

Ohoo, ohoo ... pyydän anteeksi, neitiseni...

HEIKKI

Onko neiti Tattara ensi kertaa paikkakunnalla?

TATTARA

Olen Yleensä olen paljon kiertänyt Suomea, mutta täällä olen todella ensi kertaa.

PORMESTARINNA

Ehkä me ensi kirjassa saamme lukea jotakin näiltä seuduilta . .. TATTARA

Kuka tietää.

PORMESTARINNA

Tietysti ihmiset ovat tietävinään keitä henkilöitä ja mitä paikkoja olette tarkoittanut »Verenkarvaisessa ouutarhassa» ...

f TATTARA

He erehtyvät ihan. Sehän on otettu ihan symbolisesti ... Eikö se nyt maisteristakin ole ihan selvää?

HEIKKI

Minä valitettavasti en ole lukenut teosta. Omat työni ovat...

TATTARA

Ah, maisteri ei ole lukenut! Nimienkin pitäisi osoittaa, että olen ottanut sen ihan symbolisesti.

PORMESTARINNA

Ei, minä pyydän, keskustellaan siitä vasta kun rouva Sarkoila on mukana. Tulin tuomaan äidille lippuja il-laksi. Mutta niitä on tässä vain kaksi ja maisterihan nyt oikeastaan kuuluu perheeseen.

HEIKKI

Siinä tapauksessa teidän olisi pitänyt ottaa neljä, sillä Sarkoilan isäntä saapuu myöskin.

PORMESTARINNA

Minä tiedän, minä tiedän.

ILTA

Ja mummo on täällä ja meidän taloudenhoitaja tulee auttamaan pakkauksessa .. .

PORMESTARINNA

Mutta meillä kaupunkilaisilla nyt on kuva vain tästä pienestä sikermästä: äidistä, tyttärestä ja ystävistä

ILTA

Niin, täti, ystävä hän on. Meillä ei ole niitä niin monta.

HEIKKI

Lippuja toivottavasti saa ovella.

PORMESTARINNA

Tietysti. Leikkiähän minä lasken. Muuten tämä ilta nyt näyttää minusta ihmeteltävän terveeltä. Hän on ollut niin heikko lapsi. . .

ILTA

En minä enää ole mikään heikko, ja jahka minä pääsen kotiin . .

PORMESTARINNA

Kyllä sinä vain niin heikko olit, ettei sinussa paljon henkeä ollut.

ILTA

Anteeksi, kyllä minun nyt täytyy mennä syömään, en muuten ehdi tutkintoon.

PORMESTARINNA

Mene sinä vain, me juttelemme täällä maisterin kanssa.

HEIKKI

No, miltä paikkakuntamme tuntuu?

TATTARA

Tämähän on herttainen pieni kaupunki. Ja oikein hyvä museo. Pormestarinna on ollut niin ystävällinen ...

PORMESTARINNA

Niin, minä vein rakkaan vieraamme heti aamulla museoon ja palotorniin. Paras näköala on sittenkin Alppimajassa. Se on kaupunkimme ulkoravintola, sieltä näkyy koko järvenselkä niin ihmeen herttaisesti...

ILTA

keittiöstä

Me vietämme siellä tänäpäpä loppujuhlat, Meidän luokka ja kaikki opettajat.

PORMESTARINNA

Niin, arpajaistoimikunta ei ensinkään ole ollut hyvillään siitä, että loppujuhla pantiin arpajaispäiväksi. Ei näin pienellä paikkakunnalla olisi varaa hajoittaa voimiaan.

HEIKKI

Minä olen ymmärtänyt, että näihin arpajaisiin tulee paljon yleisöä maalta.

ILTA

Kaikki opettajat ovat ostaneet liput. . .

PORMESTARINNA

Mutta eivät ole läsnä... Sehän on tavaton epäkunnioitus vierasta puhujaa kohtaan.

HEIKKI

Mutta neiti Tattarahan puhuu vielä huomenna.

TATTARA

Puhun, puhun. Eihän sitä voi asettaa niin, ettei aina jossakin tulisi kolisionia.

PORMESTARINNA

Pitäisi voida näin pienissä oloissa. Mutta meillä on ollut tuhansia vastuksia. Anna Sarkoilakin pani avustamisensa ehdoksi, että hän saa esiintyä tänään.

ILTA

Kun me matkustamme kotiin huomenna.

PORMESTARINNA

Te olisitte voineet tehdä sen yhtä hyvin ylihuomenna. Nyt olette seitsemän vuotta asuneet täällä, ja sitten riippuu muutto yhdestä päivästä.

HEIKKI

Uudet asukkaat kuuluvat tulevan huomeniltana.

PORMESTARINNA

Kyllä te näytte löytävän selityksiä. Aijai maisteri...!

ILTA

He tulevat junalla ja tahtovat omiin huoneisiinsa. Huonaisillalla täytyy kaiken olla valmista.

PORMESTARINNA

No, jos niiksi tulee, olisi Sarkoilan emäntä voinut olla yhden yön vaikka hotellissa. Eikähän Sarkoilasta ole tänne pitkä matka. Sen voi ajaa hyvinkin lyhyessä ajassa. Ei mene tuntia.

ILTA

Menee vain ylikin . . .

PORMESTARINNA

Minä olen ajanut sen viidessäkymmenessä minuutissa minä . . .

ILTA

Mitäs ajoa se sitten oli. .. Oliko tuli irti...?

PORMESTARINNA

Taisi olla.

HEIKKI

keskeyttäen

Neiti esiintyy paljon?

Ilta häviää makuusuojaan pukeutumaan.

TATTARA

Paljon, paljon, valitettavasti.

PORMESTARINNA

Neiti Tattarahan on kuuluisimpia puhujiamme. Tiedättehan te sen . . .?

HEIKKI

Kyllä . . . kyllä . . . Vaikka minä yleensä olen niin vähän seurannut. . .

PORMESTARINNA

Neiti Tattara puhuu aina kauneudesta. Se on minusta niin erinomaisen hyvin valittu aihe.

TATTARA

Niin, minä olen tahtonut päästä puolueettomalle alalle. Ja sitten kauneuden lipun alle voi mahduttaa kaikkea tivaan ja maan välillä ...

HEIKKI

Kaikkea?

PORMESTARINNA

Niin, tietysti kaikkea kaunista. Teidän kirjaanne, tätä viimeistä, on niinkuin te itse sanoitte, ymmärretty väärin. On tahdottu leimata teidät vapaan rakkauden apostoliksi ...

TATTARA

On niin kauheaa, että kaikki käsitetään niin väärin.

PORMESTARINNA

»Verenkarvainen puutarha»! — se kuuluu niin pelottavalta ja houkuttelevalta.

HEIKKI

Oliko se se kirja, josta niin paljon riideltiin?

TATTARA

Se, se. Silloin kun se sai valtion palkinnon.

HEIKKI

Vai niin. Minä olin silloin ulkomailla.

TATTARA

Mitäpä sitä ulkomailla. Ah, kun taas pääsisikin! Kun kevät tulee, niin minua täällä kotona oikein tukahuttaa... Ja sitten ulkomaalaiset ystäväni aina kirjoittavat ja pyytävät... Minulla on intresantteja tuttavuuksia. Seurustelen sangen hienoissa piireissä... Jos te tahdotte, maisteri, voin antaa teillekin suosituksia.

HEIKKI

Kiitoksia. Minä seurustelen aina vain kirjastoissa

TATTARA

Se on tyhmää. Lähtekääpä minun kanssani, niin näy, tän teille ihmisiä!

HEIKKI

Minä lähden ehkä jo huomenaamulla.

PORMESTARINNA

Tosiaanko!

TATTARA

Ohoo! Ja istutte tässä noin tyynenä. En minä sitten pääse! Minun täytyy vielä pitää juhlapuheet parissa laulujuhlassa ja esitelmiä kursseissa ja ties mitä...

PORMESTARINNA

Voi, voi, mahtaa se olla ihanaa, kun noin voi innostuttaa tuhansia ...

TATTARA

Sen asian on niin ja näin. Eivät nykyajan ihmiset kuuntele puheita ... Toimeenpanijat tarvitsevat vain niiden ohjelmaansa ... yltäkylläisten ihmisten houkutukseksi.

PORMESTARINNA

Ei, neiti, nyt te erehdytte. Esimerkiksi me täällä, kyllä me tarvitsimme itse ihmistä... persoonaa.

TATTARA

Suoraan sanoen: jollen saisi aiheita esitelmämatkoiltani, en kuluttaisi itseäni. Mutta ihminen huvittaa minua äärettömästi, minä tutustun ihmisiin — mitään intresantimpaa ei ole.

PORMESTARINNA

Sitten olen tuonut teidät oikeaan paikkaan: rouva Sarkoila on intresantti. Eikö olekin, maisteri?

HEIKKI

Niin . . . kyllä kai.

Annan askeleet kuuluvat eteisestä.

PORMESTARINNA

Mutta nyt... nyt hän tulee. Vihdoinkin, Anna! Me olemme täällä kesken kiireidemme jo odottaneet pitkän aikaa. Tässä esitän sinulle nyt Marja-Liisa Tattaran, »verenkarvaisen puutarhan» tekijän.

ANNA

hermostustaan hilliten

Ikävä että tulin viipyneeksi...

TATTARA

Hauska tutustua. Pormestarinna on teistä kertonut niin paljon.

ANNA

Tehkää hyvin ja istukaa. Minun täytyy laittaa kuntoon tyttäreni, että hän pääsee tutkintoonsa. Neiti on kai ensi kertaa paikkakunnallamme?

TATTARA

Olen, mutta ystävättärenne on kertonut minulle niin paljon, että tunnen olot jo jokseenkin.

ILTA

joka on tullut keittiöstä.

Missä sinä, äiti, näin viivyt?

ANNA

Hss, kultaseni. En tahtonut löytää sopivaa väriä. Tule nyt...

Aikovat makuusuojaan.

PORMESTARINNA

joka näkee nauhan Annan kädessä.

Etkö voisi sitoa nauhaa täällä, niin mekin saisimme olla seurassanne? Meillä ei ole paljon aikaa enää...

ANNA

No niin, lapseni, seiso siinä sitten. Sinä olet vähän kiihtynyt. Mikä sinun on?

ILTA

Kun minä odotin sinua niin.

HEIKKI

Me jo yritimme tulla levottomiksi.

ANNA

Ettei Ilta ehtisi tutkintoon ...?

PORMESTARINNA

Minä tässä juuri sanoin, että niinhän maisteri on teille kuin perheen jäsen.

HEIKKI

Minä olen tietysti ollut hyvin kiitollinen, kun olen tavannut perheen, jossa olen voinut käydä.

PORMESTARINNA

Kyllähän te olisitte tavannut sellaisia perheitä useampiakin.

HEIKKI

Minä olen jo niin vieraantunut tältä paikkakunnalta.

ANNA

kiinnittäessään nauharuusuja Iitan pukuun
Mutta seisopa hiljaa nyt, lapseni.

ILTA

Kun sinä pistit minua.

PORMESTARINNA

Se tietää vain hyvää. Sinua kohtaa tuossa puvussa jokin suuri onni. Vaikka joutuisit kihloihin.

ILTA

Äiti, nämä vieraat tahtovat tietää mitä sinä pidät »Verenkarvaisesta puutarhasta».

PORMESTARINNA

Niin, minä olin aivan unohtaa...

TATTARA

Olisipa hauska kuulla ...

ANNA

Sitä on vaikea sanoa näin äkkiä.

PORMESTARINNA

Tekeekö Aronsilmä oikein?

ANNA

Minä, totta puhuen, en niin tarkkaan muista kirjaa, että...

TATTARA

Sitä kirjaa on ymmärretty väärin ...

PORMESTARINNA

Kuinka sellaisen kirjan voi unohtaa! No niin, sankaritar Aronsilmä on miehensä Karhunkämmenen poissaollessa ollut suhteissa useampaankin ritariin. Miehen palatessa tunnustaa hän rakastavansa ritari Rohkeamieltä ja jättää miehensä ja lapsensa ja seuraa ritaria. Tekeekö hän oikein?

ANNA

Tekee tietysti, kun ei enää rakasta miestänsä.

TATTARA

Minua ilahuttaa, että te, hyvä rouva, katselette asiaa näin terveesti. Minä olen hyvin ankara näissä asioissa: kun rakkaus loppuu, on suorastaan epäsiveellistä asua saman katon alla.

PORMESTARINNA

Mitä mieltä maisteri on?

HEIKKI

Minun täytyy pysytellä syrjässä keskustelusta. En tunne kirjaa enkä näitä asioita.

PORMESTARINNA

Rakkauden asioita — ettekö ensinkään?

ILTA

kiivaana

Aronsilmällä ei ollut oikeutta lähteä miehensä luota. Hänen miehensä oli kelpo mies ja piti hänestä. Ja heidän lapsensa...! Aronsilmällä ei ollut oikeutta lähteä Hän ei silloin ajatellut muuta kuin itseään.

ANNA

Älä kiihdy, lapsi, älä ...

PORMESTARINNA

Kas vain — pikku Ilta on muodostanut itselleen mieliteen ...

TATTARA

Mutta neiti. .. mikä teidän mielestänne — minä puhun teille nyt kuin täysikasvaneelle ihmiselle — sitten on pantava perustaksi yhdyselämälle...?

ILTA

Velvollisuudentunto.

ANNA

Mutta miksi sinä olet niin kiihdyksissä?

TATTARA

Niin voitte puhua te, joka ette ole elämässä mitään kokenut...

ILTA

Äiti, muistatko sinä voudin väet?

ANNA

Te näette pikku tyttäressäni kypsyneitä ajatuksia... Me olemme aina olleet kuin hyvät toverit, siksi hän on kypsynyt vähän ennen aikaansa.

ILTA

Enkö minä jo valmistu, äiti?

ANNA

Heti, heti. Oletko syönyt...? Anteeksi nyt tämä

kiire Talo on hajoamistilassa. Me muutamme täältä huomisaamuna.

TATTARA

On hyvin epäkohteliasta tulla näin ...

PORMESTARINNA

Minä tahdoin vain näyttää rakkaalle vieraallemme jonkin kodin kaupungissa ...

TATTARA

Minulle on tietysti hyvin hauskaa tutustua seutuihin ja ihmisiin — ennen kaikkea ihmisiin.

ANNA

Jos te tahdotte tutustua johonkin tyypillisesti paikkakunnalliseen, niin on kai minun kotini viimeinen. Me olemme tyttäreni kanssa asuneet täällä hänen koulu-aikansa, mutta kotimme on ... (*Hätkähtää.*)

PORMESTARINNA

Sarkoila. Minä olen kyllä kertonut rakkaalle vieraallemme. Ennen maailmassa tämä Anna aina hullutteli, että hän naikin talon. Muistatko, Anna?

ANNA

hermostuneena

Siellä on hyvin kaunista. Kyllä sitä taloa voi rakastaa. Ja mitä paikkaa tahansa, missä elää ja tekee työtä.

ILTA

Ohoh, äiti, ei mitään muuta kuin sitä yhtä vain! Niin minäkin tekisin: naisin talon ...

PORMESTARINNA

Sinun ei tarvitse naida taloa, onhan se sinulla! Eikä ottaa mitään kaupanpäällisiä!

ILTA

Ottaa mitä ...? Mitä täti sanoi?

ANNA

Mutta Ilta, lapseni, älä ole noin ärtyisä. Nythän sinä oletkin valmis.

Katselee häntä hellästi.

TATTARA

Allerliebst... Allerliebst!

ANNA

Minä en ehdi alkuun. Mutta tulen niin pian kuin vain voin...

ILTA

Tietääkö täti, että sellaista miestä kuin minun isäni ei ole toista! Hän on niin hyvä, niin reipas, niin . . .

PORMESTARINNA

Mutta kuka sitä on kieltänyt. Hän on aivan mainio mies.

ANNA

Lähde nyt, lapsi, ettet myöhästy. Voiko äiti olla levollinen?

TATTARA

Minä toivon, että saan nähdä neidin vielä. Tahtoisin selvittää teille Aronsilmän ja Karhunkämmenen välejä, tahtoisin, että te ymmärtäisitte, miksi Aronsilmän täytyi jättää miehensä . . .

ILTA

Minä olen ajatellut sitä asiaa ja keskustellut siitä tyttöjen kanssa — ei minun mielipiteeni muutu...

Niiaa, lähtee. Anna seuraa, syleillen häntä ovella.

TATTARA

Hän on mainio!

PORMESTARINNA

kuiskaamalla

Te ette vielä tunne äitiä ... Ja Sarkoila, se on vanha herraskartano, sellainen taittokattoinen rakennus ja suuri puutarha. Ja kummittelee. Sellaisen talon voi naida.

ANNA

karkottaen luotaan kuin pahaa unta
Mutta minähän en vielä ole syönyt... Sallittehan
että...

PORMESTARINNA

Totta kai... vai et sinä vielä ole syönyt. Me läh-
demme myöskin heti.

HEIKKI

Te pyysitte minutkin aamiaiselle ...

ANNA

Eikö Ilta tarjonnut teille?

HEIKKI

Me odotimme emäntää ...

ANNA

Mutta tehkää hyvin. Voi, voi... Eikö äitikään vielä
ole saanut ruokaa!

HEIKKI

Häntä ei ensinkään ole näkynyt.

Menee keittiöön.

ANNA

Äiti raukka, olisiko hän nyt saanut unta. Hän kun ei
voi nukkua öisin.

Menee vierashuoneeseen.

PORMESTARINNA

Ja tämän Annan kotitalo, Siuroniemi, on toinen ih-
meellinen talo. Vanha emäntä elää vielä, hän kuuluu
olevan täällä käymässä. Anna perii kaikki.

TATTARA

Tämä on erinomainen sattuma. Minä tarvitsisin juuri
tällä hetkellä tällaista taloa. Minulla on hyvä aihe.
Mutta sen pitäisi saada taustaa. Jos minä ehtisin käydä
Sarkoilassa. Huominen aamupäivähän on vapaa.

PORMESTARINNA

He lähtevät aamulla. Minä ehdotan.

TATTARA

Mutta voiko sitä?

PORMESTARINNA

Minä voin mitä tahdon! Niin, niin, tämä Anna oli tytönä hurja. Tanssi ja ratsasti ja oli miesten kanssa kilpajoissakin. Isä oli suuri hevostmies. Ja kosijoita kävi likeltä ja kaukaa. Minunkin mieheni... Minä kerron sen teille kirjailijana . . . Tuskin hän on häntä vieläkään unohtanut.

TATTARA

Minä näkisin mielelläni hänen miehensä!

PORMESTARINNA

Hän tulee tänne arpajaisiin.

TATTARA

He eivät ole onnellisia?

PORMESTARINNA

Eivät.

TATTARA

Ja te luulette, että se on tämän maisterin syy ...?

PORMESTARINNA

Siltä näyttää.

TATTARA

Hän pitää tyttärestä. Heillähän oli niin hellä kohtaous.

PORMESTARINNA

Minä näin sen ihmeekseni. Mutta olisiko koko kaupunki voinut erehtyä?

Anna ja vanha emäntä tulevat.

EMÄNTÄ

Päivää. Mitäs pormestarinnalle kuuluu?

PORMESTARINNA

Hauska nähdä emäntää. Siitä onkin aikoja. . . Tämä on meidän juhlapuhujamme, neiti Tattara.

TATTARA

päivää.

EMÄNTÄ

jumarantakoon.

PORMESTARINNA

ja emännän jalat ovat vain samanlaisina?

EMÄNTÄ

Niin, ei suinkaan ne parane. Mutta jos tohtorit tietäisivät jotakin lievikettä. Sentähdennän tämä tyttäreni tahtoi minut tänne. Mutta mitäs tohtorit — ihmisiä ne on nekin.

TATTARA

Mikäs emäntää vaivaa?

EMÄNTÄ

Se vanhojen tauti vain, se kleini eli reumatismi eli miksi ne sitä sanovat. Se on jo ollut minussa niin kauan. Siitä kun isäntä kuoli ja minä myin talon.

TATTARA

Se mahtaa olla kovin raskasta.

EMÄNTÄ

Ei minun sovi valittaa. Minä olen saanut maallista omaisuutta niin että voin olla sairaanakin . . .

PORMESTARINNA

Onhan se hyvä, kun voi sen niin ottaa.

EMÄNTÄ

Ihminen potkii tutkainta vastaan. Ei se auta. Sitten kun hän oppii tyytymään Jumalan tahtoon, tulee hänen helpompi olla.

TATTARA

Niin, niin.

ANNA

keittiöstä

Tulkaa nyt, äiti.

Emäntä kammertaa hitaasti keittiöön.

PORMESTARINNA

Kuule, Anna, neiti Tattara näkisi niin mielellään tuolaisen vanhan herraskartanon. Eikö hänen huomisaamuna sopisi lähteä Sarkoilaan teidän kanssanne ja sitten palata juhlaan?

ANNA

Huomenna...?

PORMESTARINNA

Mikä se tunnin matka nyt on.

ANNA

Puolentoista.

PORMESTARINNA

Etkö muista sitä matkaa, kun ajoimme sen viidessäkymmenessä minuutissa...

ANNA

Minä ajoin silloin hiukan hurjasti.

PORMESTARINNA

Nämä ajoivat edellä mieheni kanssa, minä ja isäntä tulimme perässä.

ANNA

Kaikkia sinä muistat. Siitähän on niin kauan

PORMESTARINNA

Kyllä minä sen matkan muistan ikäni.

TATTARA

Onko rouva Sarkoila niin tottunut ajaja?

ANNA

Siihen aikaan... Meillä oli silloin niin hyviä juokjoita.

PORMESTARINNA

Ne olivat Siuroniemen hevosia, sinun myötäjäishevosi... Muistaakos emäntä niitä hevosia?

EMÄNTÄ

keittiöstä

Muistan kyllä. Ne olivat niin samannäköiset, sellaiset hallavat.

PORMESTARINNA

Niin, hiekankarvaiset. Tavattoman kauniit. Eikö toinen niistä vikaantunut jollakin lailla? Ai, minä muistan ...

ANNA

tulee keittiöstä

Minä soisin mielelläni, että neiti saisi nähdä Sarkoilan. Siinä voisi kyllä kirjailijalle olla yhtä ja toista hauskaa...

PORMESTARINNA

Silloinhan se hevonen vikaantui, kun lähetettiin noustamaan sinulle pappia.

ANNA

Onpa sinulla muistia. Minä olen ne asiat aikoja siten unohtanut. Mehän paranimme, sekä minä että lapsi...

PORMESTARINNA

Se oli tämä sama Ilta... Se oli syntyessään niin heikko.

ANNA

Mutta lääkärit myöntävät jo, että hän huolellisella hoidolla voi tulla ihan voimakkaaksi. Pahin aikahan nyt on ohi. Koulu aika.

TATTARA

Sarkoilassa tietysti on hyvin terveellistä. Olisipa hauska nähdä se talo.

ANNA

Siellä on nyt vain kaikki sekaisin, kun olen ollut poissa. Entiedä... Olen vähän ajatellut... jos lähtisin saattam

PORMESTARINNA

Sittenhän neiti Tattara saisi ajaa itse isännän rinnalla.

TATTARA

Jollei se tuota vaikeuksia, niin olisin kovin kiitollinen... Ehkä myöhemmin päivällä saan tulla kuulemaan...?

PORMESTARINNA

Mutta mitähän ne muut rouvat sanovatkaan, **kun** olen ollut poissa koko aamupäivän! Hyvästi nyt Hyvästi, hyvästi ja kiitos vain..

TATTARA

Ja minä pistäydyn sitten ..

ANNA

Tervetuloa vain. (*Menee keittiöön.*)

PORMESTARINNA

Liput ovat tässä pöydällä. Maisteri tietää.

HEIKKI

Kyllä.

TATTARA

eteisen ovelle

Mutta kyllä te osasittekin pumpputa niin että minä oikein pelkäsin.

PORMESTARINNA

Kyllä minä häntä pumppuan. Ei hän minulle suutu. Minä tiedän mitä tiedän.

TATTARA

Tiedättekö vielä...?

PORMESTARINNA

Olen luvannut vaieta. Mutta jos hän minua suutut-taisi, avaisin suuni...

TATTARA

Tämäpä on intresanttia! (*Poistuvat.*)

ANNA

tulee syvään hengittäen huoneeseen

Mitä minä teen... mitä minä teen?

HEIKKI

hänen jälkeensä

Minä olen ollut kuin tulisilla kekäleillä. Miksette voinut sanoa heille, ettette ehdi... Luuletteko, että he ovat ystäviänne?

En. Mutta mitä minä teen .. .? Te kuulitte mitä Ilta sanoi

HEIKKI

Kuka tuo pormestarinna on ja mitä hän on tietävinnään ... ?

ANNA

Ah, vanhoja juttuja... Emme koskaan ole toisistamme pitäneet.

HEIKKI

Mitä hän sitten tulee tänne?

ANNA

Hän hakee jostakin syystä seuraani.

HEIKKI

Näyttäkää te hänelle, ettette tahdo hänen seuraansa.

ANNA

Kyllä hän sen tietää . . .

HEIKKI

Tämä on yiimeinen päivä ja minulla olisi niin paljon puhumista. Se teidän vihkonne — minkä ilon teittekään minulle. Se on niin ihanasti kirjoitettu ...

ANNA

Kuinka hauskaa, että siitä piditte. Minä niin kauan epäilin, antaisinko sen teille ensinkään.

HEIKKI

Kuinka saatoitte ...! Tiedättehän miten suuriarvoinen jokainen tieto teistä on minulle. Minä tahtoisin tuntea teidät niin perin juurin.

ANNA

Ei kannata ...

HEIKKI

Miksi te silloin ajoitte niin hurjasti...? Te ette tahdo sanoa.

ANNA

Miksen. Voittehan te sen kuullakin: pormestari istui vierelläni ja puheli yhtä ja toista. Hän kuvasi miltä tuntuu, kun on vastanainut ja huomaa, että vaimo on ihan vieras — ihan kuin joku kuka tahansa...

HEIKKI

Rakastiko hän teitä ... Ja te?

ANNA

Minä vain ymmärsin hänet.

HEIKKI

Oliko hän ollut teille paljonkin?

ANNA

Ei. Olimme tanssineet koulujuhliissa. Sitten kerran kirjoitti hän minulle Siuroniemelle ...

HEIKKI

Ja te?

ANNA

Minä vastasin, etten voi.

HEIKKI

Teillä oli paljon ihailijoita?

ANNA

Olinhan minä rikas.

HEIKKI

Ja te valitsitte rikkaan.

ANNA

Mitä me niistä vanhoista asioista. Sanokaa minulle mieluummin miten minä saan litan ymmärtämään...

HEIKKI

Minä olin niin onnellinen, kun luin vihkoanne. Minä omistin niin paljon, minä luulin niin tuntevani teidät ja saaneeni sielunne avaimen. Te olitte niin selvänä ja kirkkaana edessäni, mutta nyt te taas pakenitte niin kauas...

ANNA

Älkää halutko nähdä minua pohjaan sakka. Siellä on pimeää...

HEIKKI

Antakaa minun nähdä ... Minulla ei koskaan ole ollut ystävää — te olette ainoa, jonka kanssa olen saanut puhua.

ANNA

Mitä te tahtoisitte tietää ...?

HEIKKI

Kaikki... Kaikki...

ANNA

Rikkaus voi olla kirous ... Minä opin halveksimaan rakkautta, niinkuin kulkutautisairaalassa halveksitaan kuolemaa. Siinä ei ollut minulle mitään pyhää eikä kunnista. Se oli minulle kauppatavaraa.

HEIKKI

Ettekö koskaan ole rakastanut?

ANNA

Tytärtäni.

HEIKKI

Minä varmaan en myöskään koskaan tule rakastamaan. En ole koskaan tuntenut mitään sellaista.

ANNA

Ehditte vielä.

HEIKKI

En usko ... Ja mitä minä teen rakkaudella, jos saan pitää teitä ystävänäni, kertoa teille kaikki ja te kerrotte minulle ...

ANNA

Onhan se onnellista, jos vähän pidätte minusta Miksi te pidättekään? Ei se kannata ...

HEIKKI

Miksi? Siksi, että te olette ollut minulle niin hyvä niin hyvä ... Siksi, että te olette tuonut minut sairasvuoteen äärestä elämään ja terveyteen ...

ANNA

Minä ymmärrän miten raskasta teidän, nuoren ihmisen, on ollut viettää vuodet umpeensa sairaan tätinne luona.

HEIKKI

En minä sitä niin käsittänyt ennen kuin te näytitte minulle uuden elämän ... Ihanan elämän ...

ANNA

Mutta auttakaa minua nyt keksimään miten saan Iitan mukaan. Hän on niin järkähtämätön. Enkä minä uskalla tuottaa hänelle mielipahaa.

HEIKKI

Onhan hän nyt terve ...

ANNA

Ei hän ole. Te ette usko mitä taistelua minä olen käynyt hänen elämästään koko ajan. Minulla on alituinen pelko...

HEIKKI

Mutta onhan hän järkevä tyttö... Muuten, tiedättekö, olen ankarasti ruvennut ajattelemaan, jos lähaisin mukaan!

ANNA

Todellako? Ihanko totta? (Äidilleen keittiöön.) Voi, voi, voi äiti, kuinka hauskaa — maisteri Levänen lähtee mukaan.

Ei se ihan varmaa ole.

ANNA

Mikä pitelee?... Ei mikään saa pidellä. Olenhan minä teille velkaa. Älkää nyt olko niin ylpeä.

HEIKKI

Te loukkaatte minua, jos siitä puhutte... Voinhan minä järjestää asiani, jos tahdon.

ANNA

Voi, tahtokaa nyt... Te voisitte olla meille niin suureksi avuksi, te opastaisitte meitä kaikin tavoin...

*Emäntä on lopettanut syöntinsä, siunannut ja kammer-
taa huoneseen.*

HEIKKI

On vähän kovaa jättä täti raukka yksin. Mutta olisi-han se tavattoman hauskaa minulle saada matkustaa teidän kanssanne. Me voisimme iltaisin olla yhdessä ja sunnuntaisin tehdä huviretkiä.

ANNA

Niin, niin, niin! Nyt minä paikalla puhun Iitalle.

EMÄNTÄ

Ja joko sitä huomenna pitäisi lähdeettämän?

ANNA

Jo ... Mitä siitä siirtää.

HEIKKI

sähköyvän iloisena

Pitää ehkä sähköiteitse tilata paikat, tähän aikaan matkustaa paljon väkeä.

ANNA

Niin, tietysti. Teettehän te sen. Meille — ja itsellenne,

HEIKKI

Mutta passi?

ANNA

Se on jo minulla. Tässä.

HEIKKI

Minä riennän sitten. Näkemiin asti. (*Lähtee.*)

ANNA

Näkemiin.

Hetkisen äänettömyys. Emäntä asettuu keinutuoliin.

EMÄNTÄ

Etkö sinä käy kotona ennen lähtöäsi?

ANNA

Mitä minä siellä kävisin. Mimmi voi panna kokoon tavarani.

EMÄNTÄ

Isäntä ei sitten vielä tiedä mitään?

ANNA

Ehtiihän hän sen kuulla, jahka nyt tulee. Jahka nyt Iltakin tietää.

EMÄNTÄ

Ja tämän kesäkö sinä olet poissa?

ANNA

Ehkä kauemminkin.

EMÄNTÄ

Sinä olet nyt ollut naimisissa kuusitoista vuotta. Ei pitäisi ryhtyä sellaisiin kuin sinä aiot.

ANNA

Älkää puhuko. Ettekö te ole nähnyt miten heikoksi minä olen käynyt.

EMÄNTÄ

Samahan se on ollut kaikkina näinä kuutenatoista vuotena. Mitenkäs se nyt olisi vaikeampaa kuin ennenkään?

ANNA

Onhan siinä suuri ero. Olenhan talvet voinut olla litan kanssa täällä. Kesällä olen oleskellut puutarhassa ja Takamaassa ja... Mutta olla nyt aina, aina hänen kanssaan, kuunnella hänen moitteitaan ja... esityksiään.

EMÄNTÄ

Täytyyhän hänen ajatella taloa. Mihin Sarkoila keran joutuu? Käy niinkuin Siuroniemen. Ei sitä ilokseen katsele, kuinka kaikki ränstyy...

ANNA

Ilta menee naimisiin...

EMÄNTÄ

Kuka sitä tietää annetaanko litalle edes elonpäiviä.

ANNA

Kuinka te voitte tuolla tavalla!

EMÄNTÄ

Lääkärit ovat aikoja sitten tuominneet hänet kuolemaan.

ANNA

Hän elää vasten kaikkia heidän tuomioitaan. Ja hänen täytyy elää. Minä pidän hänet rakkaudellani elossa, maksoi mitä maksoi...

EMÄNTÄ

Mutta jos silti...

ANNA

Kuinka pahaa te teette minulle, äiti! Minkätähden te kiusaatte minua?

EMÄNTÄ

Minun mieleeni tulee vain, että Jumala aina käy kiinni meidän arimpaan kohtaamme, kun hän tahtoo meitä kasvattaa.

ANNA

Mutta mitä minussa nyt vielä on kasvattamista? Enkö minä ole muuttunut — kuka minua tuntisi entiseksi Siuroniemen tyttäreksi? Minä tanssin, minä ajoin hevosta kuin humalainen poika... minä nauroin kun sain kiusata kaikkia niitä, jotka kosivat rahojani — enkö minä ole talttunut ja taittunut! Minä en kotona kajonnut mihinkään työhön, hoitelin vain kukkia ja virkkasin pitsiä ja istuin kuin lasikaapissa — minä olen Sarkoilassa tehnyt työtä ja täällä olen elänyt Iitan kanssa ilman palvelijaa. Minä seison sävyisänä Jumalan edessä — mitä hän voikaan minulta vielä vaatia?

EMÄNTÄ

Hän vaatii, että otamme ristin hartioillemme ja kannamme sitä. Niin kauan kuin me niskoittelemme, on meillä ainainen pelko ja levottomuus.

ANNA

Kuinka te saarnaatte. Eihän ihminen ole mikään orja, eihän hän voi suudella ruoskaansa . . .

EMÄNTÄ

Sinä olet vielä kaukana siitä mielentilasta, jota Jumala meiltä vaatii.

ANNA

Minä en voi sille mitään, että sellainen nöyryys inhottaa minua. Ennen minä olin niin vapaa ja vallaton. Nyt minä alituisesti pelkään. Ainoani puolesta.

EMÄNTÄ

Etkö sinä ainoasi puolesta voisi taipua pitämään koossa kotia? Se hajoaa jos sinä sen heität.

ANNA

Mutta tiedättehän mitä hän minulta vaatii!

EMÄNTÄ

Minulta on kuollut yhdeksän lasta. Sinä olet viimei-
Sentähden minä nyt tahtoisin taivuttaa sinun tah-
toasi ettei Jumalan tarvitsisi käyttää niin kovia keinoja.
Koettaisit vielä. Kun isäntä tulee, niin mene ystävällä
sesti vastaan. Lähde kotiin ja ole miehellesi alamainen.,

ANNA

Onko Jumala sitten tyydytetty? Antaako hän sitten
lapsen elää?

EMÄNTÄ

Voi, voi, kuinka sinä kysyt! Tiedänpö minä sen?
Mutta sittenhän olet tehnyt mitä olet voinut. Kyllä
ihminen voi paljon. Minä olin nähnyt meidän isännän,
kaksi kertaa, kun meidät pantiin kuulutukseen. Puhe-
miehen kautta kaikki toimitettiin. Olin seitsemäntoista»
vuoden vanha. Ensimmäisenä kuulutuspäivänä oli käs-
ketty vieraita ja isäntä tuli ennen. Me jäimme kahden,
kesken, kun äiti meni toimittamaan kahvia. Minua hä-
vetti niin, että läksin äidin perässä.

ANNA

Kun se oli niin vieras mies!

EMÄNTÄ

Ja muistatko sinä, silloin kun sinun lapsesi syntyi

ANNA

Muistan, muistan ... älkää, älkää ...

EMÄNTÄ

Sinä häpesit sinäkin ja ...

ANNA

Älkää kajotko siihen, äiti. Minä en saata sitä muistaa.

EMÄNTÄ

Älä riuhalo, lapsi. Minäkin opin rakastamaan mies-
tani. Hän oli minulle hyvä ja minä kuuntelin häntä
kaikessa. Sinun miehesi on kunnon mies, sinä olet itse

hänet valinnut. Älä unohda, ettei *hän* tullut sinua pyytämään, vaan *sinä* pyysit häntä.

ANNA

Minä tiedän, minä tiedän. Minä en jaksa nyt, äiti. Kuinka täällä on kuuma. Varmaan tulee ukkonen. Mitähän se tietääkään näin aikaiseen?

EMÄNTÄ

Ei se enää ole aikaista.

Ulkoa kuuluu ajoa, rattaat kääntyvät sisään portista.

ANNA

Nyt ne tulevat kotoa... Sarkoilasta! (*Karkaa ulos. Ääniä pihamaalta. Hetken perästä Mimmi ja Anna sisään keittiöön.*) Voi kuinka ne ovat komeat! Enhän minä ole niitä tällaisina nähnytkaan, eikö niitä ensinkään ole ajettu?

MIMMI

yhä keittiössä

Eihän niitä — emännän hevosia. Ne olivat niin villit, kun piti lähdeettämän pihasta, etteivät tahtoneet päästää rattaille.

ANNA

Voi ihme, onko reikäleipä lopussa! Mutta sokeria... sokeria! (*Kuuluu kuinka hän laatikosta kopeloi sokeria, puhuttelee hevosia avonaisesta ikkunasta.*) Soh... soh ... soh ... te minun rakkaat ystäväni...

MIMMI

riisuttuaan keittiössä huivinsa ja päällystakkinsa tulee sisään, emäntä ojentaa hänelle keinutuolista kätensä.

Päivää. Terveisiä Sarkoilasta.

EMÄNTÄ

Jumal'antakoon ja kiitoksia vain. Vai tultiin sitä nyt. Mihinkäs isäntä jäi?

MIMMI

Meni tutkintoon, kun näki, että kello jo oli niin pal-

Me myöhästyttiin vähän kotona, kun isäntä makseli palkkoja hantverkkereille, että pääsivät pois. (Kuis-kaa) Näes' kun meillä on pantu kaikki huoneet uuteen uskoon, uudet tapetit joka paikkaan, siksi kun emäntä ja Iita palaavat. Siitä on määrä olla puhumatta, että emäntä vasta sitten näke ...

EMÄNTÄ

Onko siellä Sarkoilassa nyt niin reirattu! Voi nyt kuitenkin...

MIMMI

Emännän kamariin pantiin sellaiset tapetit, jotka maksoivat kolmatta markkaa rulla...

EMÄNTÄ

Mitä se isäntä nyt ajattelee... Jollei Anna sitten näistä pitäisikään. Sille pitää olla ihan sellaista, jommoista se tahtoo.

MIMMI

Isäntä käytti oikein museon maisterin meillä, että hän sanoi mimmoiset ne olla pitää.

EMÄNTÄ

Siunatkoon sitä isäntää!

MIMMI

Iitan sohvaan pantiin uusi päällinen. Ja sitten isäntä ostaa emännälle ja Iitalle kesäkankaita. Kyseli minulta tarkkaan mitä kaikkea emäntä voisi tarvita.

EMÄNTÄ

Kun se nyt antaisi niiden olla ostamatta.

ANNA

lähestyy pihamaalta

Juottakaa ne nyt ja pankaa sitten kauroja eteen. (Tu-lee sisään.) Voi, voi... Kyllä ne ovat ihanat! Ja tun-

sivat minut... ihan heti! No, Mimmi kulta, onko kaikki hyvin?

MIMMI

*joka kääröstä on ottanut esiliinansa ja panee sitä
vyölleen.*

Onhan se niinkuin emännättömässä talossa voi olla

EMÄNTÄ

Kuinkahan tästä nyt valmistutaan huomisillaksi?

MIMMI

Otetaan yö lisäksi, jollei päivä riitä. (Menee keittiöön.)

ANNA

Voi, voi, kyllä minä niistä pidän!

EMÄNTÄ

Olet ihan karvoissa.

ANNA

Miksen minä pääse irti? Mikä minua täällä pitelee?

EMÄNTÄ

Talo.

ANNA

Olenko minä hullu, hullu, hullu!

MIMMI

*tuo kimpun vasta-auenneita koivunlehviä, ojentaa
Annalle.*

Pistin mukaan mäestä, kun emäntä niistä niin pitää.

ANNA

upottaa kasvonsa lehtiin.

Oi voi!

EMÄNTÄ

Ala, Mimmi, sitten vain ottaa alas uutimia ja panna pois tavaroita. Tai jos ensin keittäisit kahvia, niin on isännälle valmiina.

alkaa touhuten kulkea keittiön ja salin välillä.

Isäntä kutsutti jo maanantaiksi puutarhanlaittajat. Ja
sinne vedetty jos mitä lajia maata. Emäntää vain
odotetaan...

Anna on painanut päänsä lehviin, nyyhkyttää ääneensä.

Esirippu.

TOINEN NÄYTÖS.

Sama huone kuin ensimmäisessä näytöksessä. Uutimet poissa, huonekaluja muuttokunnossa. Lehvät maljakossa, kahvivehkeet pöydällä. Emäntä istuu keinutuolissa peukalojaan pyöritellen. Anna ja Minimi järjestelevät tavaroita. Suuri, uusi matka-arkku permannolla.

MIMMI

... Ei isäntä ottanut kuuleviin korviinkaan. »Se on meidän emännän haka eikä siihen kosketa.» Ja niine hyvineen saivat tukkiherrat mennä.

EMÄNTÄ

Taitavat jo olla lahoja sisältä ne hongat.

ANNA

Joissa ei ole yhtään kuivaa oksaa!

MIMMI

Vaikka kepilläkin lyö, niin ovat niin tiiviit että ikinäs. Ei niitä senpuolesta tarvitse myydä.

ANNA

Tottahan marjapensaiden juuret tulivat hoidettua?

MIMMI

Kyllä ne koettivat. Vouti kovin ihmetteli, kun ei emäntää kuulunut käymään niinkuin ennen. Minä sitten kahvitin miehet. Kaikki ne sitä päivittelivät, että miksei emäntä tule katsomaan puistoaan.

ANNA

Minulla oli kai täällä silloin jotakin hommaa, etten voinut päästä. Kuinka karjakko nyt on ollut?

MIMMI

Sekös odottaa emäntää kotiin. Ei se ole maistanut »Ei viedä lehmiä Takamaahan ennenkuin emäntä on nähnyt karjan», se sanoi. Ja sitä on pesty ja suittu

ANNA

Niinkuin en minä olisi päässyt Takamaahan!

EMÄNTÄ

Ei nyt vielä ole ruhoakaan.

MIMMI

Olisi sitä ollut nuorelle karjalle. Sehän on niin väkevää näin keväällä. Pyhäkoulua lapset kanssa kovasti kysyvät. »Koska emäntä tulee» ja »koskas Ilta tulee?» »Ja tuokos ne niitä uusia laulukirjoja?» Niin ne kysyvät, että niistä on ihan pääsemättömissä. Ne olisivat tahtoneet kokoontua jo .ensi pyhänä, mutta minä sain, ettei vielä ennen kuin emäntä antaa sanan.

Ilta ja Lempi törmäävät sisään.

ILTA

Äiti, kun et sinä tullutkaan! Voi, voi kuinka vahinko. Se oli niin juhlallista.

LEMPI

Johtajatar itse piti meille puheen.

ILTA

Me itkimme kaikki.

LEMPI

Ilta on paras matematiikassa. Hän sai...

ILTA

Arvaapas, äiti, mitä minä sain. Et saa sanoa, Lempi. Kymmenen! Niin, uskotkos sitä. Tule nyt katsomaan. Mutta Mimmi, päivää, Mimmi kulta.

MIMMI

Terveisiä Sarkoilasta.

Kiitoksia. No voi, voi, kun taas näkee sen Mimmin!

MIMMI

Kun ei Iltakaan yhtään ole käynyt kotona.

ILTA

Kyllähän minä olisin tullut, mutta äiti on ollut niin varovainen, etten rasittuisi. Eihän karja vielä ole lähetetty Takamaahan?

MIMMI

Ei. Lähetetään vasta kun emännät ovat sen nähneet.

ILTA

Ja mitäs siellä nyt on tehty?

MIMMI

Perunoita päästiin panemasta... Mutta Iltapas on laihtunut.

ILTA

Kyllä minä taas lihonkin, kun saan kaiken kaipunkilaisuuden päältäni.

LEMPI

Sinä olet paljon kauniimpi näin.

ANNA

sulkee Iitan syliinsä.

Jumalan kiitos, että se nyt on ohi.

ILTA

Mitä äiti siitä sanoo?

ANNA

Kyllä äiti on iloissaan.

LEMPI

Laulussa me saimme molemmat kymmenen.

ILTA

Mutta kielissä minä olen mahdoton. Saksassa tuli t kuutonen että helähti. Ei minuun ole edes sekään tai? tunut, että äiti on lukenut saksaa.

EMÄNTÄ

Mitä siinä on uskonnossa?

ILTA

Ai mummo, mummolle pitää näyttää! Kahdeksan se nyt niin huonoa ole.

MIMMI

Jokos isäntä näki todistuksen?

ILTA

Totta kai! Se oli niin kauhean hauskaa, kun minä äkäsän isän ovella.

LEMPI

Kun tämä Ilta ihan karkasi käsivarteeni ja oli huudahtamaisillaan.

EMÄNTÄ

Minne isäntä jäi?

ILTA

Meni kauppoihin. Ja tiedättekö, kun ne isän kesävaatteet ovat niin rumat, niin rumat. En minä yhtään muistanut, että ne ovat sellaiset. Ja kaulaliina — minä sain hänelle suoraa päätä, että hänen pitää ostaa toinen.

ANNA

nauraa omituisesti

Olisit varmuuden vuoksi mennyt itse mukaan...

ILTA

Kuinka niin?

ANNA

Että olisit saanut mieleisesi...

ILTA

Minä läksin lennossa näyttämään todistustani sinulle ja mummolle.

ANNA

Oikein, lapseni, oikein ...

EMÄNTÄ

Toki isäntä ne sellaiset osaa ostaa. Mitä kaikista turhista,

LEMPI

Ei se ole ensinkään helppoa. Meidän äiti ostaa kaikki isän vaatteet ja kravatit.

ILTA

Ja kerran kun minä olin teillä, näin kuinka sinun äitisi sitoi kravatin isäsi kaulaan.

LEMPI

Niinhän äiti aina on tehnyt. He ovat niin rakkaat keskenään. (*Nauravat, menevät syrjään ja kuiskailevat.*)

EMÄNTÄ

Kuuletko nyt kuinka isäntä on hyvä sinulle. Kyllä sinä vain saat kiittää Jumalaa sellaisesta miehestä.

ANNA

Älkää puhuko, äiti. Minulle olisi paljon helpompi, jos hän olisi minulle paha, minua inhottaa hänen huolenpionsa, minua iljettää hänen hyvyytensä. Minä en käsitä, miten voin hänet tavata.

ILTA

Äiti, mummo ... tiedättekö ... sanonko minä?

LEMPI

Et saa, sehän on salaisuus! Jos Tirri saa tietää, että minä olen kertonut, niin hän nylkee minut.. .

ILTA

Kuinka hän saisi sen tietää... Oletko hullu vallan! Ei suinkaan mummo juokse sitä kertomaan eikä äiti liioin...

LEMPI

No ei, mutta ...

ILTA

Me saamme yöllä serenadin. Ajattele, äiti. Minä ja Lempi! Mutta hyvät ihmiset, kuinka te tänään olette surullisia. Olihan minun todistukseni hyvä... tai parempi kuin se on ollut... ettekä kuitenkaan ...

ANNA

Minä iloitsen niin, lapsi. Mutta huomista matkaa varten on paljon tekemistä.

ILTA

Ethän sinä mitään tee — kävelet vain ja seisoskelet

ANNA

hätääntyen

Teenhän minä sentään. En minä työttä ole, minä ajattelen ...

ILTA

Pahastuitko, äiti, minulle! Tiedäthän sinä kuinka sinusta pidän.

ANNA

Pidätkö oikein paljon? Voitko äidin tähden luopuakin jostakin ...?

ILTA

Älä nyt ole lapsellinen ... eihän tässä ole mistään ras-
kaista uhreista kysymys ..

ANNA

Etkö tahtois, että minä saisin serenadin? Siitäkö?

LEMPI

Minä saan kanssa. Monet tytöt meidän luokalta saavat. Tirri... minun serkkuni Tauno Tenhola pitää litalle.

ANNA

Sehän on kovin ystävällistä. Ja niin kaunista herätä lauluun.

EMÄNTÄ

Onko hän Tenholan poikia?

LEMPI

On. EMÄNTÄ
Onko se se, joka lukee papiksi?

LEMPI

On. Hyvä poika se on.

EMÄNTÄ

Sehän on mukavaa, että lukee papiksi.

ILTA

Mutta minä en hänestä pidä. Minä en huoli kenestäkään. Minä menen Sarkoilaan.

ANNA

Älä ole tyhmä, kultaseni. Kuka sen on sanonut, että sinun täytyisi pitää Tauno Tenholasta?

ILTA

Pojat pitävät aina serenadin tytöille joista pitävät.

LEMPI

Kysy nyt, Ilta, sitä asiaa.

ILTA

En minä nyt.

LEMPI

Mutta Ilta... Täti, Iitan piti pyytää tädiltä jotakin.

ILTA

Et saa puhua ...

ANNA

Mitä, lapseni?

ILTA

Jollet sinä suostu.

ANNA

Jos se vain on mahdollista.

ILTA

Ei se ole ensinkään vaikeaa. Emme vaadi mitään ihmeellisiä ruokia eikä valmistuksia. Voimme tanssia vaikka uudessa ladossa. Niin, sitä minä tarkoitan, että meidän luokka tekisi huviretken meille kotiin nyt ke-säilä.

LEMPI

Ja illalla tanssittaisiin. Aijai kuinka se olisi hauskaa.

ILTA

Niin, ja lato koristettaisiin koivuilla! Lempi tulisi aikaisemmin auttamaan ja Heikki on luvannut tulla Ethän sinä kiellä! Äiti — sinä et koskaan ole kieltänyt kun minä oikein olen pyytänyt — miksi sinä nyt kiellät?

ANNA

Enhän minä ole sanonut mitään. Katso — ei voi päättää mitään vielä. Me puhumme asiasta illalla. Rakas lapsi... voi tulla yhtä tai toista. Mutta miksi sinä noin tuijotat. Ilta, mikä sinulle tuli? Rakas lapsi, saat-han sinä pyytää toverisi, äiti suostuu... Ilta!

LEMPI

Hän pyörtyy, hän pyörtyy ...

ANNA

Tuokaa vettä, tuokaa kylmä kääre otsalle... Voi äidin ainoa lapsi, äidin kulta, oletko sinä noin heikko... Eihän äiti mitään tarkoittanut. Kas noin, onko jo pa-rempi? Onhan!

LEMPI

Kuule, täti antaa meidän tulla Sarkoilaan ja minä tu-len aikaisemmin ja me leivomme yhdessä ja panemme maisteri Leväsen kanssa koivut latoon... Ja kirjavia lyhtyjä...

ANNA

Niin, niin teemme. Onko jo hyvä — sano äidille!

LEMPI

Kyllä se menee ohi. Näin se oli silloin koulussakin.

ANNA

Koulussa? Mitä siellä oli?

LEMPI

Ai...- niin...

ANNA

Mitä koulussa tapahtui?

LEMPI

Ilta pyörtyi niinkuin nytkin.

ANNA

Ettekä te ole minulle sanoneet mitään. Koska se oli?

LEMPI

Tässä talvella ...

ANNA

Ettekä te ole sanoneet minulle mitään! Mitä silloin sitten oli tapahtunut? ... Sinun täytyy sanoa se minulle.

LEMPI

Ilta kielsi.

ANNA

Sinun täytyy sanoa se minulle.

LEMPI

Joku oli puhunut, ettei täti pidä isännästä ...

ANNA

Ettei täti pidä isännästä... Ilta, lapseni, kyllä äiti pitää... Kyllä äiti koettaa olla sinulle oikein hyvä. Tule nyt vain terveeksi ja rauhoitu kokonaan. Ja nyt me alamme panna kokoon tavaroita.

LEMPI

Noin äkkiä se parani silloin koulussakin ... Hyvästi nyt ja kiitoksia. Minä tulen sitten ottamaan sinut huviretkelle.

Lähtee.

ILTA

Äiti, oletko sinä minulle suora?

ANNA

Kyllä, kun sinä nyt tulet suureksi ja ymmärrät... Minä kerron sinulle kaikki: minä aioin lähteä sinun kanssasi ulkomaille. Mutta me jäämme kotiin, kun et sinä tahdo. Äiti luuli, että ulkomaanmatka tekisi sinullekin hyvää, mutta nyt äiti uskoo, että paranet kotona. Me lähdemme kotiin niin pian kuin suinkin. Siellä kukkii puutarha. Me otamme haltuumme karjan, me kaksi. Kuinka meille tulee hauskaa!

ILTA

Äiti... onko se ..

ANNA

Mitä, lapseni?

ILTA

Onko se totta mitä ne sanovat?

ANNA

Mikä, lapsi kultani?

ILTA

Ettet sinä pidä...?

ANNA

Ei se ole totta... Kuka sen sanoikaan? Kyllä äiti pitää, saat nähdä vain.

ILTA

Mutta minä en kestä sitä, jollet sinä nyt puhu totta.

ANNA

Kuinka en minä puhuisi... Saat nähdä vain...

MIMMI

tulee keittiöstä

En minä löydä niinimattoja, jotka ovat olleet peilien ympärillä.

ANNA

Täytyy kauppiaalta ostaa. Ne ovat jo hävinneet ne vanhat.

MIMMI

Ja sen minä sanon, ettei niistä makseta yhtään penniä. Ne se saa antaa ilman, kun sieltä ostetaan aina.

ANNA

Voudin täytyy sitten kääriä ne hyvin... litan sohvaa minun pitää ostaa uusi päällinen. Menemmekö yhdessä ostamaan, lapseni...?

MIMMI

Eihän se ensinkään ole niin huono, kyllä se vielä menettelee ...

Viittaa Annan mukaansa keittiöön.

ILTA

Mummo...

EMÄNTÄ

Mitä, lapseni?

ILTA

Pidittehän te vaarista?

EMÄNTÄ

Tottakai.

ILTA

Pitivätkö kaikki naineet ihmiset ennen toisistaan?

EMÄNTÄ

Kun se askel oli otettu, niin pidettiin.

Kuuluu askelia eteisestä.

ILTA

huutaa hätääntyneenä keittiöön:

Äiti, isä tulee.

Anna tulee huoneeseen ja menee tyttärensä katseen hypnotisoimana isäntää vastaan.

ISÄNTÄ

kantaen suuria kääröjä, joille etsii paikkaa.
Päivää. Terveisiä Sarkoilasta.

ANNA

Kiitoksia.

ILTA

Kylläpä te olitte kauan, isä. Ja mitä kaikkea te olettekaan ostanut!

ISÄNTÄ

kättelee vanhaa emäntää.
Päivää. Ja terveisiä.

EMÄNTÄ

Jumarantakoon. Kiitoksia vain.

ANNA

Iitan katseen alla
Mitä kuuluu?

ISÄNTÄ

Ei liiemmäisiä. Lämmintä. Taitaa tulla ukkonen.

EMÄNTÄ

Kyllä nyt on aikainen kevät.

ISÄNTÄ

Niin on, ettei minun muistinaikanani.

EMÄNTÄ

Olihan sinä vuonna kun teidän hääanne olivat, kanssa näin aikainen kevät. Kun te silloin ensimmäisenä kuulutussunnuntaina ajoitte kotiin kirkosta, oli jo niin vettä jäällä, että kaikki huusivat teille, että menette jäihin. Mutta tämä Annakos hyppäsi reen perästä kuskille ja otti ohjakset ja niin sitä mentiin, että vain lainehdi ja vettä tuli reki puolilleen.

ILTA

Te olisitte voineet hukkoa!

ANNA

Mutta mitä sinä nyt olet tuonut sellaiset määrät?

ISÄNTÄ

Vähän kesävarustuksia vain. Eiköhän ne viimekesäiset liene kuluneet. Ja Iltahan nyt on täysikasvaneiden kirjoissa.

ILTA

Mutta isä kulta, millaisen kaulaliinan ostitte!

ISÄNTÄ

Mikä tätä vaivaa? Puoli kolmatta markkaa panin menemään ja puotineiti lupasi parhaan antaa.

EMÄNTÄ

Koreahan se on.

ILTA

Katsoisit kummoisia Heikki käyttää. Aina sellaisia... että niitä tuskin näkee.

ISÄNTÄ

nauraa

Jollei näe, niin olisi ilman sitten. Mitä sellaisella tekee, jota ei näe. Kukas se Heikki onkaan?

ILTA

Ettekö te tiedä kuka Heikki on? Vaikka minä niin monta kertaa olen telefonissa puhunut?

ISÄNTÄ

En ole tullut panneeksi mieleen. Onkos se se kaupiaan puotipoika?

ILTA

Isä! Heikkihän on äidin opettaja... Oppinut herra, joka on matkustanut paljon. Maisteri Levänen.

ANNA

Sinä tiesit varsin hyvin, ketä Ilta tarkoitti... Minä ... minä tarkoitan vain, että kun näen isän kasvoista,

että hän tietää, niin hän voisi sen myöntää. Emmekö nyt katsoisi mitä isä on tuonut?

ISÄNTÄ

Mistä minä voin tietää, että Heikki on yks'sama kuin maisteri Levänen? Hänestä taas kyllä olen kuullut! — liiaksikin.

ANNA

Mitä hänestä sitten on voinut kuulua? Onko se niin kumma, jos minä tahdon vähän sivistyä, kun käyn sivistyneiden ihmisten vaatteissa.

ISÄNTÄ

Kyllä sinulla vain pitäisi olla sivistystä. Koulunkäynyhän sinä olet ja jo lapsena sinä leikit niiden teidän kesävieraiden lasten kanssa, ja niillähän sinä asuit silloinkin, kun kävit neulomakoulua Helsingissä. Ja ne hän ne vasta hienoja olivatkin. Oikein aatelisia...

EMÄNTÄ

Mukavia ihmisiä ne olivat.

ANNA

Ja ylpeitä. Sehän sanoi minulle suoraan se pikku neiti, että »mamma sanoo, että Annan olisi pitänyt saada herra».

Nauraa.

EMÄNTÄ

Mitä lapsen puheista.

ISÄNTÄ

Enhän minä niistä välittänytkään. Sanon vain, että kyllä Anna olisi kelvannut ilman saksantuntejakin.

ANNA

Ja siellä kotona on kaikki hyvin? Ja karjakkokin kuuluu olleen oikein ihmisiksi.

ISÄNTÄ

Minä sitä kovistin tässä tuonnoin. Ei se ole uskaltanut.

ILTA

Sehän lupasi äidille heittää juomiset.

ISÄNTÄ

ja niiden lupaukset! Pelko ne kurissa pitää!

ILTA

avaa kääröjä

ja tällainen joukko kankaita! Tule nyt, äiti, katso-
maan. Mihin nämä oikein ovat? Ai, minun sohvalleni...

ISÄNTÄ

Sopiihan niitä käyttää mihin vain. Hameiksikin minä
niitä...

ILTA

Mutta ovatko nämä hamekankaita?

ISÄNTÄ

Mitä ne sitten olisivat. Tottapahan se puotineiti tiesi
mitä antoi. Oikein uusmuotisia sen oli määrä antaa.
Enkä minä hintoja kysellyt.

EMÄNTÄ

Ovathan ne niin koreita.

ANNA

Ovathan ne. Samettia! ... Mihin sitä käytetään? Onko
se huonekalukangasta?

ISÄNTÄ

Se on puvuksi sinulle. Se kuuluu nykyään olevan
muodissa. Sitä oli ostettu pormestarinnallekin ... Eivät
näy olevan teille mieleen. Pannaan pois sitten... ja
annetaan vaikka piioille. Kyllä niille kelpaa.

EMÄNTÄ

Jo te nyt olette joutavia. Kangas kuin kangas. Ei sitä
ennen aikaan väreihin katsottu.

ISÄNTÄ

Se on sitä, kun on täällä kaiken talvea katseltu niitä hienoja kaulaliinoja.

ILTA

Isä, isä kulta, te ette tiedä kuinka Heikki on hyvä Jahka te hänet näette, niin te pidätte hänestä niin että

ANNA

Ei, nämä kankaat ovat oikein kauniita. Tästä minä teen jokapäiväisen. Ja tätä on niin paljon, että sinulle»kin tulee. Tästä minä saan paremman. Ja tästä tulee sinulle... En minä ymmärrä mikä minun äsken oli Minä katselin näitä tavaroita jotenkin .. . väärältä puolelta. Älkää olko niin ihmeissänne. Ettekö te tiedä, että asioita voidaan katsoa niin monelta eri puolelta.

ISÄNTÄ

Niin kyllä — monelta eri puolelta.

Kiusallinen vaitiolo.

EMÄNTÄ

Kuinkas sitten muuten on jaksettu?

ISÄNTÄ

Kiitoksia vain kysymästä: onhan tuossa menty. Emännän jalat taitavat aina vain olla huonot.

EMÄNTÄ

Niinhän ne ovat. Eikä niihin tohtorit mitään tiedä. Mutta mikäs minun on, kun on Jumala siunannut tuota maallista omaisuutta, niin että elän näin työttäkin. Istuskelen vain ja odotan hetkeä, milloin kutsutaan koitiin.

ANNA

Ja omenapuut kukkivat?

ISÄNTÄ

Niinhän ne kukkivat.

ANNA

Ja lehmät viedään sitten maanantaina?

ISÄNTÄ

Taitavat viedä.

Ilta tulee äkkiä Annan luo, kiertää kätensä hänen kaulaansa ja purskahtaa itkuun.

ANNA

Mitä nyt, lapsi? Sinähän näet miten kaikki käy hyvin... Sinä et saa kiihtyä, et saa kiihtyä, et saa itkeä. Huviretkikin on illalla. Sinun täytyy panna levolle, että jaksat sinne. (*Isännälle.*) Onko sinulla täällä paljonkin asioita? Emmekö voi lähteä heti aamulla?

ISÄNTÄ

Eihän minulla ole muuta sen kuin pistäydyn pankkiin, ja pitihän minun illalla tavata niitä isäntiä. Ja sitten kai olisi ostettava ruuan puolta, kun tulee se retkikunta katsomaan koneita turvepehkusuolla.

ANNA

Tämä ei sitten ole sama kuin viime vuonna?

ISÄNTÄ

Ei. Niille pitäisi kai tarjota päivällistä. En minä niitä kokkien asioita ymmärrä, mutta ajattelin, että eiköhän pitäne ostaa siikaa ja lohta ja ehkä muutakin.

ANNA

Ostetaan.

ISÄNTÄ

Tässä olisi sitten alkuun.

Panee pöydälle 100 mk setelin.

EMÄNTÄ

Ohoh ... olipa siinä rahaa.

ANNA

Mitäs sinä — onhan minulla täällä.

ISÄNTÄ

Niin, omia rahojasi. Eiväthän ne minun **rahani** kelvanneet.

ANNA

Mitäpä kelpaamisista. Ykskaikki olivatpa sinun **ta*** minun. Yhteistähän se on.

ILTA

pyyhkii kasvonsa, kirkastuu, karkaa äitinsä kaulaan

Nyt minä lähden kävelemään. Tytöt lupasivat lähtea tähän aikaan ...

ANNA

Niin, lähde sinä ... Mutta mitä te luulette minun la_u. sunnastani tulevan! Ja se vieras neitikin on täällä.

ILTA

Vähät hänestä, minäpä en ensinkään välitä **hänestä** Sellaisten puutarhojen tekijä! Isä, ettehan te enää **siitä** äskeisestä ...!

ISÄNTÄ

Mitäs minä ...

ILTA

Mummo, tuonko minä Lempin tänne, että laulamme ...

EMÄNTÄ

Älä sinä huoli. Minä lähden tästä lepuuttamaan jäseniäni, kun ei ne siedä istumistakaan kauan.

ILTA

No niin, mummo, me tulemme sitten kesällä Siuroniemelle ja laulamme teille päiväkaudet...

Ottaa hattunsa, lähtee hyräillen. Emäntä menee huoneeseensa.

ANNA

Ehkä minäkin sitten lähden lukemaan runoani **ja sinä** menet pankkiin, vai kuinka?

ISÄNTÄ

Kukas ne sitten ostaa ne ruokatavarat?

ANNA

Jaa niin, kyllähän minä. Montakos niitä vieraita tulee?

ISÄNTÄ

Voi niitä tulla kolmeenkymmeneen. Ehkä otettaisiin kokki, ettei sinulle tule niin paljon... Pidetään niitä nyt pulskasti...

ANNA

Kyllähän me Mimmin kanssa tulemme aikaan ilman kokkiakin...

Äänettömyys.

ISÄNTÄ

Oletpa sinä täällä käynyt koreaksi!

ANNA

uostuen

Eipä sitä ihminen iän kanssa paljoa koreammaksi käy. Aina se on rumenemaan päin.

ISÄNTÄ

Viekää nyt sitten Iitan kanssa ne kankaat neulottaviksi, että teillä on mitä panette päällenne.

ANNA

Miksei. Vaikka olenhan minä jo tullut teettäneeksi yhtä, toista.

ISÄNTÄ

Saa sitä olla vähän enemmänkin.

ANNA

Siitä metsästäkö sitä rahaa nyt on tullut?

ISÄNTÄ

Maksoivat viikon alussa loput. Hyvä hinta siitä tuli, ei sitä voi valittaa. (*On lähdössä, mutta hautoo jotakin.*) Onkos teillä sitten yösijaa minulle täällä — vai menenkös kievariin?

ANNA

Eihän niitä näin viimeisenä yönä taida olla kehuuttavia yösijoja kenellekään. Mutta eiköhän niistä sovittane
Isäntä luo Annaan merkitsevän katseen.

ANNA

*seisoo pingoittuneen päättävänä eikä katso häneen. Mie-
hensä mentyä karkaa hän kuin paeten makuuhuonee-
seen. Siellä hän painaa pään käden varaan ja kuiskaa
kuin kuumeessa:*

Mikä minulle on tullut? Kuusitoista vuotta tätä on
kestänyt ja minä olen jaksanut. Miksi nyt näyttää aivan
mahdottomalta? *(Vaikeroi hetkisen.)* Ei, minun täytyy
minun täytyy!

*Astelee edestakaisin, koettaa lukea runoa. Pormesta-
rinna, neiti Tattara ja isäntä tulevat meluten sisään
Anna vetää verhoja eteen niin etteivät he näe häntä*

PORMESTARINNA

Mutta isäntä oli juuri ulos lähdössä.

ISÄNTÄ

Ei se mitään, ei se mitään. Vielä minä ehdin.

TATTARA

Rouva Sarkoila ei ole kotona?

ISÄNTÄ

Kyllä se vastikään oli tässä. Minä menen paikalla
häntä hakemaan.

PORMESTARINNA

katsellen ympärilleen

Ehkä hän on mennyt panemaan kokoon tavaroita.
Antaa hänen vain olla hommissaan. Isäntä voi aivan
yhtä hyvin sanoa meille mitä me haluamme tietää.

ISÄNTÄ

No, jos minä voin ...

PORMESTARINNA

Ei Anna ole mitään puhunut?

ISÄNTÄ

Ei ole. Hän on ollut niin muuttopuuhissaan.

PORMESTARINNA

Mutta herranen aika kuinka se isäntä on tullut nuoreksi siellä Sarkoilassa yksikseen!

ISÄNTÄ

Mitä se pormestarinna nyt. . . Minä vastikään sanoin Annalle samat sanat. Hän on nuortunut täällä yksinään.

PORMESTARINNA

nauraa

Te näytätte nuortuvan kun olette erossa! Leikki sijansa saa, hyvä isäntä. (*Viattomana.*) Anna on täällä ottanut tunteja. Hänellä on ollut hyvin hauska opettaja.

ISÄNTÄ

Olisihan hän tullut aikaan ilman niitä tuntejakin.

PORMESTARINNA

Niinkös isäntä ajattelee!

TATTARA

Taitaa isäntä siitä maisterista saada kelpo vävypojan.

ISÄNTÄ

nauraa

Iltahan on lapsi vielä. Ja kuka tietää jääkö eloonkaan. Kovin hän on heikontunut.

PORMESTARINNA

Mitä isäntä nyt sellaisia. Minusta hän on niin terveen näköinen. Vastasi minulle tänään niin topakasti, että pois tieltä. Mutta kyllä minä uskallan olla toista mieltä kuin meidän arvoisa kirjailijattaremme ja juhlapuhujamme: ei maisteri täällä käy Iitan tähden. . .

TATTARA

Mutta me unohdamme ihan asiamme ja isännän kiire...

PORMESTARINNA

Niin, kuulkaas isäntä, tämä neiti Tattara on, niinkuin isäntä tietää, kirjailija, Suomen suurin naiskirjailija ja nyt hän tarvitsisi kirjallisia töitensä varten jotakin vanhaa taloa niinkuin Sarkoila, jossa on taittokatto...

ISÄNTÄ

Kyllähän siellä on sellainen . . .

TATTARA

Niin, minä suunnittelen paraikaa teosta, johon tarvitsen taustaa.

ISÄNTÄ

Jaa taustaa... Mutta en minä tiedä onko siellä mitään taustaa — vai... Pitäisikö se tuotaman tänne?

TATTARA

Isäntä ei ymmärrä minua. Saan juuri tuosta vanhasta talosta taustan, kunhan vain näen sen.

ISÄNTÄ

Kyllähän sen saa nähdä.

PORMESTARINNA

Ja sitten isäntä kertoo tälle neidille vähän vanhoja asioita... Ehkä jotain omasta elämästäänkin. Kummoista oli teidän lapsuudessanne ja kuinka te elitte Sarkoilassa...

ISÄNTÄ

Niinhän me vain elimme niinkuin muissakin taloissa ...

PORMESTARINNA

Kummoista oli esimerkiksi teidän häissänne?

ISÄNTÄ

nauraa

Eikös pormestarinna itse ollut niissä häissä?

PORMESTARINNA

En. Kyllä minut kutsuttiin. Mutta enhän minä pääs-
---- Minä olin silloin köyhä tyttö ja elätin koko per-
hettä. En minä silloin...

TATTARA

Niin, kummoiset ne häät olivatkaan?

ISÄNTÄ

pulskat häät ne olivat niinkuin ennen aikaan pidet-
tiin. Viikko niitä juotiin.

TATTARA

Ja paljon oli väkeä.

ISÄNTÄ

Pariin sataan henkeen.

PORMESTARINNA

Ja morsian oli iloinen ja onnellinen?

ISÄNTÄ

Olihan se ja tanssasi kovasti. Minäkin tanssasin sii-
hen aikaan.

PORMESTARINNA

Mutta mistä mahtoi johtua, että emäntä sitten Sar-
koilassa niin äkkiä kuihtui? Kun kesällä tulin teillä käy-
mään, en tahtonut häntä tuntea. Silmät olivat kuopilla
ja hän oli niin vanhentunut, että hirvitti...

ISÄNTÄ

Kuka hänet tietää. Mutta parin vuoden perästä oli
hän taas niin pulska, että kelpasi katsella.

PORMESTARINNA

Niin oli, niin oli. Mutta juuri silloin teidän naimisiin
mentyä. Minä olen sitä aina miettinyt. Olisikohan Anna
pitänyt jostakin toisesta ...?

TATTARA

Mutta isännällähän oli kiire pankkiin. Jos minä pääsen isännän rattaille, niin ehkä isäntä sitten kertoo

PORMESTARINNA

Siihen aikaan huhuttiin siitä nuoresta ylioppilaasta kin, joka oli kesää Siuroniemellä.

ISÄNTÄ

Taisi se Annaa katsella, koska sen äiti sellaista kyytiä lähetti sen pois. Mutta ei Anna häntä. Annallahan oli kosijoita jos kuinka paljon.

PORMESTARINNA

Olihan niitä, kyllähän se kuultiin, mutta kuka ties jos hän kuitenkin olisi ollut syynä.

TATTARA

Mutta älkää nyt, hyvä pormestarinna, kiusatko isäntää.

PORMESTARINNA

Kiusaanko minä isäntää? Enhän! Enhän minä uteliaisuuttani kysy. Tämähän on tieteellistä tarkoitusta varten. Sitähän tarvitaan painettaviin teoksiin. Taustaa. Ymmärtäähän isäntä sen.

ISÄNTÄ

Kyllähän minä sen, ja miksenkäs minä kertoisi mitä minä tiedän.

TATTARA

Mutta ei minun omatuntoni salli tässä nyt vaivata. Jahka minä pääsen isännän rattaille, niin ehkä isäntä sitten kertoo ...

ANNA

astuu esiin

Niille rattaille ei enää mahdu, sillä niillä istun minä mieheni ja lapseni kanssa.

PORMESTARINNA

Anna! Sinä olet istunut kotona ja kuunnellut!

ANNA

Kai minä saan istua omassa kodissani missä tahdon ja kuunnella mitä tahdon ...

TATTARA

Tietysti, hyvä rouva... Me olemme todella olleet hyvin epähienoja ja tunkeilevia. Olen hyvin pahoillani. . . suokaa anteeksi...

ISÄNTÄ

Kirjaanhan tämä neiti tahtoo panna nämä asiat, eihän hän muuten ...

ANNA

Mutta minä en tahdo, että minun elämäni pannaan mihinkään kirjoihin. Se on *minun...* (*Pormestarinalle.*) Sinä olet sinä, Hulda, alituisesti vaaninut minun teitäni. Mitä minä sinuun kuulun? Minä en tahdo, että elämäni paljastetaan maailmalle. Minä olen sen kalliisti ostanut. Se on minun, minun, minun . . . (*Miehelle.*) Ja sinäkin . . . Sinä lyöttäydyt näiden vieraiden seuraan ja kerrot minusta ja ...

ISÄNTÄ

Enhän minä mitään, jollet sinä tahdo. Mutta eihän siinä meidän elämässämme ole mitään salaamista.

PORMESTARINNA

Tämäpä on kaunista! Minä tuon kuuluisan kirjailijan sinun kotiisi ja näin sinä kohtelet häntä. Kyllä minä tämän muistan ...

ANNA

Minä olen väsynyt, väsynyt kaikkeen!

TATTARA

Minä valitan todella, että olemme teitä häirinneet...

PORMESTARINNA

Hyvä, rakas neiti Tattara, älkäähän toki — tieteellistä tarkoitusta vartenhan te . . .

TATTARA

Kirjallista tarkoitusta varten ..

ANNA

Nimittäkää sitä miksi tahdotte, mutta päästäkää minut siitä.

ISÄNTÄ

Sinä et nyt ymmärrä, että tämä neiti kirjoittaa kirjoja. (*Anna menee makuusuojaan, isäntä seuraa.*)

PORMESTARINNA

Kuinka hän uskaltaa? Minulle! Onko hän unohtanut, että minä voin hänet tuhota ...

TATTARA

Ei, ei, ei, älkää tehkö sitä ...

PORMESTARINNA

Jaa, jos hän suututtaa minua. Ja kuinka hän kohtelee teitä! Kuinka minä voinkaan pyytää teiltä anteeksi.

TATTARA

Mutta päinvastoin. Tällainen kohtaaminen oli minulle erittäin intresantti. Erittäin.

PORMESTARINNA

Minua ilahduttaa, jos niin on. Mutta minulle se oli loukkaus, jota en anna anteeksi! Hyvästi, hyvät herrasväet.

ISÄNTÄ

tulee makuuhuoneesta

Joko nyt on sellainen kiire...

PORMESTARINNA

Ja sitä isäntä vielä kysyy.

TATTARA

Pyydän teitä sanomaan rouvalle, että olen hyvin pahoillani, että me ...

PORMESTARINNA

Ei kannata!

ISÄNTÄ

Kyllä se siitä taas rauhoittuu. (*Pormestarinna ja Tataria lähtevät. Anna tulee makuuhuoneesta.*) Mutta jo sinä olet! Hän on nyt pormestarin rouva eikä häntä käy suututtaminen niinkuin ennen, kun hän oli köyhä tyttö. Kunniahan se vain oli meille, että hän toi sen neidin ja jos se olisi kirjoittanut meistä kirjoihinsa.

ANNA

Meidän kurjasta elämästämme! Ah sinua. Ja sinun kanssasi minun pitäisi elää.

ISÄNTÄ

Niinä aikoina, joista minä kerroin, ei se vain ollut kurjaa. Niinä vuosina, jotka olet ollut täällä Iitan kanssa, se kyllä on voinut olla.

ANNA

Petätkö sinä itseäsi tieten tahtoen? Vai oletko sinä todella näin sokea?

ISÄNTÄ

Kysy vain keneltä tahansa, niin ei meidän silloisessa elämässämme ollut nuhtelemisen syytä.

ANNA

nauraa sairaasti

Tuo vieras ihminen lateli sinulle miten minä parissa kuukaudessa olin muuttunut niin, ettei minua voinut tuntea. Etkö sinä sitä nähnyt? Eivätkö ihmiset sitä sinulle sanoneet?

ISÄNTÄ

Tiedäthän sinä, että se oli lapsen syy. Parin vuoden perästä olit pulskempi kuin Siuroniemellä tyttönä olitkaan.

ANNA

Kun sinä kerrankin katselisit tätä asiaa pohjaan asti.

ISÄNTÄ

Sinä kyllä tiedät mitä minä olen sinulta pyytänyt ja aina pyydän.

ANNA

hätääntyneenä

Ilta pitää huolta siitä. Hän menee naimisiin.

ISÄNTÄ

Hän ei elä kauan.

ANNA

kipeästi

Ja sen sinä paaskaat vasten kasvojani. Sen sinä äsken sanoit vieraille. Etkö sinä ensinkään käsitä miten sinä satutat minuun.

ISÄNTÄ

Etkö sinä sitten tiedä kuinka surkea minulle aina on ollut sellainen pihamaa, jolla eivät lapset leiki!

ANNA

Voi hyvä Jumala, odota nyt että Ilta kasvaa suureksi.

ISÄNTÄ

Hänen kasvamistaan ei kukaan tiedä.

ANNA

Lääkärikin jo uskoo hänen täydelliseen paranemiseensa.

ISÄNTÄ

No niin — tätä asiaa et *sinä* tahdo katsoa pohjaan saakka. Ja nyt kai minun on lähdettävä pankkiin, ennenkuin se suljetaan.

Isäntä lähtee. Anna koppasee kirjan käteensä ja koettaa turhaan lukea.

ANNA

itseksensä

Mitenkä minä olen tällainen? (*Kiskaisee auki keittiön oven, puhuu sinne.*) Mimmi, kummoisia ne olivat kaikki ne minun yhdeksän siskoani, jotka kuolivat pieninä?

MIMMI

Mitäs emäntä nyt niistä muistelee!

ANNA

Olivatko ne hyviä, sävyisiä ja tottelevaisia? Minäkö yksin olin hurja ja hillitön?

MIMMI

Olihan ne iloisia niinkuin lapset ovat. Tai taisivathan ehkä olla vähän hiljaisempia kuin emäntä.

ANNA

Niillä on nyt kultakruunut ja valkeat vaatteet — minä varmaankaan en olisi saanut, vaikka olisin kuol-
lutkin.

MIMMI

Mitäs emäntä nyt sellaisia puhuu. Onko emäntä ollut kipeä tai onko ollut jotakin ikävää?

ANNA

Jos minä yrittäisin mennä vähän levolle. (*Sulkee keittiön oven.*)

EMÄNTÄ

oveltaan

Mitäs teillä oli isännän kanssa?

ANNA

Ai äiti, en minä ymmärrä kuinka minä jaksan.

EMÄNTÄ

Äskenhän kaikki näytti niin hyvältä. Mikäs teille nyt tuli?

ANNA

En minä ymmärrä miten nämä kuusitoista vuotta ovat kuluneet.

EMÄNTÄ

Etkö sinä tiedä miksi isäntä on nyt toisen näköinen sekä sinun että Iitan silmissä?

ANNA

En. Sitähän minä juuri itseltäni kysyn.

EMÄNTÄ

Te olette seurustelleet tuon Leväsen kanssa.

ANNA

Ja mitä se voi vaikuttaa?

EMÄNTÄ

Hän on hieno herra.

Emäntä vetäytyy pitkäkseen vuoteeseensa. Kuuluu vain hänen pitkä huokauksensa. Anna kiertää mietteissään huonetta.

Mutta seurustelinhan minä ennen niiden meidän kesäasukkaiden kanssa.

EMÄNTÄ

Sinä olit lapsi silloin. Sinä olit liian lapsi naimisiin mennessäsikin...

ANNA

Mitä te päästitte minut Siuroniemeltä!

EMÄNTÄ

Sinä tahdoit, etkö sitä muista. Sinulla oli silloin niin oma tahto, ettei sitä mikään taivuttanut. Sinä olit mielestäsi niin vanha silloin, vaikka olit kahdeksantoista.

ANNA

Mikä siinä onkin, että minä nyt monta kertaa olen mielestäni nuorempi?

EMÄNTÄ

Sinun elämäsi alkoi liian aikaiseen... Vedäpä se ovi kiinni, sieltä niin vetää. *(Anna menee emännän huoneeseen, vetää oven kiinni. Heikki ja Ilta tulevat.)*

ILTA

No, tule nyt vain sateensuojaan. Eihän sinulla ole edes sateenvarjoa.

HEIKKI

Mutta eipä hän ole kotona.

ILTA

Saat uskoa kun sanon, ettei siitä matkasta tule mitään. Äiti kertoi minulle koko teidän suunnitelmanne ja suostui jäämään kotiin. Passikin on tässä, minä voin repiä sen rikki minä hetkenä tahdon.

HEIKKI

Anna tänne ... Mitä tuo nyt on.

ILTA

Se on sitä, että minä olen tämän passin herra ja teen sille mitä tahdon.

HEIKKI

Puhutaan järkeä nyt. Me olimme äidin kanssa pari tuntia sitten selvillä kaikesta, minä olen tilannut liput ja ...

ILTA

Mutta minä en tahdo ulkomaille.

HEIKKI

Ilta kulta, mitä sinä mahdat luulla ulkomaiden olevan: tulinen pätsi ehkä, jossa ihmiset poltetaan elävältä. Etkö sinä todella tiedä miten kehittävää on päästä näkemään uusia oloja, uusia ihmisiä. Sadat ja tuhannet nuoret kadehtivat sinulta tällaista mahdollisuutta. Ole nyt edes hiukan järkevä.

ILTA

Pyydätkö sinä minua siksi, että saisit äidin mukaan?

HEIKKI

Kuinka niin?

ILTA

Välitätkö sinä yhtään minusta?

HEIKKI

Mutta pikku Ilta, mistä sinä johdut sellaisiin kysy-

myksiin. Totta kai minä sinusta pidän. Mutta mikset sinä antaisi äidin lähteä matkalle, jota hän koko talven, on suunnitellut?

ILTA

Minun tietämättäni.

HEIKKI

Eihän lapsille kaikkea puhuta. Nyt kun sinä olet tullut täysikasvaneeksi, sait heti tietää.

ILTA

Sarkoila ei voi olla ilman emäntää.

HEIKKI

Yhdestä kesästä on kysymys. Olettehan te olleet täällä paljon pitempiä aikoja ja Sarkoila on tullut toimeen.

ILTA

Voi sinua, et tiedä edes mikä ero on talven ja kesän välillä. Emme milloinkaan ole olleet kesää poissa. Miten kävisi puutarhan, miten karjan, miten heinänteon ... voi, voi sinua!

HEIKKI

Onhan isäntä kotona ja se mainio taloudenhoitajatar ja voudit ja karjakot — eivätkö ne nyt voi olla kahta valppaammat, jotta emäntä yhden kesän saa levätä? Vai onko isäntä pannut vastaan?

ILTA

Ei. Minä vain. Minä en tahdo. Ja äiti kuulee minua. Minä olen suuri herra äitiin nähden.

HEIKKI

Eikö »suuri herra» nyt vähän kuulisi minuakin! Ajattele kuinka yksin minä olen elänyt elämäni, en minä ole leikkinyt niinkuin muut lapset, ei minulla ole ollut isää eikä äitiä. Ulkomaillekin olen aina matkustanut yksin ...

ILTA

Mutta minä vien sinut meidän karjatarhaan. Te saatte

äidin kanssa istua portailla. Minä lypsän tyttöjen kanssa. Aurinko laskee ...

HEIKKI

ja minä istutan sinut laivan kannelle. Saat syöttää lokkeja. Ne seuraavat usein laivaa... Ne ovat niin suuria ja valkoisia ...

ILTA

Tahdotko sitten mieluummin heinäniitylle — sinnehän herrasväet aina menevät! No niin, on komea heinäpouta, takki pois vain ja työhön, herra maisteri...!

HEIKKI

Olenko minä koskaan pyytänyt sinulta mitään? Nyt minä pyydän.

ILTA

Mutta mahdottomuuksia.

HEIKKI

Anna nyt tänne tuo passi.

ILTA

Pahastutko minulle?

HEIKKI

En, jos tottelet.

ILTA

Välitätkö sinä edes vähän minusta?

HEIKKI

Oikein paljon, jos menet katsomaan onko äiti kotona, että saan puhua hänelle.

ILTA

Etkö sinä nyt jaksaa viettää pientä hetkeä minun kansani?

HEIKKI

Minun täytyy panna asiat kuntoon. Eihän minun pitänyt tänne tullakaan.

ILTA

Lähde sitten, jollet voi viihtyä.

HEIKKI

Kuinka hullunkurinen sinä olet tänään. Ei sinun puheistasi saa mitään tolkkua. Jahka äiti on esiintynyt toivon että hänellä on minulle vapaa hetki.

ILTA

Aina äiti ja äiti ja äiti!

HEIKKI

Hänestähän kaikki riippuu.

ILTA

Minusta kaikki riippuu! Hakisit vain minun suosiotani.

HEIKKI

Sinä olet tänään niin itsepintainen ja taipumaton, ettei sinua saa mihinkään. (Nauraa.)

ILTA

Anna nyt edes kätesi.

HEIKKI

No tuossa.

ILTA

Kun et sinä antanut sitä itsestäsi.

HEIKKI

Olisinhan minä antanut jos olisin tietänyt siitä olevan sinulle iloa.

ILTA

Eikö sinulle ensinkään?

HEIKKI

Totta kai.

ILTA

Kuinka sinä olet hyvä, kuinka sinusta pidän!
Heikki riistäytyy irti, lähtee. Ilta jää kuin huumaantuneena yksinään puhelemaan, puoleksi itkien. Hetken perästä tulee Anna.

ILTA

Oih, kuinka minä olen onnellinen... Kuinka sinä olet kaunis, Heikki, kuinka minä sinusta pidän. Ja sinäkin pidät hiukkasen minusta ...

ANNA

Kuka täällä -kävi?

ILTA

Eikö totta, äiti, hän on niin hyvä ja kaunis. Mitä ne kaikki muut ovat hänen rinnallaan. Minä pidän hänestä niin äärettömästi. Pidäthän sinäkin, äiti!

ANNA

kovasti

Mitä sinä teet, tyttö? Tiedätkö mitä sinä teet? Se on jotakin perin sopimatonta. Sinä olet jo suuri tyttö etkä saa puhua tuolla lailla. Minä kiellän sinua sitä tekevästä. Sinä et saa ajatella niin, et puhua niin.

ILTA

Äiti... mitä minä sitten olen tehnyt?

ANNA

Sen sinä tiedät tunnossasi. Älä koetakaan puolustautua. Minä olen nähnyt sinun sisääsi. Tästä täytyy tulla loppu!

ILTA

Äiti, sinä rakastat häntä! Sinä rakastat häntä.

ANNA

Mitä sinä puhut, tyttö?

ILTA

Sinä et pidä isästä... se on totta mitä ihmiset ovat sanoneet. Sinä pidät hänestä.

ANNA

Mitä sinä puhut, tyttö? Vaikene, vaikene, vaikene... (*Unohtaen Iitan läsnäolon.*) Kuinka se olisi mahdollista? Minä olen vanha ihminen, minä voisin olla hänen äitinsä.

... Mahdotonta, mahdotonta, mahdotonta! Koko talven hän on käynyt täällä ja minä olen ollut siitä niin iloinen. Tuossa on hän istunut, me olemme puhelleet kuin hyvät ystävät. Hän on niin viisas, niin hieno, hänelle voi puhua kaikki... Hän on niin nuori, hän voisi olla poikani. Tämä on rumaa, tämä on iljettävää. Tämä ei voi olla totta, tämä ei saa olla totta. Minä en tahdo, en tahdo en tahdo!

*Ilta istuu avuttomana, kyyristyneenä sohvankulmaan.
Anna kiertää epätoivoissaan permanttoa.*

Esirippu.

III NÄYTÖS.

Sama huone. Kaikki pakattuna laatikkoihin ja kirstuihin. Huonekalut seisovat kolkkoina siellä täällä, osittain niinimattojen peittäminä. Sohvalle tehty vuode. On ilta. Sataa. Mimmi ja Siuroniemen emäntä juovat kahvia. Leivät ovat maljakossa pöydällä, kahvipannu näkyvissä.

MIMMI

Paras olikin, että aikoinaan siirsivät juhlanga katon alle.

EMÄNTÄ

Niin kyllä. Mutta mahtaako niillä olla väkeäkään, kun näin sataa.

MIMMI

Näkyi sinne sentään menneen. Mikähän sen meidän Annan oikein on?

EMÄNTÄ

Kyllä se taas tasaantuu, jähka pääsee kotiin.

MIMMI

Näkisin minä sen maisterin, niin löisin siltä kintut poikki.

EMÄNTÄ

Ei niissä puheissa ole perää.

MIMMI

Kyllähän minä meidän Annan tiedän, mutta kuka ne sellaiset herrat takaa.

EMÄNTÄ

Ukkonen taitaa taas lähestyä.

MIMMI

Pitää panna kiinni pellit.

Ilta tulee makuuhuoneesta, asettuu ikkunan eteen

EMÄNTÄ

Älä nyt seiso siinä, kun noin iskee valkeata.

ILTA

Mitä minä siitä. Kun ukkonen minut tappaisikin.

EMÄNTÄ

Kuka sillä lailla puhuu.

ILTA

Kuinka Sarkoilan päällä salamoit. Nyt minun omenan-kukkani menevät.

MIMMI

Ja ne puut kun olivat koreassa kukassa. Ei nyt tänä vuonna tule omenia.

EMÄNTÄ

Se siitä tuli, kun oli niin kuuma päivä.

ILTA

Kuuma päivä tosiaan!

MIMMI

Mikäs sen litan nyt on? Jos pelottaa nukkua makuuhuoneessa, niin panee tuohon isännän vuoteelle. Eikä suinkaan kukaan nyt tällaisella ilmalla lähde huviretkelle.

ILTA

Kyllä kai ne muut lähtevät, mutta en minä lähde.

EMÄNTÄ

Se on oikein se. Saa nähdä koska sieltä juhlilta ruvetaan tulemaan.

ILTA

Mitä kello onkaan? Kyllä kai minä sentään menen.

EMÄNTÄ

Et sinä mihinkään mene.

MIMMI

pannaan nyt tähän sohvalle. (*Peittää Iltaa.*) Minä lähden sitten siivoamaan kellaria. (*Ottaa lyhdyn keittiön pöydältä, lähtee.*)

ILTA

Mummo... eikö isä teistä ole kovin muuttunut tänä talvena?

EMÄNTÄ

Kuinka niin? Ei vain minusta.

ILTA

Kuinka minusta sitten? Hän on niin lihonut ja tullut niin punaiseksi. Eikä hänen äänensäkkään ollut tällainen.

EMÄNTÄ

Isä raukka — vai on hän sinustakin muuttunut.

ILTA

Kenestä muusta sitten?

EMÄNTÄ

Äidistäsi.

ILTA

Äidistä!

EMÄNTÄ

Niin, samalla lailla kuin sinusta. Kyllä isä on ennal-
laan, mutta sinä ja äiti olette täällä kaupungissa käy-
neet niin hienoiksi. Hienossa seurassa.

ILTA

Hienossa seurassa.

EMÄNTÄ

Älä nyt sitä haudo. Ehkä sinä tuletkin tänne laula-
maan mummolle.

ILTA

Olisinpa minäkin mummon kuolleiden lasten joukossa.

EMÄNTÄ

Kyllä se tietää koska se kutsuu kotiin. Nuku nyt sit-

ten siinä, lapsi. (*Menee huoneeseensa. Hetkisen perästä Heikki.*)

HEIKKI

Ei ketään . . . ovet auki . . . Kas vain, Ilta. Nukutko sinä?

ILTA

sävähtäen istumaan

En . . . Sinä!

HEIKKI

Missä äiti on?

ILTA

Arpajaisissa.

HEIKKI

Sanoivat siellä, että hän jo oli lähtenyt. Siellä oli niin kauheasti väkeä, minulla oli niin huono paikka. En mitenkään päässyt häntä lähelle... Oletko sairas, pikku Ilta?

ILTA

Kuinka hyvä että sinä tulit. Olen siitä niin iloinen.

HEIKKI

Oletko sairas?

ILTA

En.

HEIKKI

Lähtisinkö minä häntä hakemaan.

ILTA

Älä mene. Älä jätä minua yksin.

HEIKKI

Pelkäätkö sinä? Mitä sinä pelkää? Johan ukkonenkin on ohi. Ja vanha emäntähän nukkuu tässä vieressä.

ILTA

Kuule, lähdetään maailmalle me kahden.

HEIKKI

Neiti laskee leikkiä . . .

ILTA

En. Minä tarkoitan kovin vakavasti.

HEIKKI

Mikä päähänpisto tämä nyt sitten on? Entä puutarhat ja lehmät ja kaikki Sarkoilan muut ihmeet!

ILTA

Ne eivät enää ole minun.

HEIKKI

Tui, tui, tui — nyt en minä ymmärrä yhtään mitään.

ILTA

Älä pilkkaa ...

HEIKKI

Sitten sinä kai sallit äidinkin tulla mukaan?

ILTA

Ei äiti voi tulla. Etkö sinä tahdo lähteä minun kanssani?

HEIKKI

Mitä me kaksi siellä tekisimme?

ILTA

Samaa mitä me kolme. Näyttäisit minulle museoita ja mitä kaikkea sinun piti näyttää äidille ja minulle.

HEIKKI

Mitä huvia sinulla olisi niistä. Puhutaan nyt järkevästi. Mitä täällä oikein on tapahtunut?

ILTA

Niin paljon.

HEIKKI

Enkö minä voisi saada tietää niitä?

ILTA

Ehkä sitten joskus, jos lähdet minun kanssani kauas pois...

HEIKKI

Niin, ajattele kuinka hauskaa meillä olisi: minä istuisin kaiken päivää kirjastossa — sinä huoneessasi, sinä joka et ole viitsinyt edes kieltä oppia.

ILTA

Voisinhan minä vielä oppia.

HEIKKI

Ei, minä lähden nyt takaisin palokunnantalolle. Äidin on ikäväkin tulla kotiin yksin.

ILTA

Ei hän ole yksin. Isä on hänen kanssaan.

HEIKKI

Menivätkö he yhdessä?

ILTA

Tietysti.

HEIKKI

Mutta nyt istuu isäsi muutamien isäntien kanssa yhdessä syömässä illallista Rantapaviljongin parvekkeella.

ILTA

Mistä sinä sen tiedät? Ethän sinä tunne isää.

HEIKKI

Minä astuin siitä juuri erään toverini kanssa ohi ja hän sanoi minulle. Hänellä oli vaaleat, ruudulliset vaatteet ja kirjava kaulaliina. Sellainen komea mies ... punaposkinen.

ILTA

lamassa

Lähde sinä sitten vain noutamaan äitiä.

HEIKKI

Onkohan hänellä sadetakkiakaan. No, hyvästi siksi...

ILTA

Kuule...

HEIKKI

No...?

ILTA

Sinä ... sinä ...

HEIKKI

Mitähän tärkeää sieltä tuleekaan?

ILTA

Sinä rakastat siis sinäkin äitiä.

HEIKKI

Mitä ... mitä sinä sanoit?

ILTA

Sinä rakastat siis sinäkin äitiä.

HEIKKI

Kuule Ilta... sellaisista asioista ei sovi laskea Jeikkiä...

ILTA

Minä en laske leikkiä. Sinä rakastat äitiäni.

HEIKKI

Hyvä Jumala, mitä sinä sanot! Äitisihän on naimisissa. Kuinka sinä sillä lailla voit loukata häntä.

ILTA

Hän rakastaa hänkin sinua.

HEIKKI

Mitä sinä sanot, mitä sinä sanot! Kuinka sinä selaista ajattelet? Mitä tämä kaikki nyt on olevinaan? En minä enää tiedä näenkö unta vai olenko valveilla.

ILTA

Vai oli se teille molemmille uutta.

HEIKKI

Sinä hourit, tyttö ... Mitä sinä sitä sanoitkaan. Etten minä olisi sitä kuullut... !

ILTA

Ja sinä luulet, että se olisi voinut jäädä teille salaan!

HEIKKI

Mistä minä tiedän! En tiedä mitään, en ymmärrä mitään! Mitä minä nyt teen, mitä minä nyt teen!

ILTA

Mihin sinä lähdet?

HEIKKI

En tiedä.

ILTA

Siellä sataa niin kovasti.

HEIKKI

Mitä minä tässä seison? Mitä minä enää täällä teen? Pois, pois tästä talosta ... pois omasta itsestäni!

ILTA

Voi miksi minä sen sanoin, miksi minä sen sanoin! Kuinka minä olen tullut häijyksi. Vielä tänä aamuna minä soin hyvää kaikille ihmisille — nyt...!

HEIKKI

Muistotkin pois, kaikki pois ... sillä kaikki on varastettua! ... Vihko on vielä minulla. Jahka minä olen tuonut sen, olen irti, irti kaikesta! (*Lähtee.*)

ILTA

Irti, irti kaikesta!

Tyrskähtää itkuun, hoippuu sitten kuin paeten makuuhuoneeseen. Hetkisen perästä tulee Anna kiihtyneenä. Hän ravistaa märän sadetakin yltään eteisen naulaan, paiskaa kirjan pöydälle, etsii katseillaan Iltaa ja vetää vihdoin syrjään makuuhuoneen verhot.

ANNA

kuiskaa

Nukutko? Jumalan kiitos! (*Kävelee edestakaisin salissa.*) Olenko minä minä? Voiko minulle vielä jotakin tapahtua? Ja mitä kaikkea minun edessäni vielä on? (*Hiipti uudelleen makuuhuoneen ovelle.*) Jumalan kiitos. (*Avaa vierashuoneen oven.*) Nukutteko te, äiti?

EMÄNTÄ

Vai joko sinä olet kotona? No, olikos siellä väkeä?

ANNA

Miten Ilta jaksaa? Onko hän kaiken aikaa nukkunut?

EMÄNTÄ

Kyllä hän vastikään oli ylhäällä. Täällä kävi joku. Taisi olla Levänen.

ANNA

Mitä hän täältä haki.. ! Ettei Iitalle vain olisi tullut mitään. Mitä te sanotte siihen, äiti, jos me Iitan kanssa vielä tänä yönä lähtisimme Sarkoilaan. Tavarat saisivat tulla perästäpäin. Ja isäntä koska tahtoo.

EMÄNTÄ

Kuka sinne nyt lähtee yön selkään.

ANNA

Kesäinen yö!

EMÄNTÄ

Olisihan se ihmistenkin silmissä niin outoa.

ANNA

Mitä ihmisistä! En minä tiedä miksi minua niin pelottaa, ettemme ikinä pääse Sarkoilaan.

EMÄNTÄ

Kyllä Sarkoila pysyy paikoillaan.

ANNA

Ettei ukkonen sytyttäisi sitä — tai lopettaisi meitä.

EMÄNTÄ

Jumala varjelkoon.

ANNA

Niin, Jumala varjelkoon! (*Itsekseen.*) Jos hän enää voi minua varjella. (*Menee Iitan ovelle.*) Ethän sinä nukukaan, lapseni.

ILTA

oudon tyynenä

En.

ANNA

Kuinka sinä voit? Tule tänne, äidin ainoa lapsi, tule Kuinka sinun nyt on?

ILTA

Kyllä minun on hyvä.

ANNA

Ei sinun ole hyvä. Voi, mitä äiti tekisi? Tule nyt taas iloiseksi, lapseni. Etkö ymmärrä mihin hätään äiti muuten joutuu. Mitä sinä sanoisit, jos heti lähtisimme kotiin, Sarkoilaan? Ethän sinä kumminkaan jaksaisi mennä huviretkelle. Te saatte sitten Sarkoilassa huvitella niin paljon kuin ikinä tahdotte. Voithan sinä äidin tähden tehdä sen uhrauksen. Me emme tarvitse edes ajomiestä, osaammehan me ajaa, sinä ja minä. Älä tuijota noin, lapseni. Miksi sinä sen teet? Sano mikä sinun on, sano nyt, kun äiti rukoilee.

ILTA

En minä itsekään tiedä. Kylmä.

ANNA

Onko sinun kylmä? Pane tämä huivi ympärillesi. Teemmekö tulta? Meillä on vielä puita. Tai jos äiti keittää sinulle jotakin lämmintä. (*Peittää Iitan sohvalle ja rientää keittiöön.*)

PORMESTARINNA

tulee kuohuksissaan

Hoi, eikö täällä ole ketään? No, sinä. Eikö äiti vielä ole tullut?

ANNA

*tulee hätäisesti keittiöstä, kädessä palava kynttilä,
jonka laskee pöydälle.*

Mikä nyt on? Sinä näet että Iltta on kipeä.

PORMESTARINNA

Sinä olet kauniisti käyttäytynyt vierastamme kohtaan, sinä! Ensin et täällä suvainnut antaa vastausta saisiko hän huomenna tulla teille. Ja kun hän iltamassa tuli sinua puhuttelemaan, et ollut kuulevinasi — karkasit vain pois.

ANNA

Minä olin niin levoton Iltasta. Sain muutenkin odottaa vuoroani.

PORMESTARINNA

Saisinko minä sitten nyt vihdoin tietää, pääseekö neiti Tattara teidän rattaillanne Sarkoilaan? Tai voim-mehan ottaa kestikievarikyydinkin, kun vain tiedämme, ettei häntä ajeta pois talosta.

ANNA

Se ei nyt käy päinsä. Ehkä toisen kerran.

PORMESTARINNA

Toisen kerran! Koska sinä luulet hänen toisen kerran tulevan näille maille?

ANNA

Yleisöhän oli niin haltioissaan. Kai hän tulee.

PORMESTARINNA

On se nyt merkillistä, ettet sinä taivu. Minä olen tässä tullut antaneeksi lupauksen ja tahtoisin pitää sen.

ANNA

Kuulethan, ettei se nyt käy.

PORMESTARINNA

Älä ärsytä minua.

ANNA

Älä sinäkään minua. Kai minä saan määrätä keitä

haluan vieraiksi kotiini, keitä en ... Suo anteeksi, ehkä sinä nyt lähdet, minulla on matkakiireitä.

PORMESTARINNA

Sinä taidat odottaa jotakin.

ANNA

Miestäni.

PORMESTARINNA

Häntä saat odottaa vielä hyvän hetken. Hän istuu kaikessa rauhassa Rantapaviljongissa syömässä illallista. Tietää kai, että sinä saat lohdutusta toiselta taholta.

ANNA

Jätä minut nyt. Muuten saamme molemmat katua.

PORMESTARINNA

Mitä sinä luulet minun katuvan?

ANNA

Oih, ainahan meillä ihmisillä on jotakin kaduttavaa. Ja paljonkin. Onko jo parempi, lapseni?

PORMESTARINNA

Kyllä se lapsi nyt on rakas. Kyllä sitä nyt hellitään. Mutta kerran . . .

ANNA

Älä nyt viitsi. Jos se vieras nyt välttämättä tahtoo, niin tulkoon Sarkoilaan ja kirjoittakoon meistä kirjoit-
hinsa.

PORMESTARINNA

Vai tulkoon! Vai jo saa tulla. Entä jollen minä enää tahdo.

ANNA

Ole sitten tahtomatta. Tee ihan mitä haluat, kunhan nyt vain lähdet kotiin . . .

PORMESTARINNA

Entä jos minulla on yhtä toista kysyttävää, entä

iollen minä ole ymmärtänyt sinun käytöstäsi moneen aikaan ja haluan selvitystä ...

ANNA

Ehkä miehesi voi auttaa sinua. Hän ymmärtää minua paremmin. Koeta kysyä häneltä ...

PORMESTARINNA

kiihtymistään kiihtyen

Pyydän saada kysyä mitä miehelläni on tekemistä minun ja sinun välisten asioiden kanssa ...

ANNA

Ei tietysti mitään, ei mitään ...

PORMESTARINNA

Mitä sinä sitten tarkoitat? Nyt minä sinut ymmärrän: sinä jatkat yhä rumaa peliäsi... ties miten olet jatkanutkin täällä kaiken aikaa. Ehkä sinä yhä vielä olet viekoitellut häntä kotoa, minun ja lasten luota...

ANNA

Minä vakuutan, minä en ...

PORMESTARINNA

Ja minun pitäisi sinua uskoa ...

ANNA

Pitääkö sinun sitten tehdä lapseni sairaaksi noilla kauheilla jutuilla? Sinulla on monta lasta, minulla vain tämä yksi — pitääkö sinun nyt hänen kuullensa sanoa tämä kaikki...

PORMESTARINNA

Pitää! Että hän kerrankin kuulisi minkälainen äiti hänellä on.

ANNA

Lähdetään, lapseni, tuonne viereiseen huoneeseen. Et sinä saa levätä täällä.

PORMESTARINNA

Ei, Ilta, kuule sinä kerran mikä ihminen tämä äitisi on. Kun sinä synnyit, häpesi hän sinua niin, ettei tahotonut voida ensimmäistä huutoasi kuulla ...

ANNA

Jumalan tähden, etkö sinä voi...

PORMESTARINNA

Sillä hän ei ollut ottanut isääsi rakkaudesta.

ANNA

Ilta, lapseni, kuuntele tyynesti. Minä selitän sinulle kaikki ja sinä ymmärrät kaikki...

PORMESTARINNA

Kun sinä olit parin päivän vanha ...

ANNA

Sinulla ei ole oikeutta kajota näihin asioihin! Sinä olit tunkeutunut talooni ja sait tietää asioita, joita ei...

PORMESTARINNA

Sinä oli parin päivän vanha, kun äitisi yritti sinut kuristaa. Kuristaa niinkuin minkäkin kissanpojan ...!

ANNA

nauraa kaameasti

No niin, nyt sinä olet saanut sen sanotuksi. Onko mielesi nyt hyvä! Vai vieläkö tiedät jotakin ... Se on totta, Ilta lapseni. Minä olin kuin suunniltani...

PORMESTARINNA

Sinä olit jo ihan sinisenä, kun sinut saatiin äitisi kynsistä. Mitäs nyt sanot äidistäsi?

ILTA

Nauran.

PORMESTARINNA

Vai naurat!

ILTA

Luulin minä sitä pahemmaksikin.

ANNA

Kuinka sinä olet järkevä, lapseni, kun otat sen niin tyynesti. Jumalan kiitos! Kaikki sinä ymmärrät kun kuulet. Minä en ole aikaisemmin kertonut, kun olet ollut lapsi.

PORMESTARINNA

Vai olet sinä jo noin paatunut.

ILTA

Niinkuin täti näkee.

PORMESTARINNA

Sinä näyt olevan äitisi tytär.

ANNA

Nyt sinä kai voit jättää meidät. Me lähdemme Iitan kanssa läpi yön kotiin ja huomenna sopii neiti Tattaran ajaa isännän rinnalla Sarkoilaan.

ILTA

Äitini tytär! (*Nauraa.*)

ANNA

Älä naura noin, lapseni.

PORMESTARINNA

vahingoniloisena

Taidan saada rauhassa lähteä. (*Säikähtäen.*) Taisi koskea kipeämmin kuin osasin uskoa. (*Menee.*)

ANNA

Älä naura, älä naura. Minä toimitan heti hevosen valjaisiin, että pääsemme tästä kauheasta kaupungista.

ILTA

Mikset sinä kuristanutkin minua silloin!

ANNA

Puhutko sinä minulle sillä lailla. Minä olin silloin niin onneton, niin sairas, etten tietänyt mitä tein. Matkalla selitän sinulle kaikki.

ILTA

Vielä sinä tapat minut.

ANNA

Kuinka armoton sinä olet! Ei, sinä olet sairas sinäkin. Mutta koeta, lapseni, pysyä reippaana.

LEMPI

kadulta

Ilta hoi! Minä olen täällä. Joko sinä olet valmis?

ANNA

Tule sisään, Lempi. Katsos nyt: Ilta ei voi oikein hyvin. (*Menee keittiöön.*)

LEMPI

Hyvänen aika kuinka sinä olet valkoinen. Kyllä se menee ohitse, kun pääset ulos. Minä en voinut olla kertomatta pojille, että me kesällä saamme tanssia. Ja tiedätkö, he tulivat niin kauhean iloisiksi, etteivät tahtoneet pysyä missään. Minun täytyy vain nyt oppia ne uudet tanssit.

ILTA

Jos sinä tietäisit kuinka minä olen onneton!

LEMPI

Mitä ihmettä! Sinä, joka olet niin kaunis ja rikas ja ... Mitä sitten on tapahtunut? Lähdetään nyt, niin kerrot minulle matkalla.

ILTA

En minä jaksaisi lähteä. Mutta mitä minä täälläkään teen. Mitä minä teen missään.

LEMPI

Mitä hulluja sinä puhut! Lähde pois nyt, se vain vir-

kistää sinua. Sadekin on lakannut. (*Kuiskaa.*) Tirri pottaa meitä tuolla kulmassa ...

ILTA

En minä sitten.

LEMPI

Poika parka kun on niin rakastunut!

ILTA

Älä huoli, Lempi.

Anna tulee.

LEMPI

Eiköhän Iitalle vain mahtaisi tehdä hyvää lähteä meidän mukaamme.

ANNA

Minä jo käskin valjastaa, mutta jos sinusta tuntuu että jaksat, niin lähde vain huviretkelle. Jos menet vähäksi aikaa. Koetteeksi.

LEMPI

Tule pois. Minä saatan sinut sitten kotiin.

ANNA

Ja sinä soitat jos Ilta väsyisi, niin minä tulen noutamaan hänet. Oletko nyt oikein ymmärtäväinen, lapseni, että äiti saa olla levollinen? (*Lähtevät. Anna käväisee keittiön eteisen ovella ja huutaa pihamaalle.*) Mimmi sanoo talonmiehelle, kun hän tulee, ettei tarvitsekaan valjastaa. (*Palaa, avaa ikkunan. Hengittää lehvien lemua ulkoa, seisoo siinä kädet ristissä.*) Jumala, armahda meitä... (*Äkkiä tervehtii Heikki kadulta. Anna kavahtaa.*)

HEIKKI

Pyydän anteeksi. . . Tämä vihko oli joutunut minulle. En tahtonut lähettää sitä postissa.

ANNA

Tehkää hyvin.

HEIKKI

Ehken minä ...

ANNA

Kyllä te voitte tulla.

HEIKKI

Eikö ketään muita ole kotona?

ANNA

Ei. Minä vain tahdoin ... Ei minulla ole mitään asiaa. Tai onhan minulla: ulkomaanmatkastani ei voi tulla mitään. Minulla on velvollisuuksia miestäni ja kotiani kohtaan. Toivon että Ilta voi parantua kotona.

HEIKKI

Minä ymmärrän ...

ANNA

Ja te?

HEIKKI

Minä lähden. Kaikki on jo kunnossa.

ANNA

Sehän on hauskaa. Toivon että te oikein paljon hyödytte matkastanne.

HEIKKI

Kiitos ... Ja minä ... että te voitte hyvin Sarkoilassa. Enkä minä sitten ...

ANNA

Kuinka ihanaa nyt on ulkona!

HEIKKI

Kaikki lemuu sateen jäljeltä.

ANNA

Ihmisen pitäisi henkeä pidättäen nauttia tästä ajasta, jolloin lehti puhkeaa. Se on niin lyhyt.

HEIKKI

Se on niin lyhyt.

He seisovat kumpikin ikkunansa ääressä, loitolla toisistaan, mutta joka sana vaikuttaa kuin hyväily.

ANNA

Toivon kaikesta sydämeistäni, että tulette onnelliseksi.

HEIKKI

En minä osaa sanoa mitä tahtoisin... Hyvästi.

ANNA

Hyvästi.

Ojentavat toisilleen kätensä silmiin katsomatta. Heikki lähtee, Anna vetäytyy pois ikkunasta, purskahtaa itkuun. Hetkisen perästä tulee isäntä.

ISÄNTÄ

hyväntuulisena

Tuokos se nyt oli?

ANNA

Kuka?

ISÄNTÄ

Joka tuli vastaan.

ANNA

Mistä minä voin tietää kuka tuli sinua vastaan.

ISÄNTÄ

No kun se tuli täältä teidän rapusta.

ANNA

Maisteri Levänen kävi täällä.

ISÄNTÄ

Sitähän minä juuri, että sellainenko se nyt oli. Ei niin minkään näköinen. Ja tuota ne nyt on niin puhuneet ... En minä milloinkaan ole niihin juttuihin uskonut ... Joko pannaan maata?

ANNA

Pane sinä vain. Minulla on vielä vähän tekemistä. Ja sitten odotan Iltaa.

ISÄNTÄ

Missäs Ilta sitten on?

ANNA

Huviretkellä toveriensa ja opettajiensa kanssa.

ISÄNTÄ

Vai niin vai, tiesin minä tuon, niin en olisi pitänyt niin kiirettä.

ANNA

Voithan sinä lähteä takaisin.

ISÄNTÄ

Mistäs minä miehet enää kiinni otan. Ja minä maksoin jo kaikki. Se olikin vähän mukavaa, kun me sinne tultiin, minä ja Punttalan isäntä, niin viereisessä pöydässä istuu neljä f aaria ja fröökynät kantaa niille niin ihmeesti syötävää ja juotavaa. Me emme Punttalan isännän kanssa huomanneet yhtään keitä he olivat, puhuttiin vain kaikista asioista. Yhtäkkiä joku lyö minua olalle ja se olikin Peusa, itse Antti Peusa, ja lihonut se oli niin, etten olisi tuntenut. Siinä sitä sitten ilo nousi niin ettei muistettu koko arpajaisiin. Pantiin pöydät yhteen ja huudettiin fröökynät passaamaan ... Ja ajattele, siinä sakissa oli akronoomi Peranteri. Ja kun se rupesi tarjoamaan meille kruununoritta Sarkoilaan. Sanoi, että yhdessä voitaisiin lähteä ostamaan ja kolmeentuhanteen asti saa nousta. Sillä hinnalla pitäisi sentään jo saada. Että mitäs sinä siitä sanot? Tommilan pappa jo rupesi puhumaan, että jos hän möisi sen Linturinsa, joka Turun kilpa-ajoissa juoksi toisen palkinon. Mutta se voi vielä hyvästi juosta ensimmäisen, se on vasta niin nuori. Se se kelpaisi Sarkoilan trillojen eteen ... Mikset sinä sano mitään?

ANNA

Kyllä ne entiset kelpaa minulle. Tarvinnenko niitäkään.

ISÄNTÄ

Punttala on taas ollut metsäkaupoissa. Kuuluvat metsät vain olevan nousemaan päin. Vaikka möisimme vielä toisen lohkon. Ja sitten, kuules, kyllä vanhan emän-

nän nyt pitäisi muuttaa rahat meidän pankkiin. Puhui-
vat minulle päivällä herrat, että enkö minä nyt saisi
eukon päästä kääntymään. Se on aika raha se 100.000. Ja
se hyödyttää nyt toista puoluetta. Kyllä se eukko pitää
saada siihen suostumaan.

ANNA

Voithan sinä koettaa. Mutta eihän vanhan ihmisen
näätä niin käännätä.

ISÄNTÄ

Kun maksavat puoli prosenttia enemmän. Se on jo
summa. Eukko sanoo, että hänellä on yllinkyllin. Mutta
antaisi sen rahan vaikka meille taikka litalle.

ANNA

Panisit nyt nukkumaan.

ISÄNTÄ

Tule pois sinäkin. . . Kyllähän me kuulemme kun
ilta tulee.

ANNA

Ei, ei! Minulla on työtä.

ISÄNTÄ

No niin, mikäs hätä minullakaan on tässä. (*Ottaa ta-
kin yltään, heittäytyy sohvalle, tupakoi siinä lojuen.*)
Laittaisit nyt yksintein sen mustan silkkihameen, jonka
kankaan minä toin. Tommilan emäntä kuuluu olevan
ihan viimeisillään, että sinne kai pitää mennä hautajai-
siin, kun ollaan niinkuin vanhaa sukua. . . Helkkarin
lyhyt tämä sohva. Minä menen sinun sänkyysi.

ANNA

Ei, sinne sinä et mene!

ISÄNTÄ

No, mikäs nyt tuli? Johan se oli sovittu.

ANNA

Olethan sinä ennenkin saanut yhden yön kulumaan
tuossa. Jollet tyydy siihen, saat mennä kestikievariin.

ISÄNTÄ

Vai siinä sitä taas ollaan. Minä jo luulin... ymmärsin sitten ihan väärin. Mutta etkö sinä ajattele, että minunkin kärsivällisyyteni joskus voi loppua.

ANNA

Hyvä on. Se saakin loppua. Minä tahdon päästi irti sinusta.

ISÄNTÄ

Mitäs sinä nyt sanoit?

ANNA

Minä tahdon irti sinusta — etkö kuullut!

ISÄNTÄ

No, no... ei nyt hätäillä.

ANNA

Vielä tänään keskipäivällä päätin seurata sinua Sarkoilaan ja pysyä emäntänä niinkuin tähänkin asti. Mutta nyt minä tunnen etten jaksa. En jaksa.

ISÄNTÄ

Mitä sinä sitten rupesit minun emännäkseni?

ANNA

Niin, mitä! Siinähan se minun käsittämätön syntini oli. Mutta enkö minä jo ole tarpeeksi kärsinyt...

ISÄNTÄ

Entä minä — minkätähden minun sitten on kuusi-toista vuotta pitänyt kärsiä sinun syntisi takia?

ANNA

Olithan sinä minun kanssarikolliseni: sinä tiesit minkätähden otin sinut.

ISÄNTÄ

En tiedä mistään rikoksesta vielä tänäkään päivänä.

ANNA

Mitä sinä nyt sanot! Sataan kertaan olen ne kaikki selittänyt.

ISÄNTÄ

Etpä ikään olekaan. Antaisit nyt sitten kerran kuulla.

ANNA

No niin, aletaan sitten ja selitetään juurtajaksain. Minä olin tyttönä Siuroniemellä ja Sarkoilan naapurinpoika osti talon sieltä likeltä ja hän minulle ensin puhui Sarkoilan isännästä.

ISÄNTÄ

Jos puhuttiin minusta, niin kyllä puhuttiin sinustakin. Sinä annoit sulhasillesi ensin toivoa ja heläytit sitten rukkaset...

ANNA

Ne kosivat rahojani ja se oli niille oikein. Sarkoilan isännästä tiedettiin, että hän joi ja hummasi...

ISÄNTÄ

Ei niistä toinen puolikaan ollut totta.

ANNA

Kun minä tulin Sarkoilaan, olivat portinpielukset kaikki lovilla, kun juovuspäissänne olitte ajaneet kiinni. Ja kuistinkorvassa näytettiin kiveä, johon Tommilan poika oli kaatunut kuoliaaksi, ja ...

ISÄNTÄ

Ei hän humalassa ollut. Pimeässä kaatui.

ANNA

Korttia lyötiin ...

ISÄNTÄ

Korttia lyötiin siihen aikaan pappilassakin. Se oli sen ajan tapa.

ANNA

Mutta Sarkoilan isäntä ei käynyt kosimaan Siuroniemen tytärtä niinkuin kaikki poikamiehet niillä mailla ja se ihmetytti minua.

ISÄNTÄ

Ja silloin sinun piti saada pauloihisi minutkin.

ANNA

Hänestä kerrottiin, ettei hän välittänyt naisista. Se oli minulle uutta. Minun rupesi tekemään mieli nähdä sitä miestä. Laulujuhilla täällä samassa kaupungissa sinut sitten näytettiin minulle.

ISÄNTÄ

Noh?

ANNA

Sinä olit aran ja ränstyneen näköinen niinkuin juopottelevat miehet ovat. Ja mikä päähänpisto minulle lie-neekään tullut, mutta leikilläni sanoin minä pormestarinna-
rinnalle ja muille tytöille: minä otan hänet ja teen hänestä miehen!

ISÄNTÄ

En minä nyt sennäköinen ollut.

ANNA

Minun silmissäni sinä olit. Mutta siinä samassa menin minä kestikievariin, otin hevosen ja käskin ajaa Sarkoilaan. Siellä minä sitten ypöyksin kuljin talonkatsojaisissa. Silloin ei ollut paljon nurmea metsässä, mutta siellä kulki jo Sarkoilan karja. Minä luulin niitä lehmii joidenkin mökkiläisten lehmiksi, niin takkuisia ne olivat . . .

ISÄNTÄ

Eihän siihen aikaan ollut tällaista karjanhoitoa. Lehmät pantiin metsään heti kun lumi sulii.

ANNA

Kyytimies tiesi, että Sarkoilan karjaa keväällä nostettiin . . .

ISÄNTÄ

Se oli valhe. Siitä minä voisin haastaa sen miehen käräjiin koska tahansa.

ANNA

Minä katsoin pihamaalle aidan takaa. Portti kiikotti toisella saranallaan. Pihalla retuutti koira jotakin luuta eikä edes haukkunut...

ISÄNTÄ

Mikä lie ollut kulkukoira. Eihän meillä siihen aikaan ollut koiraa.

ANNA

Kissa suikahti peloissaan pihan poikki, ikäänkuin ei koskaan olisi nähnyt ihmisiä. Sitten minä menin joen rannalle. En koskaan ollut nähnyt jokea. Se teki minuun syvän vaikutuksen. Sitten siihen tuli pieni lapsi. Sillä ei ollut yllä kuin likainen paita...

ISÄNTÄ

Oli kai renkien lapsia.

ANNA

... se oli niin kurja itsekin. Se kaatui ja rupesi itkemään. Ei kukaan kuullut eikä kukaan tullut. Lapsi olisi saanut mennä jokeen. Minä lähestyin sitä, mutta se rupesi huutamaan vielä enemmän ja meni pakoon ja hävisi ränstyneiden rakennusten taakse. Mutta minusta tuntui siltä kuin koko talo olisi itkenyt ja valittanut tuon lapsen itkussa. Niin hyljättyltä tuntui talo, niin ilman rakkautta se kitui. Minun tuli niin äärettömän sääli, minä huomasin, ettei minua ensinkään tarvittu Siuroniemellä, missä kaikki oli niin hyvässä järjestyksessä. Minä päätin voittaa Sarkoilan isännän.

ISÄNTÄ

Ja seuraavana päivänä siellä laulujuhlilla sinä tulit ja sinä sanoit suoraan, että eikö ruvettaisi yhdessä pitämään taloa.

ANNA

Minä sanoin sinulle rehellisesti kuinka asia oli, että näin talon, en sinua.

ISÄNTÄ

Siinä ei ollut mitään eroa.

ANNA

Siinä se juuri olikin kaiken pahan alku. Minä tutus» tuin taloon, minä kiinnyin siihen, minä tein työtä, minä penkosin joka mökin, minä kokosin lapset pyhäkouluun. Mutta sinä loittonit loittonemistasi. Minä aloin jo silloin, kun me hääsaatossa ajoimme noita neljää penikulmaa Siuroniemeltä Sarkoilaan, huomata, ettei minulla ollut mitään sinulle puhumista.

ISÄNTÄ

Silloin laulujuhllilla sinulla kyllä oli puhumista. Sinä olit niin simasuuna, että ...

ANNA

Olinhan minä päättänyt voittaa sinut enkä minä ymmärtänyt, että se kävisi niin helposti.

ISÄNTÄ

Olihan se jotakin, kun se tyttö, jota ei kukaan saanut, itse tuli kauppaamaan itseään minulle. Ihan minua ujosutti, kun sinä juhlapuheiden aikana puhuit ja nauroit. Kaikki ihmiset katselivat meihin. Mutta sinä vain puhuit ja nauroit ja minä olin lopulta kuin lumottu. Etkö muista?

ANNA

Muistan. Mikä hulluus minua lieneekään sinä päivänä riivannut.

ISÄNTÄ

Kyllä minäkin huomasin kuinka sinä sitten muutuit. Ja luuletko sinä että sitä oli hauska kuulla, kun ihmiset lakkaamatta huusivat sinun laihtumistasi, niinkuin minä olisin kiusannut sinua nälällä.

ANNA

Kärsimystä se on ollut sinullekin, ymmärränhän minä sen. Mutta olenhan minä tehnyt hiukan hyötyäkin, onhan Sarkoila nyt mallitalo. Ja olethan sinä nyt mies, jota kaikki kunnioittavat.

ISÄNTÄ

Yhtä et ole antanut: poikaa, joka perisi talon...

ANNA

Joko taas! Tiedäthän sinä minun syyni. Minun olisi vain paljon aikaisemmin pitänyt sanoa mitä nyt sanon: päästä minut vapaaksi ja etsi toinen.

ISÄNTÄ

Vai pitäisi minun tässä ruveta ihmisten pilkaksi...

ANNA

Minä en jaksa enää.

ISÄNTÄ

No, kun nyt on jaksanut kuusitoista vuotta, niin ...

ANNA

Onhan sitä siinäkin. En tiedä... mutta en jaksa enää...

ISÄNTÄ

Etkö tiedä? Ehkä se herra sen tietäisi, se joka äsken tuli täältä. Ihmisten puheissa on ehkä sittenkin perää.

ANNA

Sekä on että ei.

ISÄNTÄ

Vai niin, vai. Vai olet sinä sittenkin pettänyt minua. Saisit vain olla kiitollinen, jos vielä huolin sinut kattoni alle.

ANNA

Enhän minä tahdo kattosi alle. Pois minä tahdon.

ISÄNTÄ

Mennäksesi yhteen hänen kanssaan! Ties miten jo olette eläneet.

ANNA

En puolusta itseäni: hän on ainoa mies, jota olen ihailut, kunnioittanut ja — ehkä rakastanut.

ISÄNTÄ

Ja sinuun olen minä uskonut ja luottanut. Sinun kotiintuloasi valmistettiin Sarkoilassa kuin juhlaa ...

ANNA

Hänen valossaan minä vasta näin kuka sinä olet.

ISÄNTÄ

Niin, ainahan se talonpoika näkyy herran valossa
Mutta muista sinä, etten minä sinua pyytänyt: itse sinä
minua kosit, itse viekoittelit minut itsellesi...

ANNA

Niin tein, niin tein. Siksi minun kai nyt on viekoitte-
leminen itseni irti...

ISÄNTÄ

Mutta minäpä en päästä sinua. Sinä pysyt minun vai-
monani ja mitä et anna vapaaehtoisesti, sen otan minä
väkisin.

ANNA

Sitä et sinä koskaan uskalla.

ISÄNTÄ

Ketä minä pelkäisin! Vai eikö minulla ole siihen
oikeutta, saakeli soikoon ...

ANNA

Jollet sinä hyvällä anna minulle vapautta, otan sen
väkisin.

ISÄNTÄ

Sepä nähdään ...

ANNA

Sinä luulet ettei minulla ole keinoja, minä vaikka...

ISÄNTÄ

uhkaavana

Kyllä on keinoja minullakin. Odota sinä, odota
sinä...

*Ilta on tullut sisään ja hetkisen jäykkänä kauhusta
kuunnellut keskustelua. Äkkiä pääsee häneltä parah-
dus ja hän kaatuu maahan kuolleen.*

ANNA

Mitä se oli? Herra Jumala, Ilta! Lapseni, lapseni, koskiko se niin kovasti! Se ei ollut mitään. Äiti tekee kaikki mitä isä tahtoo ... Ilta, herää, mikä sinulle tuli? Herra Jumala, hän kuolee. Sinä et saa kuolla, äiti ei voi elää ilman sinua. Antti, tule auttamaan. (*Nostavat litan sohvalle.*) Nouda lääkäri, soita. Tuo vettä! Ilta lapseni, sinä paranet, tämä menee ohitse ... Mikset sinä liiku? Antti, äiti, auttakaa Jumalan tähden. Avaa silmäsi, lapseni! Katso, äiti on tässä eikä rakasta mitään inuuta maailmassa kuin sinua ... Miksette soita lääkärille ... Auttakaa, auttakaa!

ISÄNTÄ

Se on turhaa. Näethän sinä, että hän on kuollut.

ANNA

Ei! Minä en tahdo sitä. Lääkärin pitää tulla! Ilta, katso, äiti on tässä ja me lähdemme huomisaamuna kotiin ... Mutta tähän on mahdotonta, sillä juuri äskenhän hän meni ulos. Lähdetään kotiin, lapseni, lähdetään.

ISÄNTÄ

Turhaan sinä enää päätät lähteä kotiin.

EMÄNTÄ

joka huudot kuultuaan, yötamineissaan on tullut sisään:

Voi, Herra siunatkoon, Herra siunatkoon. Mitenkä se tapahtui. ..?

ANNA

parkaisee

Minä sen tein. Minä hänet tapoin. Minä tapoin ainoan lapseni. Koko päivän näin minä hänen hätänsä... mutta minä ajattelin vain itseäni ja kuristin häntä kurkusta, niinkuin silloin kerran ... Nyt olen kadotettu ja tuomittu ja se on minulle oikein, kaikki minä olen ansainnut ...

ISÄNTÄ

Ole hiljemmällä. Ihmiset pysähtyvät kuuntelemaan.

ANNA

Kuulkoot, tietäkööt... Minä olen tappanut ainoan lapseni. Ilta, Ilta, etkö sinä voi antaa anteeksi tätä viimeistä kertaa? Et! Sillä sinä annoit niin monta kertaa pitkin päivää ja uskoit minuun ja minä petin sinut.. Aijai minun päätäni, minun päätäni!

EMÄNTÄ

Älä lapseni, älä lapseni, Jumala on armollinen...
Äkkiä alkaa ikkunan alta kuulua askelia ja miesäänistä laulua: »Sua tervehdin».

ANNA

Ilta, ne laulavat sinulle, lapsi. Herää! Kuule, on kevät ja lehvät puhkeavat. Katso näitä, ne ovat kotoa! Kuule ne laulavat niin kauniisti... (*Parkaisee.*) Ei, minähän olen hänet tappanut, hän ei kuule enää koskaan. Lakatkoot, lakatkoot...

ISÄNTÄ

avaa ikkunan

Kiitoksia vain herroille. Mutta Ilta ei enää kuule. Hän on muuttanut muille maille. Hän on kuollut.
Kadulta kuuluu toistettuna »Kuollut...? Miten ...? Koska ...? mahdotonta!» Isäntä vastaa päättään nyökyttämällä. Sitten häipyvät askeleet. Anna tuijottaa eteensä ja painelee päättään ikäänkuin ei mitään käsittäisi. Emäntä asettuu tuolille kädet ristissä ja huojuuttaa siinä ruumistaan, hiljaa rukoillen itseksensä. Isäntä seisoo yhä ikkunan ääressä. Kadulta kuuluu kiireisiä askeleita. Heikki tulee. Isäntä puhuttelee häntä ikkunasta.

ISÄNTÄ

pidättäen vihaansa

Aikooko herra tänne?

HEIKKI

hätäntyneenä

Onko se totta? Ne tulivat vastaan ja kertoivat. Eihän se voi olla mahdollista.

ISÄNTÄ

Herra tulee vain katsomaan.

ANNA

joka on herännyt kuullessaan Heikin äänen ja jännittyneenä seurannut puhetta.

Älkää päästäkö häntä tänne. Hän ei saa tulla! . .

HEIKKI

tulee ja seisoo hetkisen ääneti.

Hänhän hengittää ... hänhän rukoilee.

ISÄNTÄ

Tietääkö herra kenen syy tämä kaikki on? Teidän.

HEIKKI

Minun?

ISÄNTÄ

Niin, juuri teidän.

HEIKKI

En ole sitä tahtonut, en...

ANNA

Ei se ole hänen syynsä. Minä yksin, minä yksin olen rikollinen! Minä tahdon yksin kantaa syyn... Tappa-
kaa minut, haudatkaa minut hänen kanssaan. Minä en
enää voi elää! Ymmärrättehän te, etten minä voi elää!

EMÄNTÄ

Rauhoitu, lapsi... Jumala rakastaa sinua, kun sinua kasvattaa. Uta on hyvässä tallessa...

*Isäntä seisoo ikkunan ääressä, pyyhkäisee kyyneleen silmästään. Anna vaikeroi hiljaa. Heikki poistuu lamaan-
tuneena, vanha emäntä istuu kädet ristissä.*

EMÄNTÄ

veisaa hiljaa, särkynein äänin:

»Onpa taivaassa tallella lapsillekin,
Kun he Herrassa kuolevat vaan,
Kultakruunut ja valkeat vaattehetkin,
Harput, joilla he soittelevat...»

*Ulkona valkenee kevätaamu. Yksinäinen lintu alkaa
livertää.*

Esirippu.

ELINAN HÄÄT

Ensimmäinen painos ilmestyi 1912

H E N K I L Ö T :

VENNERI, Suontaustan isäntä.

VIHTORI, hänen poikansa, sulhanen.

HERMANNI, Suontaustan setämies.

SERAFIIA NYMAN, suutarinleski.

ELINA, hänen tyttärensä, morsian.

ILONA, Elinan ystävätär.

RINKIN-ANTTI, maankiertäjä.

KOKKI-VAPPU.

URKURI.

PIIKKI-LIISA, apu-ihminen.

Tyttyjä ja poikia.

Tapahtuu Serafiia Nymanin asunnolla.

VENNERI, kuiva miehenkääkkä arkivaatteissa.

VIHTORI, pulska, voimakas nuorukainen, joka keskellä puhetaan pistää lauluksi ja keskellä kävelyään tanssiksi, yllä musta puku rinnassa myrtinoksa ja valkea vahakukkanen.

HERMANNI, lihavahko, tyhmän näköinen vanhapoika.

SERAFIIA NYMAN, hintelä, kalpea nainen, yllä hiukan vanhan-aikainen musta puku, päässä musta silkki.

ELINA, kaunis vaalea nuori tyttö morsiuspuvussa.

RINKIN- ANTTI, laiha keski-ikäinen mies, hiukset leikkaamattomat, hajamielinen, kasvoilla valoisa hymy. Yllä siistit, liian suuret vaattteet.

KOKKI-VAPPU, pyylevä, mahtaileva nainen, mustassa puvussa, vyöllä suuri, kahisevaksi tärkätty valkea esiliina.

URKURI, keikarimainen nuori mies, kihara otsalla, nenäkakkulat.

PIIKKI-LIISA, keski-ikäinen, kielevä ihminen uudessa maalaisessa pumpulipuvussa.

Tytöt ja pojat kansallispuvuissa.

I NÄYTÖS

Puutarha, penkkejä. Kuuma kesäpäivä. Käki kukkuu.

VAPPU

oikealla, näyttämön takana

Hyvät ihmiset, mitäs se tietää, kun käki kukkuu tähän aikaan?

PIIKKI-LIISA

niinikään näyttämön takana

Mitäs se muuta tietää kuin maailmanloppua! Elinan onnettomuutta se kukkuu.

Käki kukkuu yhä. Lakkaa, kun Hermannin ja Vennerin — vasemmalta — tulevat näyttämölle. Hermannin tuntee heti sieramiinsa miellyttävän ruuanhajun häätalosta.

VENNERI

Eihän täällä mitään häävalmistuksia näy.

HERMANNI

Etkös tunne paistinkäryä. Et sinä kanssa sitten mitään tunne. — Ja tuolla menee kokki että liepeet liehuu.

VENNERI

Se Vihtori ei uskalla sitä tehdä.

HERMANNI

Uskalla!

VENNERI

Se tietää ettei Suontaustassa suvaita vaimoväkeä.

HERMANNI

Ja se välittää.

VENNERI

Kyllä niille tie näytetään. On sitä ennenkin osattu. Mutta se ei ole uskaltanut sitä tehdä. Sanoin minä sille sellaiset sanat.

HERMANNI

Että testamenttaat Suontaustan pakanoille. Ja luulet sen tepsivän. Välittikös se silloin, kun läksi kansanopistoon ja niille maamieskursseille. Ja kun teki tämän viimeisen tepposen ja kiersi Rinkin-Antin kanssa maailmaa kuin paras mustalainen niin että tuskin kuulutussunnuntaiksi kotiin ehti. Kyllä tämä on sitä viimeistä villitystä.

VENNERI

Rinkin-Antti sen on villinnyt. Sen Rinkin-Antin minä vielä...

HERMANNI

Minkäs sille teet. Sitä suosii kaikki. Urkurikin sanoi lukusi joilla Sillanpäässä, että taiteilija se on, virkaveli se on.

VENNERI

No, lähtekööt nyt virkaveljet yhdessä kiertämään ja hoilottamaan kaikki kolme. Ja tämä suutarintytär vielä neljänneksi!

HERMANNI

nauraa hohottaen

Sitähän Vihtori jo uhkaili.

VENNERI

Uhkaili? Vai on se junkkari uhkaillut.

HERMANNI

Ja se täyttää mitä se uhkaa. Muistatkos kun lapsena telkesit sen kammariin, niin se huusi perässäsi, että ikkunasta minä menen. Ja meni kanssa. Ja nyt kun tuli vaatimaan taloa ja ilmoittamaan naimistaan ja sinä kielsit, niin nyrkin löi pöytään ja sanoi, että minä nain, vaikka sitten lähtisimme molemmat Rinkin-Antin kanssa kiertämään. Etkös sinä kuullut?

VENNERI

Oli muutakin kuulemista.

HERMANNI

Olihan sitä: että hän tahtoo talon haltuunsa ja sinä joudat uuninloukkoon ja talo on sellaisessa kunnossa, että harakatkin pelkää. Ja hän tekee ensi työkseen kokon pihamaalle ja polttaa kaikki sinun mädäntyneet säästösi, vanhat villat ja pellavat ja aumat ja... Ja uudenaikainen maanviljelys ja luujauhot ja meijerit ja niittokoneet tuodaan taloon.

VENNERI

Kyllä ne on tuomatta niin kauan kuin tämä pää on pystyssä. Minun aikanani ei tuoda luujauhoja eikä niittokoneita.

Vaitiolo. Kuuluu Piikki-Liisan hyräilyä ja naisten puhetta häätalosta.

HERMANNI

Mutta tuntuu se sentään vähän mukavalta, kun muilla jo on heinät ladossa ja me vaan tuolla tuherramme viikatteillamme.

VENNERI

Taitaa jo hyvinkin tehdä mielesi vaimoihmistä taloon.

HERMANNI

Niittokoneestahan minä puhun.

VENNERI

Yks ja sama vaimoihminen ja niittokone. Samaa särinää ... Mutta minua ei niinkään vedetä nenästä. Tyhjin toimin ne pappilasta tulevat.

HERMANNI

Vihitään ne siellä.

VENNERI

Mutta minä olen käynyt rovastin puheilla.

HERMANNI

Jaa rovastin?

VENNERI

Ja kun ne nyt palaavat, niin minä otan sitä junkkaria niskasta kiinni ja kuljetan sen rantaniitylle. Ja se saa minun vanhalla vikatteellani panna poikki kaikki heinät. Minä näytän kuka tässä on isä ja isäntä.

HERMANNI

itsekseni muristen

Minä olen vanhempi veli, minä. *(Kiiruhtavat pois vasemmalle.)*

Kokki-Vappu ja Piikki-Liisa tulevat kantaen pöytää. Tuovat vähitellen laseja, limonaadikorin ym. ja järjestelevät niitä.

PIIKKI-LIISA

Nyymanskaa minun käy surku. Se on sentään kasvattanut tätä Elinaa kirjan valossa ja sanan ääressä. Ja ainoa se on sen lapsi.

KOKKI-VAPPU

Niin ... Ja niin hyvä lapsi kun se on ollut. Iloa minulla siitä ristittyttärestä aina on ollut.

PIIKKI-LIISA

Sentähdenhän te sille sen maailmattomat lahjat, mustat leninkikankaat ja uudet-testamentit ja kaikki...

KOKKI-VAPPU

Ja sentähdenhän minä näihin häihinkin tulin vielä laittamaan, vaikka kyllä minua niin tuppasi itkettämään, kun kruunua panin päähän, että.

PIIKKI-LIISA

Tietäähän sen ... Mutta paljon se Nyymanska kuluttaa itseään näiden häiden takia. Olisi sitä menty vähemmänkin laitoksilla.

KOKKI-VAPPU

Ska te vara, so ska te vara! sanoi aina ennen Mukkulan överstinna vainaa. Ja kyllä se niin on, että ska te vara, so ska te vara. *(Poistuu hetkeksi.)*

PIIKKI-LIISA

on hyräillyt jotakin hengellistä laulua.

Siunaa ja varjele! Mikäs se siellä pensaassa?

KOKKI-VAPPU

palaten

Kun oli paisti palaa. Ne on ne tällaisten pienten paikkojen uunit niin arvaamattomia.

PIIKKI-LIISA

Niin, te kun olette tottunut niin suuriin. — Mutta minkähänmoinen rähinä se siellä Suontaustassa tänä iltana oikein nouseekaan! Kyllä se ne ajaa menemään. Ajoi se sen Ulla-vainajankin monta kertaa hankeen, kun humalapäissään oli. Ei sen puolesta, että kyllä siinä emännässäkin oli syytä.

KOKKI-VAPPU

Se se nyt vasta hiprakka oli. Ihan niinkuin heität suojoja tuliselle hellalle. Kyllä Venneri ikänsä sen muistaa. Ei hän ikinä naisväkeen lepy.

PIIKKI-LIISA

On se sentään komentoa talossa, jossa on pelkkiä miehiä! Kerran minä tein sinne asiaa, kun ajattelin että näemmehän millaista siellä on. Porsaat oli tuotu tupaan ja kanat pasteeraili lattialla. Ja Hermannin leipoa töhri pöydän kulmalla. Enkä minä usko, että siinä sitten Ulla-vainajan ajan oli käytetty vettä ja riepua...

Nauravat

KOKKI-VAPPU

Minä tässä toissakesänä hyppäsin sen Hermannin lehmää pakoon niin että olin henkeni heittää...

PIIKKI-LIISA

Niinhän ne niiden lehmät navetassa pelkäävät hametta kuin hullut ja metsässä tulevat päälle.

KOKKI-VAPPU

Mitähän nekin veljet sillä maallisella omaisuuden tekevät.

PIIKKI-LIISA

Sanoo muuta. Seinänraoissa säilytetään. Hiiret syövät...

KOKKI-VAPPU

Mutta aijai, paljonkohan kello jo onkaan? Pitää lähteä laittamaan ruokapöytiä. (*Poistuvat.*)

Hermannin ilmestyy pensaista tähyilemään.

HERMANNI

On ne, on ne, ne vaimoihmiset. Laittavat pöydän kuin trekoolin vain. Mutta kyllä tuossa kukkaro kuluu. (*Hänen tekee mieli leivoksia, mutta hän epäilee ottaako.*) Nämä on meidän Vihtorin häät. Ja minä olen kutsuttu kanssa. (*Ottaa, hotkaisee ja ottaa toisenkin kerran.*)

KOKKI-VAPPU

tulee. Lyö kätensä yhteen kuin kissaa pelotellakseen.
Mikäs mies täällä on!

HERMANNI

Heinässähän minä ...

KOKKI-VAPPU

Nyymanskan puutarhassa! Vai se Suontaustan setä-mies... Tehkää vain hyvin ja ottakaa. (*Silmäilee Hermannin likaisia käsiä.*) Tai ehkä minä saan luvan tarjota, jos ne Suontaustan miehet huolivat mitään naisen kädestä.

HERMANNI

Mitäs sillä on väliä. Ruoka kuin ruoka. Meillä ei olekaan tullut laitetuksi keittoruokaa, kun romahti se muuri alas.

KOKKI-VAPPU

Vai romahti muuri.

HERMANNI

Romahti.

KOKKI-VAPPU

Tänään?

HERMANNI

Taitaa olla toista viikkoa.

KOKKI-VAPPU

Vai toista viikkoa. Eikä vielä ole korjattu.

HERMANNI

Ei ole tullut haetuksi muurimestaria. Heinänteon aika. Vaikka tiellä se siinä on, ettei tahdo liikkumaan päästä...

KOKKI-VAPPU

Vai ei tahdo päästä. Kun on muuri levällään lattialla. Mutta sen minä sanon, että häpeä se on koko pitäjälle se sellainen talo.

HERMANNI

Vai häpeä.

KOKKI-VAPPU

Ottaisitte rouvasväkeä taloon.

HERMANNI

Jaa, laittaisivatko ne sen muurin?

KOKKI-VAPPU

Pitäisivätpä teitä itseänne vähän komennossa, senkin jallikat ja suttupytyt...

HERMANNI

Ja suttupytyt. Ei sitä talonpojan aina tarvitse olla niinkuin herrasväissä ollaan.

Kokki-Vappu käy ylenkatseellisesti kiinni hänen näppeihinsä.

KOKKI-VAPPU

Mikäs tämä on?

HERMANNI

Nappi. Kun itse neuloin.

KOKKI-VAPPU

Ja tämä!

HERMANNI

Kun ei sattunut olemaan samaa maata... Niin siihen ei ollut...

KOKKI-VAPPU

Siinä se on ison talon setämies! Kuin mikäkin kaupungin hotellin rotta!

HERMANNI

Vai rotta. Vai rotta ...

KOKKI-VAPPU

Leikillähän minä. Ottakaa nyt siitä namusia. — Mutta ihan totta: olisitte saaneet siunata Elinaa, että Vihtorin huoli.

HERMANNI

äkkiä

Huusholliska sanoo vaan sille suutari-vainajan tyttärelle, ettei ole hyvä yrittää meille. Meidän isäntä on varannut korenon oven eteen ja joka ikkunan pielessä on patukka. Ja viinaa on tuotu. Ja kun meidän isäntä juo, niin ei se pelkää rovastia eikä vallesmannia eikä kupernyöriä ...

KOKKI-VAPPU

Sen minä sanon, että jos te senkin korpit siellä variksenpesässä satutatte kätenne minun ristiäisni, niin minä tulen ja opetan teidät kaikki niin että muistatte. Mukkulassa oli kymmenen piikaa, eikä överstinna saanut niitä pysymään kurissa, mutta minä sain.

HERMANNI

Ei minua saa lyödä.

KOKKI-VAPPU

Mikä on ettei saisi?

HERMANNI

Minulla on rahaa. Vaikkei sanota missä.

KOKKI-VAPPU

Rotanpesissä. Tuvanseinäin raoissa.

HERMANNI

Eipäs.

KOKKI-VAPPU

Saunan kynnyksen alla?

HERMANNI

Eipäs!

KOKKI-VAPPU

Tallinparvella vanhassa sukanterässä?

HERMANNI

pelästyneenä

Kukas sen on sanonut?

KOKKI-VAPPU

Aijaijai, vai siellä! Minä menen ja haen ne kätköt...
(*Nauraa.*) No, en minä nyt tällä hetkellä lennä. Malt-
akaahan nyt, jos toisin jotakin syömistä.

HERMANNI

Sitä paistia sieltä. Tunnen kärystä...

KOKKI-VAPPU

Vai kärystä ... Nyymanska tulee, Nyymanska tulee!
*Nyymanska tulee. Vappu työntää Hermannin näyttä-
mön taakse.*

KOKKI-VAPPU

Vai jo sitä nyt tullaan.

NYYMANSKA

Terveisiä. Kauniit toimitukset ne olivat. Kööri oli ja
urkuri itse johti. Ja kauniisti rovasti puhui ja varoitti,
Mutta kauheaa se on, kun sanovat vanhan Suontaus-
tan varanneen revollin ja viinaa.

KOKKI-VAPPU

Revollin...

NYYMANSKA

Ja Vihtori vaan on niin itsepintainen, että kivenkovaan lupaa lähteä sinne Elinan kanssa. Ja Elinakin on menossa ...

KOKKI-VAPPU

No, jo nyt jotakin!

NYYMANSKA

En minä ymmärrä kuinka Elina voi olla niin levollinen. Itki se silloin, kun rovasti tuli siihen paikkaan, että tahdotkos sinä Vihtori Severus Vennerinpoika Suontausta ottaa tämän Elina Maria Kallentyttären nyt Varjelkoon! Kissakos se siellä linnustaa...?

KOKKI-VAPPU

Kissa kai. Mutta Serafiia on huoleti: ei Suontaustan Venneri ota käteensä revollia.

NYYMANSKA

Kukas sen tietää humalapäissä ... Tottahan tämä limunaati nyt piisaa?

KOKKI-VAPPU

Kyllä morsiuspari saa skoolata vaikka aamuun asti.

NYYMANSKA

Entä hyytyyköhän silee, kun on näin kuuma?

KOKKI-VAPPU

Kyllä hyytyy ja kyllä piisaa. Serafiia panee vaan luottamuksensa minuun. (*Lähtevät taloon.*)

HERMANNI

pistää päänsä esiin pensaista.

Tuokohan se minulle sitä paistia. Muhkia se on huusholliska. Kuin ruustinna.

Hääkansa saapuu kohinalla taloon. Viulu soi.

1. TYTTÖ

Ajjai kun on kuuma!

ILONA

Ajatteles, kun urkuri astui minun hameeni liepeelle!

1. TYTTÖ

juosten näyttämölle

Se tietää häitä.

ILONA

Ettäkö urkuri ja minä ...?

1. TYTTÖ

No, sitä, sitä ...

Nauravat, järjestävät hiuksiaan.

ILONA

Minua niin pelottaa.

1. TYTTÖ

Mikä?

ILONA

Puhe tietysti.

1. TYTTÖ

Mitäs sinä.

ILONA

Kun urkurikin on kuulemassa.

1. TYTTÖ

Hänellä on tänään niin kaunis kaulaliina.

Nauravat.

ILONA

Mennään kaivolle, minä kuolen janoon.

Juoksevat vasemmalle.

VIHTORI

tulee häätalosta päin laulaen.

Maantie pitkä ja sannoitettu

ja marmori maantien alla,

tali ali tali ali tali alla la lei

ja marmori maantien alla.

Enkä mä lemmi joka tyttöä
taivaankannen alla,
tali ali jne.

Taiteilija, Antti!

Heilani kotiin kävi suora tie
ja sannalla sannoitettu,
tali ali tali ali tali alla la lei.

Antti tulee. Laulavat yhdessä.
ja sannalla sannoitettu.

Olikos näinkin nuorelle tytölle
heili jo vannotettu,
tali ali jne.

Linna se on minun kotini
ja keisari isäntäni,
tali ali jne.

Sorjan tytön povellet
sinne jäi minun ikäväni,
tali ali jne.

Miksen mä istunut kotona
ja poltellut rettinkiä,
tali ali jne.

Nyt minä istun Vaasan linnassa
ja helistelen kettinkiä,
tali ali jne.

Mut vaikka ma olen vain vangittu poika,
ei tarvitse irvistellä,
tali ali jne.

Ei sitä tiedä kenen mamman poika
saapi rautoja helistellä,
tali ali jne.

VIHTORI

Sano poika kulta, mitäs nyt keksitään.

RINKIN-ANTTI

Olet kai selittänyt ukolle kaikki juurta jaksain?

VIHTORI

Näyttänyt toteen, että Suontaustan nykyinen hallitus on synty ja häpeä.

RINKIN-ANTTI

puhunut kauniisti, oikein sydämeen käyvästi?

VIHTORI

No niin että jo itseänikin itketti. Kissa itki lattialla.

RINKIN-ANTTI

Jos koettaisit uhata, ruveta oikein kovaksi?

VIHTORI

Koetettu, koetettu, veli kulta. Olin hävytön, löin nyrkkiä pöytään, toruin, haukuin, huusin kuin kasakka.

RINKIN-ANTTI

Eikä vain auta?

VIHTORI

Ei. — Mutta tänä iltana täytyy Suontaustan ovien avautua.

RINKIN-ANTTI

Täytyy tietenkin.

VIHTORI

Tänään tai ei koskaan.

RINKIN-ANTTI

No, vaikka meidän pitäisi piirittää talo.

VIHTORI

Niittokoneilla! ... Keksipäs nyt keino, sinä hyvä pääkoppa!

RINKIN-ANTTI

kuiskaa.

Katsopas tuonne pensaisiin.

VIHTORI

Hermannin setä! Parahiksi. Nyt minä tiedän keinot ja konstit!

RINKIN-ANTTI

Joko keksit? Hurraa!

VIHTORI

No Hermannin setä, mitäs te siellä?

HERMANNI

Heinässähän minä.

VIHTORI

Jos te hetkeksi heittäisitte heinänteon ja menisitte viemään sanaa Suontaustan isännälle.

HERMANNI

Jaa sanaa.

VIHTORI

Niin. Sanokaa, sanokaa... että hän tänä iltana saa nähdä ihmeitä.

HERMANNI

Jaa mitä ihmeitä?

VIHTORI

Yhden noidan ja noita-akan.

HERMANNI

Mistäs ne tulisivat?

VIHTORI

Tallinparvelta.

HERMANNI

Mitäs ne sieltä?

VIHTORI

Ne asuvat siellä.

HERMANNI

Tallinparvella?

VIHTORI

Vartioivat aarretta.

HERMANNI

Eipäs!

VIHTORI

Juupas. Tänä iltana ne varsiluudalla ratsastavat sisään Suontaustan tuvanikkunasta.

HERMANNI

Mitäs sinä nyt...?

VIHTORI

Ne asettuvat muuriromolle keskelle lattiaa ja rehkivät siinä.

HERMANNI

Mitäs kauheita sinä nyt?

VIHTORI

Menkää te ja sanokaa tämä isännälle. Niin, niin, se on tärkeää että isäntä saa sen tietää.

Hermanni lähtee. Vihtori ja Rinkin-Antti purskahtavat suureen nauruun.

RINKIN-ANTTI

Kyllä sinä nyt pelotit ne pahanpäiväisesti.

VIHTORI

Saat uskoa, että hetken perästä on isä-ukkokin täällä pensaissa.

RINKIN-ANTTI

Ja silloin hän saa kuulla. Päätat lähteä minun kansani maailmalle.

VIHTORI

Niin pitkälle kuin tietä riittää.

RINKIN-ANTTI

Oikein vakituiseksi maankiertäjäksi...

VIHTORI

Otan vaikka posetiivin selkääni.

RINKIN-ANTTI

Mainiota! Juuri niin: posetiivi selkään! Jollei nyt tämä keino tepsii, niin ei mikään.

VIHTORI

Totta se nyt vaan uskoo juoneemme?

RINKIN-ANTTI

Pannaan molemmat parastamme. Saat nähdä, että sinä vielä tänä iltana olet Suontaustan isäntä.

VIHTORI

Uskotaan ja luotetaan. Mutta nyt täytyy toimia viisaasti. Koetetaanpas tänä päivänä olla villeinä kuin mustalaiset.

RINKIN-ANTTI

Kuin mustalaiset! (*Laulavat.*)

Älä sure pappa ja älä sure mamma
mun köyhää naimistani,
tali ali jne.

Tavara ei kelpaa taivaaseen,
minun rakkaat vanhempani,
tali ali jne.

*Laulun aikana on kööri tullut näyttämölle Vihtori
menee häätaloon.*

URKURI

köörille

Asetutaan tänne, asetutaan tänne. Pysytään koossa. Kun neiti Jalokorpi on pitänyt puheensa, huudetaan eläköön. Kolme kertaa. Hyvin tahdissa.

Kokki-Vappu tulee touhuten kaatamaan limonaattia lauseihin. Rinkin-Antti nostaa hänelle kohteliaasti lakkia.

Vappu ei ole huomaavinaan.

RINKIN-ANTTI

Katsokaas, kun tuo aurinkokin paistaa niin hyvien kuin pahojenkin ylitse. Terveeks, huusholliska. (*Vappu ei huomaa.*) Noo, tuohon tassuun. — Saankos luvan tarjota pastilleriä. Eikös ole yhtään yskä?

KOKKI-VAPPU

On. Ja jotkut saisivat ymmärtää yskän...

RINKIN-ANTTI

Kuulkaas huusholliska, oli kerran akka — ukko, ukko minun piti sanoa — ukko, joka ei olisi suonut kevään tulevan. »Pysykääkin siellä maassa!» sanoi hän kukkasille.

KOKKI-VAPPU

Oletkos hiljaa!

RINKIN-ANTTI

»Oletkos hiljaa!» sanoi hän leivosille.

KOKKI-VAPPU

Pois siitä silmiltäni.

RINKIN-ANTTI

»Pois siitä silmiltäni!» huusi hän auringolle.

Kaikki nauravat, Vappukin.

RINKIN-ANTTI

Sellainen se ukko oli.

URKURI

Kun neiti Jalokorpi on puhunut, huudetaan eläköön. Mutta neiti Jalokorpi ei ole saapuvilla. Ja joku toinenkin puuttuu...

Vihtori, Elina ja Nyymanska tulevat. Hetken perästä työtökin kaivolta.

VIHTORI

Eläköön Elina, minun morsiameni. Eläkööt Vihtori ja Elina! Sanotaan ettei sulhasella ole mitään tekemistä omissa häissään, mutta kyllä Suontaustan Vihtorilla vain on. Ei tosin muuta kuin ylistää omaa morsiantaan, mutta siinäpä hänelle riittääkin työtä. (*Laulaa.*)

Kaikki ne riiaa rikasta,
vaan reisaavaist ei kukaan,
tali ali jne.

Tässä on tyttö joka uskaltaa
mennä reissupojan mukaan,
tali ali jne.

NYYMANSKA
itkemäisillään

Aijai kuinka ylenannettu tuo Vihtori on tänään.

VIHTORI

laulaa

Jos elin hyvin taikka huonosti,
niin itse ma asiani vastaan!

Älkää te anoppimuori-kulta keittäkö hiirensiinaa.
Sillä

hiirensiina on ilkein myrkky
taivaankannen alla.

ANTTI ja VIHTORI

Tali ali tali ali jne.

VIHTORI

Ei meitä surulla ruokita,
Se on ilo joka elättelee.

Ilo, ilo, ilo! Ollaan kaikki iloisia. Jokainen kohdas-
taan ja kaikki yhteisesti!

ELINA

Ollaan hiljaa ...

VIHTORI

Helkkarissa. Se ei ole minun syyni että minua tänään
niin laulattaa ja tanssittaa ...

ELINA

Ollaan hiljaa, Vihtori...

*Kööri, urkurin johdolla, laulaa »Sua tervehdin». Ilona
on hermostuneena vetänyt paperilipun taskustaan ja
lukee osaksi ulkoa, osaksi paperista.*

ILONA

Arvoisat läsnäolijat! On hetkiä ihmiselämässä, kun
emme voi tulkita mitä sydän tuntee. Sellaisia hetkiä
ovat nämä häät, jolloin rakas ystävättäremme Elina Ny-
man viettää häitä Vihtori Suontaustan kanssa. Elämä

ei aina ole tanssia ruusujen ja kukkasten päällä. Mutta sumut eivät koskaan hallitse kovin kauan ja aurinko voittaa aina. Sentähden minä toverien puolesta pyydän saada toivottaa nuorelle parille onnea ja sydämellistä rauhaa. Ja että he menestyisivät ja kauan eläisivät maan päällä. Toverit, kohottakaamme kolminkertainen eläköönhuuto nuorelle parille.

Urkuri johtaa köörin huutamaan eläköötä.

VIHTORI

Nyt ne kaupat on tukossa ja lukossa, kun on hurrattu päälle. Se on sentään helkkarin oikeassa se Anundilan Kalkke, kun se sanoo, että se hurraaminen tämmöisissä toimituksissa aina on paras.

NYYMANSKA

Tehkää hyvin ja ottakaa lasia. Tehkää hyvin.

Yleinen kilistelevinen.

RINKIN-ANTTI

Onneksi olkoon, onneksi olkoon. Häät ne on kuin juhannus. Kukkia, lintuja, perhosia, mettiisiä ...

VIHTORI

kuiskaten

Jokohan tuonne pensaisiin on ilmaantunut niitä ulkomaan lintuja?

RINKIN-ANTTI

Kyllä minä sanon kun ilmaantuvat.

1. POIKA

Kyllä se heinänteko tänä vuonna meni kuin yhdessä suhauksessa.

2. POIKA

Vastahan Suontaustassa on alettu.

ÄÄNIÄ JOUKOSTA

Suontaustassa! Tietäähän sen Suontaustan.

URKURI

Tässä pitäjässähän minä ensi kerran näin sen sellaisenkin vehkeen, jota sanotaan aumaksi.

ILONA

Eikö ole sattunut näkymään edes rautatien ikkunaan?

URKURI

Jahka nyt joskus rautatielinja vedetään Suontaus-tan peltojen poikki, niin sitten ehkä näkyy...

Nauraa.

RINKIN-ANTTI

laulaa.

Kulkijan elämä on tuulta ja tyyntä
ja myötä- ja vastamaata.
Odotella tuulella tyventä
ei kulkija-poika saata.

Kulkijapoika se matkalla kohtasi
kukkivan orvokin kukan.
Katsella saa, muttei omistaa
oo kulkijapojalla lupaa.

VIHTORI

Ei niin surullista, Antti. Täällä pitää olla iloa ja riemua.

URKURI

kohottaa limonaatilasias tyttöjen parvea kohti.
Iloa ja riemua!

RINKIN -ANTTI

kuiskaten

Nyt lensi kaksi ulkomaanlintua pensaisiin.

URKURI

Mutta kuinkas niiden henkivakuutusten nyt käy?
Oletteko, pojat, tuumineet?

1. POIKA

On tuumittu, että täällä meidän kylässä ollaan niin terveitä.

URKURI

Jaa ei se siihen kuulu. Ja kun tämä uusi yhtiökin antaa niin erinomaiset edut.

ILONA

Otetaankos siihen naisia?

URKURI

Kuinkas muuten: Neiti Jalokorpi ei vielä ole tainnut saada prospekteja. (*Vetää taskustaan esiin papereita.*)

RINKIN-ANTTI

Parasta on että kanttori vakuuttaa näiden meidän kylän tyttöjen henget. Ne on kalliita henkiä järjestään.

ILONA

Antin henki se on kallis!

VIHTORI

Olkaas hiljaa nyt muut. Nyt sulhanen puhuu. Niin-
kuin te kaikki tiedätte, on tuossa naapurissa se Suontaustan talo, jossa vallitsee niin jalo komento, ettei siinä enää ole korjaamisen sijaa. Siellä tavataan seitsemän vuoden vanhaa ruista ja neljän vanhaa silavaa ja emäntä-vainajan loukuttamia pellavia ja emäntä läksi tästä maailmasta toistakymmentä vuotta sitten. Ja tapahtui siellä kerran sellainenkin ihme, että kun aumaa purettiin, niin se oli sisältä yhtä silppua ja hiiriä tuli kuin turkin hihasta. Mutta mitäs niistä maallisista. Minun mieleni teki tässä vielä aivan vasta ruveta aumojen ja hiirien ja rottien isännäksi ja minä sanoin isäukkoleni kovat sanat. Mutta isä kyllä ymmärsi, ettei minusta ole pitkähäntien valtiaaksi ja tänä iltana ovat reekelilukot Suontaustassa visusti kiinni. Vaan:

Mikäs mull' on hätänä!

Kun heilani on kuin mä itte ...

Ystäväni Rinkin-Antin elämä on opettanut minulle, millä lailla ihmisen on kaikkein paras olla: sillä lailla että hän on vapaa kuin taivaan lintu.. .

NYYMANSKA

Mitäs Vihtori nyt puhuu. Elina, kuuletkos sinä.

ELINA

onnettomana

Äiti, eikös jo päästä päivälliselle ...?

VIHTORI

Älkää nyt, älkää nyt. Kuulkaa nyt loppuun. Minä olen päättänyt ruveta posetiiviäijäksi.

Naurua ja huudahduksia.

URKURI

Saakos onnenlehtiä kanssa?

VIHTORI

Tietysti.

1. POIKA

Koskas sinä tämän keksit?

VIHTORI

Silloin jo kun tuon Rinkin-Antin kanssa kiertelimme. Sitä ei usko kukaan ihminen kuinka hauskaa elämää se on.

RINKIN-ANTTI

Ei huolta huomisesta päivästä, ei pelkoa että koi syö ja ruoste raiskaa ja varkaat kaivavat...

NYYMANSKA

Saisittekin jo lakata puhumasta jumalattomianne.

URKURI

Niissä pojissa on taiteilijaverta. Se on temperamenttia!

VIHTORI

Ihminen on niinkuin kukkanen kedolla. Ei hänen pidä tehdä työtä eikä kehrätä. Jos minä olisin joutunut Suontaustaan, olisin ensi työkseni saanut ruveta korjaamaan muuria.

1. TYTTÖ

Vieläkös se muuri on siinä tuvan lattialla?

VIHTORI

on ja pysyy.

Naurua.

RINKIN-ANTTI

Ei kukaan usko miten mukavaa se on. Talvellakin, kun pakkasesta pääsee taloon ja emäntä käskee pöytään ja menee kiehauttamaan kahvia ja saa kuivattaa jalkineet ja pääsee saunaan ...

2. POIKA

Mutta miten kävisi jos kaikki kiertäisivät eikä kenelläkään olisi tupaa eikä sauna?

ÄÄNIÄ JOUKOSTA

Niin...

VIHTORI

Sitten tapaisivat maankiertäjät salolla ja tekisivät yhteiset tulet ja lämmittelisivät siinä ...

ILONA

Mutta missäs sitten nukuttaisiin? Ei olisi uuninpankkoa.

RINKIN-ANTTI

Vaikkapa maakuopissa. Havumajoissa ...

VIHTORI

Olkaa hiljaa nyt. Minä olen tänään sulhanen ja saan puhua niin paljon kuin tahdon.

ILONA

Hiljaapa sulhanen ja morsian aina ovat häissään.

VIHTORI

Niillä ei ole mitään sanomista. Mutta minulla on. Minä ostan posetiivin ja kannan sitä koreasti selässäni. Elna astuu perässä ja kantaa lintuhäkkiä ja onnenlehtiä...

URKURI

Kiertotähti ilmoittaa ...

VIHTORI

Niin, kiertotähti ilmoittaa asiat meidän kauttamme
Kaikki saatte tietää.

KOKKI-VAPPU

tulee arvokkaana, niiaa.

Päivällinen olisi sitten valmis. Vassokuu.

NYYMANSKA

Tehkää hyvin ja käykää päivälliselle. Tehkää **hyvin**.

RINKIN-ANTTI

Se on sitten mukavaa kun saa toverit.

NYYMANSKA

Tehkää hyvin ja käykää päivälliselle.

Sulhanen ja morsian lähtevät edellä, muut perässä.

RINKIN-ANTTI

Ja sellaiset kuin Vihtori ja Elina!

KOKKI-VAPPU

tiuskaten

Jätä sinä ihmisten ristittyttäret rauhaan!

RINKIN-ANTTI

ottaen taskustaan pienen pussin.

Pepparmynttiä, vassokuu!

*Naurahtavat molemmat, menevät häätaloon. Hetken
verasta tulee morsian itkien näyttämölle. Sitten sul-
hanen.*

VIHTORI

koettaen olla vakavana.

Elina, älä itke, älä. Olethan sinä aina ennenkin luot-
tanut minuun.

ELINA

Mutta et sinä koskaan ole näin hulluja puhunut, posetiivi... onnenlehtiä. Jatka sinä Rinkin-Antin kanssa. Minä jään tänne äidin luo.

VIHTORI

Etkös sinä ymmärrä, että sinulle tulee paremmat päivät kuin keisarin tyttäreille. Asut taivaanalustan suuressa salissa ja sinun vuoteenasi ovat metsän sammaleet.

ELINA

Kuinka sinä voit laskea tällaista leikkiä?

VIHTORI

Tämä ei ole leikkiä. Minä olen perin sydämistynyt siitä talon asiasta. En enää huolisi Suontaustasta, vaikka isä tuossa tarjoaisi sitä minulle. En huolisi.

ELINA

Huolisit!

VIHTORI

En! Hullu rupeisi otsansa hiessä siinä raatamaan. Selaisessa variksenpesässä. Näet kuinka huolettomia päiviä Rinkin-Antti viettää.

ELINA

karkaa ylös.

Minä en jaksa sinua kuunnella!

VIHTORI

Kuulepas! Minulla on rahaa senverran että saamme posetiivin, linnun ja onnenlehdet... Tai tahdotkos sitten että lähdetään matkaan, »muille maille vierahille» ... Minä olen valmis.

ELINA

En, en en! Minä jään tänne äidin luo. Sinä saat lähteä. (*Juoksee pois.*)

Vihtori menee laulaen perässä.

VENNERI

astuu Hermannin kanssa esiin pensaista.

Kuulitkos sinä mitä se sanoi: ettei huolisi talosta vaikka tarjottaisiin. Siinä se on penikka. Älköön uskokaan, että tässä tarjotaan. Kyllä pakanat ottavat jahka aika minusta heittää. Lähdetään pois heinään! Tällainen poutapäivä.

HERMANNI

Ei minun tarvitse sinua totella.

VENNERI

Vai ei.

HERMANNI

Vanhempi veli minä olen kuin sinä. Talo kuuluu kaiken oikeuden ja kohtuuden nimessä minulle, vaikka sinä aina olet minua komentanut.

VENNERI

Oletkos sinä hullu!

HERMANNI

Rahaa minulla on itselläni. Etten vain vaadi isännyyttä.

VENNERI

Lähde pois nyt heinään.

HERMANNI

Enkä lähde. Oletkos antanut minulle ruokaakaan?

VENNERI

Oletteko te kaikki tulleet hulluiksi?

HERMANNI

Oletkos minulle maksanut palkkaa, vaikka aamusta iltaan teen sinun työtäsi. ..

VENNERI

Mutta hyvä veli, tiedäthän sinä, ettei talossa ole mitään sisääntuloja . . .

HERMANNI

Mutta minä tahdon että on. Että niitetään niinkuin muissakin ihmisissä ja että on ompelukone ja polkupyörä.

VENNERI

Ompelukone ja polkupyörä!!! Kukas niitä polkee?

HERMANNI

Polkee kuka polkee.

VENNERI

Tämä suutarin tytär ... vai sinäkö niitä poljet?

HERMANNI

Ykskaikki. Lähde itse heinään. Minä odotan ruokaa.

VENNERI

Täälläkö sinä sitten aiot syödä? Suutarinlesken herkuja?

HERMANNI

Ja entä jos!

VENNERI

Sinä aiot mennä naimisiin. Otat suutarinlesken. Ja sitten tuodaan taloon niittokoneet ja ompelukoneet... Ja minun ainoa poikani uhkaa lähettää kimppuuni noitat ja varsiluudat... Te olette kaikki tulleet hulluiksi. Ja minä tulen kanssa hulluksi, jos vielä katselen tätä maailmanlopun menoa... (*Pakenee kauhuissaan.*)

HERMANNI

Suutarinlesken! Kyllä kai sekin mielellään ottaisi. Mutta ei se tule huusholliskaa likellekään...

KOKKI-VAPPU

tulee tuoden ruoka-annosta.

Tässä tätä nyt olisi.

HERMANNI

Minä jo, ... että taisi huusholliska unohtaa...

KOKKI-VAPPU

Enhän minä. Mutta piti olla passaamassa. Ne on niin nälkäisiä tällaisissa talnpoikaisissa paikoissa... Ei, ei ei, enhän minä Suontaustaa tarkoita. Eri asiahan se on!

HERMANNI

Mitäs nämä herkut nyt ovat?

KOKKI-VAPPU

Tämä on makaruunilaatikkoo. Eikös isäntä koskaan ole syönyt?

HERMANNI

Isäntä! Niin, se onkin niin, että minä oikeudella ja kohtuudella olen Suontaustan isäntä. Minä olen vanhempi veli.

KOKKI-VAPPU

Aijai, ei pitäisi antaa nuoremman veljen komentaa. Onkos siellä Suontaustassa koreita huvilanpaikkoja?

HERMANNI

Patapaistiakos tämä on, kun on niin mureata?

KOKKI-VAPPU

Jaa, onkos se hyvää?

HERMANNI

Ei minun käsissäni tällaista syntyisi.

KOKKI-VAPPU

Pitää ottaa emäntä.

HERMANNI

Niin... mutta kun ne lehmätkin pelkää ja ... nämä napitkin...

KOKKI-VAPPU

Neulotaan napit. Minulla sattuu olemaan taskussa vehkeet.

HERMANNI

Vai on ne aina huusholliskalla taskussa vehkeet.

KOKKI-VAPPU

ommellen

pitää olla. Noin. Kyllä sentään täytyy olla talossa järjestys ja miehillä ruoka pöydässä, kun työstä tulevat, ja napinneuloja ...

Hetken äänettömyys.

HERMANNI

Minulla on rahoja enemmän kuin Vennerillä.

KOKKI-VAPPU

Ottakaa te isännyys, kun olette vanhempi veli. Vaikka nuoremman näköinen te olette. Ei teitä uskoisi vanhemaksi.

HERMANNI

Jaa nuoremman näköinen! — Ei taida se huushollis-kakaan olla vallan ... tyhjäkääinen ...

KOKKI-VAPPU

Taitaahan sitä joku markka olla kokoontunut sinne pankkiin.

HERMANNI

Aijai... Pankkiin. Ei niitä pankkeja tiedä. Pitää ottaa sieltä pois.

KOKKI-VAPPU

Isäntä on huoletti vain.

HERMANNI

Isäntä! ... Paljonkos siellä on?

KOKKI-VAPPU

Aijai sitä isäntää. Enhän minä ole pruukannut vieraille ... Mutta ei taida isäntä niin vieras ollakaan!

HERMANNI

Onkos sata markkaa?

Kokki-Vappu nauraa.

HERMANNI

Taitaa olla enemmän? Kaksi, kolme, viisisataa?

KOKKI-VAPPU

nauraen

Isäntä tekee pilkkaa!

HERMANNI

Jaa ettei niin paljon? Johan minä...

KOKKI-VAPPU

No saa sitä panna vähän lisää!

HERMANNI

Lisää. Aijai, onkos se huusholliska niin rikas tyttö!

KOKKI-VAPPU

No on se nyt tuhannen markan tyttö.

HERMANNI

Tuhannen markan tyttö!

KOKKI-VAPPU

Muttei saa puhua muille.

HERMANNI

Ei puhuta, ei puhuta.

KOKKI-VAPPU

Missäs ne isännän rahat sitten ovat? No, sanoo nyt!

HERMANNI

kuiskaten

Tallinparvella.

KOKKI-VAPPU

Aijaijai, onkohan niistä mitään jäljellä!

HERMANNI

Kyllä ne siellä säilyy. Mutta pankista pitää ottaa pois.

KOKKI-VAPPU

Ja tallinparvelta myöskin. Aijai, taisivat huutaa.
(*Juoksee pois ketteränä kuin nuori tyttö.*)

HERMANNI

Tuhat markkaa. Ja sellaista ruokaa. Ja minä olen vanhempi veli, vaikka nuoremman näköinen ... (*Katoaa pensaisiin.*)

Vihtori ja Elina tulevat.

VIHTORI

Kuule, tahdotko mieluummin, että lähdemme kauemmas. Mitäs sanot Amerikasta?

ELINA

En minä tiedä ...

VIHTORI

Rahaa saadaan aina sen verran ja terveet kädet elättävät.

ELINA

No, mieluummin sitten Amerikkaan kuin onnenlehtiä myymään maantielle.

VIHTORI

No niin, Amerikkaan sitten.

Vennerin ääni kuuluu kuin suuri huokaus pensaista:

»Amerikkaan!»

ELINA

Mikäs se oli?

VIHTORI

Kummittelee!

Laulaa.

Eikä ne Atlantin aallot kasva
ruusuja punaisia,
vaikka ne tuutii Amerikan rantaan
poikia tuhansia.

Kun Atlantin merellä seilattiin,
kävi ankara pohjatuuli.
Neekeritytöt ne Amerikan rannalla
heilaksensa mun luuli.

Laulun aikana ovat vieraat hajaantuneet lehtoon.

RINKIN-ANTTI

Tällaisella aterialla elää vaikka viikon. Mutta söikös

tämä nuori pari mitään? Tässä maankiertäjänammatissa pitää ottaa vastaan hyvä ateria, kun se tarjotaan.

ILONA

kirkaisee

Voi voi, täällä on mies pensaissa.

VIHTORI

ilostuneena

Tuokaa se tänne!

1. POIKA

Se on isäntämies!

VIHTORI

No, sitä parempi!

Venneri vedetään näyttämölle.

VENNERI

Heinässähän minä ...

URKURI

Tuntevatko herrat toisensa?

VIHTORI

kumartaen isälleen

Kyllä me joskus olemme olleet tutut, mutta tuttavuus sanottiin irti...

VENNERI

Älä siinä irvistele...

VIHTORI

En millään muotoa. Oli kovin hyvä että tulitte, isä, niin saamme sanoa hyvästi. Me lähdemme tästä, Elina ja minä, oikopäätä Atlantin taakse...

VENNERI

Mene sinä hunsvotti vain Atlantin taa ja jätä kotitalosi hiirien ja rottien asua.

VIHTORI

Mutta isä, mitäs te nyt? Hyvinhän te sen hoidatte. Eihän minusta olisi ollut talonpitäjäksi.

VENNERI

Sinä se vasta työntekijä olet, kun vain tahdot.

VIHTORI

Minä olen niin mieltynyt tämän Rinkin-Antin ammattiin. Se on hyvä ammatti.

RINKIN-ANTTI

Sen minä voin todistaa. Ei ammatti siitä parane. Ja Vihtori on siihen vallan sopiva. Hän makaa selällään kankaalla kuin allakantekijä ja tarkastaa taivaanlakea juuri yhtä somasti kuin minä itse.

VENNERI

Lähtekää te lurjukset vain kiertämään. Ja naikaa ja ostakaa luujauhoja ja niittokoneita. Ja menkää Amerikkaan. Mutta ei yhtään penniä teille lohkea Suontaustasta. Se menee pakanoille...

HERMANNI

astuu esiin

Suontausta on minun. Minä olen vanhin veli, vaikka olen nuoremman näköinen. Ja tämä on minun morsiameni, tämä huusholliska.

KOKKI-VAPPU

Niin. Sitä se käki kukkui. Ensi sunnuntaina meidät kuulutetaan.

VIHTORI

No hei ja hurraa, Hermannin setä. Se oli oikein tehty.

HERMANNI

Mutta minä vien nyt Suontaustan.

VENNERI

Suontausta on Vihtorin. Muille sitä ei anneta. Vihtori

muuttaa sinne tänä iltana. Ja tämä suutarintytär tämä kanssa. Vihtori, ethän sinä mene Amerikkaan? Minä muutan porstuanperään. Sinä saat puuhata miten tahdot. ..

VIHTORI

Ei, ei isä. Antakaa talo vaan Hermannille. Kokki-Vapusta tulee topakka emäntä. Kyllä se ruuasta ja piioista pitää huolen.

VENNERI

Ei. Tuo tuossa (*osoittaen Elinaa*) on vallan mukavan näköinen. Sinä saat niittokoneen ja osta vain luujauhojakin lystikses — vaikkei ne kannata.

VIHTORI

purskahtaa kauan pidätettyyn nauruun.

Se on sentään maailman paras mies tuo Suontaustan Venneri. Elina, tanssitetaanpas sitä... Rinkin-Antti, tehdäänpäs piiri...

Pyöräyttävät Venneriä.

HERMANNI

Mutta minä en annakaan perään. Minä tahdon kanssa kerran käskeä.

VIHTORI

Setä, rakentakaa te koivikkoon huoneet ja eläkää siinä Vapun kanssa kuin kukko ja kana...

KOKKI-VAPPU

Jaa, se passaa. Minä tahdon villan järven rannalle. Minä en tahdo Suontaustaan. Elina saa sen pitää. Se on ristittyttären.

HERMANNI

Mutta siitä pitääkin tulla kuin linna. Katsokaa, napit neuloi... Ja tuhat markkaa...

KOKKI-VAPPU

Tyst, tyst... !

HERMANNI

Ei mitään, ei mitään!

PIIKKI-LIISA

tulee juosten, lyö kädet yhteen.

Tuo Kokki-Vappuko sen Hermannin nyt veikin.

KOKKI-VAPPU

leveänä

Minä.

Naurua.

ELINA

Vennerille

Onko tämä nyt totta? Se on niin onnellista, ettei sitä uskalla uskoa.

VENNERI

Tulkaa vain tänä iltana. Vaikka paikalla.

NYYMANSKA

Kyllä häät täällä juodaan loppuun. Ja vasta nythän ne häiltä tuntuvat. Ja tanssitaankin...

URKURI

Ja lauletaan.

VIHTORI

Ja hurrataan.

VENNERI

Se muuri siellä vielä on korjaamatta, kun ei tuo Hermannin...

HERMANNI

Vai Hermannin. Mutta minä en enää välitä sinun torastasi. Huvila elikkä villa rakennetaan ja ompelukone pitää olla ja polkupyörä ...

VIHTORI

Tämän kaiken minä tiesin, Elina. Siksi annoin sinun vähän itkeäkin. Unohdetaan pois.

ELINA

Mitäs niistä.

RINKIN-ANTTI

Vai ei se Rinkin-Antti sitten saanutkaan tovereita.

ELINA

Mutta Rinkin-Antilla on aina koti Suontaustassa.

VIHTORI

Koti ja kortteeripaikka.

RINKTN-ANTTI

Elämä on niinkuin silkkiä vaan!

KOKKI-VAPPU

Ja kun tahdot lähteä liikkeelle, niin kukaties joskus lainaan pyöräni ...

RTNKTN-ANTTI

Aijai jaijai — minulle! Näin sitä sitten mennään. Kuperkeikka. Ylämaa. Alamaa. Sellaistahan se on elämäkin.

VIHTORI

Hui hai! Eläköön elämä, sen ylämaat, alamaat, kuperkeikat, mutkat ja väärät. Ja otetaan sitten vanha purpuri. Sormusta itsesi, pelimanni-Jaska! Isä ja Nyy-manska tanssivat yhdessä... Kaikki muut löytävät omansa. Viulu soimaan!

Purpurin loppupuoolella laskeutuu esirippu.

KUN MEIDÄN KAIVOSTA VESI
LOPPUU

Ensimmäinen painos ilmestyi 1913

H E N K I L Ö T :

ANTTONI YLITALO, seppä.
EULAALIA, hänen sisarensa.
HANNA, Alitalon omistaja.
KUSTAA METSÄNHEIMO, rakennusmestari.
SööTERLUNTI, kaivonkatsoja.
ELLI
ALLI
tyttöjä.
SALLI, Hannan kasvattitytär.
IHANELMA, kesävieras.
ANTTI
KALLE
poikia.

Tyttyjä ja poikia.

ANTTONI: roteva, katkera, itseensä sulkeutunut mies. Päivettynyt Puku alussa se mitä työmiehet käyttävät maalla, myöhemmin musta siisti pyhäpuku, alaskäännetty tärkkikaulus ja musta kaulahuivi.

EULAALIA: katkeroituneen, vanhenevan naisen kasvot. Puku alussa siisti, vanhankansan kotikutoinen hame väljine röijyineen esiliinoineen ja pumpulihuiveineen, lopussa niinikään vanhankansan kaksikymmentä vuotta sitten tehty musta pyhäpuku.

HANNA: hento, kalpea, kaunis, vielä nuoren näköinen nainen. Yksinkertainen, hyvin tehty valkea puku. Olkapäillä vaalea, pitkäripsinen silkkihuivi.

METSÄNHEIMO: pulska, hyvin puettu mies.

SÖÖTERLTJNTI: laiha, hajamielinen, hyväntahtoinen mies. Puku siisti vaikka vähän kulunut.

ELLI ja ALLI: iloisia, terveitä tyttöjä kansallispuvuissa.

SALLI: noin 12-vuotias tyttönen, yllä lyhyt vaaleansininen tai vaaleanpunainen, somasti tehty kesäpuku. Palmikko riipuksissa ja sidottu punaisella silkkinauhalla. Päässä yksinkertainen olkihattu.

IHANELMA: hoikka, nenäkäs, kaupunkilaisesti puettu nuori tyttö.

ANTTI ja KALLE: reippaita, terveitä maalaispoikia.

Kaikki tytöt kansallispuvuissa.

I NÄYTÖS

Avoin paikka Anttoni Ylitalon kaivon ympärillä. Taka-alalla kulkee aita, jonka kahdenpuolen porraspuut. Vasemmalla (katsojista) vasta uudella arkulla varustettu vinttikaivo. Pyykkipenkki ja ämpäri. Nuoralla kahden puun välissä vaatteita kuivamassa. Kahdenpuolen näyttämöä metsikköä. Taustalla peltoa ja metsää. ANTTONI on juuri lopettamaisillaan työtään — hän on lujalla rautaristikolla varustanut kaivonsuun. Vasemmalta, näyttämön takaa alkaa reip-paassa kuorossa kuulua:

»Kun meidän kaivosta vesi loppuu,
niin kallion alla on lähde vaan.
Fralialilaa ja laulan vaan
ja kallion alla on lähde vaan.»

ANTTONI

naureskellen

Sopii loppua, sopii loppua. Mutta sepän kaivosta ei enää lähdekään vettä. Se on loppu nyt, sanoi kukko, kun kaula katkes.

Alkaa jälleen kuulua laulua:

»Tyttöjen silmistä vedet nokkuu
rakkauden tähden vaan.
Fralialilaa ja laulan vaan
ja rakkauden tähden vaan.»

ANTTONI

loppupuoella laulua häijysti naurahdellen.

»Rakkauden tähden vaan.»

Ruuvaa kiinni ristikkoo, selin aitaan.

Aidan taakse tulee oikealta Metsänheimo kädessään pieni matkalaukku.

METSÄNHEIMO

Päivää.

ANTTONI

kääntymättä

Päivää, päivää.

METSÄNHEIMO

Kai tästä pääsee sinne kansanopistolle... tarkoitan sinne minne sitä ruvetaan rakentamaan?

ANTTONI

hetken vaiettuaan äreästi

Ei minun pihani läpi.

METSÄNHEIMO

Vai ei. No, voinhan minä kiertää täältä aidan takaa-kin, kun vain tiedän suunnan.

ANTTONI

Kiertäkää, kiertäkää. Kai se sielläpäin on, mistä laulu kuuluu.

METSÄNHEIMO

nojaten aitaan, katsoo kelloa.

Mihinkähän aikaan ne juhlat alkavat?

ANTTONI

En minä tiedä.

METSÄNHEIMO

Vai ette. No, ehkette tiedä että juhlia onkaan?

ANTTONI

En.

METSÄNHEIMO

No minä voisin sitten kertoa teille, että tänä päivänä lasketaan teidän tulevan kansanopiston peruskivi.

ANTTONI

Ja mitä se minuun kuuluu?

METSÄNHEIMO

naurahtaen

Ehkei kuulu, ehkei kuulu. Minä olen ollut täältä niin kauan poissa, etten enää tunne oloja enkä ihmisiä. (Äänettömyys.) Saisikos tähän nurmikolle oikaista vähän lepäämään?

ANTTONI

Menkää kansanopistojenne nurmikoille ...

METSÄNHEIMO

Ei tullut junassa nukuttua koko yönä.

ANTTONI

No, oikaiskaa mihin tahdotte, kunhan pysytte aidan takana.

METSÄNHEIMO

itseksään naurahdellen

Hauska mies! Totisesti hauska mies!

Ottaa takin ylhtään, loittonee lepäämään katsojain näkyvistä.

Anttoni on saanut työnsä valmiiksi, istuutuu kaivonkannelle ja panee tupakan. Huutaa äreästi oikealle, missä hänen asumuksensa on.

ANTTONI

Eulaalia ... Eulaalia!

EULAALIA

oikealta, näyttämön takaa

Noo, miikää nyt on?

ANTTONI

Kuivia lastuja.

EULAALIA

Miitää?

ANTTONI

Kuivia lastuja pannun alle.

EULAALIA

Niinkuin nyt olisi kuivista puista puute! Kun kaikki

kylän kaivotkin ovat kuivillaan ja järvet kutistuvat puolta kilomeetteriä pienemmiksi. (*Tulee näyttämölle Kun näkee Anttonin työtönnä, suuttuu mutta hillitsee itsensä. Hetkisen äänettömyys.*) Pitääkö minun ruveta kyntämään? Ei nyt hullumpaa! Ei meillä paljon viljelystä ole, mutta siitäkin on vaiva ja vastus siitä pienestä potaattimaasta. Ei sitä uskoisi, että sinä olet talon poika. Miksikä kaupunkilaiseksi luulisi. Hevonen otetaan, että potaattimaa kerrankin saataisiin kuntoon, ja siellä se nyt joutilaana syö mäikkää pientareet puhtaiksi ja itse Anttoni, se kuuluisa seppä, istuu kaivonkannella ja kuuntelee ylenannettua renkutusta.

Hänen puhuessaan on äskeinen »Kun meidän kaivosta vesi loppuu.. » taasen alkanut kuulua. Laulua jatkuu.

ETJLAALIA

Taidat jo mielistyä koko kansanopistopuuhaan. Ehkä sinäkin pian lahjoitat kymmenen tuhatta markkaa kansanopistolle!

Nauraa, kokoaa lastuja esiliinaansa.

ANTTONI

vilkastuen

Kuka semmoisia on lahjoittanut?

ETJLAALIA

tiukasti katsellen häneen

Niin, keliähän näillä mailla niitä kymmeniä tuhansia niin on?

Anttoni kuuntelee häntä jännittyneenä. Kuuluu liioittelun selvästi ja toistettuina sanat: rakkauden tähden vaan.

ETJLAALIA

kiivastuen

Rakkauden tähden vaan! Hävetkööt. Mitä niillä on tekemistä ihmisten asioiden kanssa. (*Avuttomana.*) Ja tuota pitää tästä puoleen alituaisesti kuunnella. Eikö nyt pitäjässä muita paikkoja ollut kuin tämä meidän mäki!

(*Suuttuen.*) Kyllä minä arvaan, kenen puuhaa se on. Sinusta tehdään nyt lopultakin pappi...

ANTTONI

Älä sinä siinä.

EULAALIA

Mutta tämä on estettävä. Mene sinä sinne ja sano että ei.

ANTTONI

En suinkaan minä voi estää ihmisiä omalla maallaan tekemästä mitä tahtovat.

EULAALIA

Alitalon maalla — voit kyllä. Se tulee se... emäntä elikkä Hanna elikkä ...

ANTTONI

Suu kiinni!

EULAALIA

Suu kiinni — vai niin! Vai se on se Alitalon Hanna aina vain niin pyhä, ettei saa nimeäkään mainita.

ANTTONI

lyö nyrkin kaivonkanteen ja nousee.

Suu kiinni! (*Äänettömyys. Varustautuu lähtemään.*) Mennään sitten perunamaalle.

EULAALIA

Jokos tuli kiire perunamaalle!

Metsänheimo on sisarusten huomaamatta noussut. Ottaa takkinsa. Eulaalia kerää kuivat vaatteet nuoralta.

METSÄNHEIMO

itseksään hymähdellen

Rauhallinen makuupaikka. (*Seisoo aitaan nojaten ja tekee johtopäätöksiä.*) Ylitalon Eulaalia ... Antton ... Hanna... ja mikä se nyt olikaan se...? Hyvästi vain! (*Lähtee vasemmalle.*)

EULAALIA

Mennään vain, vaikka olisikin kuultu yhtä toista.

ANTTONI

Ja mitäs sinä olisit kuullut?

EULAALIA

Olenko minä ehkä ... lammas tai... kyyhkynen, etten ymmärtäisi ihmisten puhetta.

ANTTONI

Et ole edes kaukaa sukuakaan kyyhkyselle. Puhu nopeasti mitä olet kuullut!

EULAALIA

Enkä puhu.

ANTTONI

Saan minä ne kumminkin tietää.

Kuuluu taasen: rakkauden tähden vaan.

EULAALIA

Mene hyvä Anttoni estämään se peruskiven laskeminen. Muuten ei tässä tule päivän lepoa.

ANTTONI

Puhu sitten mitä tiedät.

EULAALIA

No sitä vain, että se Alitalon emäntä elikkä Hanna elikkä ...

ANTTONI

keskeyttäen

Mitä hänestä?

EULAALIA

Oletpas sinä kuin kiiliäinen. No se on ollut kipeänä se emäntä elikkä Hanna elikkä ...

ANTTONI

keskeyttäen

Pahasti?

EULAALIA

pahasti.

Äänettömyys.

ANTTONI

Lähde perunamaalle. Mitä siinä viivyttelet.

EULAALIA

Minä! Entä sinä?

ANTTONI

Se on minun asiani.

EULAALIA

No kaikkia tässä! Vai enkö minä ole kolmattakymmentä ajastaikaa pessyt sinun nokisia paitojasi... Ja näin sinä minut palkitset.

ANTTONI

Kyllä minä menen naimisiin, jos niiksi tulee . . .

EULAALIA

pelästyen

Sen Alitalon emännän elikkä Hannan kanssa . . . (*Vahingoniloisena.*) Mutta älä luulekaan että se enää on niin pulska kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Tämä viime tauti on sen ränstyttänyt. Ja kuolemataan pelkää kai, kun omaisuuttaankin jakelee. Ottotyttärelleen, sille Sällille elikkä . . .

ANTTONI

keskeyttäen

Mene siitä perunamaalle ...

EULAALIA

Perunamaalle ja perunamaalle ...

ANTTONI

En suinkaan minä voi olla kahdessa paikassa yhtäikaa. Itse tahdoit peruskivijuhlilla ...

EULAALIA

Oli se onneton paikka että jouduttiin niin likelle Alitalon maita. Muistatkos mitä minä sanoin, kun meille piti lohkaistaman palsta Ylitalosta, että... (Huomaa äkkiä rautaristikolla varustetun kaivonsuun, purskah-taa nauruun.) No, nyt kelpaa kansanopistolaisten nou-taa vettä sepän kaivosta. Ei lähde, vaikka itse Alitalon emäntä ... elikkä Hanna ...

ANTTONI

häijysti, keskeyttäen

Elikkä Sööterlunti...

EULAALIA

vaikenee hetken hämillään ja kiukustuneena.

Sööterlunti, Sööterlunti. Sööterlunti saa kyllä tulla. Minä en olekaan niin hullu kuin sinä, joka et voi kuulla Alitalon Hannan nimeä mainittavan ...

ANTTONI

Oletkos hiljaa!

EULAALIA

Mitäs minä sanoin! Et voi kuulla Alitalon Hannan ...

ANTTONI

vimmoissaan

Menetkös!

Kuuluu tytönääniä vasemmalta, Eulaalia lähtee lastut kainalossa oikealle. Elli ja Ihanelma tulevat, edellisellä kädessä ämpäri, jälkimmäisellä vesikarahvi. Kun he näkevät Anttonin, säikähtävät he hiukan ja niiata nyt-käyttävät.

IHANELMA

rohkaisten itsensä

Anteeksi. Me pyytäisimme vähän vettä.

ANTTONI

Tässä on kaivo.

IHANELMA

kuiskaten Ellille

Katsos nyt. Ja kaikki kun pelottelivat, että hän on
niin hirveä.

ELLI

Kyllä hän aina on ollut tavallisen hirveä...
Nousevat kaivonkannelle. Hämmästyvät rautaristikkoja.
Käyvät tempomaan niitä. Anttoni naureskelee itseksseen.

IHANELMA

Hyvä seppä ...

ELLI

kuiskaten

Mitä minä sanoin . . .

IHANELMA

... nämä eivät lähde irti.

ELLI

Jos olisitte hyvä ja ...

IHANELMA

Älkää menkö pois, hyvä herra seppä ...
Anttoni, joka on ollut lähtemäisillään, kääntyy tuimasti
ympäri.

ANTTONI

»Herra seppä ...» No, neiti kesävieras, mikä hätänä?

IHANELMA

Kuinka te voitte olla noin häijy?

ELLI

Meillä on tässä juhlat. Me laskemme kansanopiston
peruskiveä . . .

ANTTONI

Vai niin, vai niin.

ELLI

Alitalon emäntä on kutsuttu kunniavieraaksi ja me
tarvitsemme vettä kahviin.

ANTTONI

No, minkätähden siellä pitää olla ... yhden paremmin kuin toisen?

IHANELMA

Ettekö te tiedä että neiti Alitalo on lahjoittanut kymmenen tuhatta...

ANTTONI

vahingoniloisena

No kyllä sitten ansaitsee kahvit. Juottakaa, juottakaa! (*Nauraa ilkeästi, ottaa työkalunsa ja lähtee oikealle.*)
Tytöt jäävät sanattomina katsomaan hänen jälkeensä.

IHANELMA

polkee jalkaa maahan.

Kuinka hän on häijy!

ELLI

Mitä me nyt teemme?

Nauravat.

IHANELMA

Poikien täytyy hankkia vettä.

ELLI

Ja minä kun kerran leikillä ajattelin, että otan Ylitalon Anttonin, että tulen rikkaaksi.

IHANELMA

Olisi intresanttia kesyttää hänet...

ELLI

kuiskaa

Kylässä on vain yksi, joka kykenee kesyttämään hänet...

IHANELMA

uteliana

Kuka?

ELLI

Äiti kertoi että ...

*Metsänheimon ja Sööterluntin äänet vasemmalta. Tytöt
nokenevat puiden taitse vasemmalle. Sööterluntilla on
kädessä pitkä pajunoksa.*

SÖÖTERLUNTI

Kyllä se vaan paju tietää, missä vesisuoni käy. Katsookaas nyt, arkkitehtööri, kuinka sille tulee kiire maata kohti. Se on minun katsomani tämäkin kaivo eikä kaivo enää siitä parane. Minä olen katsonut... tämä on nyt... tämä on nyt sadas ja kahdeskymmenes kolmas tämä kansanopiston kaivo, jos minä saan sen katsoa.

METSÄNHEIMO

Ne on niitä vanhanajan keinoja ne pajut ja sensellaiset. Minä luulen, että teemme putkikaivon. Se on kai-kin puolin parempi. Tällaisenakin kuivana kesänä ...

SÖÖTERLUNTI

Arkkitehtööri saa uskoa, että jos minä sen kaivan, niin pysyy vesi...

METSÄNHEIMO

Saamme sitten sopia. Mutta minä suoraan sanoen en luule... että meille tulee kauppoja ...

SÖÖTERLUNTI

Paraneekos nyt kaivo tästä?

METSÄNHEIMO

katsoo häneen pitkään.

Kuulkaas ... mikäs teidän nimenne taas olikaan?

SÖÖTERLUNTI

Sööterluntiksihan minua sanotaan.

METSÄNHEIMO

Niin oikein... Söderlund. Kuulkaas, vieläkö tämä Anttoni on naimaton?

SÖÖTERLUNTI

Naimaton, mitäs muuta. Sisar sillä huushollia hoitaa. *(Kainostellen.)* Se Eulaalia.

Äänettömyys.

METSÄNHEIMO

Pidättekös te vielä siitä Eulaaliasta?

SööTERLUNTI

No voi tuota arkkitehtööriä... kuinka se on leikkisä ... Vallan katselee ihmisen läpi ...

METSÄNHEIMO

No, pitääkö se Eulaalia vielä teistä?

SööTERLUNTI

Mitäs se minusta, köyhästä. Ei toki... Enkä minä koskaan ole uskaltanut sitä ajatella ... Ettehän tekään, arkkitehtööri... yrittäisi kuninkaan tytärtä, vaikka hän olisikin mieleisenne.

METSÄNHEIMO

Yrittäisin tietenkin. Ja ottaisin hänet kanssa. Enkä minä miettisikään kahtakymmentä vuotta.

SÖÖTERLUNTI

Mistäs se arkkitehtööri kaikki asiat tietää?

METSÄNHEIMO

Tiedämpähän vain. Ne viettävät hauskoja päiviä tuolla yhdessä, Ylitalon Anttoni ja Eulaalia.

SööTERLUNTI

Eivätpä ne taida niin hauskojakaan ... Ja kyllähän minulla jo on mökki ja hevonen... ja lehmäkin ruokolla.

Äänettömyys.

METSÄNHEIMO

Menkää hakemaan Eulaalia tänne, niin tutkitaan vähän sen sydäntä.

SööTERLUNTI

Se voi suuttua.

METSÄNHEIMO

Lepytetään.

SÖÖTERLUNTI

Mutta ei se Anttonikaan tästä hyvää pidä.

METSÄNHEIMO

Eikös se Alitalon Hannakin vielä ole naimaton?

SÖÖTERLUNTI

Arkkitehtööri kaivelee kaikki ne vanhat asiat.

METSÄNHEIMO

Tulivat mieleen, kun kuuntelin Anttonin ja Eulaalian keskusteluja.

SÖÖTERLUNTI

katselee pitkään.

Mutta ettehän te vain ole se Kuuperin Kustaa, joka ennen palveli Ylitalossa?

METSÄNHEIMO

Sama, sama mies. Kuuperin Kustaa, nyttemmin Kustaa Metsänheimo.

SÖÖTERLUNTI

Voi nyt kuitenkin...! Mutta hyvinpä teidän on käynyt.

METSÄNHEIMO

Mitäs niist' maallisist'. Mutta miksei Sööterlunti ottanut Eulaaliaa, vaan antaa tytön aivan loppuun kuihtua?

SÖÖTERLUNTI

Ei ole tullut puhuttua. Ja mitäs minä, köyhä ...

METSÄNHEIMO

Nyt täytyy pitää kiirettä. Ja kiire on jo Anttonilla ja Hannallakin.

SÖÖTERLUNTI

Ei, ei... ne on jo niin vanhoja asioita...

Sööterlunti jää mietteisiinsä, paju kädessä. Kalle ja Antti tulevat nopeasti, ämpäri kädessä, vasemmalta.

KALLE

Kun sanoivat, että kaivo on taottu lukkoon!

ANTTI

Onpa se ihme ja kumma, jollei vettä saa!

Nousevat kaivonkannelle. Tempovat ristikkoo.

KALLE

Onko tämä nyt järkimiehen työtä?

ANTTI

Mikä meidän hyvän seppämme pään on sekoittanut?

METSÄNHEIMO

Antakaas kun minä katson. (*Nauraa.*) Nämähän **ovat** kuin kellotapulin kannattimia. Odottakaas... **Eikös** nuo ruuvit nousisi kirveenterällä ...

ANTTI

Minulla on hyvä puukko.

KALLE

Ei ne puukolla...

I

METSÄNHEIMO

V

kopeloi taskujaan.

Kun ei nyt pidä olla matkassa työkaluja. No, **Söderlund** ... mars matkaan. Ja tuokaa samalla hyvä **kirves**.

SÖÖTERLUNTI

Mutta ...

METSÄNHEIMO

hyppää alas kaivonkannelta, menee Sööterluntin luo.

Mitä mutta? Näettehän, ettei kunniavieraalle **saada** kahvia ... (*Kuiskaa.*) Ja Eulaalia ...!

SÖÖTERLUNTI

Kylläpä se arkkitehtööri on leikkisä ...

METSÄNHEIMO

työntää hänet menemään.

ja Anttoni tulkoon samalla! Mars matkaan!

Sööterlunti menee oikealle.

ANTTI

Ei muuta kuin lyödään koko arkku läjään ...

KALLE

Älä toki. Suututamme sepän.

Anttoni tulee tuimana aidan yli.

ANTTONI

Mi-mi-mitä tämä merkitsee? Mitä te minun kaivos-tani?

METSÄNHEIMO

Vettä. Kaikki kylän kaivot ovat kuivillaan.

ANTTONI

Onko se minun syyni? Minä en tahdo olla missään tekemisissä sen ... sen kansanopiston kanssa, jota tähän hommataan. Minun puolestani saavat hommamiehet mielellään kuolla janoon.

Antti ja Kalle kiiruhtavat pois.

METSÄNHEIMO

hetken äänettömyyden jälkeen painostaen joka sanaa:
Te olette vielä ensimmäinen oppilas siinä opistossa.

ANTTONI

hämmästyneenä vieraan röyhkeydestä.

Se on valhe!

METSÄNHEIMO

Koko opisto rakennetaan tähän teidän tähtenne.

ANTTONI

Mitäs te ... kukas te ... Menkää opistoonne ja antakaa minun olla rauhassa. Minä en tarvitse sohvatyynyjä

enkä kirjoituspöytämattoja ... ja mitä ne kansanopistolaiset muusta tietävät.

Lyhyt äänettömyys.

METSÄNHEIMO

Kuules, Anttoni, sinä olit niin hyväpäinen, että sinusta olisi tullut vaikka piispa.

ANTTONI

Koska me on sinä-kannut juotu?

METSÄNHEIMO

Rippikoulussa, etkös nyt muista ...?

Anttoni katsoo Metsänheimoon pitkään, tuntee hänet mutta ei sano mitään, kääntyy vain äreästi pois päin.

Elli ja Ihanelma tulevat hengästyneinä vasemmalta.

ELLI

Eikö sitä vettä nyt voisi saada?

IHANELMA

Pitää saada. *(Kiukkuisesti.)* Te olette... te olette sydämetön mies.

ANTTONI

Kas ... kas ... kas ...

ELLI

Isä käski sanoa, että jos ... tämän kerran. Kaivoa ruvetaan jo huomenna kaivamaan opiston alueelle ja meidän kaivoa syvennetään... Alitalon emäntä on jo tullut...

ANTTONI

Ei lähde yhtä tippaa. Menkää tiehenne.

IHANELMA

Tämä on hävytöntä.

Alli tulee juosten vasemmalta.

ALLI

Joko tulee vettä? Kun kirkonkylästä juuri telefonoi-

tiin, että sieltä tullaan oikein joukolla. Pappilan nuoret ja tohtorin väet kesävieraineen.

Tytöt käyvät iloisen levottomiksi. Supattavat.

ELLI

Kirkonkyläläiset kun aina ovat niin olevinaan. Nyt ne oikein saavat nauraa metsäkyläläisiä.

ALLI

Tohtorinnaa minä niin pelkään.

IHANELMA

Hyvä, rakas seppä, tämän kerran ...

ANTTON;

peloitellen, julmalla äänellä:

No, te harakat, minä menen pajaan ja taon häkin, oikein aika häkin ja pistän teidät kaikki sinne ...

Tytöt peräytyvät pelästyneinä, mutta tulevat taas lähemmäksi.

ELLI

Huomenna, huomenna, kun vain tänään annatte vettä!

METSÄNHEIMO

Minä tiedän yhden, joka saa vettä Ylitalon Anttonin kaivosta.

TYTÖT

Kuka, kuka se on?

ANTTONI

Ja kuka se olisi?

Äänettömyys.

METSÄNHEIMO

Sanonko?

TYTÖT

Sanokaa, sanokaa ...

METSÄNHEIMO

Anttonille

Sanonko?

ANTTONI

epävarmana

Sanokaa vain mitä tahdotte. (*Suuttuneena.*) Mutta on se ihme ja kumma, ettei ihminen saa rauhaa. Kruunumiehiäkö tässä pitää olla, ennenkuin pihamaa tyhjenee?

IHANELMA

Me menemme. Mutta me tulemme takaisin ja — kostamme.

ELLI ja ALLI

Niin, me kostamme ... (*Menevät.*)

ANTTONI

nauraa

Sytytätte kai pajani tuleen vai mitä? .. . (*Metsänheimolle.*) Menkää tekin yhtä matkaa siitä suutanne soittamasta.

METSÄNHEIMO

Ei, Anttoni. Minä olen tullut panemaan kuntoon sinun sydämesi asioita.

ANTTONI

Kukas sen on sanonut, että ne ovat epäkunnossa...?

METSÄNHEIMO

Onkos se nyt viisaiden ihmisten puuhaa, että kiusaatte itseänne kaksikymmentä ajastaikaa. Olitte melkein sulhanen ja morsian jo silloin, kun minä renkipaikana palvelin Ylitalossa. Ja nyt kidutte kukin haarallanne. Varmaan te Eulaalian kanssa kerran revitte silmät toistenne päästä, jollei tästä tule loppua. Minä toimitan Hannan tänne kaivolle, mutta puhukin sitten kaikki.

ANTTONI

joka *pitkin matkaa on keskeyttänyt sanalla »mutta», tai raappinut korvallistaan.*

Ei, ei, ei... en minä ... minä menen pois ...

METSÄNHEIMO

No, Eulaalian kanssako aiot ikäsi elää?

ANTTONI

En ... en.

METSÄNHEIMO

Hän menee sitäpaitsi naimisiin Sööterluntin kanssa.

ANTTONI

Menköön. Mutta en minä. En ole nähnyt... häntä... kahteenkymmeneen vuoteen... Älä tuo häntä tänne.

METSÄNHEIMO

Tuon kuin tuonkin. Mutta sinulla pitää olla toiset vaatteet. Mene nopeasti muuttamaan. Ja katso sitten, että puhut kaikki.

ANTTONI

Puhu sinä.

METSÄNHEIMO

Etkö sinä nyt, iso mies, itse osaa puhua! No, minä autan. Kun vain ensin puet yllesi kosimapuvun.

ANTTONI

No, sinä autat. (*Menee oikealle.*)

METSÄNHEIMO

naureskellen itseksensä, istuutuu kaivonkannelle ja laulaa:

Rakkauden tähden vaan. Fralialilaa ja fralialilaa ja rakkauden tähden vaan.

Elli, Ihanelma ja Alli tulevat.

ELLI

Kahvi on valmista!

ALLI

Vettä saatiin lopultakin.

METSÄNHEIMO

No, mistä?

ELLI

Pojat olivat hakeneet oikein hevosella.

IHANELMA

Me olemme tulleet tänne kostamaan. Me aiomme laulaa tässä kaivonkannella koko yön. (*Istuutuu kaivonkannelle.*)

ELLI ja ALLI

Koko yön. Ettei seppä saa nukkua.

METSÄNHEIMO

Suurenmoinen kosto. Saanko minäkin olla mukana?

ALLI

Mutta eikö teitä tarvita juhlilla? Neiti Alitalo jo kysyi teitä.

METSÄNHEIMO

merkitsevästi

Minulla on nyt tärkeämpiä tehtäviä.
*Istuvat kaivonkannelle ja laulavat. Äkkiä Metsänheimo
hypähtää pystyyn ja keskeyttää.*

METSÄNHEIMO

Tässä voi tapahtua jotakin hauskaa.

IHANELMA

Jos...?

ELLI ja ALLI

JOS...?

METSÄNHEIMO

salaperäisesti

Jos neiti Alitalo saadaan tänne.

IHANELMA

Neiti Alitalo ... se lahjoittaja? Hän on niin vakavan ja surullisen näköinen ...

METSÄNHEIMO

Juuri siksi on hauskaa, jos hänet saadaan nauramaan.
Tytöt nauravat.

IHANELMA

hypähtäen päättäväisesti pystyyn.

Hänen pitää tulla ja hänen pitää nauraa.

ELLI

Pitäjän jäykin tyttö — ei hän niinkään tule eikä hän niinkään naura.

IHANELMA

jos minä tahdon!

METSÄNHEIMO

Sanokaa... sanokaa, että täällä on mainio kaivo, jota niinä rakennusmestarina tahtoisin näyttää. (*Tytöt ovat lähtemäisillään.*) Älkää kaikki menkö! Kuka jää minun kanssani ... kostamaan sepälle!

Elli palaa nauraen.

ELLI

No, vaikka minä!

METSÄNHEIMO

Mainiota! (*Asettuu kaivonkannelle. Hetken perästä tulee siihen Ellikin, istuutuu selin häneen.*) Millä laululla me nyt kostaisimme?

ELLI

En minä vain tiedä.

Äänettömyys.

METSÄNHEIMO

alkaa tutun laulun, Elli yhtyy siihen pian:

Meinasin, meinasin, meinasin olla, meinasin olla yksin.
Katselin taivaan tähtiä ja nekin oli kaksin.

Meinasin, meinasin, meinasin olla, meinasin olla yksin.
Katselin aidan seipäitä ja nekin oli kaksin.

Äänettömyys.

METSÄNHEIMO

Kauanko teistä miehen pitää miettiä, ennenkuin uskaltaa kosia?

Lyhyt äänettömyys.

ELLI

Niin kauan ... että on sydämestään varma ...

METSÄNHEIMO

No, kauankohan se ottaa?

ELLI

Kaksikymmentä vuotta... Ainakin täällä meidän paikkakunnalla.

METSÄNHEIMO

yrittäen lähetä Elliä.

Tai kaksikymmentä minuuttia.

ELLI

Se on liian vähän.

METSÄNHEIMO

St! Piiloon!

Juoksevat piiloon. Eulaalia ja Sööterlunti tulevat.

SÖÖTERLUNTI

Tänne se käski tulla, arkkitehtööri.

EULAALIA

Olenko minä mikä sen käskettävä.

*Vaikenevat saamattomina, toinen toisessa, toinen toisessa
päässä näyttämöä.*

SÖÖTERLUNTI

lauhasti ja tunteellisesti, pajunoksa kädessä.

Tällaisia vesisuonia ei ole missään.

EULAALIA

Sööterlunti saisi naida sen pajun. (*Nauraa hihittää
esiliinaansa.*)

Äänettömyys.

SÖÖTERLUNTI

Jaa tämän pajun?

EULAALIA

Niin, siinä olisi Sööterluntille ihan ky liaksi muijaa.

SÖÖTERLUNTI

Tekee pilkkaa. (*Äänettömyyden jälkeen, rakastuneena.*) Muistaako Eulaalia mitä minä sanoin, kun kaivoin tätä kaivoa ... Kaksikymmentä vuotta sitten ...?

EULAALIA

heltymystään salaten

Mitäs joutavista muistelisi!

SÖÖTERLUNTI

Että minä tulen... kun minulla on... mökki ja he-
vonen ja lehmä ...

EULAALIA

itkun ja naurun välillä

Nai nyt vaan sen pajun ...

METSÄNHEIMO

astuu vakavana esiin.

Iltaa... Anteeksi — olisin vain puhunut Sööterlun-
tille niistä urakoista. Että tottahan te sitten kaivatte
sen opiston kaivon — ja yhtä hyvän kuin tämä tässä...

SÖÖTERLUNTI

hämmästyneenä

Kyllä vallan, jos arkkitehtööri...

METSÄNHEIMO

Ja ehkä otatte tukinajotyötäkin, kun teillä on hevo-
nen. Ja hyvä kuuluu olevankin.

SÖÖTERLUNTI

hyvillään

Se on vielä niin nuori, mutta kyllä siitä hyvä pitäisi
tulla.

EULAALIA

tiuskaten

Mitä tuollainen mies tukina jossa ja mitä se hevo-
sella ...?

ELLI

juoksee esiin.

Niin kyllä, älkää rakennusmestari ottako sitä miestä
työhön. Näettehän sen kaivot... kaikki ne on kuivil-
laan.

SÖÖTERLUNTI

avuttomana

Mutta ...

EULAALIA

*käyden Ellin ranteeseen ja vetäen hänet etualalle.
Mustasukkaisena*

Mitäs se Sööterlunti teihin kuuluu?

SÖÖTERLUNTI

hätääntyneenä

Kyllä virpi tietää vesisuonet, mutta näillä mailla ei ole vesisuonia ...

ELLI

Virpi ei tiedä mitään. Nykyaikana katsotaan kaivoja aivan toisella tavalla ...

EULAALIA

Nykyaikana katsotaan... Mitä te tästä Sööterluntista tahdotte?

ELLI

veitikkamaisuuttaan peitellen lähestyy Sööterluntia ja yrittää ottaa häntä käsipuolesta. Sööterlunti pakenee.

Minä ... minä ... olen ajatellut... jos hän ottaisi minut ... sinne mökkiinsä ...

EULAALIA

Vai niin, vai on sillä Sööterluntilla morsian ... ja keh-
taat ...

SÖÖTERLUNTI

rukoillen

Eulaalia... ei saa suuttua... Se puhuu leikkiä tai mitä puhunee... Eulaaliaa minä olen katsellut viisi-kolmatta vuotta ... Vaikkei ole tullut puhutuksi. Tah-
tooko Eulaalia...?

EULAALIA

raivoissaan

Ota sinä vain tuo harakka... (*Menee oikealle.*)

SÖÖTERLUNTI

Eulaalia... (*Menee, kädet ojennettuina, Eulaalian perässä. Elli ja Metsänheimo nauravat.*)

Sinä olet viisas tyttö, Elli.

ELLI

Ja sinä ... aika hauska poika.

METSÄNHEIMO

Kuule Elli...

Salli tulee vasemmalta. Niiaa hyvin opetetusti ja pikkuvanhasti.

SALLI

Onkohan rakennusmestari Metsänheimo täällä?

METSÄNHEIMO

On. Tässä.

SALLI

Täti käski sanoa... neiti Alitalo käski sanoa, ettei hän voi tulla. Rakennusmestari tekee hyvin ja tulee.

METSÄNHEIMO

Vai niin, tyttöseni. Mutta katsos, kun neiti Alitalon pitäisi saada nähdä tämä kaivo, juuri tämä mainio kaivo.

SALLI

Jaa kaivo?

METSÄNHEIMO

Niin, kaivoa ei voi siirtää, vaikka minä mielelläni tulisinkin.

Äänettömyys.

SALLI

Mutta täti ei tahdo seurustella sepän kanssa.

METSÄNHEIMO

Miksei?

SALLI

Sitä en minä tiedä. *(Hetken perästä.)* Seppä on kai ollut tädille paha.

METSÄNHEIMO

Voi olla, voi olla. Seppä on hyvinkin voinut olla tädille paha ... Tai... täti sepälle.

SALLI

Täti ei ole paha kenellekään.

METSÄNHEIMO

Niissä asioissa ei koskaan voi tietää kuka on paha, kuka hyvä. Kyllä se todella olisi hyvä, kun neiti Alitalo voisi tulla... katsomaan tätä kaivoa.

SALLI

Minä sanon tädille. (*Lähtee.*)

METSÄNHEIMO

No nyt saadaan Hanna tänne, mutta missä se Anttoni viipyy? Nyt niiden täytyy saada toisensa ...

ELLI

Te olette oikein tullut tänne panemaan... asioita kuntoon.

METSÄNHEIMO

rakastuneesti

Kyllä minä otan palkkani.
Elli painaa veitikkana päänsä alas ja juoksee, Anttonin nähdessään, vasemmalle. Anttoni tulee pyhäpuvussaan, hyvin juhlallisena.

METSÄNHEIMO

kääntää häntä joka kulmalle, käskevästi:
Hyvä on. Odota nyt tässä.

ANTTONI

Mihin sinä menet?

METSÄNHEIMO

Hakemaan tyttöä tietysti. Et saa liikkua tästä.

ANTTONI

Älä jätä minua ...

METSÄNHEIMO

painaa hänet kaivonkannelle istumaan.
Muista ettet jänistä.
Metsänheimo lähtee vasemmalle. Anttoni jää yksin, koettelee sykkivää sydäntään, harjailee käsillään vaatteitaan, yskii, voihtii.

ANTTONI

itseksensä

En minä sentään. Vanhoilla päivilläni... Mitä hulla...

Nousee kiivaasti, yrittää paeta oikealle. Hanna tulee, pysähtyy hämillään. Anttoni jää seisomaan selin Hannaan. Heidän vuorosanansa lausutaan lyhyen äänettömyyden jälkeen.

HANNA

Iltaa...

ANTTONI

Iltaa.

HANNA

Minua käskettiin tänne katsomaan kaivoa.

ANTTONI

kuin unessa

En minä ole käsenyt...

HANNA

taistellen mielenliikutustaan vastaan.

Joku toinen sitten...

ANTTONI

kuin kaiku

Joku toinen sitten...

Äänettömyys.

HANNA

Ei minulle sitten ollutkaan kenelläkään asiaa?

ANTTONI

Ei...

HANNA

Minä menen sitten. *(Kääntyy lähtemään. Taistelee itkuaan vastaan.)*

ANTTONI

voimanponnistuksella, kääntyy Hannaan päin.
Mitä piti ruveta laittamaan tänne opistoa?

HANNA

Oliko se paha?

ANTTONI

Minä en kärsi sellaista!

HANNA

Sitä minä en voinut aavistaa.

ANTTONI

Se piti tehtämän tänne minun kiusakseni...?

HANNA

kääntyy Anttonia kohti, valoisasti:

Sinun iloksesi — miksen sitä tunnustaisi! Sinua minä ajattelin ja sinun suurta opinhaluasi ennen muinoin. Ja minä tahdoin, että opisto olisi seuranasi pitkinä talvina.

ANTTONI

En minä mitään seuraa kaipaa. Viekkää vain kirkonkylään omaksi seuraksenne ...

Hanna purskahtaa itkuun ja kääntyy menemään. Suurella voimanponnistuksella kokoaa Anttoni itsensä.

Hanna! ... Hanna, Hanna!

Anttoni rientää Hannan jälkeen, tarttuu hänen käteensä ja tuo hänet näyttämölle. Hanna vaipuu hiljaa itkien kaivon kannelle. Anttoni kulkee hetkisen kuin unessa. Hannan astuessa näyttämölle on juhlapaikalta aivan hiljaa ja sanojen kuulumatta alkanut soida laulu: »Koko päivän odotin hukkaan.» Hannan ja Anttonin äänettömän kohtauksen aikana soi laulu täyteläisenä loppuun. Viime värssyn aikana asettuu Anttoni Hannan viereen ja ottaa hänen kätensä. Viime säkeiden soidessa tulevat Metsänheimo ja Elli kihlautuneina aidan taakse näyttämön taka-alalle, säteilevän onnellisina. Kun he huomaavat Anttonin ja Hannan, tekevät he iloisia merkkejä toisilleen. Laulun loputtua huutaa Metsänheimo juhlapaikalle päin:

METSÄNHEIMO

Hoi, hoi tänne! Hoi, hoi tänne!

ANTTONI

Hannalle joka on hypähtänyt ylös:

Ei, ei enää koskaan. Nyt pidän kiinni sepän kourilla.

METSÄNHEIMO

Tulkaa katsomaan eikö sepän kaivosta jo heltiä vettä!

ANTTONI

*iloisena nousten ja käyden purkamaan äskeistä
työtään.*

Tulkaa, tulkaa.

*Hänen käsissään irtaantuvat ristikot helpolla, Hanna
katselee hymyillen vieressä. Tyttöjä ja poikia kokoon-
tuu vasemmalta.*

IHANELMA

Joko vihdoinkin?

ALLI

Mitä täällä on tapahtunut?

METSÄNHEIMO

Kihlajaisia, kihlajaisia!

SALLI

juosten Hannan luo.

Täti, onko seppä tehnyt pahaa tädille? Miksi täti on itkenyt?

Hanna sulkee hymyillen Sallin syliinsä.

METSÄNHEIMO

Kihla jaisia, kihlajaisia ja häitä! No, kaikki kihlatut esiin, näyttämään itseänne! Anttoni ja Hanna kaivonkannelle. No, ei yhtään vastaansanomisia... Kaikkien täytyy saada nähdä miltä näyttävät ihmiset, jotka ovat kaksikymmentä vuotta uskollisesti rakastaneet toisiaan.

Iloista hämmästyttä kansanjoukossa. Huudahduksia.

*Hanna ja Anttoni pakotetaan nousemaan kaivon-
kannelle.*

SALLI

Täti... ette saa ... Paha seppä!

Naurua.

METSÄNHEIMO

Entä ne muut kihlatut! No esiin, esiin! Pian, pian — jo sitä nyt on vitkasteltukin.

TYTTÖJÄ ja POIKIA

Kutka ... kutka ... onko muitakin kihlattuja?

Sööterlunti, kukka rinnassa, ja Eulaalia vanhanaikaisessa mustassa puvussa astuvat esiin. Äänekästä iloisuutta ja huudahduksia joukossa. Asettuvat hämillään ja hyvillään Hannan ja Anttonin rinnalle.

METSÄNHEIMO

Tällä paikkakunnalla rakastetaan uskollisesti! (*Huudahduksia kansanjoukosta: »rakastetaan kyllä... Ei vanha rakkaus ruostu ... Eläköön!» Metsänheimo ottaa Elliä kädestä, tuo hänet etualalle ja kumartaa hattua nostaen yleisölle.*) Sanokaa nyt, hyvät ystävät ja kylänmiehet, eikö joskus ole hyötyäkin siitä, että kylän kaivot kuivuvat?

Vilkkaita hyväksymishuutoja. Laulunjohtaja on antanut köörille äänen ja kaikki yhtyvät reippaasti laulamaan: »Kun meidän kaivosta vesi loppuu.» Laulun aikana laskee esirippu.

TALONHUIJARI

Ensimmäinen painos ilmestyi 1913

H E N K I L Ö T :

ÄITI, ystävällinen, kivulloinen, jo harmahtava nainen, yllä tumma pumpulipuku ja esiliina.

JULLE, hyvinvoipa ylioppilas, puoleksi maalaisissa, puoleksi kaupunkilaisissa, kesäisen huolettomissa pukimissa, päässä ylioppilaslakki.

SAIMA, kaunis, kalpea tyttö, yllä vaalea, kotitekoinen kesäpuku.

LYYLI, terve, kehittymisiässä ilakoiva tyttönen, vaaleat kesävaatteet käymässä liian lyhyiksi.

LAURA, naapurintyttö, koreileva, vanhahtava kyläkaunotar.

JANNE, Lauran sulhanen, kaunis nuori poika, työvaatteissa.

MATTI, päivettynyt, toimielias nuori maanviljelijä, siistissä puvussa, urheilupaidan kaulus solmittu värillisellä liinalla, korkeat saappaat.

On kesäinen aamupäivä.

Näyttämö esittää arkihuonetta maalla. Oikealla ikkunat, taustalla ovi keittiöön, jonka sisustus näkyy oven avautuessa, vasemmalla astiakaappi ja ovi saliin. Nurkassa oikealla keinutuoli. Kukkakimp-puja vedessä pöydillä ja ikkunoilla. Lauantaipäivän epäjärjestys. Näyttämönpuoleisen ikkunan edessä ompelukone, jonka ääressä SAIMA kuumeentapaisesti ompelee heleää kesäpuseroa. Pyöreän pöydän ääressä, joka on keskellä lattiaa, seisoo JANNE vihellellen ja korjailee seinäkelloa. Hetken perästä nousee hän tuolille vasemmalla salin oven vieressä, missä tapetissa näkyy tumma kellonsija ja naula, panemaan kelloa paikoilleen.

LYYLI

*juoksee sisään keittiöstä, pyyhkien jauhoisia käsiään
esiliinaan.*

No nyt se on täällä! Saima hooi — etkös sinä kuule,
nyt se on täällä.

SAIMA

keskeyttäen koneen käynnin

Kuka?

LYYLI

Talonhujari tietysti — ketäs me muuta olemme odotta-
neet kaiken viikkoa. Ja se sanoo tuntevansa sinut ja
kysyi oletko kotona.

SAIMA

kiihtyneenä

Minut?

LYYLI

Sinut, sinut! Pois kiireesti laittamaan kahvia.

SAIMA

Mitä se nyt sitten kahvilla tekee! Syyttäköön itseään,
kirjoittaa tulevansa maanantaina ja tulee lauantaina.

LYYLI

Äiti käski laittamaan.

SAIMA

Mutta minä en saa tätä valmiiksi jollen ompele.

LYYLI

Jaa, minun täytyy olla leipomassa.

SAIMA

Tiedäthän sinä että minun huomenna täytyy matkustaa.

LYYLI

Tiedäthän sinä, että äiti tulee kipeäksi, jos taas hää-rää liiaksi ja yksinään nostelee leipäautoja.

JANNE

joka heti Lyylin ilmestyessä huoneeseen rakastuneena ja hymyillen puoleksi veitikkamaista, puoleksi avutonta hymyä, hajamielisesti on kuunnellut kellon liikkeitä, hyppää alas tuolilta, kumartaa ja pyyhkii käsiään kylkiään pitkin.

Enkö minä saa keittää sitä kahvia?

LYYLI

purskahtaa suureen nauruun.

Sinä!

JANNE

Mikäs konsti se sitten on? Vettä ja kahvijauhoja ja selvikettä. Minä näytän ettette ikinä ole juoneet niin hyvää kahvia.

SAIMA

nousee, työ käsissä, malttamattomasti Lyytille:

Lakkaa nyt jo nauramasta, minä keitän sen kahvin.

JANNE

No entä minä!

SAIMA

Korjaa sinä se kello.

JANNE

Eihän se kello ole saanut virkaa Helsingissä, että sillä niin kiire olisi. Mutta sinun, sinun täytyy saada valmiiksi korea puserosi että kelpaat Helsinkiin.

SAIMA

Älä nyt siinä. Tiedäthän sinä miten mieluista minulle on Helsinkiin meno.

LYYLI

innoissaan

Me keitämme yhdessä kahvin, minä ja Janne.

SAIMA

Entä äiti. Lähde paikalla pakariin.

LYYLI

Lähde sinä. En minä nyt, jos saan Jannen auttamaan.

JANNE

Aijaijai, Lyyli! Sinä se olet se tyttöjen tyttö. Kyllä minä sinusta pidän.

LYYLI

Älä sinä ensinkään. Sinulla on morsian. Sinun täytyy pitää hänestä.

JANNE

Eikös sinusta saa?

LYYLI

*hyvin tuittupäänä, puiden nyrkkiä ja polkien jalkaa
maahan.*

Yhdestä vain. Minä en siedä miestä, joka on uskoton. Tiedä se.

JANNE

Aijai sitä sisua ...

SAIMA

Kyllä teidän kanssanne kääsee. Lähde paikalla siitä torumasta äidin luo.

LYYLI

Minä menenkin. Minä en kärsi miestä, joka pettää morsiantaan.

JANNE

Herranen aika!

LYYLI

Niin juuri.

SAIMA

Jollet sinä nyt... Se vieras voi tulla eikä ole kahvi-leipää.

LYYLI

Se vieras! Vai nyt sille pitäisi olla kahvileivätkin ja äsken se ei tarvinnut kahviakaan. (*Merkitsevästi,*) Mutta minä tiedänkin mitä tiedän.

SAIMA

hätäntyneenä

Mitä sinä olet tietävinäsi?

LYYLI

kuten äsken

Ilmankos minä näinkin susista unta yöllä.

SAIMA

JANNE

Susista?!

LYYLI

Susista. Sinut ne veivät.

SAIMA

Itsesi saavat viedä.

JANNE

Ne vievät teidät molemmat. (*Tekeytyy sudeksi, nostaa sormet pystykorviksi, rupeaa ulvomaan ja hyökkää tyttöjen päälle.*) Huu-uu-uu-uu! (*Ajaa takaa Lyyliä, kun Saima on poistunut keittiöön.*)

LYYLI

paetessaan *Jannea koettaa tekeytyä suuttuneeksi.*

Mene morsiamesi luo, mitä sinulla on täällä tekemistä. Saisit kiittää onneasi, että joku sinusta huolii. En minä vain Laurana ...

JANNE

Huuu-uu!

LYYLI

Minä en enää viitsi, kuuletko. Minun täytyy mennä pakariin. Talonhujarille pitää olla kahvileipää ... *Janne on ajanut hänet nurkkaan, josta hän ei pääse minnekään. Jannen saadessa hänet kiinni yrittää hän*

lyödä Jannea, mutta molemmat käyvät äkkiä äänettömiksi ja vakaviksi.

JANNE

Sinusta minä pidän.

LYYLI

Hävytön! Laura on sinun morsiamesi.

JANNE

Ei hän minusta välitä.

LYYLI

Se on oikein sinulle. Minä en kärsi tuommoista miestä.

JANNE

teeskennellen suuttumusta.

Enkä minä tuommoista tyttöä. Olet niin paha suustasi, ettei sinun kanssasi tule toimeen muut kuin sudet...

LYYLI

Päästä minut menemään.

JANNE

Ei kuule, älä nyt suutu. Tiedäthän sinä että minä haen taloa.

LYYLI

ivaten

Ja mitä sinä talolla?

JANNE

Pidän että helisee, kun saan sinut emännäksi.

LYYLI

Onhan Lauralla talo.

JANNE

Alati Laura ja Laura. Olen kerta kaikkiaan sanonut sinulle, ettei Laura huoli minusta enkä minä Laurasta.

LYYLI

äkkiä, ylenpalttisen ilon vallassa.

Jos sinä ... pystyisitkin ... ottamaan ... tämän minun kotitaloni.

JANNE

käyden hänen molempiin käsiinsä, vakavana.

Varmasti, sinun kanssasi yhdessä.

ÄITI

joka vähän aikaa sitten on tullut keittiöön ja puhellut siellä askartelevan Saiman kanssa, astuu äkkiä huoneeseen keskeyttäen heidät.

Hyvä Janne, auttaisitkos vähän.

LYYLI

painelee polttavia poskiaa ja järjestää hiuksiaan, hätääntyneenä

Niin äiti, minun piti juuri tulla, mutta tuo Janne, tuo ilkeä häijy ...

JANNE

Kaikki on minun syytäni. Lyyli kyllä tahtoi lähteä leipomaan ...

ÄITI

Talonostaja haluaisi...

LYYLI

nopeasti, itseksensä

Talonhuijari — ai niin!

ÄITI

... nähdä kyläkarttaa. Julie sanoo sen olevan teillä Alasmaassa. Etkös sinä olisi hyvä ja menisi sitä hakemaan, kun tässä sattuu olemaan niin kiire...

LYYLI

äkkiä, kiivaasti

Äiti, taloa ei saa myydä!

ÄITI

Lapsi kulta, mitä sinä nyt!

LYYLI

itsepintaisesti ja uppiniskaisesti

Minä en tahdo.

ÄITI

Sinähän kaiken aikaa olet ollut myynnin puolella.

LYYLI

En enää ole.

ÄITI

huoaten

Tiedäthän sinä miten raskasta se äidille on ollut.

SAIMA

keittiöstä

Älkää nyt hyvät ihmiset taasen ruvetko vatkaamaan yhtä ja samaa. Tämän talonmyynnin takia olemme jo äidin kanssa tarpeeksi kärsineet. Se on nyt kerta kaikkiaan päätetty eikä sille mitään voi.

LYYLI

Mutta minä en ole sitä ymmärtänyt.

ÄITI

Jos Janne sitten olisi hyvä.

JANNE

Heti paikalla.

LYYLI

Et saa mennä.

JANNE

Lyyli kulta, täytyyhän minun, kun ostaja tahtoo nähdä ...

LYYLI

Mutta minä en tahdo. Minä en tahdo että talo myydään. Hänelle.

JANNE

Janne lähtee veitikkamaisesti vihellelleen. Lyyli mennä murjottaa ikkunan luo. Äiti on ottanut kahvivehkeitä astiakaapista, mutta hyrähtää äkkiä hiljaa itkemään

ja asettuu tuolille pyöreän pöydän ääreen. Kuuluu vain Saiman askaroiminen keittiöstä.

SAIMA

tulee, huomaa äidin itkevän, menee Lyylin luo, kuiskaa nuhdellen:

Sinä olet huonosti kasvatettu.

LYYLI

tiuskaten takaisin

Mitä?

SAIMA

Huonosti kasvatettu ...

LYYLI

Ja sinä, sinä olet hyvästi kasvatettu, mutta ikävä. Aijai, kun oletkin ikävä! *(Huomaa äidin, heltyy paikalla, kiiruhtaa katuvaisena äidin luo.)* Äiti, voi äiti, antakaa minulle keppiä. Saima on oikeassa: huonosti kasvatettu ... *(Hellittelee äitiä.)*

SAIMA

Minä en ymmärrä sinua. Koko ajan olet ollut Julien puolella: talo pitää myydä ja muuttaa kaupunkiin. Minä ja äiti olemme taistelleet vastaan ...

LYYLI

itkun seasta

Niin, te olette olleet oikeassa ja minä, kuten aina, väärässä. *(Mahtipontisesti.)* Mutta nyt minä asetun teidän puolelleen ja ajan ulos koko talonhuijarin. Hän ei saa astua jalallaan sisään ...

ÄITI

Ei sinun sovi kutsua häntä talonhui Jariksi. Hän on varmaan kunnon mies ...

LYYLI

Ja vielä! Saatte nähdä: kyllä hän myy tämänkin ta-

lon ja pistää kymmenen tuhatta markkaa taskuunsa että helähtää.

SAIMA

Lakkaa nyt. Lakkaa, lakkaa.

LYYLI

kiusoitellen

Sinä puolustat häntä. Katsokaa, äiti, kuinka Saima puolustaa häntä — ja punastuu.

SAIMA

Sinä olet pahankurisin lapsi maailmassa.

LYYLI

Äiti, katsokaa kuinka hän kääntää pois kasvonsa...

ÄITI

Hyvä lapsi, tuleekohan sinusta koskaan ihmistä.

LYYLI

Ei äiti, ei minusta tule ihmistä. Mutta minä en tahdo, että talo myydään.

ÄITI

Tule nyt äidin kanssa leipomaan.

*Ovat jo menossa, mutta Lyyli kääntyy äkkiä oversa
ympäri, juoksee takaisin.*

LYYLI

Äiti, olisitte kuullut millä äänellä hän kysyi: »Onko neiti Vartia kotona?» »Minä olen neiti Vartia», vastasin. »Mutta neiti Saima...»

SAIMA

yritettyään keskeyttää häntä

Ja mitä ihmettä se sitten on. Mutta jos tässä talossa tänäpänä todella saadaan lämmintä leipää, niin se on ihme ja kumma ...!

ÄITI

Tunnetko sinä edes tätä talonostajaa?

LYYLI

Niin, tunnetko?

SAIMA

Kai minä hiukan tunnen, koska hänkin sanoi tuntevansa... Hän kävi kai opistolla... tai en minä muista...

LYYLI

teeskennellen

Mitä niitä kaikkia muistaisi. (*Äiti on jo keittiössä.*)
Tai ehkä hänellä on parempi muisti.

SAIMA

Pidä nyt kiirettä, sinä ilkeä tyttö. (*Työntää Lyyliä menemään.*)

LYYLI

keittiön ovesta

Että sinä saisit pitää hauskaa huijarisi kanssa.

SAIMA

Juuri niin, juuri niin.

Lyyli nauraa ja seuraa äitiä keittiöstä pihamaalle. Saima asettuu ompelemaan, katsoo tuon tuostakin levottomasti odotellen ikkunaan. Hetken perästä tulee keittiön tietä Laura.

LAURA

Terve, terve. No teillehän on tullut talonostaja. Missäs se on?

SAIMA

Kävelevät kai Julien kanssa maita katselemassa.

LAURA

Kukas se on?

SAIMA

Joku... maanviljelijä. En tiedä mistä.

LAURA

Onkohan sillä rahoja?

SAIMA

Sanovat olevan.

LAURA

Olevan! Mutta mitäs se sitten tulee katsomaan näin pieniä paikkoja ... No ethän sinä nyt siitä suutu. Korea paikkahan tämä on, mutta pienet maat, eihän siitä miinkään pääse.

SAIMA

Kyllä ne työntekijänsä elättävät. Ei meillekään tästä muuttoa tulisi, jollei Jullelle olisi sattunut sitä takuuta.

LAURA

Sellaista se on kun herroille takaa, sen minä aina olen sanonut. Enkä minä vain kenellekään takaisi. Mutta olet sinä nyt onnellinen, kun pääset Helsinkiin. Kuule, sitä varten minä oikeastaan tulin, että toimita nyt minullekin paikka, jos satut kuulemaan.

SAIMA

Mitä sinä ajattelet?

LAURA

Mitäs minä sitten. — Helsinkiinhän kaikki tahtovat.

SAIMA

Mutta eihän isäsi tule toimeen ilman sinua.

LAURA

Me myydään koko roska.

SAIMA

Myytte! Ilman pakkoa?

LAURA

Niin, emme me mitään takuita ole maksaneet, kun emme ole taanneetkaan, mutta onhan täällä maalla niin ikävä. Ja eihän maanviljelys kannata.

SAIMA

Mutta etkö sinä mene naimisiin?

LAURA

Jannen kanssa! (*Purskahtaa nauruun.*) Onhan sillä vähän ulkonäköä, mutta — muuta ei olekaan. Kukas niistä oman kylän pojista. (*Nauraa.*) Aijai, tuolla ne tulevat pihan poikki. (*Molemmat katsovat ikkunasta.* *Saima kiiruhtaa keittiöön.* *Laura puhuu ikkunassa.*) Voi, voi, sepäs on pulska poika. Jollei se nyt osta teidän taloa niin ehkä se ostaisi meidän. Voi voi, kun panin näin huonot vaatteet. Hyppäänpähän muuttamassa. Voi voi, kuinka olikin pulska poika. (*Lähtee juoksujalan.*)

Saima palaa keittiöstä, asettuu ompelemaan, mutta tarkaa kaiken aikaa ääniä, jotka ulkoa tulevat saliin. Äkkiä kuulee hän askelten lähestyvän salin ovea ja alkaa kiihkeästi polkea konetta. Julie avaa oven, tulee häntä kohti. Matti näkyy kauempana.

JULLE

Saima ... Saima ... olepas nyt hiljaa, niin esittelen sinulle... (*Laskee käden hänen olalleen.* *Saima lakkaa ompelemasta.*) Kylläpä sinä nyt olet ahkera. Maanviljelijä Lähteenmäki — sisareni.

Matti tervehtii täynnä iloista odotusta, Saima hämillään.

MATTI

Pitkistä ajoista. Mitäs kuuluu?

SAIMA

Ei mitään erinomaisia.

JULLE

Ai, te olette tutut? En tietänytkään. Eikös se kartta ole vielä tullut?

SAIMA

Kyllähän sen Jannen jo olisi pitänyt tulla.

JULLE

No, kai hän pian tulee. Ehkä mennään tuonne salin puolelle, siellä on vilpoisempi.

MATTI

Kiitoksia. Täällähän on hyvä.

JULLE

No, kuinka isäntä tahtoo. Minä noudan sitten tupakat tänne. Etkös sinä, Saima, anna kahvia. (*Lähtee salista.*)

SAIMA

nousee työnsä äärestä.

Heti paikalla.

MATTI

Ehdimmehän me vielä. (*Äänettömyys. Matti istuu.*) Kertokaa nyt mitä teille on kuulunut... näinä vuosina.

SAIMA

Ei mitään. Ei todella kerrassaan mitään.

MATTI

Mutta veljenne kertoo että huomenna matkustatte Helsinkiin.

SAIMA

Olen saanut sieltä paikan.

MATTI

Kauppa-apulaisena?

SAIMA

hätäisesti

Niin. Se on hyvin hyvä paikka.
Äänettömyys.

MATTI

Muistuu vain mieleeni mitä sanoitte kaksi vuotta sitten: ettette mistään hinnasta lähtisi maaseudulta.

SAIMA

katkerasti

Te ostatte kotini, mitä minä täällä teen!

MATTI

Ei ole ensinkään sanottu.

SAIMA

loukkaantuneena

Jollei kelpaa teille, niin jollekin toiselle. Keinottelijoista ei ole puutetta! (*Nauraa katkerasti.*)

MATTI

Saima! Muistatteko minkä saarnan te piditte minulle kaksi vuotta sitten?

SAIMA

En.

MATTI

Muistatte varsin hyvin.

Äänettömyys.

MATTI

No niin, te saarnasitte mikä on velvollisuuteni maata ja kotitaloani kohtaan. Te kuvasitte maaseudun kauneutta ... miten hyljätynksi se jää, kun myymme sen rahasta. Lähteenmäki oli silloin myytävänä. Kun tulin kotiin opistosta, niin en — voinutkaan sitä myydä.

SAIMA

toistaa kuin unessa:

Ette voinutkaan sitä myydä.

MATTI

Olen siitä asti pitänyt sitä.

SAIMA

Siitä asti...

MATTI

Tehnyt työtä.

SAIMA

Tehnyt työtä ...

MATTI

Niin paljon kuin käsistä voi irti lähteä.

SAIMA

Ettekä enää voisi myydä mistään hinnasta?

MATTI

En. Ja nyt ymmärrätte myöskin miksi en voi ostaa teidän kotitaloanne.

Äänettömyys.

SAIMA

Mutta miksi sitten olette täällä?

MATTI

Minä ... minä ...

JULLE

tulee tupakkavehkeineen salista.

Etkö sinä tarjoakaan kahvia, Saima?

Saima nousee hämillään ja kiiruhtaa keittiöön.

JULLE

Kyllä minä sentään luulen että meidän on paras mennä niitylle miesten luo. Meillä on renki, joka tietää talon asiat paremmin kuin minä. Kas kun antautuu lukuhommiin, niin vieraantuu näistä maalaisaskareista. Mikko oli jo isän aikana ja tietää kaikki.

MATTI

Kiitoksia. Kyllähän minä saan selon jahka kartta tulee.

JULLE

Talo ei tänään suinkaan esiinny edukseen. Kaikki on nurin närin. Me odotimme teitä maanantaina ja ajatelimme ettette enää tulisikaan. Nyt ollaan heinässä ja leivotaan ja huomenna varhain lähtee sisareni... On vähän ikävää että hänen pitää lähteä näin keskellä kesää. Mutta paikka täytetään viidennestätoista päivästä, ja voi kiittää onneaan, kun saa sellaisen paikan.

MATTI

keskeyttää hänet hermostuneena.

Tuli vähän jano tuolla kävellessä. Jos olisi vettä . .

JULLE

Eikös kaljaa? Meidän äiti tekee hyvää kaljaa. Saima lähdepäs hakemaan ...

MATTI

Ei mitenkään, kyllä minä otan vettä jos on.

SAIMA

keittiön ovensa

Kyllä minä ...

MATTI

Ei, ei...

JULLE

No, jos minä nyt menisin. Täytyy ruveta kohteilemaan tuota sisarta kunnioituksella, kun se nyt saa viiran. Niin, niin. Tulen sitten aina sinulta vipaamaan, kun joudun rahapulaan. (*Nauraa, ottaa posliinituopin Saiman käsistä ja lähtee.*)

Äänettömyys.

MATTI

jotakin sanoakseen

Mitä tämä nuori herra lukee yliopistossa?

SAIMA

Äiti tahtoi häntä papiksi ja hän luki jo pari vuotta niitä aineita. Hän lukee nyt tohtoriksi.

Äänettömyys.

MATTI

Minun on pakko pitää kiirettä, vaikka ... voi tuntua pahalta, että näin äkkiä sanon, mitä tulen sanomaan,

SAIMA

Vastatkaa minulle vain siihen: jollette aio ostaa kotitaloani, niin minkätähden olette täällä? Ostatteko jollekin toiselle?

MATTI

En. Olen tullut katsomaan — teitä.

SAIMA

Minua?

MATTI

En ole voinut unohtaa teitä.

SAIMA

hätääntyen

Kuulkaa . . . kuulkaa ... veljeni tulee.

MATTI

Sitä ennen: sanokaa minulle . . . ettekö hiukan tahdo pitää minusta?

SAIMA

onnettomana, kuiskaten

Minähän olen saanut paikan Helsingistä. Ylihuomenna minun pitää olla toimessa.

MATTI

Joku toinen saa mennä teidän sijaanne. Sellaisia on vaikka miten paljon.

SAIMA

Ja kuka ottaa nyt taas tämän kotitalon, kun ette te...?

MATTI

hiljaa

Se on teille rakas?

SAIMA

hiljaa, lämpimästi

On.

LAURA

huutaa ulkoa

Saima hoi, Saimaa! Kanat ovat ryytimaassa.

SAIMA

lähtiessään juoksujalkaa

Niistä on sitten harmia!

Matti katsoo ikkunasta, ulkoa kuuluu melua. Ei heti huomaa Lauraa.

LAURA

*tulee puettuna koreisiinsa. Seisoa myhäilee vähän aikaa
ovessa, kun ei tiedä miten alkaa.*

Päivää. (*Pari askelta lähemmäksi.*) Päivää.

MATTI

huomaa, kääntyy

Päivää.

LAURA

kätellessään

Terveeks. Jos saan esitellä itseni: neiti Laura Sil-
lanpää.

MATTI

kuivasti

Lähteenmäki. Hauska tutustua.

Äänettömyys.

LAURA

Istumaan. Minä olen tuosta naapurista ja melkein
niinkuin kotiväkeä.

MATTI

Vai niin, vai niin.

Äänettömyys.

LAURA

Kovin nyt on kaunista.

MATTI

On kyllä. Oikea heinäpouta.

LAURA

Ja kuuma. (*Nauraa hihittää.*)

MATTI

Kuuma.

Äänettömyys.

LAURA

Minulla olisi kanssa talo.

MATTI

kuivasti

Vai pitää neiti taloa.

LAURA

Isä sitä pitää, vaikka hän on jo vanha ja me möisimme mielellämme sen pois.

MATTI

Mutta minkätähden?

LAURA

Se on niin hankalaa se talonpito.

MATTI

Neiti tarttuisi kiinni oikein miehen kourin.

LAURA

Huonoa se sentään on naiselta.

MATTI

No onhan maailmassa miehiä, jotka auttavat.

LAURA

mielistellen

Onhan niitä. Kun vain saisi sellaisen mukavan. Ja kyllä Sillanpää on korea talo. Ja kymmenen kertaa suurempi kuin tämä. Tämä onkin sellainen linnunpesä, että oikein minä ihmettelin että isäntä, rahallinen mies ...

MATTI

puoleksi hämmästyneenä, puoleksi suuttuneena
Mistäs neiti minun rahani tietää?

LAURA

mielistellen

No näkeehän sen päältäkin.

MATTI

Kyllä se on täydellinen erehdys.

LAURA

ihastuneena

Ei sillä väliä ole, oli rahoja taikka ei, kun on noin komea poika. Kyllä meidän talossa on rahoja. Se on tässä aivan likellä ...

MATTI

Mutta ...

LAURA

Ikkunasta näkyy vähän kattoja puiden takaa. Isäntä lähtee mukaan, niin minä käyn näyttämään. Karjakin on siinä likellä.

MATTI

Neiti elää täydellisessä erehdyksessä. En minä ...

LAURA

Ja jos talon niinkuin että voitokseen heti myydä tah-too, niin siitä saa suuret voitot. Ja voi palstoittaa, jos tahtoo. Ja metsäkin on sellainen aarnio, ettei siihen ole paljon koskettukaan.

MATTI

Neiti näkee aivan turhaa vaivaa, minä ...

LAURA

Eikä meitä ole kuin yksi lapsi. Minä olen ainoa perillinen ...

Äänettömyys.

MATTI

No nyt minä ymmärrän. Neiti tarvitsisi miehen.

LAURA

yhtenä hymynä

Niinhän minä niinkuin tarvitsisin.

Janne tulee hiestyneenä sisään, kyläkarttakäärö kainalossa.

JANNE

kumartaa

Anteeksi, vai ei täällä olekaan talonväkeä.

MATTI

Ei ole. Tulevat kai heti. Se on varmaan se kartta.

JANNE

On. Sain juosta talosta taloon, kun olivat kuljetta-
neet ...

MATTI

Kylläpä teillä on ollut vaivaa. Tuhannet kiitokset.
*(Alkaa levitellä karttaa. Janne valmistuu osoittamaan
hänelle paikkoja.)*

JANNE

On siellä nyt heinäpouta. Ei kannata panna seipäisiin
ensinkään.

LAURA

*joka sulhasensa tulosta asti vihastuneena on punninnut
mitä sanoa, vetää Jannen syrjään ja kuiskaa tiuskaten:*
Mene matkaasi täältä.

JANNE

No, no, no.

LAURA

Sinulla ei ole täällä mitään tekemistä.

JANNE

Aina yhtä paljon kuin sinullakin.

LAURA

Minulla on kahdenkeskeistä puhumista tälle herralle.

JANNE

Eiköhän minulla mahtane olla oikeutta olla läsnä ...

LAURA

Ei. Mene heti paikalla, senkin vetelys ...

JANNE

Hallitse vähän suutasi, morsiameni, taikka suutun mi-
näkin.

LAURA

halveksivasti naurahtaen
Sinun suuttumisiasi!

MATTI

joka kartan äärestä huvittuneena on katsellut heidän mutkiinsa:

Onko herrasväki kihloissa?

JANNE

Pitäisihän sitä oltaman.

LAURA

Jaa minä otin tuon, kun sillä on noin niinkuin vähän ulkonäköä ja kun ajattelin että siitä tulisi kalua.

JANNE

Ja minä otin tuon, kun sillä on talo ja mieleni teki päästä maahan kiinni.

LAURA

Mutta ei sillä mitään tee. Kelloja se vain korjailee ja näettekös, isäntä, kuinka. *(Viittaa kelloon.)* Tuossa sen on työt. *(Nauraa.)*

JANNE

Kas pahusta, kun on seisahtunut. *(Menee kellon luo ja alkaa korjailla.)*

LAURA

Jannelle ylpeän ivallisena, kädet vyötäisillä:

Jollet sitä ennen ole ymmärtänyt, niin ymmärrä nyt, etten minä koskaan ole todenteolla sinua ajatellut.

JANNE

Ohoh, ohoh ...

LAURA

Minä lähdenkin täältä pois kokonaan.

JANNE

Mikäs se oli se lahjakello?

LAURA

Sen saat tuoda kiireen kautta takaisin. Leikillä annoin, että saisit vähän herrastella kirkonmäellä.

JANNE

Siinä on oikein minun nimenikin.

LAURA

Ykskaikki. Mistäs minä tiedän mitä variksenvarpaita kultasepällä ovat panneet.

JANNE

Entä sormus?

LAURA

Tänä päivänä saat tuoda kaikki tyynni takaisin. Minä matkustan tästä hyvin äkkiä kaupunkiin. Saima toimittaa minulle paikan.

JANNE

iloissaan

No ei tämä poika hirteen mene. Se on varma se. (*Vi-heltelee.*)

MATTI

Haluaako neiti paikkaa kaupungista?

LAURA

Tämä toimittaa tämä Saima, tämän talon tytär, kun huomenna lähtee Helsinkiin.

MATTI

keksii tuuman

Minulla olisi siellä tiedossa paikka.

LAURA

Tosiaan? Minkämoinen paikka se olisi?

MATTI

Hyvä.

LAURA

Palveluksessa herrasväessä, vai...?

MATTI

Jossakin kaupassa.

LAURA

ihastuneena

No, sellaisenhan tämä Saimakin saa. Voi voi, jos olisi sokerileipurilla.

MATTI

Jaa, sitä minä en varmaan voi sanoa.

LAURA

Tai muotiliikkeessä.

MATTI

Niin, en tiedä. Olisiko neiti valmis ottamaan vastaan sellaisen?

LAURA

Niin mielelläni. Minä olen jo niin kyllästynyt näihin maalaisiin miehenköntteihin ... ja lehmiin ... ja karpäsiin.

MATTI

Voitteko lähteä jo huomenna?

LAURA

Huomennahan se Saimakin lähtee. Ei sillä väliä ole. (*Levitellen.*) Kyllä tällä tytöllä vaatetta on.

MATTI

veitikkamaisuuttaan peitellen

Rientäkää sitten, hyvä neiti, valmistamaan matkaanne ja jos saan vaivata teitä vähän myöhemmin tänne, niin kuulette tarkemmin.

LAURA

hypellen ilosta

Ajatelkaas nyt sitä onnenpotkausta! Ihankos minä nyt otan tämän todeksi, ettette laske leikkiä?

MATTI

En millään muotoa.

LAURA

Monet tuhannet kiitokset. Minä riennän sitten. (*Ilkku-
kuen Jannelle.*) Näetkös sinä nyt: minä pääsen kaupunkiin.

JANNE

Lykkyä matkalle vain, kunnian fröökynä! sanoi mustalainen.

LAURA

Tuo sitten kellot ja sormukset illalla.

JANNE

tehden kunniaa kuin sotaväessä

Ahkeruus on ilomme!

LAURA

niiaten

Hyvästi. Hyvästi.

*Lähtee iloissaan. Janne purskahtaa suureen nauruun.
Mattikin hymyilee.*

MATTI

No nyt se asia on selvä.

JANNE

Selvä kuin terva. *(Purskahtaa uudelleen nauramaan.)
Äänettömyys.*

MATTI

Vai tekee teidän mieli taloa.

JANNE

Talon tähdennän minä tuon . . . tuon . . . riikinkanan otin. Mutta ei sitä sentään talon takia voi sieluansa myydä. Menköön vain kaupunkiin. Siellä se on omansa.

MATTI

Tahtoisitteko suurenkin talon?

JANNE

Mitäs minä suurellakaan. Suoraan sanoen . . . joko-han minä puhuisin teille koko asian?

MATTI

Puhukaa pois. Olisi hauska kuulla.

JANNE

Mutta minä tulen teidän tuumienne tielle: minä tah-
toisin ostaa tämän talon.

MATTI

hämmästyneenä

Ette ensinkään. En minä tätä taloa osta.

JANNE

Pidätte pienenä, arvasinhan minä. Minulla ei ole
rahoja. Siinä se.

MATTI

Mutta luottoa. Olette kai tästä likeltä?

JANNE

Tarvitsevat rahaa. Julie herra on tehnyt velkaa.
Maksanut takuita ...

MATTI

Aijaijaijai.

JANNE

Jos minä nyt puhun kaikki suoraan, niin minulla ja
tämän talon tyttärellä on niinkuin ... kuinka minä nyt
sanoisin ... vähän kiintymystä toisiimme.

MATTI

kiihtyneenä

Tämän talon tyttärellä?

JANNE

Niin. Minä olen sitä katsellut koko tämän viime vuo-
den. Se se vasta on kaunis. Ja siitä se vasta emäntä
tulee... Ja kyllä hänkin pitää minusta, vaikkei vielä
sitä tunnusta ...

MATTI

kiihtymystään pidätellen

Minä uskon, minä uskon. (*Kuohahtaen.*) Menkää tai-
vaan tähden naimisiin ja asukaa vaikka kymmentä ta-
loa. Minä huomaan että kello on paljon ...

JANNE

Mitä ihmettä?

MATTI

Ei mitään ihmettä. Kello on paljon. Aika kuluu. Minulla on kotonakin heinäntekoa... (*Ilkeästi.*) Onnitteleen vain tyttöä, joka saa noin korean pojan...

JANNE

suutahtaen

Katsokaas, kyllä minustakin tulee herran näköinen, kun panen oikeat vaatteet päälleni. Mutta tulin tänne suoraan työstä, kun en saanut olluksi, kun tiesin talonostajan tulevan ja levottomuus kalvoi, että jos vie Lyylin kotitalon.

MATTI

Lyylin?

JANNE

Lyylin, Lyylin. Ai, te luulitte Saimaa... En minä Saimaa. Kyllä te minun puolestani saatte Saiman.

MATTI

ilostuen

Minä ajattelin ...

JANNE

Vai niin on asiat.

Purskahtavat nauruun.

MATTI

Minä toimitan teille rahat, että pääsette taloon kiinni.

JANNE

Ihankos?

MATTI

antaa hänelle kätensä

Ja teidän entinen morsiamenne saa mennä Saiman asemesta Helsinkiin.

JANNE

Hyvät ihmiset sentään!

MATTI

Mutta kuka te nyt oikein olette — tai kaipa me voimme sinutellakin toisiamme, koska meistä tulee langokset.

JANNE

laskettaa iloisesti tulemaan:

Minä olen Janne tuolta naapurista, kuudes yhdeksästä lapsesta. Olen käynyt läpi kansakoulun ja suoritan paria aikaa kurssia elämän koulussa. Teen työtä veljeni renkinä ja yhtä toista pientä muuallakin, koska minulla ei ole peukalo keskellä kämmentä. Mutta kukas sinä olet?

MATTI

Lähteenmäen taloa minä pidän, tuolla kymmenen peninkulman takana.

JANNE

No vai. Olenhan minä kuullut. Sinä olet sitten se Lähteenmäen Matti?

MATTI

Sama mies ... En ole kahteen vuoteen saanut tätä Saimaa mielestäni ja tulin nyt häntä hakemaan.

JANNE

Hyvän säätkin.

MATTI

Kyllä minä sen tiedän.

JANNE

Ja minä vielä paremman.

MATTI

Mutta nyt saisi talonväki tulla.

JANNE

Minä juoksen katsomaan. (*Häviää keittiöön ja sieltä ulos, palaa hetken perästä.*) Täällä ne jo tulevat. Ja lämmintä leipää! (*Riistää leipäpellin Lyylin käsistä.*)

LYYLI

keittiössä

Et saa. Ne ovat talonhuijarille.

JANNE

Otanpas uhallä. Kyllä talonhuijarille silti riittää. Talonhuijari hoi, tule ottamaan osaasi!

LYYLI

suuttuneena

Ole hiljaa!

MATTI

jaa minäkö? (*Menee vastaan. Lyyli, Julie ja äiti tulevat.*)

LYYLI

No niin, ei teidän olisi tarvinnut kuulla sitä talonhuijaria. Vaikka sama se; siksi minä teitä olen kutsunut, ja vihainen minä teille olen ollut ja sanonut, ettette saa astua jalallanne huoneeseen.

MATTI

Aijaijaijai!

LYYLI

Niin, siksi että minä en tahdo, että tätä taloa myydään.

JULLE

tuo vesilasias

Anteeksi nyt, isäntä, mutta veteen te saatte tyytyä. En ikinä ole ollut niin kömpelö kuin tänään kellarissa.

MATTI

loistavana

Kiitoksia, kiitoksia. (*Ottaa lasin, laskee juomatta pöydälle.*) Olen täällä tutkinut karttaa. (*Menee keittiöön, minne Saima on jäänyt kahvipannua hoitamaan.*) Lyyli ja Janne keskustelevat haarallaan hiljaa. Äiti panee tuoretta leipää lautaselle ja järjestää pöydän.

JULLE

*ottaen tuoreen viipaleen ja heittäytyen keinutuoliin
nauraa täyttä kurkkua.*

Ei minulle nyt vielä ikinä sellaista. Mutta tynnöri oli jotenkuten kallellaan.

ÄITI

hiljaa

Voi, voi, kun tuo vieras nyt menee keittiöön ja joka paikkaan. Eihän meillä muuten ole tällaista epäjärjestystä.

JULLE

yhä nauraen

Ei minulle nyt ikimailmassa ole tapahtunut, että kaikka kalja olisi vuotanut käsistäni.

ÄITI

Siellä mahtaa olla siivo.

JULLE

Täydellinen vedenpaisumus.

ÄITI

päivitellen

Tynnöri oli melkein täysi.

Saima ja Matti tulevat käsi kädessä, Matti toisessa kädessään kantaen kahvipannua, jonka laskee pöydälle.
Yleinen hämmästys.

JULLE

Mitä ihmettä!

MATTI

Vanhaa rakkautta. Häntä minä tulinkin hakemaan enkä taloa. Sanomalehti-ilmoitus minut tänne opasti.

SAIMA

Niin, äiti, vanhaa rakkautta.

ÄITI

liikutuksissaan

Rakas lapsi, voi, voi... Enkä minä ole mitään tietänyt... Kuinka ihmeellisesti kaikki järjestyy...

LYYLI

astuu esiin käsikädessä Jannen kanssa.

Ja me, äiti, me olemme kanssa kihloissa! Onnitelkaa nyt meitäkin. (*Karkaa kättelemään kaikkia.*) Ja me otamme talon. Se on kaikki talonhuijarin ansiota. Ja hän saa auttaa meitä rahoilla ja neuvoilla — minä sanon nyt vain sinä, koska olet Saiman sulhanen.

MATTI

Hyvä, hyvä, hyvä.

JULLE

Hitto vie miten ovelasti te täällä järjestitte sillaikaa kun minä tein tyhmyyksiä kellarissa. (*Nauraa.*)
Kaikki ovat istuutuneet kahvipöytään, paitsi Julie, joka kaataa kahvia.

ÄITI

Mutta mitäs Laura sanoo?

JANNE

Kaikki on järjestyksessä. Hän lähtee Saiman sijasta huomenna Helsinkiin.

MATTI

Siinä saa kaupunki oikein omansa.

LYYLI

Mitä minä sanoin sinulle, Saima, sen tietävän, kun näkee unta susista?

JULLE

Kuka näki unta susista?

LYYLI

Minä. Että sudet söivät Saiman.

JANNE

Ja minä sanoin sen unen tietävän, että sudet vievät teidät molemmat. Ja niin tiesikin.

LYYLI

Niin tiesikin.

JULLE

Helkkarissa, mikä kiire niillä minun sisarillani oli.

MATTI

Tästä alkaakin nyt vähän tavaton talonpito.

JANNE

Tuohon suohon tuolla minä ensinnä isken.

LYYLI

Isä jo aina puhui siitä.

ÄITI

Se on niin hyvä suo.

SAIMA

Täällä voi pitää puolet enemmän karjaa, kun maat saadaan kuntoon.

JULLE

Kas, kas, kas sitä innostusta!

LYYLI

*karkaa äkkiä Saiman luo, joka on tullut järjestämään
pois käsityötään ompelukoneen pöydältä.*

Herranen aika Saima kulta, kun me olemme kihloissa!
(*Syleilee ja pyörittelee häntä.*)

SAIMA

*ottaa kukan lasista ikkunalta, heittää sen Matille. Matti
ottaa vastaan kukan ja kiinnittää sen napinläpeensä.*

Kaikki on talonhuijarin ansiota.

MATTI

No, no, no ...

JULLE

nostaen kahvikuppiaan

Eläköön, eläköön, eläköön!

Kaikki nousevat ja yhtyvät iloiseen eläköön-huutoon.

YVYL

No, no, no...

YVYL

Hei, heidän nimensä on Yvyl.

YVYL

Käykö nauttii ja ystävällisyyttä eläköön.

Yvyl, nauttii nauttii tui nauttii.

YVYL

Tuohon tuohon tuohon tuohon.

YVYL

Hei, heidän nimensä on Yvyl.

YVYL

Hei, heidän nimensä on Yvyl.

YVYL

YVYL voi pitää puolesta harjoita, kun nauttii.

Yvyl, nauttii nauttii tui nauttii.

YVYL

Kas, kas, kas tui nauttii.

YVYL

Kas, kas, kas tui nauttii.

Kas, kas, kas tui nauttii.

Kas, kas, kas tui nauttii.

Kas, kas, kas tui nauttii.

YVYL

Kas, kas, kas tui nauttii.

Kas, kas, kas tui nauttii.

Kas, kas, kas tui nauttii.

Kas, kas, kas tui nauttii.

Kas, kas, kas tui nauttii.

HUHTIKUUN-MANTA

Ensimmäinen painos ilmestyi 1914

H E N K I L Ö T :

HUHTIKUUN-MANTA, pulska nainen 55 v. vaiheilla, yllä uutuut-
taan kankea pumpulipuku, päässä musta silkki, kaulassa kello pit-
kine perineen.

MATTI, hänen miehensä, hidas, tanakka, vaaleatukkainen työmies,
10 v. nuorempi Mantaa.

PILLISKURU, karjanostaja, verevä, sekä puvultaan että muodoltaan
muhkea mies noin 30 v. iässä. Uudet kiiltävät, korkeat saappaat.
Uusi lippalakki.

MIINA, nuorenpuoleinen, kielevä nainen kylältä.

N Ä Y T T Ä M Ö :

Mantan siisti, soma huone Koivulassa. Perillä, keskellä, ovi ulos. Näkyy kuisti, pihamaa, punainen aita portteineen, sekä sen takana maantie ja metsää. Oikealla (katselijasta) astiakaappi, ikkuna, jolla iloisia annansilmiä ja pelakuuneja, sekä penkki pitkin seinää. Lähinnä näyttämöä, oikealla, ristikkojalka pöytä ja sen edessä lyhyempi penkki. Vasemmalla hella tarvittavine astioineen, piironki, jolla peili ja pikkuesineitä, sekä kahdenmaattava vuode, peitettynä kauniilla punakirjavalla peitteellä. Kaikki huonekalut punaiset. Pöydällä kukkasia lasissa. Ruskehtavat hirsiseinät. Keskikesä. Laskevan auringon rusotus pihamaalla ja huoneessa.

Hetkisen näyttämö tyhjänä. Sitten pistetään ulkoapäin avain avaimenreikään ja Manta astuu sisään kävelystä hiestyneenä, helmat nostettuina niin että punainen alushame ja uudet, kankeat, nari-sevat kengät näkyvät. Hän päästää alas helmansa, ottaa silkin hartioitaan, lyö sen oikoiseksi, käärii kauniisti laskoksille ja vie piironginlaatikkoon. Sitten hän ottaa vitjat kaulan ympäriltä, kuuntelee että kello käy ja päästää kellon piirongille. Ottaa taskustaan kokoonkäärityn suuren nenäliinan ja pyyhkii kasvojaan. Menee koetamaan ovatko kukkaset ikkunalla kuivat, kastaa ne, asettuu penkille istumaan, juo kauhasta, josta juuri on kastellut kukat.

MANTA

huokaisten

Ajan henki, ajan henki. (*Purskahtaa itkuun.*) Niin, niin. Ajan henki. Kukas sitä olisi uskonut! (*Pyyhkii hetken itketty ään silmänsä.*) Mutta missäs se Niili on? Kis-kis-kis-kis. (*Menee ruokakaapille.*) Kis-kis-kis-kis. Missäs sinä nyt olet, kun et ole vastassa? Tule nyt ottamaan ruokaa. Vai lypsymaitoako sinulle pitää olla! Kis-kis-kis-kis! (*Panee puuroa ja maitoa kuppiin, menee ulos, puhelee kissalle.*) Kis-kis-kis-kis. No mistäs sitä nyt tullaan! Onko taas tapeltu? No niin, no niin. (*Lavertelee kissalleen kuin lapselle.*) Aijai kun se on rumaa se tappeleminen. No niin, no niin — syö nyt siinä. (*Palaa sisään, ovi jää auki. Askartelee, panee kahvipannun tulelle, puhelee kissalle, jota ei näy.*) Rumaa se on, Niili parka, se riita. Parempi sitten selvä ero. Ajan henki on sellainen. Tohtorinnaa ei enää ole — eikä Huhtikuun-Mantaa enää ole. Ei ole kuka kutsuisi Huhtikuun-Mantaksi! Ei ole kuka saisi kutsua — kun ei tohtorinnaa enää ole. (*Pyyhkii kyyneliään. Menee kaapille, tekee suuren voileivän ja alkaa syödä.*)

MIINA

tulee, puhuttelee pihamaalla kissaa, pysähtyy ovesta katselemaan ympärilleen. Manta häärää selin kahvipannuineen lieden ääressä, tuon tuostakin haukaten voileipää.

Päivää.

MANTA

Siunatkoon! Miinakos se on. Aina Miina tulee kuin varas.

MIINA

Vai varas! Mitä minä olen Koivulasta vienyt? Vai varas... Manta näkyy luulevan, että vielä eletään pakana-aikaa ja saadaan kutsua ihmisiä varkaiksi. Vai varas...

MANTA

yrittäen keskeyttää

Minä olen sanonut: »niinkuin varas» ... minä ...

MIINA

... mutta kyllä minä tiedän mitä siihen vastaan.

MANTA

Miina tietää, että kun sitä on vilkasluontoinen, niin pelästyy, kun tulla tupsahdetaan ovesta ...

MIINA

Tahtookos Manta kuulla mitä minä siihen vastaan, kun minua sanotaan varkaaksi? Minä sanon — Huhtikuun-Manta!

MANTA

hetken äänettömyyden perästä

Miina sanoo sen vielä kerran.

MIINA

Mikäs on ettei Miina sanoisi ...

MANTA

No sanoo ...!

MUNA

Niin, minkä sanoo ...!

MANTA

No sen huhtik... ei minkään. (*Lyhyt äänettömyys, jonka aikana Miina juo kauhalla saavista.*) Miina saisi hävetä. Kuinka monet kahvikupit Miina on Koivulassa juonut ja tulee haukkumaan ...

MIINA

kauha kädessä

Mitenkäs minä? Itsehän Manta sanoi varkaaksi! Silloin minäkin sanoin ...

MANTA

Miina uskaltaakin vielä kerran ...

MIINA

Huhtikuun-Manta!

MANTA

Minä haastan sen kärejiin joka minua tulee haukkumaan ...

MIINA

Mitäs haukkumista se on! Koko pitäjä puhuu Huhtikuun-Mantasta ... Sieltäkin Alitalosta käskettiin kysymään Huhtikuun-Mantalta, että eikö se ehtisi jo sunnuntai-iltana tulla valmistamaan niitä häitä.

MANTA

Vai Huhtikuun-Mantalta! Mutta jos Huhtikuun-Manta lähettääkin takaisin ne terveiset, että saavat valmistaa häänsä itse. Huhtikuun-Mantaksi ei saa sanoa kuin tohtorinna, eikä kukaan, kun ei tohtorinnaa ole. Eikä sitä ole! (*Itkee.*)

MIINA

Mitäs ... mitäs ... mitäs ihmettä se Manta nyt?

MANTA

Sitä vain sitä ajan henkeä...

MIINA

Onkos tohtorinna kipeä sitten?

MANTA

Mikäs sen olisi, terveen, pulskan ihmisen...

MIINA

äkkiä

Onkos ne sitten tosia mitä ihmiset puhuvat, että...

MANTA

Tosia, tosia. Itse kannoin hattuaskin ja korean kirjan saalin rattaille, kun tänään läksi.

MIINA

Mihin läksi?

MANTA

No sinne Ruotsinmaalle eli minne ne lähtevät että laki päästäisi eroon. Vaikka taitaa sitä päästä toisellakin tavalla.

MIINA

Voi voi kuitenkin. Vai on ne sitten olleet tosia. Ilmankos ne on puhuneet tohtorinnan olleen niin itkettyneen, kun ovat käyneet tohtorin puheilla...

MANTA

Tietäähän sen ...

MIINA

Ja ilmankos se tohtori toissa viikolla veti ihan terveen hampaan yhdeltä mieheltä siellä kylässä ja jätti kipeän suuhun.

MANTA

Ja niin onnellinen pariskunta kuin nekin olivat! Ja isoja lapsia.

MIINA

Eikö ne ole olleet yhtä kauan naimisissa kuin Matti ja Manta?

MANTA

epäluuloisesti

Mitä Miina sillä tarkoittaa?

MIINA

Mitäs minä! Niinhän niiden lapset on maailmalla niin kuin Matin ja Mantankin poika.

MANTA

Antaa olla vain maailmalla. Ei ne kehenkään kuulu Matin ja Mantan enempää kuin tohtorin ja tohtorinnan lapset.

MIINA

Ei kuulukaan, ei kuulukaan.

MANTA

Avioero on toinen asia ja toinen on lapset. Ja mitäs siitä sitten, kun ei ole sovintoa, niin ei ole.

MIINA

Niin aina, niin aina. (*Lyhyt äänettömyys. Manta on saanut kahvin valmiiksi ja alkaa kaataa sitä.*) Ja jos vielä sattuu epäsopua niin ettei se oma mies enää olekaan niin rakas kuin ensimmäisinä aikoina...

MANTA

kuohahtaen

Tarkoittaako Miina, että tohtorille ja tohtorinnalle olisi tullut kuudennen käskyn asiat? Ei! Sitä ei kukaan saa tulla sanomaan. Tohtorinna istui kuin keisarinna tohtorin herrakutsuissa, mutta hän ei katsonutkaan kehenkään. Mahdan minä sen tietää, joka olen palvellut tohtorinnan mammalla ja papalla ja nähnyt tämän tohtorinnan lapsesta asti. (*Äänettömyys. Hörppivät kahvia.*) Ei mitään kuudennen käskyn asiaa — ei sinnepäinkään. Tohtori rupesi vain hermostuttamaan tohtorinnaa ja sitten tohtorinnakin tohtoria ja mitä siitä iankaikkisesta riitelemisestä sitten ...

MIINA

Niin aina, niin aina.

Äänettömyys.

MIINA

Yhtäkaikki tätä nytkaikaa!

MANTA

Mikäs tässä nytajassa sitten on vikana?

MIINA

No mitäs se muuta on kuin pelsepuupia sekin avioero. *Lyhyt äänettömyys. Manta on kuohuissaan, mutta hillitsee itseään.*

MANTA

Miina ei ole naimisissa!

MIINA

Manta oli rikas!

MANTA

Siitäpä sitä sitten kaikkennäköiset tulivat rikkauden takia eikä hienotunteisuudesta.

Äänettömyys.

MIINA

mielistellen

Taisipa Mantalla käydä paljon kosijoita?

MANTA

Ei niistä puutetta ollut. Mutta ruustinna aina tahtoi jäämään ja tämä tohtorinna kiersi pienet kätensä kaulaan ja liverteli että »Huhtikuun-Manta! Huhtikuun-Manta!» ja rovasti sanoi, että mitäpä siitä muuta tulee kuin rumsteeraus — rovasti oli aina niin leikillinen.

MIINA

Mattipa tuli!

MANTA

yleenkatseellisesti, kuohahtaen

Niin, Matti! Olisi saanut olla tulematta.

MIINA

Mitäs Manta nyt? Mattihan on mainittava työmies, tekee kahden miehen tingin eikä pane viinaa suuhunsa, ei...

MANTA

kivahtaen

Mutta tupakkaa!

MIINA

Tupakkaa...

MANTA

Tupakkaa sekä suuhunsa että sieraimiinsa! Aina on mälli tuossa muurinkorvalla, aina paikat sekaisin. Siisti huone miten puhtaaksi tahansa, aina on kimpsua

siellä ja kimpsua täällä, sylkilätäkkö siellä, hiki-
nen sukka tai saapas täällä, vyöhihna siellä, housut täällä.
Jo siihen kyllästyy, jos on vähänkin hienotunteisuutta.

MIINA

salatulla ilolla

Vai on se Matti sellainen. Ja kylällä kun luullaan,
että se on oikein miesten parhaita.

MANTA

Johan nyt. Jahka se tulee kotiin työstään, niin kyllä
ovat paikat sekaisin. Ehkä se oli niin hyväluontoinen-
kaan kuin luullaan. Kiusaa osaa tehdä oikein aika lailla.
Huhtikuussakin kun ollaan, niin se on oikea piinan
paikka. Jollei se joka päivä puhu huhtikuusta, niin on
ihme ja kumma. Vaikka Aprilli-kuu on paljon hieno-
tunteisempaa ...

Äänettömyys.

MIINA

Ilmankos se Pilliskuru aina sanoo, että käskee sen
Mantan asua sen Matin kanssa.

MANTA

jännittyneenä

Vai sanoo Pilliskuru? Oikeinko totta?

MIINA

No, vaikka valalle vietäisiin. Niin se sanoo. Onhan
se kai käynyt täällä monta kertaa?

MANTA

teeskennellen välinpitämätöntä

Se poikkeaa täällä ohi kulkiessaan. Pyytää aina keit-
tämään maksun edestä kahvia, vaikka en minä häneltä
ikinä mitään ole ottanut. Joskus on juottanut tuossa
karjaansa. Kun tämä on niin hyvä tämä meidän kaivo.

Äänettömyys.

MIINA

Se Pilliskuru se sitten vasta kehuu Mantaa. Ei sille tahdo kelvata kenenkään muun kahvitkaan, kun se Koi-vulasta tulee.

MANTA

hämillään ja hyvillään

Kun nyt pappilassa on ollut kaksikymmentä vuotta, niin toki sitä täytyy osata kahvia keittää...

Molemmat nauravat. Äänettömyys.

MIINA

Pilliskurun silmissä Manta on kaikkein kaunein vaimohminen mitä vain on ...

MANTA

naureskellen, hämillään

Nyt Miina panee omiaan ...

MIINA

Ei maar panekaan. Kuuli moni muukin, kun se puhui... (*Katsoo ikkunaan.*) Mutta hyvät ihmiset, tuosahan se Pilliskuru onkin ...

MANTA

kiihtyneenä, punehtuen

Missä ... ? Näkyy olevan! Se on menossa markkinoille ostamaan lehmä. Tulee kai pyytämään kahvia. *Siistivät molemmat nopeasti huonetta. Manta silittää hiuksensa pienen peilin edessä.*

MIINA

Parahiksi tulee.

MANTA

Eikö liene jo jäähtynyt?

MIINA

Äkkiähän sen kiehauttaa.
Manta on juossut ja häärännyt. Miina askartelee lieden ääressä.

MANTA

Kuinka lienee sen lypsyn laita...?

MIINA

Kyllä minä käyn lypsämässä, jos Manta vain...

Pilliskuru astuu sisään, pussi vehnäistä kädessä.

PILLISKURU

Iltaa.

MIINA

Iltaa, iltaa.

MANTA

Iltaa. Matkoillako taas ollaan?

PILLISKURU

Niinhän sitä. (*Ojentaa Mantalle pussin.*) Tässä olisi sitten sitä leipuri Sahranohvin parasta... Ja jos voisin saada niinkuin kahvia ...

MIINA

hihittää

Tämä on runsaskätinen tämä Manta niinkuin ruus-tinna — ei se maksua!

MANTA

Mihinkäpäin ollaan menossa?

PILLISKURU

Markkinoillehan minä. (*Lyhyt vihellys.*) Saisikohan tuo hevonen jäädä tähän — pistäytyisin tuolla torpassa katsomassa yhtä sonnia.

MIINA

Pilliskuru menee vain katsomaan sonnia ... Kyllä ...

MANTA

Onhan siinä uusi aita, pysyy kai se siinä... Katsoo-kos Miina tuota kahvia — täytyy käydä ottamassa ker-maa.

MIINA

Kyllä minä katson .. .

PILLISKURU

Tuotan minä nyt vaivaa.

*Manta lähtee. Äänettömyys. Pilliskuru viheltelee ja
syttyttää savukkeen.*

MIINA

kuiskaten, varovasti

Täällä taitaa tulla avioerot.

PILLISKURU

Niitä te ennenkin olette hokenut.

MIINA

Ei niitä koskaan ole puuhattu näin tosissa.

PILLISKURU

leikillä

Tekee mielenne Mattia.

MIINA

suuttuvinaan

Että viitsittekin, iso mies! Mutta tohtori ja tohtorinna
kauppalassa ovat eronneet.

PILLISKURU

Niin ovat, niin ovat.

MIINA

No, muut perässä, muut perässä — eikös Pilliskuru
nyt ymmärrä!

PILLISKURU

Ymmärtää. *(Päästää pitkän vihellyksen. Hetken pe-
rästä.)* Onkohan tällä Mantalla vielä jäljellä niitä pap-
pilanaikaisia säästöjä?

MIINA

Etteivät vain liene kasvaneet! Ei tämä Matti niitä ole

ottanut. Kyllä semmoinen työmies elää ja elättää muijansakin. Eikähän niillä ole ollut kuin se yksi ainoa lapsikaan. Ja se on jo itse ansainnut leipänsä aikoja. Rikashan Manta on.

PILLISKURU

Aijai mikä te olette — tekee mielenne Mattia!

MIINA

Että viitsittekin!

MANTA

tulee, täysi kerma-astia kädessä

Menisiköhän Miina lypsämään lehmän, kun pitäisi tarjota tälle vieraalle kahvia.

MIINA

Tämä onkin valmista. Toki minä Mansikin lypsän. Olenhan minä ennenkin sen lypsänyt. Kun vain saan ottaa Mantan esiliinan . .

MANTA

Se on tuolla naulassa.

MIINA

Mansikki on niin viisas lehmä, ettei se potki, kun tuntee Mantan esiliinan.

Manta antaa Miinalle lakkiämpäriin, Miina luo lähtiesään merkitsevän silmäyksen kartanostajaan, joka tupakoi penkillä ikkunan alla, ja Mantaan, joka selin häneen jää hääräämään kahvipannun ääreen. Äänettömyys.

PILLISKURU

Mitäs tänne Koivulaan oikein kuuluu?

MANTA

Mitäs tänne sitten.

Äänettömyys.

Manta astelee kevyesti pöydän ja lieden väliä, järjestyksen kahvia pöydälle.

PILLISKURU

Manta se aina vain nuortuu. On sillä Matilla päivät

MANTA

ujostellen

Narraatte!

Äänettömyys.

PILLISKURU

ihailleen

Niinkuin nuori tyttö!

MANTA

Vaikea tässä on pysyä nuorena.

PILLISKURU

ottaen taskustaan karamellia

Eikös saisi luvan olla.

MANTA

Ei pidä lahjoitella pois morsiamen tuomisia.

PILLISKURU

Kuka minun morsiamistani on päässyt puhumaan? Tässä on tällainen kaunis kuvakin. Lintu. Mikähän lintu se voi olla? Olisikohan tuo joutsen?

MANTA

*ottaen karamellin hänen ojennetusta kädestään,
ujostellen*

Eikö Pilliskuru nyt tunne kyyhkystä! Pappilassa ennen vanhaan oli paljon kyyhkysiä.

PILLISKURU

katselee ihailleen Mantaa.

Vai kyyhkynen ...

MANTA

Tohtorinna aina ruokki niitä herneillä. Ja kyllä ne söivätkin.

Pilliskuru yrittää ottaa Manta vyötäisistä. Manta väisyy ujostellen. Äänettömyys. Jos Pilliskurun esittäjä sattuu olemaan laulaja, voi hän tässä esittää jonkun tunteellisen laulun, jota Manta liikutuksella kuuntelee. Laulun loputtua tuo Manta kahvipannun pöytään.

MANTA

Tehkää hyvin ja tulkaa ottamaan.

PILLISKURU

Kiitoksia vain.

Manta kaataa hymyillen ja onnellisena kahvia. Pilliskuru siirtyy pöydän ääreen, etumaiselle penkille, istuu selin yleisöön. Manta pöydän päässä. Keskustelu on tuttavallista ja peitetyn mielistelevää.

PILLISKURU

Onkohan siinä perää, että tohtorinna ja tohtori olisivat eronneet?

MANTA

Mitäs sellaisesta elämästä sitten, kun ei ole rakkautta eikä hienotunteisuutta.

PILLISKURU

Niin aina, niin aina.

Äänettömyys.

MANTA

Tohtori rupesi hermostuttamaan tohtorinnaa ja siten tohtorinnakin tohtoria. Ajan henki on sellainen. Mitäs siitä sitten tuli kuin riitaa. Ja...

PILLISKURU

Erot.

Äänettömyys. Molemmat hörppivät kahvia.

PILLISKURU

Sellaista kahvia kuin Manta ei kukaan keitä.

Äänettömyys. Manta kainostelee ja naureskelee.

MANTA

Mitäs Pilliskuru sanoisi, jos ... jos ... minäkin menisin niinkuin ajan henkeen ja ottaisin eron Matista?

PILLISKURU

Mitäs minä sitten. Johan te nyt kaksikymmentä vuotta olette eläneetkin yhdessä.

MANTA

Kyllä siinä on ollutkin kärsimistä niin ettei kukaan usko.

PILLISKURU

kaataa keskustelun aikana itselleen kahvia niin kauan kuin pannusta riittää.

Kyllä minä uskon. (*Äänettömyys. Juovat kahvia.*) Missäs se Matti nyt viipyykään?

MANTA

Missäs muussa kuin työssä. Johan se nyt menisi kyläilemään! Kaksi tinkiä tekee päivässä, kun sille päälle tulee. Johan nyt kylään. Tässä se on alituisen jaloissa, kun ei satu työhön. Ja sitä siivoa mitä se täällä pitää. Niin että ajatteleekos Pilliskuru, että voisi erota niinkuin tohtorinna ja tohtori?

PILLISKURU

Ajattelenhan minä, että mitä ihminen syyttä suotta kärsimään rupeaa. Mikäs Mantan on ollessa tässä yksin — eikös tämä Koivula ole Mantan?

MANTA

On kyllä. Ei Koivulan seinissä ole Matin toimittamia hirsii kynnenkään vertaa.

Merkitsevä äänettömyys.

PILLISKURU

Ja siksi toiseksi, jos Manta toverinkin tahtoo ottaa, niin kyllä niitä ...

Äänettömyys.

MANTA

Mutta pitääköhän talonpoikaistenkin ihmisten mennä sinne ulkomaille ...?

PILLISKURU

Eikö mitä. Pitää vain käydä papin luona kolme kertaa nuhdeltavana riitaisen elämän takia...

Lyhyt äänettömyys.

MANTA

Mutta Mattia ei saa pappilaan.

PILLISKURU

On meneminen, kun laki määrää.

MANTA

Pilliskuru ei tunne Mattia. Hän sanoo oikopäätä pappille, että on eletty hyvin eikä riitaa ole ollut minkäänlaista.

PILLISKURU

Onkos Matti sitten niin kova valehtelemaan?

MANTA

Ei se suorastaan valehtelekaan. Mitäs siitä, jos minä koettaisinkin riitaa, kun ei Mattia saa suuttumaan!

Äänettömyys. Pilliskuru nousee pöydästä.

PILLISKURU

Minulla on hyvä tuttu, asioitsi ja kauppalassa. Kyllä hän saa suuttumaan ja sopimaan sen mukaan kuin tarvitaan. Hän on sitten niitä miesten parhaita. Eikä ota vaivanpalkkaa paljon mitään. Jos Manta tahtoo, niin minä puhun hänelle.

MANTA

nousee hänkin. Ujostellen ja mielistellen

Jos Pilliskuru puhuisi. (*Vakavana.*) Olisihan se mukavaa, jos kerrankin saisi tämän asian selväksi.

PILLISKURU

Minä voin ajaa kauppalaan vaikka oikopäätä. Ykskaks se sen asian ajaa, se lakimies.

MANTA

Enhän minä nyt sellaista vaivaa...

PILLISKURU

Tunnissa minä taas olen täällä. Tämä on juoksija tämä minun hevoseni. Manta ei ole tainnut nähdäkään. (*Siirtyvät ikkunaan. Äänettömyys.*) Täytyy vain hankkia uudet rattaat ja siiat. (*Katsoo Mantaan merkitsevästi.*)

MANTA

Onpa se korea hevonen! Mikäs sen on nimi?

PILLISKURU

Pikku. Se on oikein niitä sulhashevosia. *Nauravat ja siirtyvät, kaiken aikaa puhellen, ulos katsonaan hevosta. Hetkisen näyttämö tyhjänä. Matin raskeat askeleet kuuluvat ja Mantan mies astuu sisään. Hän laskee työkalut käsistään, riisuu takkinsa ja saappaansa, panee mällin uuninkorvalle ja tarkastaa kahvipannua. Huomattuaan sen tyhjäksi menee hän kaapille, ottaa pöytänsä puurovadin, kalakupin ja leipää sekä rupeaa nälkäisenä syömään. Manta on avannut oven, heiluttaa kuistilla kättä poislähtevälle Pilliskurulle ja tulee sitten hymyillen sisään. Nähdessään Matin syövän kivahtaa hän kiukkuun.*

MANTA

ensi työkseen juosten kaapille ja lyöden kiinni sen oven, jonka Matti on jättänyt auki.

Kenenkä luvalla sinä minun kaapillani kolistelet? Eikö jokikinen eineen hiven ole minun käsilläni ansaittu? Eikö mökki ole minun, eikö penkki ja pöytä olleet minun ennenkuin sinua olikaan? Kenenkä luvalla sinä täällä liikut ja olet ja makaat ja syöt — oletko koskaan sitä ajatellut. No, etkö saa suutasi auki!

Matti pistää täyden lusikan puuroa suuhunsa.

MANTA

Niin, syödäksesi! Mutta sano, oletko ajatellut mikä

sinä täällä olet? Mitäs sinä! Järki lyhyt kuin jäniksen häntä!

Menee suuttuneena toiseen päähän pöytää ja alkaa kassata kahvikuppeja kokoon. Matti syö.

MANTA

Vai et sinä ole tietääksesi! Taidat uskoa että sade ro-pisee kattoon — vai?

MATTI

pienen äänettömyyden jälkeen

Huhtikuun sade.

MANTA

Vai huhtikuun sade! Mutta tämä ei olekaan mitään aprillipuhetta. Tiedätkös sinä mikä on avioero ja ajan henki? Tohtori ja tohtorinnakin ovat eronneet. Ala sinäkin vain koota sukkiasi ja saappaitasi ja suolivöitäsi ja tupakkamällejasi ja hae toinen kortteeripaikka. Vai huhtikuun sade! Tiedätkös sinä että minulla jo on lakimies kauppalassa. Eikä muuta kuin kolme kertaa papin lounahdeltavaksi...

Lyhyt äänettömyys.

MATTI

Mistä?

MANTA

Vai mistä? Huhtikuun sateesta! Riitaisesta elämästä ...

Lyhyt äänettömyys.

MATTI

Mitä riitaa meillä on ollut?

MANTA

Enkö minä arvannut! Vai ei meillä ole ollut riitaista elämää? Kaksikymmentä vuotta sitä jo on kestänytkin. Kaksikymmentä vuotta sinä täällä olet pannut paikkoja sekaisin etkä ole ottanut oppia, vaikka minä olen torunut. Kuinka monta kertaa minä olen sinua lyönytkin, mutta ei vain! Olisin laittanut kauniit paperit sei-niin niinkuin tähän maailmanaikaan on tapana, mutta

laita nyt, kun talossa on mies, joka ei hellitä piippua hampaistaan. Katso tuotakin tohtorinnan enkeliä —~ muiatkos mimmoinen se oli silloin kun tohtorinna toi sen ulkomailta? Sininen ja punainen ja valkoinen. Ja eikös nyt olekin musta ja harmaa. Mutta tästä pitää tulla avioero ja rumsteeraus ja hae toinen kortteeripaikka.

Miina tulee, Mantan esiliina kädessä. Seuraavan keskustelun aikana asettuu Matti selälleen penkille ja nukkuu vähitellen.

MIINA

makeana

Minä laitoin maidon jo paikoilleen — eikös Manta sitä tarkoittanut?

MANTA

Kiitoksia vain paljon.

MIINA

Ja juotin jo lehmänkin, niinkuin Manta on neuvonut. Eikä se puskenut eikä potkinut, kun oli Mantan esiliina.
Äänettömyys.

MANTA

Saiko kissa maitoa?

MIINA

Koko kupillisen se söi.

MANTA

Kiitoksia vain. Miina sanoo sitten niistä häistä niinkuin minä käskin.

MIINA

Että saavat valmistaa häänsä itse? Alitalon emäntä lähettää minut oikopäätä takaisin. Se on sellainen. Mitenkäs ne itse ...!

MANTA

Miina menee nyt vain. Kun Huhtikuun-Manta on sanonut, niin hän on sanonut! Huhtikuun-Manta on sellainen.

MIINA

Saanhan minä mennä, mutta kyllä emäntä lähettää minut takaisin. Kyllä minä sen tunnen. Manta saakin uskoa, että tänä iltana minä vielä olen täällä.

MANTA

Jaa, ei se siitä parane. Miina ei nyt viivyttele, vaan lähtee viemään niitä terveisiä. Ne on Huhtikuun-Mantan terveiset.

Manta työntää Miinan ulos ovesta ja sulkee sen. Kuulee samassa Matin kuorsauksen. Jonkun aikaa hän tuskitellen silmäilee ympäri huonetta, missä Matin tavaroita on huiskin häiskin.

MANTA

Jaa-ah, jaa-ah. Olet tänään taitanut tehdä kymmen miehen tingin, senkin jäärä! Kuuletko! (*Äänettömyys. Manta puhuu askarrellessaan.*) Muistatko sinä mimmoista se oli alunpitäen tämä meidän yhteenmenomme? Tulitkos sinä puhemiehen kanssa niinkuin muut sulhaset ja toitko silkin ja kihlat? Ja mimmainen se oli se sormus jonka minulle annoit? Seinäkaapissasi olit säilyttänyt vuosia, tupakanlehtien joukossa. »Tässä olisi sitten!» Se oli niinkuin kiulun vanne ja mitä lienee ollut ainettakaan.

MATTI

unisena

Puhdasta hopeaa se oli.

MANTA

Vai puhdasta hopeaa! Taisit antaa myöskin kellon ja vitjat! Pappilasta ne annettiin — sinä ojensit minulle tulitikkupuntin, sellaisen pahalta tulevan tulitikkupuntin, jommoisista ei laki ja oikeuskaan enää salli tähän maailmanaikaan. Sillä lailla sinä alunpitäen olet minua kohdellut. Mutta nyt on ajan henki toinen!

Matti nousee istualleen.

MATTI

Sinäpä panit kätesi kaulaani pappilan talkoissa, kun lamppu sammui.

MANTA

Minä — sinun kaulaasi pappilan talkoissa, kun lamppu sammui? Hullu sinä olet! Enkö minä ehkä hämmennyt, kun sinä seuraavana päivänä tulit kyökkiin? Muistan kuin eilisen päivän: olin pesemässä pataa ja sinä otit käteni ja kihnasit sitä minun omaan esiliinaani ja pistit sitten tuon vanteen pisimpään sormeeni eikä ensinkään siihen, missä sitä pidetään. Sillä lailla sinä, Matti parka, alunpitäen olet minua kohdellut.

MATTI

hitaasti ja painavasti

Talkooiltana tulit sinä minun polvelleni, kun tanssiessa lamppu sammui, ja otit minua kaulasta ja sanoit, että tykkäät minusta.

MANTA

Minä sinusta! En minä nyt vielä koskaan ole ollut niin miehen puutteessa, että ... Ei nyt hullumpaa!

MATTI

Sinä mielistyit siihen, että minä olin nuori.

MANTA

Ja mikäs minä sitten olin?

MATTI

Ikäihminen kumminkin.

MANTA

hiukan väkinäisesti

Kysy sinä vielä tänä päivänä ihmisiltä, kumpiko meistä on nuoremman näköinen ... Ja usko pois: Koi-vulassa voi ruveta käymään sulhasiakin, kun sinä vain olet mennyt.

MATTI

Luulevat sinua rikkaaksi.

MANTA

vahingoniloisesti

Aivan niinkuin sinä! Rikkauden tähden sinä minua talhdoit etkä suinkaan hienotunteisuuden vuoksi.

MATTI

Hyvinpä tässä on menty ja mennään vastakin. Huhtikuun perästä tulee toukokuu.

MANTA

Toukokuu — vai niin luulet! (*Nauraa.*) Luonnollinen toukokuu voi tulla, mutta sydämellistä toukokuuta saat odottaa. Ajan henki on sellainen. Rakkaus on yhtä ainoaa aprillia. Ja sellaisella rakkaudella sinä minut otit.

Äänettömyys.

MATTI

Mitenkäs minä sinut otin? Mikä minä olin sinua otta-
maan! Nulikka minä olin ja sinä pappilan paras piika.
Ja rikas.

Manta nauraa ja kolistelee lieden ääressä.

MATTI

nousten ja yrittäen vuodetta kohti

Älä nyt enää riehu. Pannaan maata.

MANTA

Sano se vielä kerran, paninko minä käteni sinun kau-
laasi pappilan tuvassa talkooiltana!

MATTI

No, panit sinä ja juuri lujaan panitkin. Ja ilman sitä
panemista en minä milloinkaan olisi sinua ajatellut.

MANTA

Valehtelet.

Äänettömyys.

MATTI

Mennään maata. (*Istuutuu haukotellen sängynlai-
dalle.*)

MANTA

Minä tahdon sinusta eron. Sinä et usko tätä todeksi,
on muka ennenkin riidelty. Mutta tämä on vakava

paikka. Nyt on rumsteeraus ja toinen kurssi. Ja sinä et enää tätä yötä nuku minun pirtissäni. Että tiedät-kin ... (Ottaa ämpärin hakeakseen kaivolta vettä. Menee ulos.)

Matti on sängyltä tullut etupenkille ja asettuu siihen nukkumaan. Kun Manta palaa, kuorsaa hän.

MANTA

Vai taas hirren vedossa! (Hyvin kiukkuisena.) Pääsetkö ylös. Vai pitääkö minun mennä hakemaan halkoa. *Matti nousee, hieroo silmiään, selkiää äkkiä unestaan ja alkaa harvinaisella tarmolla kerätä tavaroitaan. Manttan kiukku lauhtuu nopeasti. Katumapää valtaa hänet, ja vaikka hän sanelee: »sillä lailla, sillä lailla. No noin, no noin!» ovat kyyneleet tunkemaisillaan hänen silmiinsä. Kun Matti korjaa mällin muurinkorvalta, tekisi Mantan mieli karata hänen kaulaansa. Matti ei katso häneen, puuhaa vain yksivakaisena. Pilliskuru ja Miina astuvat sisään.*

MIINA

nopeasti

Niin se kävi niinkuin minä sanoin, että Alitalon emäntä lähetti... Ja sitten minä unohdin tänne koppani ... Iltaa, Matti!

PILLISKURU

yhtaikaa Mantan kanssa

Iltaa.

MANTA

on nähdessään Pilliskurun voittanut takaisin mielenmalttinsa ja vastaa hymyillen hänen tervehdykseensä. Miinalle

Iltaa. Tuoss' on koppa nurkassa ja hääät saavat alitalolaiset laittaa itse. Pilliskuru tekee hyvin ja istuu.

MATTI

joka ei ole tervehtinyt kumpakaan tulijaa, Miinalle
Mahtaakohan sinne Alitaloon päästä yöksi?

MIINA

tunnustellen

Miksei sinne . . . Kuka sinne ...? Että Mattiko itse?

MATTI

lyöden lakin päähänsä.

Minä.

MIINA

Jaa Matti?

MANTA

hermostuneesti nauraen

Juuri Matti. Miina voi nyt kertoa kylällä, että Koivulan Matti ja Koivulan Manta ovat eri leivissä.

MIINA ja PILLISKURU

Eri leivissä.

MANTA

Niin, avioerossa ja ajan hengessä. Ilman riitaa ero-taan. Sovinnossa vain ja hienotunteisuudessa.

MIINA

Voi nyt kuitenkin! Voi nyt kuitenkin! Voi nyt kuitenkin!

PILLISKURU

Mitäs siitä nyt haihattelee. Kai nämä ovat katsoneet sen sopivimmaksi.

MIINA

vahingoniloisena

Ovat kai, ovat kai!

Äänettömyys.

MATTI

juhlallisena

Hyvä aviopuoliso tämä Manta on ollut. Osaava ja tekevä. Ei tämä ero minun puoleltani tule. Se on Mant-tan tahto. Haltuun. (*Ojentaa Mantalle kätensä. Lähtee.*)

MANTA

teeskennellyn reippaasti

Haltuun, haltuun. Ja muista, että nuhdeltaviksi täytyy vielä yhdessä mennä.

MIINA

on voivotellut pitkin matkaa, iloaan peittääkseen:
Voi nyt kuitenkin, voi nyt kuitenkin!

MATTI

kääntyen ovelsa

Ehkä Miina tahtoisu auttaa minua kantamaan tavaroita?

MIINA

ilon vallaassa

Mielelläni, hyvä Matti. Kyllä se Alitalon emäntä nyt tulee iloiseksi, kun saa Matin vieraakseen. Otetaankos kirstu aitasta? Me kannetaan se kahden kesken. Kyllä minä jaksan. Ja hevosta vielä...! (*Katoavat ulos. Miinan ääni kuuluu tuon tuostakin aitalta.*)

MANTA

kiukkuaan hilliten heidän jälkeensä ja tarttuen Miinan koppaan ikäänkuin se polttaisi

Koppa, koppa! Kyllä nyt tuli sellainen kiire auttaamaan Mattia, ettei omista tavaroista väliä. Koppa, koppa!

MIINA

ulkona

Kas kun unehtui!

Manta on paiskannut kopan ovesta. Palaa huoneeseen, seisoskelee lieden ääressä ja pöydän luona, taistellen ikäväänsä vastaan.

PILLISKURU

tupakoiden penkillä ikkunan luona

Kas nyt kuinka helposti se kävi!

MANTA

Kävihän se.

Äänettömyys. Pilliskuru selailee paksua lompakkoaan.

PILLISKURU

Se minun tuttavani lakimies lupasi ajaa tämän asian ilmaiseksi. Nuhdeltaviksi vain täytyy mennä.

MANTA

Kuulihan Pilliskuru, että minä jo sanoin sen Matille.
Äänettömyys.

PILLISKURU

katsellen ulos ikkunasta

Saa nähdä vain eikö tuo Miina väkisinkin ota Mattia.
Kas kas kuinka se sitä mielistelee.

MANTA

kiiruhtaen ikkunaan katsomaan

Mutta minä en kärsi tuollaista menoa pihamaallani.
Minä sen ...

PILLISKURU

Mitäs heistä! Antaa olla.

MANTA

hilliten itseään ja istuutuen vuoteen laidalle
Antaa vain. Antaa vain.
Äänettömyys.

PILLISKURU

Taitaa tästä ennättää ilta. Pitää kai lähteä.
Äänettömyys.

PILLISKURU

Mitäs saisi luvan olla kahvista?

MANTA

kivahtaen

Mitäs minä ennen olen ottanut!

PILLISKURU

Kiitoksia vain sitten. Ja hyvää voimista vain.

MANTA

ojentaen kätensä

Hyvästi vain.

Manta karkaa ikkunan ääreen, katselee jännittyneenä

*ulos ja lyö silloin tällöin ruutuun. Pilliskuru viivyttelee
ovella, puoleksi selin huoneeseen.*

PILLISKURU

hitaasti ja merkitsevästi

Minä vain sitä, että ehkä täällä tulee Mantan ikävä yksinään, kun on tottunut seuraan. Ja voi pelottaakin näin maantien laidassa.

Äänettömyys.

PILLISKURU

hitaasti, hiljaa, merkitsevästi

Minä vain, että voisin kyllä heittää menoni huomiseksi ja olla seurana, jos niinkuin ...

MANTA

karaten Pilliskurun eteen

Vai luulee Pilliskuru, että minä olen mikä kuudennen käskyn ylitsekävijä! Pilliskuru saakin tietää, että jollei Mattia, niin ei ketään. Ja niille uusille rattaille en minä nouse ja niillä uusilla siioilla saa kuljetella ketä vain. Eikä Koivula ole mikään majatalo, että täältä tilataan kahvia kuin hotellista, enkä minä ole Sahranovin »linnun» puutteessa. Minä tavoitan Matin kiinni. Minä riistän hänet sen marakatin kynsistä. Hyvästi vain, Pilliskuru, ja haltuun! (*Karkaa ulos.*)

PILLISKURU

joka pitkin Mantan sanatulvaa on pannut:

»kas, kas, kas...»

Kylläpä siinä on muijaa. Olisi tainnut tulla kuumaksi olot täällä Koivulassa. (*Panee lakin päähänsä, päästää vihellyksen ja jättää nauraen huoneen.*) Hetkisen näyttämö tyhjänä. Ulkoa kuuluu Mantan ja Miinan riiteleminen.

MANTA

tulee näyttämölle raahustaen sylissään Matin suurta kirstua.

Ei Miina luulekaan, ei Miina luulekaan, että Miina

saa tätä Mattia. Sitä ei saa kukaan, kun se on Huhtikuun-Mantan. On hän siksi vilkasluontoinen. (*On päästänyt kirstun keskelle lattiaa, istuu sen kannelle ja alkaa pyyhkiä hikeä kasvoiltaan.*)

MIINA

Tämä on pilkantekoa Mantan puolelta. Matti on käsenyt minua auttamaan. Ja Mantalla ei enää ole mitään sanomista Matin asioissa.

MANTA

Ja Miinallako on?

MIINA

käyden kiinni kirstun kantimeen

Niin onkin. Ja minä en kärsi, että tullaan ja kiskotaan Matin kirstu minun käsistäni. ..

MANTA

Vaaai niin . . .

MIINA

Minä vien Mantan oikeuteen.

MANTA

Kuka vie kenen oikeuteen? Kuka on kyttäillyt toisen miestä? (*Kivahtaa pystyyn kirstulta, karkaa ulos.*)

MIINA

Aijai kun olisi vieraitamiehiä, aijai mitä tämä Manta puhuu! Mutta kyllä minä vielä näytän. (*Lähtee nyrkkiä puiden ulos. Nauraa pahasti Mantalle.*)

Ulkoa kuuluu vielä hetkisen heidän kiistansa. Sitten työntää Manta hellästi sisään Matin. Puhuu hänelle hellintä kieltään. Matti asettuu kankeana ja juhlallisena penkille istumaan. Manta häärää ympärillä ja taputtelee häntä.

MANTA

Että sinä yhtäkaikki tulit kotiin, oma kulta Matti. Ja kyllä se on ihan niinkuin sinä sanoit, että minä niissä

pappilan talkoissa panin käteni sinun kaulaasi ja istuin sinun polvellesi. Ja minä muistan sen niinkuin eilisen päivän. Ja täällä Koivulassahan me asutaan niin kauan kuin eletään. En minä uskalla olla yötäkään ilman sinua. Enkä minä enää koskaan paiskaa sinun mälliäsi muurin-korvalta. Ja enkös minä ole sinun oma Mantasi — saat sanoa Huhtikuun-Mantaksi jos tahdot. Aprilliahan se on ollut koko eropuhe. Mitäs se tohtorinna rupesi puhumaan. Ajan henki — mikä se on? Hui hai! Ja minä uskon senkin, että otit minut hienotunteisuudesta etkä muuten. Ethän sinä puhu erosta enää koskaan. Ethän puhu? Eihän Matti tahdo eroon Mantasta, omasta Huhtikuun Mantastaan? (*Asettuu Matin polvelle.*) Eihän?

Äänettömyys.

MATTI

puhjeten leveään hymyyn

Ei.

Äänettömyys.

MANTA

Ja hyvin eletään niinkuin tähänkin asti.

MATTI

Niinkuin tähänkin asti.

Pieni äänettömyys.

MANTA

Sovussa ja hienotunteisuudessa.

*Hämärtyneen yön jälkeen lankeaa aamun ensi rusotus
huoneeseen. Lintu alkaa laulaa.*

MANTA

ihastuksissaan

Mitäs minä sanoin: että aprillikuuta seuraa toukokuu!

Matti kiikuttaa Mantaan polvellaan.

MATTI

Sydämellinen toukokuu!

MANTA

Sydämellinen toukokuu!

Nauravat molemmat. Esirippu.

LEMPIÄNIEMEN TYTTÄRET

Ensimmäinen painos ilmestyi 1915

H E N K I L Ö T :

LEMPIÄNIEMEN EMÄNTÄ.

ANTTI, nuori isäntä, hänen poikansa.

SELMA

FANNI

} Lempiäniemen tyttäriä.

RAUHA, ylioppilas, nuoren isännän morsian.

ROOSLUNTI, kiertelevä satulaseppä.

KILKKI, nuori maanviljelijä.

KAUPUNGIN HERRA.

KAUPUNGIN ROUVA, edellisen äiti.

LEMPIÄNIEMEN EMÄNTÄ, nuorekas, reipas vanhankansan nainen.
ANTTI, nuori, pulska mies siisteissä työvaatteissa.

SELMA, tumma, solakka, harvinaisen kaunis tyttö siisteissä, hiukan kaupunkilaisissa vaatteissa.

FANNI, vaalea, pyöreähkö, pitkäpalmikkoinen tyttö hiukan huolimattomissa, paljon koristelluissa pukimissa, jalassa korkeakorkoiset, suurisolkiset kengät, jotka ovat hänelle liian pienet. Hiukset käherretyt ja kiinnitetyt monilla kammoilla.

RAUHA, terve, päivettynyt, hyvin vilkas ja reipas tyttö kansallispuvussa.

ROOSLUNTI, vanhanpuoleinen mies rappeutuneen kulkijan puvussa.

KILKKI, harteava, tyyni, noin kolmenkymmenen ikäinen maanviljelijä.

KAUPUNGIN HERRA, ystävällinen, punaposkinen konttoristi, muodinmukaisessa puvussa, kukka napinlävessä, keltaiset tai valkoiset kengät jalassa.

KAUPUNGIN ROUVA, hänen äitinsä, vielä nuori, erittäin hyvin ja muodinmukaisesti puettu nainen, murtaa puhuessaan Ruotsin ruotsia.

Kesäinen iltapäivä Lempiäniemessä. Pihamaa, jonka syrjällä vasemmalla lehtimaja. Taustalla järvi- ja metsämaisema, punainen aita ja portti. Lehtimajassa pöytä, ympärillä penkit. Pöydällä, molemmissa päissä, kaksi kaunista koruompeletta, jotka Selma ja Fanni juuri ovat päästäneet käsistään. Selma seisoo portilla, selin näyttämöön, rauhattomana kuulostaen. Talon rakennukset ajatellaan oikealle katsojasta, kylä vasemmalle. Jos näyttämöllä on tilaa, voidaan se tehdä hauskemaksi esimerkiksi sijoittamalla jonnekin keinu. Jos on siihen mahdollisuutta, voi oikealta näkyä punaiseksi maalattu talo kuisteineen. Hetken esiripun noustua tulee vasemmalta, salaperäisesti ja varpaisillaan, ympärilleen pälyillen KAUPUNGIN HERRA. Kun hän huomaa Selman, leviää hymy hänen kasvoilleen.

KAUPUNGIN HERRA

kuiskaten

Neiti Selma ...! Neiti Selmaaa! No, älkää pelästykö — minä se vain olen!

SELMA

joka on hätkähtänyt, taistellen mielenliikutustaan ja iliaan vastaan, kuiskaa:

Menkää pois, menkää pois. Olenhan minä sanonut, ettei pidä tulla ... tänne ...

KAUPUNGIN HERRA

houkutellen sormellaan

No, no, no, tulkaa nyt likemmä ... Tai minä tulen sinne.

SELMA

pitelee kuin vaistomaisesti turvaa etsien aidasta kiinni. Hänen kasvonsa hehkuvat kuumina, ikäänkuin luvattomasta ilosta.

Ei saa, ei saa ...

KAUPUNGIN HERRA

Tui, tui, tui, tui, ette tiedä mitä täällä on! (*Pitelee käsissään rasiaa, jonka on ottanut taskustaan.*)

SELMA

levottomana katsellen ympärilleen

Menkää pois, menkää pois, olenhan minä sanonut ettei saa.

Kaupungin herra heittää nauraen karamellin hänen jalkainsa juureen. Selma taipuu vaistomaisesti sitä etsimään, mutta ei löydä.

KAUPUNGIN HERRA

No, ottakaa nyt! (*Tähtäilee uudella karamellilla, kunnes saa Selman huomion herätetyksi, ja heittää sitten Selma saa karamellin käsiinsä, irroittaa, silmät maahan luotuina, paperin ja panee karamellin suuhunsa.*)

SELMA

puoleksi iloisena, puoleksi hätääntyneenä

Voi voi...!

KAUPUNGIN HERRA

Mikä se oli se »voi-voi»?

SELMA

Minä niin pelkään.

KAUPUNGIN HERRA

Mitä . . . mitä te pelkäätte?

SELMA

Teitä . . . itseäni... kaikkea.

KAUPUNGIN HERRA

viheltää iloisesti ja heittää häntä karamellilla.

Kun ette nyt osaa ottaa kiinni! Selma neiti — jos se onkin onni, jota minä teille tässä tarjoan, ettekä te osaa ottaa kiinni.

SELMA

lähestyen häntä hitaasti, pelokkaassa odotuksessa.
Onni?

KAUPUNGIN HERRA

järkevästi

Ei, oikein totta — äitini minut lähetti ja käski kysyä, kuinka sen asian nyt on.

SELMA

äänettömyyden jälkeen

Kun en minä tiedä.

KAUPUNGIN HERRA

nauruaan pidättäen, päivittelee.

Vai »en minä vieläkään tiedä».

SELMA

lyhyen äänettömyyden jälkeen

Minä odotan postia.

KAUPUNGIN HERRA

ihastuneena

Kaunis tyttö — kaunis tyttö — ette te ole sitä varten, että teidät suljettaisiin sairaalaan. Tanssisaliin te kuulutte. Siellä te ihastutatte koko maailman, mutta vain yksi teidät saa — se joka teitä rakastaa ... (*Yrittää ottaa hänen kätensä.*)

SELMA

väistyy

Ei, ei, ei...

KAUPUNGIN HERRA

Kuulkaa, äitini tulee vielä tänä iltana puhumaan kanssanne. Hän tahtoo teitä kaikella muotoa meille. Emme me teitä nyt päästä. Te ette ole onnellinen täällä maalla, tietäähän sen: mitä täällä voisi olla teille!

SELMA

Älkää puhuko sillä lailla! (*Häneen on koskenut, hän ei itsekään tiedä miksi.*)

KAUPUNGIN HERRA

Nooo? Ettekö te itse ole sanonut, ettette viihdy täällä että täällä on ikävä, että...

SELMA

Olen, olen. Mutta menkää pois, menkää pois!

KAUPUNGIN HERRA

Pois? .. Pois? Enkö minä sitten ansaitse edes kunnollisia jäähyväisiä? Mehän matkustamme huomisaamuna.

SELMA

kuiskaten

Mutta mehän tapaamme niin pian, jos minä tulen (*Nopeasti, nähdessään miten Kaupungin herra riemastuu.*) Enhän minä tiedä, tulenko minä. Odotan postia. Mutta jollei tulisi kirjettä, niin ehkä sitten...

KAUPUNGIN HERRA

äänettömyyden jälkeen, katsellen häntä merkitsevästi.
Se kihlaus kai on purettu?

SELMA

vaivautuneena

Mitä te nyt siitä. Kyllä minä sen asian hoidan.

KAUPUNGIN HERRA

Sanokaa että on. Onko?... (*Selma vaikenee.*) Ei siis vielä. Teidän täytyy se nopeasti purkaa. Tiedättekö, minä en suvaitse, että toinen... (*Tarttuu lujasti hänen ranteeseensa.*)

SELMA

sekä suuttuneena että onnellisena, hiihuttaisee itsensä irti.
Päästäkää! Hän tulee tänä iltana tänne, niin minä puhun — no, oletteko nyt tyytyväinen?

KAUPUNGIN HERRA

Olen, olen, olen.

SELMA

hellästi

Menkää nyt sitten.

KAUPUNGIN HERRA

Selma, rakas Selma... sällithän sinä, että annan sinulle pienen muiston... (*Vetää taskustaan esiin kotelon. Selma peräytyy. Kaupungin herra näkee Fannin tulevan kaukaa oikealta näyttämön takaa, painaa kotelon Selman käteen, lähtee kiireesti. Selma ei huomaa sisartaan, avaa kotelon kuin unessa. Kiiltävä rintasolki häikäisee hänet).*

SELMA

kuin unessa, itseksensä

Kultaa... kultaa! (*Kuulee Fannin askeleet, piilottaa kotelon, rientää pöydän luo työnsä ääreen.*)

FANNI

tulee oikealta, rikkinäiset pumpulisormikkaat käsissä.
Joko posti on tullut?

SELMA

teeskennellen levollisuutta

Ei. Kumma kuinka se viipyy. Saadaanko heinät tänään?

FANNI

katsoo sisarensa pitkään. Pidätetyllä ilkeydellä
Joko se taas kävi täällä?

SELMA

Kuka?

FANNI

Kuka! Se joka sinun perässäsi hyppää, niinkuin koko kyläkin tietää!

SELMA

kiivaasti

Ole hiljaa.

FANNI

No, et suinkaan sinä sitä voi kieltää. Onhan teidän nähty iltakaudet kävelevän yhdessä. Kyllä sinun sul-

hasesikin jo on sen kuullut. Kysy vain Roosluntilta joka eilen tuli Kilkiltä. (*Vetää käsineet käsistään, katselee sormiaan, laskee käsineet pöydälle.*) Nostaisin minä aika metakan, jos olisin Kilkin sijassa. Mutta mitäs Kilkki, sellainen lammas!

SELMA

Pidä huolta omista asioistasi, kyllä minä hoidan omani. Kilkki tietää, että minä olen kauan aikonut sairanhoidokursseille.

FANNI

Mutta ei, että sinä olet hakenut niille.

SELMA

Hän ennättää kuulla senkin.

FANNI

Hän hankkii häitä, hän.

SELMA

Ei minun kanssani!

FANNI

Oletko sen hänelle selvästi sanonut?

SELMA

Hän saa sen tänään kuulla.

Äänettömyys.

FANNI

Mutti. jollei posti tuo kirjettä tänään enempää kuin ennenkään?

SELMA

Toi tai oli tuomatta. Minä en missään tapauksessa jää tänne.

Äänettömyys.

FANNI

Ei kai sekään ole niin hauskaa — ruveta piiaksi kaupungissa.

SELMA

kuohahtaen

Ja parempiko se on se toimi jota sinä haet?!

FANNI

samalla tavalla

Joka tapauksessa taloudenhoitajattaren toimi eikä mikään piian virka.

SELMA

Vanhain, rikkaan saiturin luona!

FANNI

Kuka sen on sanonut, että hän on vanha ja saituri?

SELMA

Vielä hullumpaa kai olisi, jos hän olisi nuori.

FANNI

Nuorihan se on sekin herra, jonka kotiin sinä pyrit.

SELMA

Minä en ole mihinkään pyrkinyt.

Äänettömyys.

FANNI

Kyllä se sentään on hävytöntä, että sellainen — kaupunginhotellin rouva uskaltaa pyytää piiaksi talon tyttärtä.

SELMA

karkaa ylös vimmoissaan.

Se ei ole mikään hotelli, se on siisti matkustajakoti.

FANNI

Jossa juodaan! Kysy Roosluntilta, Rooslunti on käynyt ja tietää.

SELMA

keskeyttäen

No enhän minä ole sinne lupautunut. Ehkä minä tänään saan kutsun sairaanhoitokursseille.

FANNI

Niille on paljon pyrkijöitä.

EMÄNTÄ

tulee kiireesti oikealta.

Ettekö olekaan heinissä? (*Ottaa käsineet pöydältä, ymmärtää niiden tarkoituksen ja panee ne, hilliten mieliharmiaan, takaisin.*)

FANNI

tarttuen suuttuneena sormikkaisiin

Pääsenhän minä sinne takaisin, kun posti on tullut.

EMÄNTÄ

Minä lupasin Antille toimittaa kahvia pelloille. Koetavat loppuun tänä iltana.

FANNI

Antti ja Antti ja Antti ja Rauha — ne ne ovat teille kaikki kaikessa! Anttia pitäisi meidänkin vain totella, vaikkei hän ole maksanut meille penniäkään palkkaa työstämme koko aikana.

EMÄNTÄ

katsoo pitkään, pienen äänettömyyden jälkeen.

Mikäs teillä nyt taas on, hyvät lapset? Jollette lähde heinään, niin antakaa edes Roosluntille nahkaa, hän sanoi nahan loppuneen.

FANNI

Minusta se kääsien paikkaaminen on aivan turhaa. Kyllä Rauhalle kelpaisi huonompikin, vaikka hän onkin ylioppilas.

EMÄNTÄ

Rooslunti paikkaa paraikaa teidän matkalaukkujanne. Ettekö te luule äitinne tietävän, mitä teillä on mielessä. Ettekö te luule äitinne koko kesän seuranneen sitä alituista sanomalehti-ilmoitusten lukemista ja kirjeiden odottamista ... Vaikka kotona kyllä olisi työtä.

FANNI

Työtä? Kyllä — mutta ei palkkaa. (*Nauraa katkerasti.*) Pitäisikö minun todella jäädä tänne, vaikka Antti menee naimisiin? Mitä minä täällä, kun Rauha lisäksi tulee taloon. Tekisitte viisaasti tekin, kun lähtisitte pois.

EMÄNTÄ

hetken äänettömyyden jälkeen

Tiedäthän sinä, että minä lähdenkin. Minähän otan Rantalan torpan ja rupean asumaan sitä.

SELMA

äkkiä, purskahtaen epätoivoissaan itkuun

Se on kauheaa, äiti, kun ette antanut minulle koulusivistystä!

Äänettömyys.

EMÄNTÄ

hiljaa

Mistä minä sen olisin antanut? Hyvä kun sain teille leipää.

FANNI

katkerasti

Mutta Antin piti saada käydä maanviljelyskoulut. Antille riitti.

EMÄNTÄ

Antin täytyi asua taloa ja elättää meidät kaikki. Älkää puhuko turhia, mene sinä, Fanni, antamaan Roosluntille nahkaa, minun täytyy viedä kahvit pellolle. (*Poistuu oikealle.*)

Postikellon ääni kuuluu. Tytöt juoksevat portille. Selma häviää näkyvistä, Fanni jää portille odottamaan. Postikellon ääni hälvenee vähitellen.

ROOSLUNTI

veitikkamaisesti, näyttämön takana vasemmalla

Ei mitään, ei mitään, ei mitään, johan minä sanoin!

SELMA

niinikään näyttämän takana

Mutta näinhän minä kuinka te otitte vastaan jotakin.
Ehtivät näyttämölle.

ROOSLUNTI

ojentaen hänelle kääröä

Tämän tässä. Tupakkaplaaria! »Fo te loov ti vara»,
sanoi ruotsalainen. Pyysin Postimattia tuomaan vähän
nurkantaustallisia, että niinkuin sujuisi paremmin se
Lempiäniemen fröökynöiden kapsäkin reprasooni.

FANNI

itseksseen, pettyneenä

Ei siis mitään! (*Alkaa vetää käsineitä käsiinsä lähteäkseen haravoimaan.*)

ROOSLUNTI

*tarkastelee tupakkakääröään, mutta seuraa salavihkaa
tyttöjen neuvottomuutta ja alakuloisuutta. Laulaa hai-
kealla äänellä*

Rakkauden tähden
minä Tampereelta läksin,
vaikka Suomi on syntymämaani.
Kun iheilani mun heitti
ja vikojansa peitti,
vaikka lupas olla armahani.

SELMA

joka jo pari kertaa on yrittänyt keskeyttää
Älkää nyt, Rooslunti.

ROOSLUNTI

hämmästyvinään

Ai, oliko liian surullista? Otetaan iloisempaa sitten:

Kettu se on niin kavala eläin
ja sillä on mettäsä pesä.
Samallaanen kavaluus on heilani sydämesä.

FANNI

Lakatkaa nyt!

SELMA

Luuletteko, että teitä on niin hauska kuunnella.

ROOSLUNTI

Eikös se ollut lysti laulu! Tiedättekös te missä minä sen kuulin? (*Salaperäisesti ja merkitsevästi.*) Kilkin talossa kulki eräs mies metsässä ja lauleli yksikeen: »Samallaanen kavaluus ...»

SELMA

keskeyttäen

Tulkaa nyt, niin minä annan teille nahxaa.

ROOSLUNTI

Odottakaas nyt, Lempiäniemen tyttäret, niin minä annan teille — kaupungintuliaisia. (*Ottaa kaksi kirjettä taskustaan ja pitelee niitä korkealla ilmassa.*)

FANNI

Kirjeitä!

SELMA

Kylläpä te olette .. .

ROOSLUNTI

... Kavala! Kettu! (*Laulaa.*) Kettu se on niin kavala eläin .. (*Hän pitelee yhä kirjeitä korkealla ilmassa ja antaa tyttöjen tavoitella niitä.*)

FANNI

Mitä tämä nyt on!

SELMA

Minä suutun Roosluntiin!

ROOSLUNTI

haikealla, laulavalla äänellä

Kun minä olin kuullut sen miehen laulavan, niin minä menin ja join tuopin viinaa, en mitään litraa, vaan re-

hellisen vanhan tuopin. Minä tulin niin surulliseksi etten saanut oltua.

FANNI

Että te nyt viitsitte, vanha mies...

ROOSLUNTI

äkkiä muuttaen äänensä tarmokkaaksi ja tiukaksi
Vanha ja viisas. Ja viekas. Kyllä minä viitsin. Te väsytte ennenkuin Rooslunti.

SELMA

Minä en ikinä lepy teille.

ROOSLUNTI

harvakseltaan, painavasti
Noo, saatte, jos sanotte mitä te odotatte.

SELMA

Se ei kuulu teihin — antakaa nopeasti.

ROOSLUNTI

teeskennellen ylpeyttä
Kopeasti: ei! ennenkuin Fanni Lempiäniemi sanoo, kuka hänelle lähettää valokuvan.

FANNI

Valokuvan — onko siellä valokuva? (*Samalla riemastuen, pelästyen ja punastuen.*) Ai, minä tiedän! Nyt saadaan nähdä, Selma, onko hän vanha vaiko nuori...!

ROOSLUNTI

viattomasti, harvakseltaan
Aviiseistako tämä otus on pyydystetty...

FANNI

suuttuneena
Antakaa!

ROOSLUNTI

Kopeasti: ei! ennenkuin olette tunnustaneet kaikki.

SELMA

huutaa

Minä odotan Helsingistä tietoa, pääsenkö sairaanhoitokursseille. Nyt sen kuulitte, annatteko — taikka!

ROOSLUNTI

juhlallisesti

Lempiäniemen tyttäret, niin pidän nyt käsissäni teidän kohtaloanne... (*Parkaisee äkkiä.*) Polttaa, polttaa — ottakaa pois! (*Salaperäisesti.*) Tahdottekos te tietää mitä näissä kirjeissä on? (*Kuiskaa.*) Teidän — lankeemuksenne.

Tytöt ottavat suuttuneina kirjeet ja asettuvat penkille lukemaan.

SELMA

ajatuksissaan

Että nyt viitsitte!

FANNI

Kyllä minä teille vielä näytän!

Rooslunti laulelee »Samallaanen kavaluus» jne. ja tarkkaa salavihkaa tyttöjä. Selma on jännittyneenä silmäilnyt läpi kirjeen ja pettymystään peitellen pannut sen taskuunsa. Fanni on kirkaisemaisillaan ilosta luettuaan lyhyen kirjeensä. Hän tempaa kuvan ja tuijottaa siihen.

FANNI

Korea mies ... ja nuori!

SELMA

tulee katsomaan

Vanha — hyi!

FANNI

Käykö kateeksesi? Et ole unissasikaan nähnyt näin pulskaa miestä.

SELMA

En sano muuta kuin: vanha.

FANNI

Tulkaas te, Rooslunti, katsomaan, onko tämä herra vanha vaiko nuori.

Rooslunti, joka vihellellä ja hyräillen on pannut tupakaksi, tulee, viattomuutta teeskennellen, katsomaan. Hän päästää pitkän vihellyksen, irvistää ja laskee sylkäisten kuvan kädestään. Nousee ja laulaa ajatuksiinsa: »Kettu se on niin kavala eläin ...»

FANNI

hänen laulaessaan

Te olette sietämätön! En minä ymmärrä kuinka teitä kärsitään missään. Ettekö nyt voi sanoa . . .

Rooslunti huojuttaa laulaen päätään.

FANNI

. . . onko hän nuori vaiko vanha?

Äänettömyys.

ROOSLUNTI

ikäänkuin kertoisi lapsille satua

Oli kerran madonsyömä puu ja siinä oli madonsyömiä kukkia ja madonsyömiä marjoja, mutta kauniit tilhet lensivät sen oksille ja söivät marjoja. Ne tulivat lopulta »malaateiksi», niinkuin suomalainen sanoo.

SELMA

Minä en. jaksaa teitä kuunnella. (*Lähtee oikealle.*)

FANNI

lähdössä, kirje käden alla sydämen kohdalla.

Mikähän te luulette olevanne?

ROOSLUNTI

rummuttaen otsaansa sormellaan

No on tämä rehellisempi naamataulu kuin se siellä kintaan alla . . . sydämen kohdalla. Lainatkaa minullekin kintaanne, niin katson vielä sitä naamataulua. ..

FANNI

huutaen Selmalle

Anna sinä hänelle nahkaa, minä menen heinään . . .

ROOSLUNTI

Tiedätte te kai kuka se on?

FANNI

Tiedättekö te?

Lyhyt äänettömyys.

ROOSLUNTI

viisaasti

Klanssihteeri Kukkonen.

FANNI

pienen vaitiolon jälkeen

Klanssihteeri — mikä virkamies se on?

ROOSLUNTI

Virkamies erityisiä toimenpiteitä varten.

FANNI

Erityisiä toimenpiteitä . . .?

ROOSLUNTI

Erityisiä.

FANNI

Puhukaa nyt mitä te tiedätte . .

ROOSLUNTI

Se on klanssihteeri Kukkonen eli (*kukonlaulun nuotilla*) Kukkeliuu.

FANNI

ei tiedä pitääkö hänen ilostua vaiko suuttua.

Klanssihteeri Kukkonen — oikeinko totta?

ROOSLUNTI

Viidenkymmenen viiden vuoden neljän kuukauden — ja — ja — kymmenen päivän vanha.

FANNI

Voi teitä — puhukaa nyt totta ja lakatkaa hulluttele-
mastaa. Tiedättekö te hänestä mitään?

ROOSLUNTI

Korjasin hänelle viime keväänä vaunut — hänellä on vaunut ja parihevoseet ja moottorivene — ja lupasi ostaa auttomopiilin. Ja huusholliska oli ollut kolme vuotta . . oikein Tukholmasta tuotu. Riitaantuivat jo silloin keväällä . . . Kolme jahtikoiraa, Kaaro ja Pasoppi ja Anoppi. . . Kahdeksan huonetta alakerrassa ja kaksi yläkerrassa... (*Kumartaa kohteliaasti.*) Fo te loov ti vara — lykka tili para! Hyvä onkin, että pidätte kintaat kädessänne, kun haravoitte. Tukholmalaisella huushölliskalla oli valkoiset kädet ja paljon sormuksia, kun hän tuli ja liversi ja toi minulle punssia. Siellä pidetään aina niin kalliita aineita... Pitkät korkit, pitkät korkit!

Fanni on käynyt vakavaksi. Katselee epäluuloisesti Roosluntia ja lähtee ikäänkuin paeten portista oikealle. Rooslunti levittelee ihmetellen tyttöjen paljotöisiä koruompeleita, tupakoi, laulaa ja jää vihdoin nuokkumaan lehtimajaan. Huokaa syvään. Ajattelee taas. Selma tulee, näkemättä häntä, kotelo kädessä, avaa sen ja jää ihailemaan. Rooslunti katsoo puiden takaa.

SELMA

kuiskaa itseksensä.

Kultaa!

ROOSLUNTI

Katin. Ei ihmiskultaa, vaan katinkultaa!

SELMA

säikähtää ja piilottaa korun.

Te ilkeä ihminen, oletteko te vielä täällä?

ROOSLUNTI

tulee ulos lehtimajasta.

Milläs satulamaakari paikkaa, kun ei ole nahkaa! Ei ollut kultaa, tunsin pinspakin tuonne asti. (*Nuuskiskelee.*)

SELMA

nauraa

Kaikki te olette tietävinänne. Mutta nytpäs ette tiedä.

ROOSLUNTI

Tiedämpäs!

SELMA

Ettepäs!

ROOSLUNTI

Näyttäkääs...

SELMA

Enpäs...

ROOSLUNTI

Ei tarvitsekaan. Rooslunti on jo nähnyt. Ja nenäänsä tuntenut. Rooslunti kiertää maailmaa. Tuntee kaupungin hotellinkin. On korjannut siellä sohvia. Kerran top-pasin nuorelle, korealle herralle tuolin joululahjaksi mammalta. Mamma sellainen ... pulska rouva ... »Taala para sfenska» ...

SELMA

Te kauhea ihminen, minä rupean pelkäämään teitä . . .!
(*Ojentaa hänelle rasian.*)

ROOSLUNTI

avaa, haistaa, irvistää pahasti.

Ei ole kultaa.

SELMA

Mitäs sitten?

ROOSLUNTI

Multaa! Maksaa ... odottakaas ...

SELMA

Sata markkaa.

ROOSLUNTI

nauraa

Sata penninkiä...! (*Kuuntelee. Merkitsevästi, vakavana.*) Nyt joku tuli. Minä luulen että se on se mies, joka siellä Kilkillä lauleli yksikseen ...

Selma hätäntyy. Äänettömyys.

SELMA

Lähtekää te, hyvä Rooslunti vastaan. Minun täytyy

olla täällä. Lähtekää nyt, olkaa niin hyvä. Kaupungin rouva tulee tänne tapaamaan minua.

ROOSLUNTI

Minä otan täällä vastaan kaupungin rouvan. Mehän olemme vanhat tutut — monta viinilasia, monta olutlasia! Yksistäkin kalaaseista kaikki mitä herrat olivat jättäneet laseihin... *(Maiskauttelee suutaan.)*

Selma lähtee oikealle ikäänkuin paeten hänen kertomustaan. Rooslunti hyräilee, kuulostelee. Hetken perästä tulee Rauha portilta, juosten.

RAUHA

kuiskaa

Tiedättekös te mitä posti heille toi?

ROOSLUNTI

kunnioittavasti

Tiedän.

RAUHA

No?

ROOSLUNTI

Toiselle klanssihteeri Kukkosen . . .

RAUHA

nauraa

Klanssihteeri Kukkosen?

ROOSLUNTI

Toiselle eron sööterskan toimesta.

RAUHA

Tiedättekö varmaan?

ROOSLUNTI

Näinhän toisen ilon ja toisen kyyneleet.

Äänettömyys.

RAUHA

Meillä on niin mainio tuuma, minulla ja Antilla.

ROOSLUNTI

katsoen häneen pitkään

He eivät jää maalle. Älkää luulkokaan.

RAUHA

Ei heidän tarvitsekaan. Ymmärränhän minä etteivät he viihtyisi Lempiäniemessä, kun minä, vieras ihminen, pian tulen tänne ...

ROOSLUNTI

maiskuttaen ihaillen suutaan

Sitten vasta minä viihtyisinkin!

RAUHA

Ettepäs ... (*Opettavasti, oikean käden etusormi pysytyssä.*) En antaisi teille yhtään ryyppyä, en sietäisi teitä lähellänikään ... En sietäisi yhtään juopottelua, teidän täytyisi ruveta ihan raittiusmieheksi. . .

ROOSLUNTI

nöyränä, lapsellisesti

Heittäisin vaikka syömisenkin, jos te sitä vaatisitte.

RAUHA

vakavana

Oikeinko totta?

ROOSLUNTI

Niin minä uskon ja luotan, auha neiti on sellainen .. kerupiini ..

RAUHA

nauraen

Kerupiini! No, kyllä »kerupiini» vielä panee Roos-luntin kovalle ...

ROOSLUNTI

Rooslunti oikein pelkää.

RAUHA

No niin, meillä on Antilla ja minulla niin mainio tuuma. Heidän ei tarvitse jäädä tänne — vaan tehdä työtä ja vuolla kultaa!

ROOSLUNTI

epäuskoisena

Vuolla kultaa? Koska maanviljelijä Suomessa vuolee kultaa!

RAUHA

reippaasti, puiden nyrkkiä hänen edessään.

Mitä te tarkoittatte kullan vuolemisella — minä tarkoitan sitä, että tulee hyvin toimeen ...

ROOSLUNTI

Kerupiinit tarvitsevat niin vähäisen. He ovat kauniita kun he vain omissa höyhenissään leijailevat taivaallisessa sinessä. *(Tekee liikkeitä ikäänkuin hänellä olisi siivet ja hän lentäisi.)*

RAUHA

yritäten keskeyttää

Kuulkaas nyt, me kaksi teemme salaliiton ...

ROOSLUNTI

Kerupiineilta kuluu se työkin niin köykäisesti, kun heillä on se iloinen luonnonlaatu — hui, hai...

RAUHA

Te olette viisas mies, auttakaa...

ROOSLUNTI

... hui hai. Mutta meillä täällä — maaseudim päällä pitää olla ... pinspakkiprossit rinnassa ... *(Osoittelee kaiken aikaa sormillaan, ikäänkuin pukisi mainitsemiansa esineitä ylleen)* ... piippikammat hiuksissa, pitsit ja putsit ja ...

RAUHA

naurunsa seasta

Antakaa nyt kerupiinillekin suunvuoroa.

ROOSLUNTI

tekee äkkiä kasvonsa surkeiksi, päästää hartiansa lamaan ja kävelee ikäänkuin raahustaisi suurta taakkaa perässään.

...ja se työnteko — ai jai jai jai... Kädet tulevat rumiksi, ruumis paksuksi. Ai jai jai jai...! (*Sievis-tellen.*) Sormet pitte olla niinkku vispilevarvut, varttalo pitte olla niinkku... se fiinein ... ootikolonkkiflasku klanssihteerin huusholliskan piironginlaatikossa ...

RAUHA

pitkin matkaa naurettuaan ja yritettyään keskeyttää
Rupeatteko liittoon kerupiinin kanssa ...?
Oikealta kuuluu Selman ja Kilkin sananvaihto.

SELMA

kaukana oikealla, näyttämön takana
Minä en tahdo, minä en tahdo, minä en tahdo — nyt sen kuulit ja nyt sen tiedät...
Kilkin ääni vastaa epäselvempänä, tyynenä. Rooslunti ja Rauha kuuntelevat jännittyneinä. Heidän keskustelunsa tapahtuu kuiskaten.

ROOSLUNTI

Rukkasia!

RAUHA

hätääntyneenä

Voi, voi, pitääkö hänen nyt antaa rukkaset sille kelpo miehelle! Mitä me tekisimme? Emmekö voi yhtään mitään? Rooslunti, te kun aina olette niin kekseliäs!

ROOSLUNTI

Tällä kertaa Rooslunti on niinkuin holipompeli-pullo...

RAUHA

keskeyttää, toruen

Vai jo taas pullo! Mitä te lupasitte... Laulakaa!

ROOSLUNTI

Voi sitä vanhaa Aatamia! ...

RAUHA

Laulakaa, sanon minä!
Rooslunti selvittää kurkkuaan, alkaa haikeasti, kaikella voimallansa: »Kettu se on niin kavala eläin.»

RAUHA

Jotain kauniimpaa ...

ROOSLUNTI

No, hyvät ihmiset. . .

RAUHA

laulaa

Maailman juonet ei eroita meitä.
Sinä olet oma kulta, sinua en heitä.
Jos olet omani, niin älä mua hyljää,
Nimesi on kirjoitettu sydämeni syrjään.

Rooslunti on yhtynyt häneen. Molemmat laulavat vakavasti kuin maksusta. Joskus heitä naurattaa, mutta he tukahuttavat naurun.

ANTTI

tullen portista, kesken laulua

Mitä kummaa — mitä kummaa? Mitä te nyt teette?

RAUHA

laulettuaan loppuun

Me koetamme viihdytellä myrskyä. (*Viittaa merkitsevästi taloon päin.*)

ANTTI

Kilkki?

ROOSLUNTI ja RAUHA

Niin.

Äänettömyys.

Kaikki ovat käyneet vakaviksi.

ANTTI

Sinä et tunne minun sisariani. Me olemme itsepintaisia, me Lempiäniemen lapset. Kun me jotakin tahdomme, niin me ajamme tahtomme läpi.

RAUHA

Mutta niin teen minäkin, kun minä jotakin tahdon. Enkö minä ole ollut koko viikon heinänteossa siinä missä

muutkin? Enkö minä ole ruskettunut? Eivätkö minun käteni ole kovettuneet? Etkö luule, että minusta tulee kunnollinen maalaisemäntä, vaikka olenkin kaupunkilainen?

ANTTI

Luulen, luulen ja uskon ja tiedän. Sinä olet saattanut häpeään meidät maalaiset...

RAUHA

»Mutta kuinka kauan sitä kestää?» — se on sanottu minulle sata kertaa.

ANTTI

Ei — minä tiedän, että sitä kestää niin kauan kuin elämäämme kestää, mutta minun sisariani sinä et taivuta.

Äänettömyys.

ROOSLUNTI

Kuka tämän tulevan Lempiäniemen emännän tietää! Minun rintaani on varmasti lentänyt jokin noidannuoli — en tiedä presiisisti olenko minä Rooslunti vaiko ... opettaja Säännöllinen . . . vaiko ...

RAUHA

Te saatte kuulla, jahka minä esitän tuumani työille... (*Naurahtaan.*) Antti, me tulemme pellolta tanssien taloon, kun heinät ovat ladossa. Onhan sentään ihanaa, kun kaikki ne tuoksuvat heinät ovat ladossa — ja niin paljon!

ANTTI

ottaa ihastuneena hänen molemmat kätensä.

Sinä, sinä — tiedätkö sinä mikä on ihanaa? Oletteko te, Rooslunti, nähnyt näin koreaa tyttöä?

ROOSLUNTI

Rooslunti ei uskalla sanoa mitä tahtois...

RAUHA

nauraa heleästi ja tanssii pitäen Antin käsistä kiinni.

Ei minua saa pilkata, vaikka minä olenkin kaupun-

gista. Minä rupean maalaiseksi nyt — hyvästi ikipäiviksi suloiset kivikasarmit.

ANTTI

Roosluntille

Uskottekos te, Rooslunti, että hän on kitkenyt turnipsimaata muijan kanssa aamusta iltaan.

ROOSLUNTI

Kyllä se nyt on hauskaa, mutta kyllä täällä maalla vielä tulee ikäväkin.

RAUHA

Eipäs.

ROOSLUNTI

»Te so lessamt lante», sanoivat ennen herramamsselit ja nyt sen sanovat talontyttäret ja piikatytöt.

ANTTI

Pitäisiköhän tässä ruveta oppimaan kapulakieltä, että ymmärtäisi mitä tuo Rooslunti sanoo ...

ROOSLUNTI

No ei... se olisi selvällä suomenkielellä että ...

RAUHA

nauraen

»Maalla on ikävä» ...!

ANTTI

Vai se vanha viisu! — Työssä ei ole koskaan ikävä. Rauha on ymmärtänyt sen... Mutta laittakaa te täällä nyt kaikki kuntoon, niin minä lähden hakemaan väkeä.

Lähtee portista oikealle.

RAUHA

Tottakin! Minä olen laittanut seppeleitä, joilla aion koristaa. Kai Rooslunti auttaa ...

ROOSLUNTI

No, Rooslunti on onnellisimman mamman poika...

*Lähtevät iloisesti oikealle portista. Hetken perästä
oikealta, etualalta Selma ja Kilkki.*

KILKKI

Mutta Selma, puhutaan nyt järkeä. Voithan sinä minulle kertoa kuin vanhalle ystävälle, mitä sinä aiot. (*Selma vaikenee.*) Sinä menet sairaanhoitokursseille? ... Niin, mitäpä pahaa siinä on ...

Lyhyt äänettömyys.

SELMA

En minä sinne mene.

KILKKI

Etkö? No...

SELMA

On minun kai lupa mennä minne tahdon.

KILKKI

On tietenkin. Kaupunki siis sinua erikoisesti vetää puoleensa.

SELMA

Niin. (*Kiivaasti, tuskallisesti.*) Minä en viihdy täällä. Minä en jaksakaan olla täällä. Älä koetakaan houkutella minua jäämään. Minä en tahdo! Täällä on alituinen kituminen ja rahanpuute, ei täällä saa kunnollisia vaatteitakaan ...

Äänettömyys.

KILKKI

Niin ... kuule nyt... puhutaan aivan rauhallisesti... Se on kaikki totta mitä sanot. Mutta kyllähän maa antaa, kun tekee työtä. Sinun täytyy päästä oppimaan maanviljelystöitä, saamaan ammattitietoja.

Pieni äänettömyys.

SELMA

kuin havahtuen

Kouluun? Minun on ikäni tehnyt mieli oppia jotakin kunnollisesti.

KILKKI

Kouluun, kouluun, että opit, miten maata on asuttava.
Äänettömyys.

SELMA

painavasti

Voisitko sinä auttaa minua tässä?

KILKKI

Voin kyllä.

SELMA

Vaikken olekaan morsiamesi?

KILKKI

taistellen itsensä kanssa, tyynesti, valoisasti

Niin. Sittenkin. Minulle on pääasia, että sinun on hyvä. Ja sinun tulee hyvä, kun vain saat työalan. Tänne maalle sinä kuulut, mistä olet lähtenyt.

SELMA

*on hetken ikäänkuin haluaisi langeta hänen kaulaansa,
mutta tekee äkkikäännöksen. Ylpeästi*

Ei kiitoksia. Kyllä minä tulen toimeen muutenkin.
*Kaupungin rouva tulee vasemmalta porttia kohti. Selma
jää kuin naulittuna häneen katsomaan. Kilkki on lä-
hempänä katsomoa.*

KAUPUNGIN ROUVA

Hyve ilta, lilla fröken... Nyt mine sitte too raha.
(*Katselee häntä pitkään.*) Mykky bra, mykky bra,
mykky söt... Vehe moodiklenninki vaa, vehe spetsi jä ..
garneerinki ja ... korsetti ja se tole oikee hyve. Au-
gusti enssimene peeve pite sitte olla kaupunki. Ja rootti
pite oppi... En mine ilma rootti otta, mut ku ole netti
flikka. (*Katselee Kilkkiin ääneti.*) Kuka se ole se mees
seellä? Solhhane? ... Noo, kaupunki tole uusi solhhasi ..
(*Ottaa esiin rahaa laukustaan.*) Joomaraha tule paljo,

joomaraha paljo .. . (*Taputtaa Selmaa olalle, ojentaa rahat.*) Hyvepeeve nyt sitten, lilla fröken. (*Lähtee.*)
Selma pudottaa setelit ikäänkuin ne olisivat polttaneet häntä.

SELMA

huutaa

Ei, ei, ottakaa pois ... Kaupungin rouva ... (*Ottaa maasta rahat, juoksee rouvan perässä ja vie ne pois.*)
Ottakaa pois, ottakaa pois.

KAUPUNGIN ROUVA

Mi te teme merkit te? Noor herra sano, te itte tahto pois teelte — teelle ikeve ...

SELMA

Se on totta, mutta minä en itsekään ole tietänyt mitä olen tahtonut. Kalle, auta minua, pelasta minut...!
Menee ikäänkuin Kilkin turviin. Kilkki on vaivoin hillinnyt itseään keskustelun aikana. Tulee ja ottaa Selmaa kädestä.

KILKKI

yhä vaivoin hilliten mielenliikutustaan

Rouva näkee, että tämä nuori neiti ei tahdokaan kaupunkiin . . .

Äänettömyys.

KAUPUNGIN ROUVA

Mot eisa narra minu sill' taval. Mine sootto. Mine voi lehette poliisi...

KILKKI

Älä pelkää, lapsi kulta. Kyllä rouva ymmärtää, ettei tästä nyt tule kauppoja. (*Hymähtelee, viihdyttelee Selmaa kuin lasta.*)

Rouva katselee hetkisen Selmaa, joka itkee puun runkoa vasten nojautuneena. Ravistaa päätään.

KAUPUNGIN ROUVA

viittaa päivänvarjollaan Kilkkiin.

Solhhane?

KILKKI

*koputtaen sormillaan rintaansa, pidätetyn naurun ja
raivon vaiheilla*

Solhhane.

KAUPUNGIN ROUVA

Soo, soo. Skaada, skaada — vahinkko, vahinkko netti
f likka ... (*Hymyilee. Lähtee.*)

*Kilkki vie Selman lehtimajaan, ottaa häntä, kuin suo-
jellakseen, hartioista takaapäin kiinni.*

KILKKI

iltaan ja onneaan pidätellen

Niin, niin . . . nyt on niin hyvä. Niin hyvä.

FANNI

*tulee portista, riisuu käsineensä, pysähtyy parin näh-
dessään ja lyö yhteen kätensä.*

No niin! (*Purskahtaa suureen nauruun.*) Siinä se oli!
Sinä Selma, sinä olet sittenkin oikeaa... maataisrotua.
Arvasinhan minä ... Mutta minä, minä pysyn päätök-
sissäni minä!

RAUHA

juoksee esiin

Ei, Fanni kulta, kuule nyt minun tuumaani... te
saatte kaikki kuulla. Rooslunti, korvat auki — nyt se
tulee.

*Rooslunti on seurannut häntä kantaen koppaa, jossa
on sepeleitä.*

FANNI

Älä rupeakaan taas saarnaamaan työstä — minä en
viitsi tehdä likaista maatyötä ...

RAUHA

Kuule nyt kumminkin: me olemme Antin kanssa pu-
huneet, että kun äiti ottaa viljelläkseen Rantalan tor-
pan, niin ota sinä Myrskymäki — se on talon kaunein
paikka. Saat 50 vuodeksi, tai jos tahdot elää sata
vuotta, niin vaikka sadaksi. Siellä sinä viljelet hedel-

miä ja pidät mehiläisiä ja... ja... sinä teet siitä niin kukoistavan kolkan, että Tanskalle vetää vertoja...

FANNI

purskahtaen katkeraan nauruun

Kyllä minä ne tuumat tunnen: raada, raada niin että siihen paikkaan näännyt. Ei kiitoksia! En minä hautaa nuoruuttani tänne ...

RAUHA

Fanni ... kuule mitä minä sanon ...

FANNI

Kyllä minä tahdon nauttia niin kauan kuin olen nuori!
Äänettömyys.

ROOSLUNTI

Klanssihteerin seurassa!

FANNI

Klanssihteerin — vaikkapa! Minulle on ykskaikki mitä tietä minä saan rahoja... Mutta minä en iankaiken kidu ilman!

Äänettömyys. Rooslunti menee neuvottomana ja ajatuk-
sissaan hyräillen »Kettu se on niin kavala eläin» por-
tille. Kaupungin herra tulee vasemmalta, ei näe muita
kuin satulasepän. Rooslunti tervehtii kohteliaimmalla
kumarruksellaan.

ROOSLUNTI

»Ku moron, ku moron, sätt näsan i poron ...»

KAUPUNGIN HERRA

Onko Selma ... neiti Selma täällä?

ROOSLUNTI

palveluksenhaluisena ja viattomana
Istuu täällä sulhasensa rinnalla ...
Pieni äänettömyys.

KAUPUNGIN HERRA

Sulhasensa? Minä tahdon tavata neiti..

KILKKI

painaa Selman, joka on sävähtänyt seisoalleen, takaisin penkille, rientää reippaasti aidalle, tervehtii, vahingoniloaan pidätellen, kohteliaasti.

Minä olen Selman sulhanen — millä voisin palvella?

KAUPUNGIN HERRA

ei ensin tiedä mitä sanoisi.

Hauskaa tutustua ... Kuulin ... että täällä leikittäisiin illalla ... saako tulla katsomaan?

KILKKI

Kyllä... kyllä. Saahan kaupunkilainen olla vieraanamme illan ja kaksikin — mutta (*tulisesti*) tyttöjäme ei hän saa viedä.

RAUHA

innoissaan

Hyvä! hyvä!

FANNI

ylpeästi

Kuka sen on sanonut. Jos me tahdomme, niin me menemme! Kaikki eivät ole maatiaisrotua! (*Kaupungin herralle, niiaten, leikillisesti.*) »Antaakos kuningas työtä ja ruokaa?»

KAUPUNGIN HERRA

kumartaa kohteliaasti ja iloisesti.

Tietysti, tietysti. Sepä hauskaa, että neiti... Oikeinkototta? No mainiota! Mitäs sillä on väliä, kumpiko neideistä ...

Lähtevät reippaasti puhellen portista vasemmalle. Rauha ja Rooslunti jäävät katsomaan heidän jälkeensä. Kilkki ja Selma puhelevat kuiskaten.

RAUHA

He menivät!

ROOSLUNTI

He menivät!

Äänettömyys.

RAUHA

Älkää siinä naurako.

ROOSLUNTI

Keruupiini tuomitsee väärin — minä itken.

RAUHA

Älkää — ei se kannata ...

Alkaa kuulua laulua, joka yhä lähenee. Rauhalle ja Roosluntille tulee kiire.

ROOSLUNTI

hätäntyneenä

Kranssit ja seppeleet!

RAUHA

Nopeasti, nopeasti... Ripustetaan aidalle, puihin, mi-
hin vain saatte sopimaan.

ROOSLUNTI

Ihme sentään ... kuinka tulee kaunistaa...

RAUHA

Eikös sitten kannata, kun heinät ovat ladossa ...!
Viime keskustelunsa aikana ovat he kiireesti kaunistaneet ja raivanneet näyttämöä. Kun heinäväki tulee näkyviin, joko laulaen tai viulu etunenässä, juoksee Rooslunti avaamaan porttia ja seisoo kunniaa tehden portinpielessä. Heinäväki, kukkien koristamana ja lehvät käsissä, tulee reippaasti näyttämölle ja alkaa karkelon. Rooslunti tekee kohteliaimman kumarruksensa emännälle ja vie hänet leikkiin. Kilkki ja Selma, Rauha ja Antti tanssivat yhdessä.

Esirippu.

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

He must have been a very good man, a very good man.

ALAN KIRK

VIIMEINEN LAIVA

Cnsimmäinen painos ilmestyi 1922

HENKILÖT

ISOISÄ SCHULTZE, eläkettä nauttiva postimestari

ROUVA ELVIRA BASK, hänen tyttärensä

ROUVA CECILIA SALAVA, isoisän pojan leski

AMALIA

SYLVI } rva Salavan lapsia ensimmäisestä avioliitosta

TUURE }

LYYLI CECILIA, rva Salavan tytär toisesta avioliitosta

VÄINÖ SORRI, jumaluusoppia lukeva ylioppilas

TOHTORI ILMONEN, kylpylän lääkäri

NEITI ANNA ILMONEN, hänen tyttärensä

Rouva Salavan arkihuone isoisä Schultzen talossa: suuri, muinoin komea, nyt iloton suoja, jonka taka-alalla kulkevat vasemmalta alkaen portaat yläkertaan. Portaiden ensimmäisen ja toisen syöksen välillä on tyhjä tasainen ala, jolla isoisän vanha nahkatuoli. Oikeanpuoleinen osa huoneesta erotettu lautaseinällä ja päästään tähän siten syntyneeseen pieneen huoneeseen tapettiovesta. Oven avautuessa näkyy vaatimaton puusänky haaltuneine vaatteineen, kirjavine irtopeitteineen, pöytä, puutuoleja ja tumma vanha piirronki, seinällä jokin raamatullinen kuva. Yksi varsinaisen huoneen ikkunoista jää pienen huoneen puolelle ja lankeaa tästä valoviiva yli matkakorin. Kaksi ikkunaa jää oikealle varsinaiseen huoneeseen. Toisen alla reheviä, kukkivia verenpisaroita, toisen alla Lyyli Cecilian rullatuoli. Seinällä ikkunan vieressä telineellä Lyyli Cecilian pieni nukketeatteri. Ulkoa näkyy mikäli mahdollista pikkukaupunki puutarhoineen, jotka kesän jäljeltä alkavat keltastua. Keskellä huonetta pyöreä ruokapöytä tuoleineen. Pitkä vanha sohva. Seinäkello. Piano. Vasemmalla, likinnä näyttämöä, ovi ulkoteiseen kuisteineen, sekä ovi keittiöön ja asuinhuoneisiin. Seinillä vanhoja kuvia sekä siluetteja soikeissa kehyksissä. Kattolamppu tomuttuneen harson peitossa.

Elokuun viimeinen päivä. Auringonpaisteinen aamu.

Rva Salava istuu pöydän ääressä, yllään vanha, kerran kaunis aamuviihka. Amalia tuo sisään kahvia. Sylvi kantaa jotain parsimaansa ja silittämäänsä liinavaateläjää matkakoriin ja painuu polvilleen sitä asettaessaan. Sohvalla, yllään frakkipuku, Tuure, unessa.

Rullatuolissaan Lyyli Cecilia, ahkerasti kutoen jotain suurta valkoista, kevyttä liinaa. Avonaisesta ikkunasta, jonka uudinta tuuli nostaa, kuuluu elämää kaupungista. Tornikello lyö heleästi kahdeksan kertaa. Hetken perästä lyö talon vanha kello naristen ja kehräten kahdeksan kertaa. Mieliala jännittynyt ja täynnä odotusta. Äänettömyyden kestäessä Amalia hoitaa kahvipöytää ja Sylvi kuljettaa parsittuja sukkia ynnä muita tavaroita matkakoriin. Keskustelu tapahtuu askartelun aikana.

I NÄYTÖS

AMALIA

No, kyllä näkyy, että juhlat ovat lopussa ja arki alkaa. Sen te olette näköisiä kaikki. Vai odottaako joku vielä jotakin? Tänään lähtee viimeinen laiva, mutta ehkä joku sittenkin vielä odottaa rakkaudentunnustusta... No, äiti, tuleeko siitä sinun ja tohtorin välillä valmista? Vai apteekkarin puolelleko se kääntyy? Taisit eilen tanssia niin, ettet jaksa sanoa yhtään sanaa. Kas, koskeehan se hiukan meitä tyttäriäkin — joita ei tosin kukaan usko sinun tyttäraksesi, niin nuori ja kaunis kuin sinä olet, äiti. No, eikö ollutkaan hauskaa?

RVA SALAVA

Minä vain ajattelen... Hyvä rakas Amalia... älä viitsi tänään...

AMALIA

Enhän minä mitään pahaa. Onko se nyt niin ihme, jos kysyn mimmoista oli jäähyväistanssiaisissa.

RVA SALAVA

Toisen kerran, Amalia. Minulla on tänään niin paljon ajattelemista...

AMALIA

Tietysti, tietysti, jollet vielä ole päättänyt kenelle annat sydämesi. Tuure, Tuure hoi, herääpäs sinä kertomaan jotakin eilisillasta. Kuinka sinun asiiasi sitten ovat menestyneet? Saatko sinä hänet?

RVA SALAVA

Hyvä rakas Amalia, voit jo huomenna kysyä niin paljon kuin tahdot. Mutta ei tänään, ei tänään, ei tänään En saanut unta.

AMALIA

Aa, äiti ei saanut unta. Ja edessä tällainen vaikea päivä.

RVA SALAVA

hermostumistaan hilliten

Kuka sen on sanonut, että se on vaikea?

AMALIA

Ei kukaan, ei kukaan. Mutta ajattelin vain että se luonnostaan olisi vaikea niille, jotka ovat ottaneet osaa kylpyläelämään. Minähän olen ollut aivan ulkopuolella. Mutta äiti ja Tuure ja Lyyli Ceciliakin — onhan teidän kaikkien edessä jäähyväiset. Sillä ette kai te mukaan lähde, kyllä kai te jätte rannalle . .

RVA SALAVA

Kuka tietää vaikka lähtisimme ...

AMALIA

Todella? Se oli uutta se. Sinä ja Lyyli Cecilia — vai ollaan jo niin pitkällä ...

RVA SALAVA

Ei missään olla. Ei yhtään missään. Minun pitäisi vain saada vähän rauhaa.

AMALIA

No, minähän pian lähden työhöni. Voittehan sitten täällä kaikessa rauhassa ajatella. Ja läpikäydä rakkaita muistoja... ja valmistaa matkaa. Miten vain.

SYLVI

Hyvä Jumala, pitääkö meillä aina riideltämän. Onko-han missään niin onnetonta kotia. Ajatelkaa mikä suru Väinölle, jos täällä vielä hänen lähtöpäivänään vallitsee epäsupua ja riitaa. Hänellä on muutenkin tänään vai-

keuksia... Kaikki nämä vuodet Väinö on tehnyt työtä saadakseen kotiimme rauhaa.

AMALIA

Väinö ja Väinö ja rauha ja rakkaus — en viitsi kuunnella.

SYLVI

Sinä tiedät miten hän on taistellut saadakseen aikaan sovintoa ylä- ja alakerran välillä ja meidän sisarusten kesken...

AMALIA

Kyllä hän täällä on saarnannut ja piessyt tyhjää ilmaa. Mutta tekeekö hän sinusta koskaan pruustinnaa, se nähdään.

SYLVI

Minä tiedän hänen taistelunsa... Kyllä hän vielä näyttää ...

AMALIA

Tuure, etkö jo alkaisi liikuttaa luitasi. Oletko sinä taas juovuksissa? Et sinä tuota tietä tohtorin tytärtä saa... Siinä taitaa yksi kihlaus mennä pormestarinnalta sivu suun. Hänellä oli niitä tässä vasta kolmetoista — lisäksi niin onneton luku.

SYLVI

Minulla ei olisi sydäntä näyttää toiselle, että kaikki hänen ponnistuksensa rauhan puolesta tässä kodissa ovat olleet turhat.

AMALIA

Näköön hän vain, sinun Väinösi, ettemme me Schultzet ole mitään pajunvitsoja, joita hän taivuttelee mielensä mukaan. Olen hänen saarnoistaan saanut yhtä tarpeekseni kuin isoisä. Lähden karkuun, niinkuin isoisä, jos hän vain vielä alkaa saarnata »vangituista sieluista».

SYLVI

Amalia, hän on viimeistä päivää täällä ...

AMALIA

Niin — tämä kahdenkymmenenkahdeksanvuotias ylioppilas, joka lähtee ensi lukukaudekseen yliopistoon.

SYLVI

Kuinka sinä voit!

Äänettömyys.

RVA SALAVA

Hyvä Jumala, kun minä ajattelen, että suvi on ohi ja tänään lähtee viimeinen laiva...

AMALIA

Surullista, surullista. Edessä koko pitkä talvi. Ei kehtään tule tervehtimään — meidät köyhät unohdetaan aivan niinkuin oli unohdettu ennen kuin tohtori Ilmonen tuli tänne ja keksi täällä entisen rakastettunsa ja hänen ramman tyttärensä.

RVA SALAVA

Ei, ei, minä en jää tänne, en ole täällä enää yhtään talvea sinun kanssasi...

SYLVI

Amalia, kun et sinä kuitenkaan tarkoita pahaa, niin miksi puhut.

Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Oletteko te nähneet mitä on tapahtunut tänä yönä? No, tulkaa katsomaan. Ruusut ovat puhjenneet. Koko esplanadi täynnä. Pelkäsinkin etteivät ne ehtisi. Se on Yön Kuningatar. Niin paljon ehtii tapahtua yhdessä yössä. Ja yhdessä päivässä myöskin. Kuinka ne ovat suuret ja valkoiset.

SYLVI

Todella. Eivätkä ne työtä tee eivätkä kehrää, taivaallinen Isä heidät vain noin kaunistaa.

AMALIA

Aivan niinkuin tuon meidän äidin: hänkään ei työtä tee eikä kehrää, alati vain kukoistaa — ja rakastaa.

RVA SALAVA

Amalia, mikä sinun tänään on? Oletko onnettomasti rakastunut sinäkin?

SYLVI

Nyt minä ymmärrän: sinunkin viimeinen laivasi lähtee tänään .. . Kyllä se on nähty kenen kanssa sinä haaveilet kuutamossa harjulla ...

AMALIA

Minun pääni kyllä pysyy selvänä, niin rakkauden humalassa kuin lienettekin kaikki muut.

Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Yhdessä yössä ehtii tapahtua paljon ja yhdessä päivässä myös. Saatte nähdä että tänään vielä tapahtuu.

RVA SALAVA

Miksi sinä niin arvelet?

LYYLI CECILIA

No, kun nuo ruusut noin avautuivat.

AMALIA

Kai niiden joskus piti avautua.

LYYLI CECILIA

Väinö sanoo, että on paljon kukkia, jotka eivät koskaan puhkea.

SYLVI

Väinö on aina niin syvä.

RVA SALAVA

Väinökin lähtee.

AMALIA

Kyllä onkin jo aika.

Äänettömyys.

TUURE

sohvalta, puoleksi laulaen

Toisill' annan rukkasen ja toisill' annan kukkasen...

AMALIA

No vihdoinkin. Älä vain käänny toiselle kyljellesi,

niinkuin sinulla on tapana tehdä. Meille tulee tänään vieraita. Mehän olemme tänä suvena olleet niin ihmeteltävästi etualalla — kiitos kauniin nuoren äidin ja hänen tyttärensä.

SYLVI

Sinäkin olisit kaunis ja nuori, jos olisit sovinnollisempi.

TUURE

Helkkarissa, tuleeko tänne vieraita?

AMALIA

Totta kai hyvästi sanomaan.

TUURE

hyräilee hajamielisenä

Das Meer ergläntzte weit hinaus . .

SYLVI

Tahdotko isoisää tänne, kun noin meluat. ..

RVA SALAVA

Lyyli Cecilialle

Sinä säikähdytät minua. Luuletko todella että tänään jotakin tapahtuu?

LYYLI CECILIA

Nuo ruusut vain sanovat.

RVA SALAVA

Mitä ne sanovat? Hyvä Jumala. ..

LYYLI CECILIA

En tiedä. Ehkä tapahtuu jotakin suurta ja valkoista.

RVA SALAVA

Oletko kipeä?

LYYLI CECILIA

Ajatteletko että voisin kuolla nyt?

RVA SALAVA

En toki. Mitä muuta hyvänsä. Mutta kun itse sanot. Mikäpä muu voisi olla suurta ja valkoista.

LYYLI CECILIA

Eikö elämä sitten?

RVA SALAVA

Rumaa se on elämä. Pientä ja mustaa. Jollei ole veripunaista.

LYYLI CECILIA

Veripunaista...

RVA SALAVA

Lyylikki, olethan minun ainoa pieni ystäväni etkä jätä minua.

LYYLI CECILIA

Olen.

RVA SALAVA

Et jätä minua, vaan seuraat minua minne menenkin. Et jätä minua vaikka pyytäisinkin.

LYYLI CECILIA

En.

Äänettömyys.

RVA SALAVA

Heittäisit jo tuon kutomisen. Kyllä huivi jo on tarpeeksi suuri ja kaunis.

LYYLI CECILIA

Annalle ei mikään ole tarpeeksi kaunista.

TUURE

Toisill' annan rukkasen ja toisill' annan kukkasen.

RVA SALAVA

Jo nyt olet laulun valinnut.

TUURE

Se sopii niin erinomaisesti tälle päivälle.

RVA SALAVA

Sinä meluat nyt erikoisesti sitä varten, että saisit isoisän alas.

SYLVI

Sanomalehti-ilmoitus! Kyllä hän pian on täällä. Hän odottaa uutta vuokralaista.

AMALIA

Laula sinä vain, Tuure. Tämä on juuri niitä päiviä jotka antavat toisille rukkasia, toisille kukkasia.

SYLVI

Nyt te taas alatte. Väinön pitää siis viime hetkeen asti kuulla meidän onnetonta kinasteluamme.

TUURE

Vangitut sielut, vangitut sielut!

SYLVI

Jumalan henki ei ole saanut vapauttaa meitä. Jospa tämä viimeinen päivä toisikin jotakin suurta ja valkoista, niinkuin meidän pieni Sibylla sanoo.

RVA SALAVA

Siis kuoleman.

AMALIA

Ehkä pieni Sibylla yhtäkkiä nousee tuolistaan ja juoksee esplanadiin poimimaan ruusuja.

RVA SALAVA

Älkää aina puhuko noista valkoisista ruusuista. Minä näen jo edessäni pelkkiä valkoisia hautaseppeleitä. En juuri mitään pelkää, mutta kuoleman kanssa en ole päässyt sovintoon. Eihän kukaan ole sairaskaan.

AMALIA

Pelkääthän, äiti, yhtä ja toista — esimerkiksi työtä.

TUURE

Kyllä tästä nyt jo muutkin alkavat ansaita rahaa etkä vain sinä.

AMALIA

Sinä paras. Sitten äiti pelkää isoisää.

RVA SALAVA

En enää.

AMALIA

Ehkä Sibyllan valkoinen ihme on jättänyt tulemisensa viime hetkeen niinkuin rakkaudentunnustukset.

Äänettömyys.

RVA SALAVA

Olet niinkuin ilmetty isäsi. Luulen että pian alan pelätä sinuakin.

AMALIA

Ei ole minun syyni että olen tässä maailmassa.

RVA SALAVA

Ei... ei... Eikä minunkaan.

Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Kuka toimittaa minulle kukat tohtoria ja Annaa varten. Tahtoisin jotain oikein kaunista. Voin kyllä maksaa, jahka myyn uudet paperinukkeni.

AMALIA

No, odota nyt, ehkä vielä itse lähdet kaupungille tänään. Lupasihan tohtori sinut parantaa. Ja kyllä sinua on hoidettu kaikkien tieteen sääntöjen mukaan. Ja puetettu. Ja huvitettu. Koko kaupunki on seurannut parantumistasi. Ei suinkaan nyt niin hieno mies kuin tohtori Ilmonen sanaansa syö. Lääkärimaineensakin tähden ...

LYYLI CECILIA

Hän ei ole taistellut minun parantumiseni puolesta lääkärimaineensa takia.

TUURE

Kaikki eivät ole pelkkää käytännöllistä hyötyä...

RVA SALAVA

kuiskaten

Siinä hän nyt on — isoisä!

Kaikki vaikenevat. Yläkerrasta kuuluu isoisan ääni.

ISOISÄ

Mahdatteko te muistaa, te siellä alhaalla, että tänään kello yhdeksän saapuu uusia vuokralaisia?

AMALIA

Kyllä se on muistettu, rakas isoisä . . . Tuure, etkö nyt jo nouse. Kahvi jäähtyy. Mitä — etkö makaakin siinä ihka uudessa frakkipuvussasi. Joka varmaan ei ole maksettu. Millä aiot senkin maksaa? Miksi tänne tulet — tätisihän on toimittanut sinulle huoneen kaupungilla.

TUURE

Tuleeko tänne vieraita? Älkää sanoko että minä olen täällä.

AMALIA

No, laputa sitten nopeasti tiehesi. Eikö nyt järkesi sen vertaa sano, että Lyyli Cecilialle tullaan sanomaan hyvästi. Hän ei ole parantunut, niinkuin uskottiin, vaan istuu yhä rullatuolissaan.

TUURE

No, eivät suinkaan ne nyt heti aamulla tule. Minulla on asiaa tädille.

AMALIA

Onpa teistä tullut erinomaiset ystävät tädin kanssa.

TUURE

Ei kuulu sinuun.

LYYLI CECILIA

Anna lupasi kyllä tulla heti kun herää.

AMALIA

Hänen uutimensa ovat alhaalla kun postiin menen ja joskus vielä kun sieltä tulenkin.

TUURE

tullen Lyyli Cecilian luo

Voisitkohan sinä auttaa minua?

LYYLI CECILIA

Minä. Miten?

TUURE

No . . ei mitenkään. Ei mitään, ei mitään.

LYYLI CECILIA

hiukan levottomana

Miksei saa sanoa että sinä olet täällä?

Lyhyt äänettömyys.

AMALIA

No, jollet tahdo kahvia, niin mene sitten rakkaan tätisi luo. Mutta rahaa ei sieltä lähde. Älä uskokaan. Jos olet tehnyt velkaa siinä toivossa että ...

TUURE

Anna minun olla rauhassa. En ikinä ole nähnyt mitään niin pirullista kuin sinä. Oikea naispaholainen sinä olet.

SYLVI

Tiedäthän ettei Amalia tarkoita pahaa.

AMALIA

nauraen

Naispaholainen! No, sanopas nyt naispaholaiselle, mistä olet saanut rahaa viime aikoina. Ei ole mikään helppo asia rakastaa tohtorintytärtä. Kun maisteri Nurmi lähettää kaunottarelle viisitoista ruusua, niin täytyy kamreeri Schultzen lähettää kaksikymmentä. Ja kun luutnantti von Düren kutsuu hänet ajelemaan hevosella, niin täytyy kamreeri Schultzen viedä hänet autolla.

TUURE

Jollet sinä . . . jollet sinä . . . niin minä kuristan sinut!

AMALIA

Kahvikuppisi on jäähtynyt — jäähdy sinäkin.

TUURE

Sinä et ole mikään ihminen, vaan kone. Laskukone. Jos sinä joskus rakastuisit — mitä minä tuskin uskon mahdolliseksi, niin sinä varmaan ruusun asemesta kiinnittäisit sulhasesi napinläpeen setelirahan. Niin tekisit.

AMALIA

Saattaa olla. Mutta seteli olisi kumminkin omani eikä lainattu. Sillä minä olen tehnyt työtä ja elättänyt teidät kaikki ja sinun kamreerintittelisi on vielä varsin uusi. Ja tätisi hankkima.

TUURE

Minulle käy, hitto vie, mahdottomaksi tästä puoleen tulla tänne kotiin ...

Yhtäkkiä täysi hiljaisuus. Sokea isoisa on ääneti tullut tuolinsa ääreen, koputtaa kepillään permantoon.

ISOISÄ

Mitä te siellä riitelette? Koko aamun on pidetty kovaa ääntä. Onko Tuure tehnyt velkaa? Olen sanonut: velkaa pitää peljätä, se on pahempaa kuin synti. Kiitolisuudenvelkaakin. Sillä senkin ihmiset pyytävät takaisin, kun heidän huonosti käy. Senkö tohtorintyttären tähden sinä olet tehnyt velkaa? Mitä sellaisella tekee — ei sillä mitään ole, näyttelijättärellä.

TUURE

Jätetään ne, isoisa. Onko täti kotona?

ISOISÄ

Missäpä hän sitten olisi. Ehkäpä torilla ostamassa kotiin kalliita ruokia. Ei, turhiin ei panna rahaa. Kun ei silmiinkään panna, vaikka ne voisi rahalla saada näkeviksi. Toista on jos sattuisi vuokralainen, joka...

TUURE

Täti on siis siellä ylhäällä?

ISOISÄ

Missä hän sitten olisi, johan sanoin. Vai luuletko, että pidän kalliita palvelijoita? Ne ovat tuhlareja varten. Tätisi siivoo ja järjestää taloa — etkö sitä tiedä — vaikka Baskilta jäikin pieni perintö. Missä tätisi olisi, jollei naisten työssä? Vai onko hän ehkä kutsunut sinut? Olen luullut tuntevani mantelin ja vadelmien hajuja. Ettei vain olisi kutsunut muitakin — senkin hupsu. Tule sitten. Hän sanoo sinun olevan korean pojan — minä en muista. Viisitoista vuottako siitä jo on? En tarkoin muista. Mutta rahaa älä pyydäkään, silloin paiskaan sinut alas portaita. Rahaa pitää rakastaa ja kunioittaa. Ei mitään tohtoreja eikä leikkauksia. Toinen asia on, jos sattuisi vuokralainen, joka olisi tohtori.

RVA SALAVA

Isoisä hyvä, menkää ylös. Tuure, mene nyt. (*Kuiskaa*) Tuure, pidä hiukan kiirettä, en jaksa nyt... Isoisä hyvä, menkää nyt, meidän täytyy täällä järjestää ...

ISOISÄ

Vai sinä, Cecilia Hordel, komenteletko sinä täällä. Muista sinä, kuka olet, taikka teen sen lastesi kuullen tiettäväksi. Varo sinä, etten aja sinua kadulla, minne sinä kuulut. Olen sinua tarpeeksi kauan katsellut. . .

RVA SALAVA

Isoisä, menkää nyt. Tai puhun minäkin. Te olette tarpeeksi kauan piinannut minua ja lastani.

ISOISÄ

Piinannut — vai piinannut. Miksi sitten olette täällä? Hannanhan. Olisitte vapaasti voineet lähteä. Ehkä olisin voinut näyttelijä Salavan tyttärelle kustantaa jonkinlaiset kottikärryt, vaikkei tietysti niin kallisarvoisia kuin herra tohtori Ilmonen ...

RVA SALAVA

hilliten itseään

Postimestari Schultze ...!

TUURE

Koetetaanpa nyt olla ihmisiksi. Lähdetään nyt.

ISOISÄ

Tervetuloa vain, poikaseni. Tätisi on aina pitänyt kauniista miehistä. Vaikkei Bask suinkaan ollut kau-
nis. Mutta hänellä oli muita etuja ja kyllä hänessä vain miestä oli sellaiselle kuin sinun tätisi. Ihan samanlainen hän oli kuin äitinsä. Mutta hänen äidilläänkin oli etuja, ei sovi muuta sanoa. Tervetuloa vain poikaseni, kam-reeri. Mutta auta armias, jos olet tehnyt velkaa... Niin, mitä minun pitikään sanoa. Onko huone järjestyksessä? Kello löi äsken kahdeksan. Ovatko kaikki hakotukki-miehen tavarat poissa? Piirongille pitää panna kukkia. Sylvi voi juosta ottamaan esplanadilta, ei sitä kukaan huomaa. Ja tulkaa hakemaan minua itseäni, kun vuok-raajia saapuu. Täytyy koettaa saada huone heti vuok-ratuksi, että vähän tulojakin karttuu. Muutenkin on talo täynnä laiskaa väkeä, joka kuluttaa, näyttelijöiden leskiä ja lapsia. Sylvi, joko huone on tyhjä?

SYLVI

Kenenkähän isoisä luulee saavansa tänne.

ISOISÄ

Aina jonkun yhtä hyvän kuin Väinö Sorri hakotukin äärestä. Lääkärin ura on pitkä ura. Mutta katsokaakin sitten, ettei synny pitkiä kihlauksia, jotka eivät ikinä pääty naimisiin. Sylvi olisi tänä kesänä voinut saada rikkaan, arvokkaan miehen ...

SYLVI

Isoisä tietää, etten ikinä huoli kenestäkään muusta kuin Väinöstä. Odotan häntä vielä kymmenen vuotta, jos niin vaaditaan.

Väinö Sorri on morsiamensa puhuessa tullut huoneeseen.

ISOISÄ

Se laulu kyllä osataan ulkoa. Toisena Raakelina olet sinä nyt odottanut seitsemän vuotta ja saat vielä odottaa toiset seitsemän, ennen kuin hän sinut elättää. No, kernaasti minun puolestani, mutta katsokaa, että huone on kunnossa kello yhdeksään. Ja kutsukaa sitten minut. Lääkäreillä on etusija.

Kääntyy lähtemään.

SORRI

Huomenta, postimestari Schultze. Ei hätäillä. Kyllä ne kaikki aikoinaan tyhjenevät, tyhjenevät huoneet ja tyhjenee kaupunki ja näkyvät tyhjenevän ihmisten pääkopatkin, kun ikää karttuu.

ISOISÄ

Vai olet sinäkin täällä. Hyvä on. Älä unohda, että olet velkaa kolmen kuukauden vuokran.

SORRI

Koetetaan maksaa, postimestari Schultze, koetetaan maksaa. Minä nostan heti lukukauden alkaessa stipendini ja lähetän ...

ISOISÄ

Et minnekään sinä täältä mene, ennen kuin olet suorittanut kaikki.

SORRI

Hyvä on. Ei viitsitä riidellä. Minähän nyt lähden. Kas, se omatunto on sellainen epämurkava laitos. Ja se on jokaisella.

ISOISÄ

Ei mitään saarnoja enää.

SORRI

Se on teilläkin, kunhan se vain heräisi.

ISOISÄ

Ei, sanon minä. Huone on minun ja minä annan sen kenelle tahdon. Tohtori sen saa, joka ymmärtää jotakin silmistä, sellainen kaunis huone.

RVA SALAVA

Tuure, lähde toki isoisän kanssa. Muuten hän ei ikinä lähde.

SYLVI

Me tyhjennämme juuri huonetta, isoisä lähtee vain rauhassa.

TUURE

Väinö, alapas veivata saarnaasi vangituista sieluis-ta...

AMALIA

Isoisä, nyt hän alkaa puhua vangituista sieluista...

ISOISÄ

vastenmielisyyttään hilliten

Puhukoon vain, minä en ole mikään vangittu sielu, teen mitä tahdon. Mutta täällä on kyllä muita, jotka ovat kahleissa. Maailman pahimman herran kahleissa — sanonko hänen nimensä?

RVA SALAVA

Ei ole tarpeellista, isoisä. Me kyllä tiedämme. Mutta lähtekää nyt. Jos Tuuren pitää tavata tatiä, niin eikö olisi parasta ... Auta isoisää ylös portaita.

ISOISÄ

Kyllä minä näissä portaissa löydän. Sinä luulet, Cecilia Hordel, että muutkin kompastuvat yhtä helposti kuin sinä. Olit taittaa täällä niskasi, viimeksi kun tulit alas näitä portaita. Minä kyllä pääsen . . .

RVA SALAVA

Teillä on hyvä muisti, isoisä. Mutta olisi parempi, jos ette nyt käyttäisi sitä.

ISOISÄ

Ja miksei minulla olisi hyvä muisti? Tarvitsen sitä vielä, en aio kuolla pitkään aikaan, niinkuin tiedätte.

RVA SALAVA

Te ette koskaan kuole, postimestari Schultze.

ISOISÄ

leikillisesti

Älä tee lapsiasi surullisiksi, Cecilia Hordel.

RVA SALAVA

Te olette yhtä iankaikkinen kuin raha.

ISOISÄ

Ohoh, olisivatpa asianne sitten huonolla kannalla, lapsi raukat. Saisitte kauan odotella perintöjä. Yhtä iankaikkinen kuin raha! Olisipa se somaa. Tyttäreni Elvira, kuparisevän leski, luki minulle hiljan sanomalehdistä, että Amerikassa eräs rikas mies oli surmannut vaimonsa saadakseen haltuunsa hänen perhebriljanttinsa. Tuo rikas mies oli 105 vuoden vanha. Niin voi käydä — kuka sitä tietää. No, miksi rahaksi te minua sanoisitte?

AMALIA

Kultarahaksi, rakas isoisä. Sehän on lujaa ja kestävää niinkuin isoisä ...

SORRI

hyväntahtoisesti naurahtaen

Paperirahaa minä ajattelen. Oikein sellaista kulu-
nutta ja homehtunutta, jota saita säilyttää sängynpoh-
jalla vanhan virsun sisällä.

ISOISÄ

Olet tullut rohkeaksi, hakotukkimies, nyt kun olet päässyt ylioppilaaksi. Mutta entä jollei Sylvi saakaan mitään? Minulla on valta, minulla.

SYLVI

Meidän täytyy siistiä. Vuokralaiset voivat tulla ...

SORRI

Ei, puhutaan nyt kerrankin asiat loppuun, koska ker-
ran on alkuun päästy. Täällä on kaikki selvittämättä
eikä sielujakaan voi vapauttaa ilman tutkintoa.

ISOISÄ

Tutki sinä pyhien miesten elämäkertoja, jos olet utelias.

SORRI

Tässä on kysymyksessä oman morsiameni suku ja sukuperinnöt...

SYLVI

Anna olla, Väinö, anna olla...

TUURE

Isoisä taitaakin haluta pitemmältä keskustella Väinö Sorrin kanssa. Tuossa hän seisoo tiukkana miehenä ja tahtoo tietää, mitä alkuperää tuleva pastorska oikeastaan on.

SORRI

Olen seitsemän vuotta taistellut tämän kodin rauhan vuoksi, enkä lähde ennen kuin täällä selviää — kuuletteko, postimestari.

RVA SALAVA

Hyvä Väinö... jos tahdot täyttää selvyyttä niin sinun täytyy mennä hautausmaalle ja kutsua vainajat tilille.

ISOISÄ

Senkin hakotukkimies — mitä ihmisten asiat sinua liikuttavat?

SORRI

Ihminen on pantu veljensä vartijaksi, pitäisihän teidän se tietää.

ISOISÄ

Mene sitten paimentamaan veljiäsi, jotka jäivät hakotukin ääreen. Viisaasti tekisit, jos jäisit sinne paime-
nen virkaan yksintein.

SORRI

Mikähän siihen on syynä, ettei tähän taloon paista päivä edes pilkahtamalla?

ISOISÄ

Mikähän lienee ollut syynä siihen, että tollin pojan rupesi tekemään mieli pois hakotukin äärestä?

SORRI

Mahtaisittekohan sitä ymmärtää, jos siitä näin viimeisenä päivänä puhuisi.

ISOISÄ

Viimeisenä päivänä ja viimeisenä päivänä — tollin pojan rupesi tekemään mieli herraspäiville ja pappilan lihapadoille. Mahtaakohan asia näin viimeisenä päivänäkään muuksi muuttua.

SORRI

Töllin pojalle tapahtui mitä on ennenkin tapahtunut suomalaiselle tollinpojalle. Hänelle tuli käsky: mene ja ruoki minun lampaitani. Se tuli hänelle kirkossa, kun ihmiset siellä nukkuivat penkeissään. Mutta kirkko ei ole nukkumista varten, vaan sitä varten että sielut siellä kohoaisivat ihmisen Isän puoleen ... Töllinpojalle tuli käsky ... Se sama, joka on tullut ennenkin. Ja ilman sitä käskyä tässä maassa tuskin hengen viljelystä olisi-kaan. Mutta salat julki nyt teidänkin puoleltanne. Ei tule muuten tunnonrauhaa.

ISOISÄ

Ja tällä valtakirjalla sinä nyt saarnaat ja anniskelet niinsanottua tunnonrauhaa.

SORRI

Joka tapauksessa tahdon johdattaa teidät sen luo, joka jakaa valoa ja tunnonrauhaa.

ISOISÄ

Niin kai.

SORRI

Vien teidät parantajan luo, joka tekee silmät näkeviksi.

ISOISÄ

Kyllä ne lupaukset tunnetaan. Tuolla on näyttelijän tyttö yhä tuolissaan, vaikka tohtori lupasi tehdä hänet käveleväksi. Syö, juo ja kuluttaa. Mutta kylpylääkäri lähtee tyttärineen, kimpsuineen kampsuineen ja kau-

pungin naiset ja herrat tarvitsevat tänä yhtenä iltana enemmän nenäliinoja kuin koko vuonna yhteensä.

SORRI

Mutta minunpa tohtorini parantaa postimestarin tykänään terveeksi.

ISOISÄ

Vai sitä herraa tarkoitat. Kai sitä joskus on tullut senkin kanssa puhutuksi, mutta ei antanut näköä — sokeuden antoi.

SORRI

Postimestari erehtyy, ette koskaan vielä ole kohdannut sitä oikeaa tohtoria. Tulkaa kerran tänne alas, niin puhutaan.

ISOISÄ

Tiedät, etten tule.

SORRI

Teille tulee kaikille sen jälkeen parempi olla, saatte nähdä.

SYLVI

Rakas isoisä... isoisä kulta tulisi nyt. Te käyttäydytte äidin kanssa kuin itsepintaiset lapset. Voittaisitte kerran itsepäisyytenne. Ilmanko täältä ei koskaan riitä lopu.

ISOISÄ

En tule, olen sen sanonut. Mutta jos hakotukkimies vielä haluaa pauhata, niin istun tähän tuoliini. Hyvähän tässä on. Istuukin tässä ja odotan vuokralaisia.

RVA SALAVA

Nyt hän aikoo jäädä siihen. Ei tänään, ei tänään. Huomenna isoisä voi istua siinä koko päivän...

ISOISÄ

naureskellen

Ja miksei tänään?

RVA SALAVA

Sentähden että ... sentähden että minä tarvitsen tätä huonetta. Tänne tulee vieraita tapaamaan Lyyli Ceci-

liaa. Isoisä, minä en tule häiritsemään teitä. En astu jallani ylös noita portaita. Viiteentoista vuoteen en ole käynyt teitä häiritsemässä. Mutta tänään kuulkaa minua: älkää jääkö siihen, vaan menkää ylös.

ISOISÄ

Odottaako Lyyli Ceciliakin rakkaudentunnustuksia vielä näin viimeisen laivan lähtöpäivänä?

LYYLI CECILIA

Postimestari tietää, että odotan ainoaa ystävääni Anna Ilmosta. Ehkä hän viekin minut pois täältä, ettei minun tarvitse olla vastuksena.

ISOISÄ

Älä sinä puhu tyhmyyksiä!

LYYLI CECILIA

Minä tulen rukoilemaan Annaa ja tohtoria, että he veisivät minut mukaansa.

Äänettömyys.

RVA SALAVA

Olet oikeassa, Lyyli Cecilia, me emme voi jäädä tänne. Jos olisi mahdollista, että sinä vielä tänään tulisit terveeksi . . . Jos minä — (*kuiskaten postimestari Schulzelle*) isoisä, jos minä vielä tänään kertoisin tohtorille kaikki.

ISOISÄ

Kyllä ne lähdöt tunnetaan. Rouva Cecilia Salava ei ensi kertaa sano tyttärelleen: tänään me lähdemme, emme voi olla täällä. Mutta tuossa sitä vain istutaan. On istuttu viisitoista vuotta. Kyllä isoisä maksaa, isoisä on rikas — kas, isoisä on pelännyt velkaa, siinä se on . . . Mutta jos sinä, Tuure — auta armias, jos sinä . . . Isoisäsi on kiivas mies ja nuoruudessaan hän oli hyvä ampuja — kukaties vanha pistooli, sokealtakin osuisi maaliin...

TUURE

Jaa, minä menen nyt, ja isoisä saa puhua siinä miten kauan tahtoo.

ISOISÄ

Seis. Vai sinne narraamaan hullulta leskeltä rahaa kahdenkesken.

TUURE

Hulluksi isoisä on tehnyt hänet, raukan, ja hulluksi isoisä tekee meidät muutkin.

Äänettömyys.

ISOISÄ

Sibylla, tahdotko sinä pois täältä? Vastaa. Etkö osaa puhua, tyttö?

RVA SALAVA

Sanokaa minulle mitä tahansa, isoisä, mutta säästää viimeinkin häntä...

SYLVI

Rakas isoisä, menkää nyt. Mitä vieraat sanovat, kun näkevät meidät näin riidassa, Tuuren frakissa ja...

ISOISÄ

Onko Tuure frakissa — ilmankos tuntuikin sormiini niin hienolta. Mistä sinä olet ottanut rahat?

SORRI

Onnettomat, onnettomat ihmiset.. !

TUURE

Missään tapauksessa en isoisän kukkarosta. Minä tunnen kuinka alan inhota tätä taloa, menen mieluummin hirteen kuin tulen tänne. Mitä isoisä aikoo lehdä rahoiltaan? Tahdotteko, että ne sullotaan suustanne sisään, kun makaatte ruumiina?

SORRI

Lähdetään nyt kauniisti pois ylös. Kas, se ei sentään pää ole yhtä selkeä kuin viisikymmentä vuotta sitten. Tarvitaan parantajaa, joka tekee näkeväksi. Vapauttajaa tarvitaan...

TUURE

Postimestari Schultzea ei mikään vapauta. Niitä on paatuneita, joihin ei mikään pysty. Kun minä muistan:

minä en saanut käydä koulua, sillä isoisä ei antanut rahaa eikä sallinut ottaa lainaa. Minä istuin pakkaspäivät sisällä, sillä minulla ei ollut saappaita. Mutta isoisän rahat kasvoivat korkoa pankissa. Ei, Sorri, hänen kahleensa ovat niin raskaat, ettei niitä viilaa poikki taivaan enkelikään.

SORRI

Ennenkin ovat taivaan enkelit viilanneet poikki vangin kahleita.

AMALIA

Hyvät ihmiset, tulkaa järkiinne. Naapurit kuulevat. Mitä sinä tulet tänne, Tuure, kun et osaa olla ihmisiksi. Ja isoisä kulta, pysyisitte ylhäällä, kun ette kärsi äitiä ja Lyyli Ceciliaa.

ISOISÄ

Mitä? Kuka sen on sanonut, etten minä kärsi?

AMALIA

No, kun aina torutte.

ISOISÄ

Torunko minä? Ja miksen toruisi: onko minua sitten hellitetty?

SYLVI

Väinö, älä jätä minua tänne. Jos äiti ja Lyyli Cecilia lähtevät, niin minä en voi olla täällä. Rupean vaikka palvelustytöksi kunnes voimme mennä naimisiin. Minä ehdin vielä. Väinö, saanhan tulla ...?

SORRI

Meidän täytyy saada rauha tähän taloon.

ISOISÄ

Onnea matkalle vain. Herra Sorrin tavarat pidän panttina kunnes kolmen kuukauden vuokra on maksettu.

SORRI

Vanki raukka!

ISOISÄ

Onko se vanki, joka tekee mitä tahtoo? Mutta

täällä on kyllä vangittujakin. Oikeita maailmanherran vankeja. Sanonko kuka se herra on? Rakkaus.

Äänettömyys.

RVA SALAVA

pää pystyssä

Niin, rakkaus. Sinä päivänä saatte haudata minut, jolloin en enää rakasta.

Lähtee makuuhuoneeseen.

ISOISÄ

Ja sen sinä kehtaat sanoa lastesi kuullen.

SYLVI

Me tulemme todella kaikki mielipuoliksi, jollei tästä tule loppua.

AMALIA

No, tuleehan siitä. Tehän kaikki lähdette. Meille tulee hauskaa, isoisä.

ISOISÄ

hyväntuulisenä

Hauskaa tietenkin. En minä muusta, kun ette vain tule minulta pyytämään matkarahaa.

Yläkerrasta astuu rva Bask. Tervehtii Tuurea.

RVA BASK

Mutta isä pikku, kahvi jäähtyy, etkä sinä liiku paikaltasi. Tuure, kuinka sinä olet hienona.

TUURE

Täti, olen juuri tulossa sinun luoksesi.

RVA BASK

Täti — joko sinä taas sanot »täti». Enhän minä oikeastaan ole vanhempi kuin sinäkään. En ole vielä elänyt. Odotan vasta elämäni suurta tapausta. Ja silloin ei ihminen vanhene.

ISOISÄ

Elämäsi suurta tapausta — Bask oli sinun elämäsi suuri tapaus. Eikä hän ollutkaan mikään huono tapaus.

RVA BASK

Isä pikku, älä puhu. Sinä tiedät etten siedä mielenliikutuksia. Olet antanut minulle perinnöksi huonon sydämesi ...

ISOISÄ

Ota sinä lukuun, ettei kukaan välitä sinusta paitsi rahojesi takia. Tuokin mielitelijä tuossa tulee vain lainaamaan sinulta.

RVA BASK

Oo, hän tietää minun heikon kohtani: kauniit miehet! Oo!

Tuure ja rva Bask ovat jo menossa.

ISOISÄ

Kiirepä näkyy herrasväellä olevan ...

RVA BASK

palaten pari askelta

No, isä pikku, etkö jo tule?

ISOISÄ

Saisit kiittää minua joka hetkestä, jolloin sinua tässä holhoan. Tuo kaunis mies tuossa tekee sinusta vielä keppikerjalaisen.

RVA BASK

Isä pikku, eikö minulla saisi olla yhtään iloa?

ISOISÄ

Kyllä sinulla sitten on iloa, kun hän on ottanut rahasi ja viskannut sinut tiepuoleen. Tule lähemmäksi. Onko hän vielä tuolla alhaalla?

RVA BASK

Kuka, isä pikku?

ISOISÄ

Hän — Sibylla?

RVA BASK

Tyttöäkö tarkoitat, Cecilia Salavan tyttöä? Istuu hän tuolissaan, jonka on saanut tohtorilta, yllään valkoinen puku, jonka hän myöskin on saanut tohtorilta.

ISOISÄ

Istuuko hän aina auringossa?

RVA BASK

Jos sattuu olemaan aurinkoa. Vastaa, Lyyli Cecilia, kun sokea sinulta kysyy.

SORRI

Hän on aina auringonpaisteessa, sillä hän on hurskas lapsi.

ISOISÄ

Näyttelijän lapsi. Kyllä se hurskas syntyperä tunnetaan.

RVA BASK

Mennäänkö vihdoinkin, pikku isä?

ISOISÄ

Kun minä tahdon kysyä omassa talossani, niin minä kysyn... Istuuko hän aina ikkunassa, tuo näyttelijän tyttö? Ja näkee jotakin?

RVA BASK

nauraen

Tietysti hän näkee mitä kadulla sattuu tapahtumaan.

ISOISÄ

Ja näkee sittenkin, jollei mitään tapahdukaan?

RVA BASK

Sitä en tiedä, voiko nähdä silloinkin, jollei mitään tapahdu.

ISOISÄ

Mutta minä tiedän. Olen kuullut hänen puhuvan täällä yksinään. Kun kaikki ovat poissa ja papinsälli laskettaa kreikkaa ja hepreaa kopissaan, puhuttelee hän täällä prinssejä ja prinsessoja.

RVA BASK

Niin, hän leikkii nukketatterillaan.

ISOISÄ

Tuure, sinä olet laiska ja roteva, saisit kantaa Sibyllan tänne minun luokseni. Tahtoisin puhua hänen kanssaan.

TUURE

Jos isoisä tahtoo puhua Lyyli Cecilian kanssa, niin onhan isoisällä jalat astua hänen luokseen.

ISOISÄ

Ja sinäkin toivot minulta perintöä!

RVA BASK

Niin, isä pikku, sinä voitat herttaisen pienen oikkusi. Sinähän olet ihan niinkuin Cecilia Salava. Teidän täytyy molempien voittaa itsenne.

TUURE

Jos isoisä tahtoo puhutella Lyyli Ceciliaa, niin täytyy pitää kiirettä. Tohtori vie hänet mukanansa.

ISOISÄ

Sen minä kyllä uskon. Kun ei hän saanut äitiä, niin hän tahtoo anastaa tytön ...

RVA SALAVA

jännittyneenä

Mitä te sanoitte, isoisä?

RVA BASK

Tohtori Ilmonen oli Salavan ystävä ja aikoi itse näyttelijäksi. Hän on nyt pannut tytön päähän kaikenlaisia hullutuksia. Mutta Lyyli Cecilia ei ole tullut terveeksi. Kaiken kesää on häntä hierottu ja hoidettu ja juotettu ja syötetty. Mutta tuossa hän vain makaa. Ja mikäpä hänen siinä on hätänä. Näkee mitä kadulla tapahtuu ja leikkii nukketeatterillaan.

ISOISÄ

Onko varma ettei hän lähde tällä viimeisellä laivalla?

TUURE

Päinvastoin. Tulen tekemään kaikkeni, jotta hän lähtisi. Ja kaikki muutkin, jotka vain voivat päästä täältä irti.

ISOISÄ

Ja matkarahat — luulet kai että tätisi antaa ne.

TUURE

Isoisä, ne minä varastan.

RVA BASK

Oi Tuure, älä puhu niin kauheita, en kestä sitä... Saan kohtaukseni, Tuure, käsivartesi. . .

ISOISÄ

Kujeile muille, mutta ei minulle. Mars matkaan.

Menevät. Heidän äänensä hiljenevät vähitellen. Alhaalla arkihuoneessa on järjestetty ja kannettu eteiseen Sorrin tavaroita.

AMALIA

askarrellessaan

Vihdoinkin. Kyllä me olemme joukkoa. Ei mitään syytä tarvita . . . Mutta kunhan emme vain saisi por-mestarinnaa tänne, hän meni tuonne käsityöaittaan. Tule auttamaan, Sylvi. Kyllä sinä jo olet Väinösi kanssa tarpeeksi kuherrellut.

SYLVI

En minä ehdi, jos illalla matkustan.

AMALIA

Siihen sinä nyt et itsekään usko. Piiaksi, vai kuinka — sinä, kapteeni Schultzen tytär? Silliä kai vielä kestää kauan ennen kuin Väinö vie sinut pieneen punaiseen pappilaansa. Kymmenen penskan äidiksi.

SORRI

Ja Amalia Schultze on ensimmäisen penskan kum-mina — niinhän!

AMALIA

Tiedät etten kärsi pikkulapsia.

*Katsahtaa kelloon, lähtee kiireesti eteiseen, panee hatun
päähänsä ja lähtee toimeensa.*

SORRI

hänen jälkeensä

Etkä paljon suuriakaan.

SYLVI

kiiruhtaen Sorrin luo

No Väinö, alkaako selvetä?

SORRI

Minun olisi pitänyt antaa isäntien siellä kotipuolella hiukan odottaa korkorahojaan. En ajatellut, että ukko täällä olisi niin tiukalla päällä.

SYLVI

Isoisän täytyy odottaa. Mutta entä minä — miten minun käy?

SORRI

Koetan tiedustella sinulle paikkaa. Niin pian kuin mahdollista.

SYLVI

Mutta voinko minä jäädä tänne?

SORRI

On paljon tällaisia koteja, koteja ilman rauhaa. Vangittuja sieluja on maailma täynnä.

Äänettömyys.

SYLVI

Oi Väinö, saammeköhan koskaan omaa kotia?

SORRI

Mutta lapsi, mikä nyt tuli?

SYLVI

Emmeköhän voisi mennä naimisiin ennen kuin sinä valmistut?

SORRI

Kuka se äsken sanoi odottavansa vaikkapa kymmenen vuotta.

SYLVI

Ei milloinkaan Ole minusta meidän oma kotimme ollut niin kaukana kuin nyt.

SORRI

Sinä epäuskoinen..

SYLVI

Anna anteeksi. Väinö ...
Äänettömyys.

SORRI

Ei, en totisesti viitsi jäädä ukolle velkaa.

SYLVI

Mene osuuskaupan johtajan luo. Olettehan niin vanhat tutut.

SORRI

Niin ja juuri siksi hän aina pistelee ja kysyy, paljonko minulle jo on karttunut velkoja ja enkö jo kadu että antauduin lukutielle. Olen häntä suorastaan välittelyt.

SYLVI

Isoisän täytyy odottaa.

SORRI

Jollei hän olisi sokea.

SYLVI

Enkä minäkään voi mitään.

SORRI

Voit. Ole niinkuin olet ollut tähänkin asti.

SYLVI

Minä koetan, Väinö rakas. (*Puristaa Sorrin kättä, lähtee ovesta vasemmalle.*)
Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Väinö, oikeinko todella lähdet? Kenelle sitten puhun?

SORRI

Ja kenelle minä?

LYYLI CECILIA

Uskotko että tulen terveeksi?

SORRI

Sinun sielusi on terve.

LYYLI CECILIA

Uskotko, että voin kävellä?

SORRI

Se on vähemmän tärkeää. Kun vain henkesi pääsee kohoamaan.

LYYLI CECILIA

Mutta olisi niin ihanaa kävellä, juosta, lentää. Tiedätkö, kun minä katselen lapsia, jotka leikkivät tuossa kadulla, joskus he aivan tanssivat. Ja pääskysset oi-oi...!

SORRI

Voit valaista soppesi niinkin.

LYYLI CECILIA

Valaista soppeni — ei kukaan tarvitse valoani. Tiellä olen. Väinö, jos minulla olisi uskoa, niin minä ehkä vielä tänään voisin nousta. Tohtori on sanonut, että minulta vain puuttuu usko parantumiseeni. Hän sanoo, että minulla on tehtävä — ajattele: minulla!

SORRI

Sinulla, sinulla se vasta onkin. Valotäplä olet, mihin ikinä tulet.

LYYLI CECILIA

Tähänhän minä olen kahlehdittuna. Ja jos minun täytyy jäädä tänne — en ymmärrä miten voin elää.

SORRI

Olethan elänyt tähänkin asti, pikku sisko.

LYYLI CECILIA

Niin, mutta minulle onkin tapahtunut jotakin erikoista. Onnettomuus. En enää koskaan voi seurustella prinssieni ja prinsessojeni kanssa — isoisä sanoi, että hän oli kuullut. Se oli kauheaa. Kaakki he minulta kuolivat, kun sen sain tietää. Kaikkea minulla oli: kauniita tyttöjä ja poikia seuranani. Kauniissa kiiltävissä vaatteissa. Ja linnoja ja kirkkoja ja torneja ja viirejä. En koskaan ollut yksin. Eikä koskaan ollut pimeää ...

Rva Salavan askeleet lähestyvät.

SORRI

Sinä et koskaan ole yksin eikä sinulle koskaan tule pimeää, sillä Herra on kanssasi. (*Lähtee eteiseen ja ulos.*)

Äänettömyys. Rva Salava tulee pukeutuneena päivää varten.

LYYLI CECILIA

Äiti, mikset sinä kerro minulle kaikkea?

RVA SALAVA

Eikö pormestarinna tullutkaan meille?

LYYLI CECILIA

Äiti, mikset sinä mene yläkertaan isoisän luo eikä isoisä tule tänne?

RVA SALAVA

No, saathan sinä nyt sen aikoinasi kuulla.

LYYLI CECILIA

En ole enää lapsi. Äiti, etkö viiteentoista vuoteen ole käynyt tuolla ylhäällä? Vihaatteko te niin toisianne, sinä ja isoisä?

RVA SALAVA

No, emme enää.

LYYLI CECILIA

Tekikö postimestari jotakin pahaa minun omalle isäl-
leni?

RVA SALAVA

Ei, lapsikulta. Ei hän tuntenutkaan isääsi.

LYYLI CECILIA

Mitä tapahtui viisitoista vuotta sitten? Mitä, äiti?

RVA SALAVA

Lyylikki, meillä on nyt paljon tärkeämpää ajateltavaa.

LYYLI CECILIA

Matka — mutta luuletko todella, että pääsemme läh-
temään?

RVA SALAVA

Etkö sinä sitten?

ISOISÄ

ylhäältä

Te siellä alhaalla, onko huone kunnossa? Taitaa tulla
vapaaksi useampiakin huoneita. Ehkä kokonaisia huo-
neistoja. Hyvä olisi. Elättäköön nyt vuorostaan joku
toinenkin taiteilijaperhettä, onhan siinä viidessätoista
vuodessa ollut aikaa minun osalleni. Soisinpa että voi-
sin nähdä kuinka näyttelijän herrasväki lähtee kimp-
suineen kampsuineen.

Nauraa.

Äänettömyys. Sylvi on tullut huoneeseen.

RVA SALAVA

Siinä kuulitte!

LYYLI CECILIA

Jo tänään meidän täytyy lähteä.

RVA SALAVA

Nyt, laivalla!

SYLVI

Mutta matkarahat?

LYYLI CECILIA

Voitko, äiti, puhua tohtorille?

RVA SALAVA

En. Etkä kai sinäkään Annalle?

LYYLI CECILIA

En.

SYLVI

Täti ei anna Tuurelle. Ei tarvitse pelätäkään.

RVA SALAVA

Mutta mitä me sitten teemme?

SYLVI

Tuure raukka teki parastaan. Mutta ei se sittenkään auta.

LYYLI CECILIA

Mutta Väinö . . .

SYLVI

Hänellä ei vielä ollut vuokrarahojaankaan. Kolmen kuukauden vuokrarahoja. Mutta äiti, entä apteekkari? Eilenkin hän käveli tässä ikkunan alla ja sanoi, ettei missään näe niin kauniita verenpisaroita.

RVA SALAVA

Ei, ei.

LYYLI CECILIA

Me emme pääse matkustamaan.

SYLVI

Mutta äiti, jos sittenkin menisit apteekkarin luo.

RVA SALAVA

En millään ehdolla.

SYLVI

Mutta jos minä menisin?

RVA SALAVA

Minä olen hänelle jo velkaa. Enhän ole voinut käydä ilman vaatteita ...

LYYLI CECILIA

Jos isoisä saa sen tietää.

SYLVI

Odotetaan kuitenkin Väinöä, jos hän olisi saanut.
(*Lähtee eteiseen.*)

RVA SALAVA

Minä menen apteekkarin luo!

Lähtee päättäväisenä Sylvin jäljessä.

LYYLI CECILIA

hetken perästä

Äiti, älä mene! Älä mene! Hän menee ihan juosten ...
(*Tuurelle, joka tulee yläkerrasta.*) Äiti ei saa mennä ...
Huuda hänelle. Mutta mitä sinulle on tapahtunut? Älä naura noin ...

TUURE

Kaikki on mennyttä. Kaikki on lopussa.

LYYLI CECILIA

Mutta kerro nyt. Mietitään yhdessä. Oletko sinä ... tehnyt jotain väärää? Tarkoitin: väärentänyt jotakin?

TUURE

Olen, juuri niin olen tehnyt. Väärentänyt olen, valehdellut ja väärentänyt.

LYYLI CECILIA

Tuleeko siitä vankeutta?

TUURE

Vankeutta — sitä siitä juuri tulee. Kuinka oikein sanoitkaan.

LYYLI CECILIA

Veli raukkani.

TUURE

Jos sinä tietäisit... Kuinka minä inhoan itseäni. Minä imartelin häntä. Sanoin, että aina olen häntä ihailnut hänen kauneutensa vuoksi.

LYYLI CECILIA

Ethän — miksi olisit niin tehnyt!

TUURE

Saadakseni rahaa, rahaa, rahaa. Siksi että tarvitsen sitä huomenna. Kassatarkastuksessa, ymmärrätkö? Minä kiersin käteni hänen ympärilleen . . . äh.

LYYLI CECILIA

Etkä kuitenkaan saanut?

TUURE

Sain. Hän otti minut pojakseen ja lupasi tehdä minut perillisekseen. Minulla on nyt rahaa ja tämä eriskummallinen äitiys lisäksi.

LYYLI CECILIA

Veli raukkani...

TUURE

Jos minulla olisi ollut edes hiukkasen toivoa Annaan nähden. Mutta minä näin niin selvästi eilen, että hänelle olen ollut vain yksi joukosta. Ja siinä on koko kesä mennyt. Jäljellä ovat vain laskut.

Rva Salava tulee nopeasti.

LYYLI CECILIA

jännittyneenä

Et mennytkään sinne, äiti? Se oli hyvä, kovin hyvä.

RVA SALAVA

En voinut.

TUURE

Äiti, mikä sinä oletkaan, sinä meidän äitimme? Kuumetta sinä olet antanut suoniimme etkä tervettä verta.

RVA SALAVA

Oletko tehnyt jotain vaarallista?

TUURE

Olen. Samaa mitä sinäkin.

RVA SALAVA

Minä?

TUURE

Sinä!

RVA SALAVA

Mitä sinä olet tehnyt?

TUURE

Rakastanut minä olen.

RVA SALAVA

Rakastanut...

Esirippu.

II NÄYTÖS

Sama huone hiukan myöhemmin päivällä. Auringonsäteet siirtyneet. Näytöksen aikana kuuluu esplanadilta soittoa, kylpykauden eri kappaleita, lyhyitä väliaikoja lomassa. Lyyli Cecilia tuolissaan ikkunan alla. Anna Ilmonen kävelee isänsä puhellessa edestakaisin, silloin tällöin liikkeissään ottaen vastaan musiikin rytmit. Hänen hartioillaan on Lyyli Cecilian lahjoittama valkea harsohuivi, jota hän pitelee tanssijattaren tapaan. Ylhäältä kuuluu joskus pormestarinnan ja rouva Baskin äänet. Tohtori Ilmonen istuu Lyyli Cecilian edessä ja tarkkaa häntä. Äänettömyys.

TRI ILMONEN

Niin... niin voimaton on ihmistaito ja ihmistahto. Olin niin toivonut... ja uskonut, että nousette. Ja lähdette täyttämään tehtävääne maailmassa. Ei pitäisi olla mitään estettä... Kylvyt, sähkö, kaikki on vaikuttanut, te olette kokonaan toisen näköinen kuin keväällä — kukoistava nuori tyttö te nyt olette. Mutta siinä te vain istutte. Puuttuu jotakin!

LYYLI CECILIA

Puuttuu jotakin. Minä tiedän mitä tohtori tarkoittaa. Minä tiedän...

TRI ILMONEN

Niin, enhän minä ole varma, onko se sitäkään. Kai keti minulta on jäänyt jotain huomaamatta.

LYYLI CECILIA

Mistä minä saisin sen uskon? Tohtori ei nyt sano sitä, mutta tohtori ajattelee, että jos minä uskoisin olevani terve, niin minä nousisin ja kävelisin.

TRI ILMONEN

Ei, sitä minä en ajattele. Te olette varsin urhoollinen ja tarmokas pieni tyttö.

LYYLI CECILIA

Minä olen moneen kertaan lukenut läpi Uuden testamentin kertomukset, joissa kuvataan miten Jeesus paransi halvattuja — mistä minä saisin heidän uskonsa?

TRI ILMONEN

Heillä oli voimakas parantaja, joka vaikutti heidän uskoonsa.

LYYLI CECILIA

Oi tohtori, ei minulta puutu luottamusta parantajaani. En osaa sanoa niinkuin tahtoisin, mutta tohtori on tänä kesänä herättänyt minut kuolleista. Olin kuin kuollut, kun istuin tässä.

TRI ILMONEN

Eipä sentään. Te elitte intensiivistä omaa elämäännne.

LYYLI CECILIA

Niin, mutta en ollut tässä maailmassa. Nyt minä olen kiinni elämässä ja tahtoisin päästä oikein työhön. Ja tehtävään. Tohtorihan on antanut minulle uskon tehtävään. Mutta sitä tehtävää ei voi täyttää, kun ei pääse liikkumaan.

TRI ILMONEN

Ei. Mutta siitä voi tulla tosi, kun te paranette.

LYYLI CECILIA

jännityksen vallassa

Uskooko tohtori todella että paranen?

TRI ILMONEN

Uskon. Teidän elämässänne voi sattua jokin tapahuma, joka nostaa teidät pystyyn. Tai voi ilmestyä henkilö, jolla on enemmän onnea kuin minulla... tai... On vaikea sanoa, missä muodossa sysäys tulee. Kun tietäisi, millä lailla tämä halvautuminen tapahtui. Mutta teillä ei ole mitään muistoa siitä.

LYYLI CECILIA

Ei.

TRI ILMONEN

Eikä äitinnekään tiedä.

LYYLI CECILIA

Kyllä äiti tietää.

TRI ILMONEN

Hän arvelee, että te sairastuitte eräänä tuollaisena myrskyisenä päivänä, jommoisia hänen elämässään on ollut niin monta. Mutta tarkemmin ei hän tiedä.

LYYLI CECILIA

Minulla on tunne, että hän on luvannut postimestari Schultzelle olla sanomatta. Jotakin tapahtui täällä viisitoista vuotta sitten. Senjälkeen ei isoisa ole ollut täällä alhaalla eikä äiti yläkerrassa. Mutta kukaan ei sano minulle mitä tapahtui. Ja sitä minä vain ajattelen enkä pääse selvytyteen.

ANNA

Huu... nehän ovat kummitusjuttuja. Kuinka te uskallatte asua täällä syysiltoina, kun tuuli ryskää nurkissa — huu, minä en uskaltaisi...

LYYLI CECILIA

En minä kummituksia pelkää. Mutta postimestaria minä kammoan jollakin tavalla. Hän ei kärsi minua. Ja kaikilla on minusta vain vaivaa.

ANNA

Sinä tulet terveeksi ja meidän suunnitelmistamme tulee tosi: me näyttelemme vielä yhdessä, sinä hiljaisia, suloisia, hyviä naisia — minä hurjia, villejä, rikollisia ...

LYYLI CECILIA

En usko että minulla on lahjoja. Kun vain voisin päästä pystyyn ja pois täältä. On kauheaa olla tiellä. Sinä et tiedä, Anna, sinä olet kaunis ja lahjakas, sinä

olet aina ollut iloksi — mutta tietää, että on tiellä! Täällä on eräs vanha vaimo, joka käy minua katsomassa ja joka sanoo: se on säilytetty, se on lapsena säilytetty ja jos se säilytetään samalla tavalla, niin se paranee.

ANNA

Mutta sehän on viisasta puhetta! Odota sinä, ennen iltaa minä säilytän sinut niin että. .. Odota sinä, kyllä minä keksin!

TRI ILMONEN

Ette te muista, että olisi ollut jotain kovaa ääntä... huutoa... tai räjähdystä, tai jotakin sellaista...

LYYLI CECILIA

En. Äiti kyllä aina kysyi minulta pienenä, kuulenko huonosti.

TRI ILMONEN

Niinkö?

ANNA

Minä tiedän jo kuinka sinut säilytän . . .

LYYLI CECILIA

Minä en mitään säikähdä. Tuolla oli kerran tulipalo, toisella puolen katua. Meiltäkin jo kannettiin huonekaluja. Mutta minä vain toivoin, että tulisi niin paljon savua että tukahtuisin.

TRI ILMONEN

Mahtaisiko vanha postimestari tietää jotakin?

LYYLI CECILIA

Hän ei kärsi teitä, tohtori. Hän kiusaa äitiäkin sen tähden että tohtori on äidin vanha tuttu. Korkeintaan tohtori voisi alkaa puhua hänen silmistään — hänhän on sokea eikä ole raaskinut panna rahoja niiden parantamiseen.

TRI ILMONEN

Olen häntä kysellyt aina kun olen käynyt rouva Baskin luona.

LYYLI CECILIA

Hän on aina silloin tullut tänne, juuri siksi ettei hän kärsi tohtoria. Tuossa on hänen tuolinsa, sillä alas ei hän tule. Tai hän on mennyt vinnille. Täällä on hyvin suuri vintti, sitä tarvittiin ennen, kun kuivatettiin suuria pyykkejä isoisän isän ja isoisän aikaan. Siellä hän kävelee. Siellä hän talvisaikaan hengittää raitista ilmaa, sillä talvella ei hän mene ulos. Siellä hänellä on kaikenlaisia kokoelmia — postimerkkikokoelmia, vanhoja rahoja, aseita, huonekaluja... Eikä siellä saa käydä kukaan muu kuin Amalia. Vaikka kyllä äitikin on käynyt siellä, joskus salaa. Isoisä tuntee siellä joka nurkan. Ja ikkunoissa hän kuuluu seisoskelevan ja katselevan näköaloja — hän kai muistaa, mitä näkyy joka ikkunasta.

ANNA

Olisipa hauskaa nähdä tuo vintti. Oikea kummitusten paratiisi. Saatan aivan nähdä kuinka ukko siellä kulkee ja puhuttelee varjoja. ..

LYYLI CECILIA

Eiköhän isoisä nytkin kävele siellä. Mutta hän kävelee kuin henki. En juuri koskaan ole saattanut erottaa milloin hän tulee tuonne portaisiin. Sentähden hän on joutunut kuulemaan kaikki tyhvät leikkini.

ANNA

Ja vasta nyt viimeisenä päivänä kerrot tuon kaiken!

LYYLI CECILIA

Kerron vain siksi, etten usko tohtorin tapaavan isoisää. Hän pitää niin varansa.

Äänettömyys.

TRI ILMONEN

Omituista. Lasken tässä juuri, että siitä tulee suunnilleen viisitoista vuotta, kun minä olin kirjeenvaihdossa äitinne kanssa. Olimme minun ymmärtääkseni parhaat ystävät, kun äitinne yhtäkkiä lakkasi minulle kirjoittamasta. En vieläkään käsitä miksi. Johtuu vain

mieleeni, kun te tässä puhutte tapauksista viisitoitsa vuotta sitten.

LYYLI CECILIA

Minusta tuntuu, että olen kuin verkossa. En voi kävellä sentähden etten pääse ulos. Takerrun aina . .

TRI ILMONEN

Kuka meistä ei olisi verkossa. Näkymättömät langat pitävät meitä menneiden sukupolvien yhteydessä. Taipumukset ja veren perinnöt ovat lujana verkkona ympärillämme ja taistellessamme ulos menee koko elämä . . .

LYYLI CECILIA

Kuinka tohtori on hyvä, kun puhuu minulle näin toverillisesti.

TRI ILMONEN

Näin viimeisenä päivänä ottaa kylpylääkäri itselleen erinäisiä oikeuksia. Olen sinun isäsi ystävä — sanon nyt »sinä», pikku tyttöni.

LYYLI CECILIA

Minun isäni ystävä — olihan hän hyvä ihminen, minun isäni?

TRI ILMONEN

Hän oli ennen kaikkea voimakas ihminen. Taiteilija hän oli, hänessä oli väkevä kärsimys ja väkevä ilo. Hän oli kärsimyksestään ja ilostaan ehtinyt luoda yhden ainoan ihmisen, Hamletin — ketäpä nuori ihminen epäilyksineen ja kysymyksineen niin haluaisi ruumillistuttaa kuin sairasta Tanskan prinssiä.

LYYLI CECILIA

Minä tiedän niin vähän isästäni. Äiti ei kerro . .

TRI ILMONEN

Muistot, muistot. . .

LYYLI CECILIA

Tai ehkä se on omatunto. Äiti ehkä on jälkeensä pitänyt joistakin muista. Se on niin kummallista.

TRI ILMONEN

Isäsi ei ollut täyttänyt viittäkolmatta ikävuottaan kun me hänen ystävänsä jo saatoimme hänet hautaan. Hänestä olisi kyllä tullut taiteilija. Minne hän tuli, sinne tuli juhla. Ihmiset ikään kuin vapautuivat. Ja näkivät mikä on oleellista, mikä turhaa. Ja saivat voimaa...

LYYLI CECILIA

Kun minä pääsisinkin ylös. Juhlaa, juhlaa...!

TRI ILMONEN

Niin, .. . juhlaa yli työn, yli levon ja sunnuntain, yli ilon ja kärsimyksen.

LYYLI CECILIA

Jumala, auta minua nousemaan!

TRI ILMONEN

Oikein tyttöni, oikein. (*Tuntee löytäneensä sairaalle lääkkeen.*) Sinun isäsi... niin, hän ... hän säteili lämpöä kaikkea kohtaan mikä kärsi. Ja hänen vihansa valhetta kohtaan oli kuin hehkuva rauta, nimittäin sitä, mitä hän piti valheena... Kerran — kuinka selvästi muistankaan sen illan! — meitä oli tovereita koolla maljan ympärillä. Hän saapui harjoituksesta, kalpeana, hiukset liimautuneina otsaan. Kun hän tuli ja näki meidän maisen innostuksemme, pyyhkäisi hän yli pöydän niin että sirpaleet helisivät jaloissamme, ja sanoi: köyhiä varten, köyhiä varten! Meillä on täällä hunaja ja makiä viini! ja hän löi rintaansa ja alkoi lausua. Ja hän esitti meille kohtausten kohtausten jälkeen maailmankirjallisuuden suurista runoteoksista. Ja hän esitti kohtauksia, jotka syntyivät sillä hetkellä ja joita ei pantu kirjoihin .. . Mutta vielä nyt näen hänen silmänsä, jotka kuvastavat jotain joka ei ole tästä maailmasta. Kuulen äänen, joka nostaa ja tempaa nukkuvat voimat syvyydestään... Niin istuimme vielä aamun valjetessa. Eikä kukaan meistä ajatellut unta. Ajattelimme vain tekoja joita meidän piti suorittaa vasta herätetyllä voimallamme . . . Olimme sinä yönä nähneet eron

valheellisen ja aidon välillä. Sinä yönä päätin minä puolestani, etten rupea näyttelijäksi...

ANNA

Isä, sinä olet taiteilija, teit tyhmästi, teit väärin... Olet väärällä uralla, niin hyvä lääkäri kuin oletkin.

TRI ILMONEN

Mahdollista. Minusta tuli enemmän ihmisen ystävä kuin hänen lääkärinsä. Ratkaisu ei ollut niin aivan helppo... silloin. Sinä yönä sen kuitenkin tein... Liehen väärällä uralla, mutta sinulle, Lyyli Cecilia Salava, olen kuitenkin nyt antanut sen lääkkeen, joka voi sinut parantaa: nämä muistot isästäsi. Sinulle kuuluvat siivet, jotka putosivat isältäsi, kun hän lähti pois.

Lähtee hiljaa yläkertaan.

LYYLI CECILIA

Isäni siivet...

Äänettömyys. Lyyli Cecilia jää oudon innoituksen valtaan, purskahtaen sitten rajuun itkuun.

ANNA

No, mutta, no mutta. Älähän toki, älähän nyt noin itke. (*Lohduttelee, kunnes saa Lyylin hymyilemään.*) Ja sitten: et saa ruveta kilpailemaan minun kanssani. Pelkään sinua hiukan. Äläkä uskokaan, että näyttelijän tie aina on niin helppo ja hauska. Ei. On pahoja arvostelijoita, jotka katkeroittavat elämää. Eivätkä johtajat aina ole kehuttavimpia: eivät anna rooleja! Täytyy näytellä palvelustyttöjä, vaikka on syntynyt kuningattareksi. Niin se kuuluu olevan — minähän vasta nyt oikein pääsen näyttämölle. Ja sitten: ei ole kappaleita! Ei voi puhalttaa elämää sanoihin, jotka kumisevat tyhjyyttään. Niin että katso nyt, Lyyli Cecilia, vaikka sinä tuletkin terveeksi — ja minä olen varma, että isä nyt on antanut sinulle sen oikean pillerin — niin sellainen ohdakkeinen tie se on näyttelijän ura. Piikkejä ja piik-

kejä ja ohdakkeita — mutta niitä kohden sittenkin vain ponnistamme.

Nauravat molemmat sydämellisesti.

ANNA

Emmekä vaihtaisi tätä kutsumusta mihinkään toiseen . . . Tiedätkö, naimisiinkaan en mene sentähden että kokonaan tahdon antautua taiteelle.

LYYLI CECILIA

Vaikka rakastaisit?

ANNA

Hm. Olenhan rakastanut. Vaikken ehkä tarpeeksi. Ei ole ollut ketään niin kaunista, että hän olisi voittanut kauneuden. Sen kauneuden, mitä tahdon palvella.

Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Onko tohtori koskaan kertonut sinulle, miksi minun isäni meni naimisiin äidin kanssa.

ANNA

Äitisi oli kai todella harvinaisen kaunis. Näyttämötaiteilija kai löysi hänessä kauneuden.

Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Anna . . . luuletko, että minun äitini voisi saada siellä jotakin työtä?

ANNA

Mitä hän osaa? Teatteriin hän on liian vanha.

LYYLI CECILIA

Niin kai.

Äänettömyys. Soittoa kaukaa.

Tytöt huomaavat yhtäkkiä isoisan portailla.

ISOISÄ

kuiskaten

Sibylla — oletko siellä? Vastaa.

LYYLI CECILIA

Olen.

ISOISÄ

Onko käynyt vuokralaisia? Vastaa.

LYYLI CECILIA

Ei.

ISOISÄ

Ties vaikka olisi käynyt kuinka monta. Oletko ollut siinä koko ajan? Kuinka ei olisi käynyt vuokralaisia? Katso vain, että minut kutsutaan tekemään kauppaa. Sellainen kaunis huone. Täytyy jostakin saada tulojakin, kun kaikki kuluttavat... Sibylla, tule tänne ylös, niin puhun sinulle. Minulla on sinulle tärkeää puhumista... Se puoskari ei sinua parantanut, mitäs hän. Minä tiedän parantajan. Sibylla, ethän sinä tänään lähde — mistäs sinä saisit rahoja, ilman aikojanne vain pelottelette. Menetkö tänään? Vastaa. Vastaa.

ANNA

Lyyli Cecilian ääntä jäljitellen

Menen! Tohtori ottaa minut mukaansa.

ISOISÄ

kivahtaen

Kuka se oli? Se ei ollut Sibyllan ääni. Kuka siellä on?

LYYLI CECILIA

Menen minä, niin te pääsette minusta. Tohtori on hyvä, hän ottaa minut mukaansa. Hän minut myöskin parantaa.

ISOISÄ

Hän ei sinua paranna. Sen tiedän minä, kuka sinut parantaa.

LYYLI CECILIA

Jos te sen tiedätte, postimestari, niin ette toki olisi voinut olla niin kova, että olisitte antanut minun maata tässä koko ikäni.

ISOISÄ

Tule tänne, niin sanon sen.

LYYLI CECILIA

Postimestari tietää, etten pääse paikaltani.

ISOISÄ

Meneekö se toinen... se sinun äitisi myöskin?

LYYLI CECILIA

Menee.

ISOISÄ

Älä sinä huuda, minulla on hyvät korvat ja pitääkin olla, tarvitsen niitä vielä monta vuotta. No, tohtoriko hänen matkansa maksaa, vaiko apteekkari, senkin vanha haaskalintu? Ja kumpiko hänet ottaa?

ANNA

Se ei kuulu teihin. Pääasia, että hän matkustaa.

ISOISÄ

Kuka täällä on? Eivätkö ne kaikki paraikaa kolistele Baskin lesken taskuja tyhjiksi ylhäällä? Sibylla, valehteletko sinäkin minulle? Uskaltakaapa lähteä täältä! Minä en päästä teitä. Vai karkuun te. Kyllä minä keinot tiedän...

Lähtee kiihottuneena huoneeseensa.

ANNA

Hänhän on kauhea! En minä ole aavistanut. Kuinka et ole kertonut? Sinun täytyy päästä täältä pois. Täällä on mahdoton olla. Menen heti puhumaan isälle... Ja jollemme valmistuisi tänään, niin vähän myöhemmin.

LYYLI CECILIA

Tänään menee viimeinen laiva. Sitten on sata kilometriä asemalle.

ANNA

Meillä on vain niin pieni asunto. Ja isähän ei ole rikas. Onko täältä sata kilometriä asemalle? Mutta toki laiva kulkee niin kauan kuin on avovettä.

LYYLI CECILIA

Laiva on vuokrattu huomisesta päivästä. Tehtaalle. Jollei siitä tänään tule mitään, niin ei siitä tule koskaan.

ANNA

Mutta lähtisitkö sinä ilman äitiäsi?

LYYLI CECILIA

Sano itse: vonko jättää äidin?

ANNA

Mutta meillä kotona ei mitenkään ole tilaa niin monelle.

LYYLI CECILIA

Siinä näet. Ei siis ole muuta neuvoa kuin jäädä tänne. Kuunnella hänen moitteitaan ja uhkauksiaan. Joskus näen unissani, että hän seisoo revolveri kädessä ja uhkaa minua ja että menen tainnoksiin laukauksesta.

ANNA

Mutta jos se on ollutkin sillä tavalla... Odota nyt, isä ehkä tietää neuvoa. Isä pitää äidistäsi paljon enemmän kuin hän näyttää. Niin.

LYYLI CECILIA

Sinun isäsi? Oi, jos hän sanoisi sen äidille!

ANNA

Ehkä hän vielä sanoo. Odota nyt, menen heti. Kun ei hän vain olisi lähtenyt ulos toista tietä ja unohtanut minua tänne.

LYYLI CECILIA

Ei, hänen keppinsähän on täällä.

ANNA

No, sen hän kyllä voi unohtaa. Ei, kyllä he ovat ylhäällä. Siellä tuntuu olevan muitakin kuin pormestarinna.

Juuri kun Anna on menossa, saapuu Sorri nopeasti ja näkee tyytymättömänä Annan ja Lyylin ystävällisen suhteen. Tervehtivät sovinnaisesti.

ANNA

Mitä kuuluu?

SORRI

Neiti Ilmonen ei ole konsertissa?

ANNA

Kaupungin naiset ovat saaneet isän pauloihinsa täällä ylhäällä ja niin on minun täytynyt odottaa häntä. Me aiomme nyt viedä tämän ystävättäreni ja hänen äitinsä mukaamme. Parannamme hänet ja sitten hänestä tulee hyvä näyttämötaitein ja.

SORRI

Lyyli Ceciliasta näyttämötaitein ja! Jos Jumala parantaa hänet, niin varmaan ei sitä varten, että hänestä tulisi näyttämötaitein ja. Jos sinulla, Lyyli Cecilia, on ollut sellaiset aikomukset, niin on ollut Jumalan pilkkaa rukoilla sinulle terveyttä.

LYYLI CECILIA

Väinö, jos sinä olisit kuullut, mitä tohtori kertoi isästäni. Jotakin niin kaunista. Väinö, silloin tuli mieleeni, että minun pitäisi täyttää, mitä häneltä jäi kesken. Ehkä olen saanut isäni lahjan ...

SORRI

Mitä sinä puhut? Oletko tosiaan niin noiden ihmisten lumoissa, että olet unohtanut kaikki keskustelumme elämän tarkoituksesta?

LYYLI CECILIA

Väinö, puhu tohtorin kanssa, niin ymmärrät...

SORRI

Sinä tiedät mikä on pidellyt minua tässä synkässä talossa kaikki nämä vuodet. En ole saanut lukea täällä niinkuin olisi pitänyt. Ja äiti kaipasi minua lomaaikoina kotiin. Mutta sinä olit täällä enkä hennonut sinua jättää — tätäkö varten?

LYYLI CECILIA

Älä tuomitse ennen kuin ...

SORRI

On surullista, että ihmiseen, parhaimpaankin, niin vähän voi luottaa. Minun piti neuvotella sinun kanssasi, niinkuin aina ennen, mutta jos sinä nyt olet tykkänään astunut toiseen leiriin ...

LYYLI CECILIA

Puhu, Väinö, onko sinulle jotain tapahtunut. Anna menee heti ylös. Puhu niinkuin ennen ...

ANNA

Tarkoitukseni on heti lähteä. Mutta tässä talossa näyttään tätä tyttö raukkaa riistettävän ja raastettavan niin monelle taholle, ettei hän voi parantua. Luulin todella sen ajan olevan ohi, jolloin taidetta katsottiin näillä silmillä.

LYYLI CECILIA

Väinö, älä mene. Sopikaa, te molemmat. Koko kesän se on ollut tällaista väittelemistä. Minusta tuntuu siltä, että ... että uskonto ja taide ovat yhtä.

SORRI

Uskonto ja taide yhtä — niin, sinun lapsellisessa, puhtaassa mielessäsi sellaisena kuin se nyt on. Mutta lähde sinä näyttämölle ... Siellä rehoittaa synti kaikissa muodoissaan ja ennen kuin tiedät, olet kaulaa myöten liejussa ...

ANNA

nauraen

Ohoh, ohoh, olipa se oikein keskiaikaisen rehevä kuvaus. Kirkon palvelijat tietysti eivät milloinkaan ole astuneet jalallaan liejuun, vaan leijailevat kaikki puhtaassa eetterissä ...

SORRI

Joka tapauksessa he rehellisesti pyrkivät sitä kohden. Joka tapauksessa he askartelevat elämän vakavimpien asioiden ympärillä ...

ANNA

No, mitä on sitten näyttelijän työ muuta kuin syventymistä elämän vakavimpien asioiden — ristiriitain ja ongelmien — tulkitsemiseen. Luuletteko, että näyttelijä ensi-iltana, kun koko hänen olentonsa on täynnä sitä osaa mitä hänen on käytävä esittämään, kun hän odottaa esiripun nousemista — luuletteko, että hän on toisessa asemassa kuin pappi, joka sakastissa kuuntelee saarnavirttä ja jonka hartioille kiinnitetään kaapu? Kyllä molemmat silloin huutavat avukseen taivaan voimia.

SORRI

Pappi huutaa avukseen Jumalaa!

LYYLI CECILIA

Mutta Väinö, neidän ovat sanoja. Kyllä Jumala kaikki sellaiset sanat oikein ymmärtää..

Äänettömyys.

ANNA

Jätän herrasväen nyt rauhaan ja menen puhumaan isäni kanssa.

LYYLI CECILIA

Ei Anna, pieni hetki vielä. Olen koko kesän kärsinyt siitä, että olette karttaneet toisianne. Kiistelkää aikanne ja tulkaa sitten ystäviksi.

ANNA

Mutta ei minulla ole mitään herra Sorria vastaan.

SORRI

Eikä minulla tietysti neiti Ilmosta vastaan. Tunnen vain, että syvä juopa erottaa sen maailman missä hän elää siitä, missä minä elän. Toisessa käydään kauniissa vaatteissa, ollaan kauniita... ja kohteliaita... ja köykäisiä. Toisessa ollaan kömpelöjä ... raskasmielisiä. Ne ovat nämä maahan kytketyt sielut, joihin minä kuulun. Heidän kohottamisensa, vapauttamisensa on minun työni. Se kevyt, leikkivä taide, jonka siunauksesta tässä on niin paljon puhuttu, ei vetele siellä. Siihen tarvi-

taan enemmän. Jollen minä jaksa uskoa, että taide pysyy raskautetuille sieluille korvaamaan uskonnon, niin saat, Lyyli Cecilia, antaa sen minulle anteeksi. Olen hakotukin mies, niinkuin postimestari Schultze sanoo, ja tiedän, että nämä sielut voi maasta nostaa yksin Jumalan kaikkivaltiaan käsi.

ANNA

katsoen Sorria pitkään silmiin

Teistä tulisi hyvä näyttelijä. Niin.

SORRI

naurahtaen

En ole lähtenyt hakotukin äärestä sellaista kutsusta varten.

ANNA

On niitä, jotka ovat lähteneet sitä varten.

LYYLI CECILIA

Mutta sopikaa nyt.

SORRI

Enkä usko, että Jumala parantaa tätä lastaan sitä varten että hän rupeaisi näyttelijäksi.

ANNA

Me viemme nyt hänet joka tapauksessa mukaamme, sillä tänne hän ei voi jäädä.

Menee yläkertaan.

SORRI

Tuhat kertaa parempi on hänen olla tässä kahlehdittuna kuin alkaa vaelttaa synnin tietä.

LYYLI CECILIA

Mutta entä jos minä pääsisin vapaaksi sitä varten että voisin yhdistää sen mikä teitä nyt erottaa...

Äänettömyys.

SORRI

Minä kiiruhdin tänne neuvotellakseni kanssasi niinkuin ennen. Ehkä se on turhaa.

LYYLI CECILIA

Mistä tahdoit neuvotella?

Äänettömyys.

SORRI

Lyylikki, voisitko jäädä tänne, jos minäkin vielä jäisin?

LYYLI CECILIA

Sinä — kuinka sinä voisit jäädä? Sehän on mahdottomuus. Eikö Jumala kutsunut sinua kirkossa — kuinka voisit jäädä! ... Et siis ole saanut rahaa? Sitten täytyy postimestarin odottaa vuokraansa.

SORRI

Lyyli Cecilia, minulle on tarjottu paikka täällä. Sylvi, tulehan tänne. (*Sylvi tulee.*) Kuulehan nyt: minulle on tarjottu paikka osuuskaupan johtajana.

SYLVI

Osuuskaupan johtajana!

LYYLI CECILIA

Mutta sinähän rupeat papiksi.

SORRI

Johtaja siirtyy pankkiin ja tahtoisu toimittaa nykyisen paikkansa minulle.

LYYLI CECILIA

Mutta ethän sinä sellaista voi edes ajatella.

SYLVI

Se on kai hyvä toimi — kielsitkö jo?

SORRI

Hän oli lauhalla tuulella, ei ensinkään pistellyt eikä väitellyt... Sanoi juuri aikoneensa lähteä minua tapaamaan. Siinä sitä sitten muisteltiin lapsuudenaikoja, ja sitäkin kuinka siellä kotikylässä jo ajettiin tätä asiaa. Hän piti minulle samat esitelmät, jotka itse aikoinani

olin pitänyt ja todisti, että tie kansan henkiseen heräämiseen usein kulkee aineellisen valveutumisen kautta — aivan niinkuin en koskaan olisi siitä kuullut puhuttavan ... Tietysti jouduttiin taas velkoihinkin ...

LYYLI CECILIA

Ja sinä?

SYLVI

Varmaan hän myöskin kysyi meidän naimistamme — hän kysyi sitä minultakin kerran kadulla... enkö jo väsy odottamaan ...

SORRI

Vai niin... Sittenhän sitä voitaisiin mennä naimisiin, ja sinä, Lyylikki, tulla meille!

Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Mutta entä teidän pieni pappilanne, jota te olette ajatelleet seitsemän vuotta?

SORRI

Jokainen koti voi olla pappila... Lyylikki, jos minä otan vastaan tämän toimen, niin jätätkö mielestäsi näytämöhullutukset ja tulet meille?

LYYLI CECILIA

Eihän minun kohtaloni mitenkään saa vaikuttaa sinun päätökseesi.

SORRI

Minun täytyy pelastaa sinut.

SYLVI

Mutta, Väinö, tohtorihan on hyvä ihminen ...

SORRI

Teatterilainen, niinkuin tytärkin.

LYYLI CECILIA

Minä en jätä äitiä, sen te tiedätte.

SORRI

Äiti tulee luonnollisesti myöskin meille.

SYLVI

Ja sinun äitisi myöskin, sehän on vanha sopimus.

SORRI

Meillä on vapaa huoneisto ja huoneita yllinkyllin.

SYLVI

Mutta entä me kaksi, me kaksi? *(Peittää kasvot käsillään ja pakenee toiseen päähän huonetta.)*

LYYLI CECILIA

Minä en missään tapauksessa tule teille, en missään tapauksessa.

SORRI

Kun edes jätät tuon hullun aikomuksen.

LYYLI CECILIA

Tahtoisin olla yksin nyt.

Äänettömyys. Sorri menee Sylvin luo

SORRI

Mutta Sylvi... mikäs sinulle taas tuli?

SYLVI

Oi Väinö, näinkö pitikin käymän?

SORRI

Eihän vielä ole käynyt mitenkään. Sinuahan minä ajattelin. Niin, ja — neljäs käsky on ainoa, jota seuraa lupaus.

SYLVI

päättäväisenä

Minä odotan kärsivällisesti meidän pientä pappilaamme. Ja isoisä, hän saa odottaa rahojaan. Väinö, sinä lähdet ja minä jään tänne...

SORRI

Ajattele toki hiukan sisartasikin, joka on vaarassa. Lyylikki, lupaa minulle, ettet misään tapauksessa...

LYYLI CECILIA

En mitään minä lupaa, jokainen vastatkoon itsestään. Sylvi, vie minut makuuhuoneeseen, minun täytyy saada ajatella yksinäni.

SORRI

»Jokainen vastatkoon itsestään» — et tiedä mitä puhut. Mutta minä tiedän, että minun on vastattava sinusta Jumalan edessä!

Sylvi työntää pois tuolia. Sorri kävelee hetken kiivaasti edestakaisin, pysähtyy sitten ikkunan luo. Äänettömyys.

ISOISÄ

hiljaa tullen portaille

Sibylla, oletko täällä? Vastaa. Missä sinä olisit, jollet ikkunan ääressä. Katseletko taas olemattomia? Näetkö kuoleman taakse: mitä siellä on?... Sibylla... älä lähde pois: minä parannan sinut. Sibylla, vastaa. Etkö ole täällä? Missä olisit — vastaa. Minä parannan sinut. Sinä et sitä usko. Mutta minä teen sen. Vastaa. Eikö täällä ole ketään?

SORRI

Minä olen täällä — hakotukkimies.

ISOISÄ

hätkähtäen

Sinä — hakotukkimies. Etkö häpeä kuunnella asioita, jotka eivät ole sinulle aiotut?

SORRI

Oletteko te, postimestari, hävennyt kuunnella sairaan lapsen leikkejä satumaaailmassaan.

ISOISÄ

Minä kyllä sovin ne asiat Sibyllan kanssa — ne eivät liikuta sinua. Odotan rahojani. Sen kai olet ihan unoh-
tanut. Morsiamesi onkin jo pitkin viikkoa valmistanut

asiaa ja antanut minun kuulla, että kaikki kesälliset ansiosi ovat menneet korkoihin. Ja äidillesi. Ja muita liikuttavia tarinoita. Mutta et minnekään mene ennen kuin olet maksanut minulle. Takavarikoin tavarasi —. vaikkeivät liene minkään arvoisia, senkin kerjäläinen!

SORRI

kuohahtaen

Teiltä ainakaan en enää kerjää, saatte kaikki, mitä teille tulee!

Lähtee, lyö kiireesti kiinni ulko-oven.

ISOISÄ

Sibylla — ovatko vieneet sinut ulos? Amalia, etkö jo ole tullut postista? Käveletkö taas hierojan kanssa — oletko sinäkin tullut hulluksi? ... Sylvi ... Tuure, Tuure, olet väkevä, Sibylla ei paina paljon. Eikö täällä ole ketään. (*Epätoivoinen huokaus.*) Oi, voi! Cecilia Hordel... oi voi!

Menee ylös.

Hetken äänettömyys. Amalia tulee nopeasti, ottaa hatun päästään ja nojautuu ulos. Pienen ajan kuluttua tulee Tuure.

TUURE

Mitä ihmettä — oliko se sinun hierojasi?

AMALIA

ärtyneenä

Hävetä tässä saa silmät päästään... Äiti oli ollut apteekkarilla. Lundinin piti siellä hieroa eikä hän päässyt sisään, kun äiti oli siellä. Käveli sitten tuossa pitkin katua ja odotti.

TUURE

Mitä äiti tekee apteekkarilla?

AMALIA

On kai kerjäämässä rahoja sinulle.

TUURE

Ettei hän vain tekisi tyhmyyksiä.

AMALIA

Apteekkari ei anna mitään ilmaiseksi, sen tiedät hyvin.

TUURE

ikkunassa

Ei kuulu eikä näy.

AMALIA

Menisi yksintein naimisiin hänen kanssaan. Silmät tässä saa hävetä päästään.

TUURE

Kirottu köyhyys.

AMALIA

Kirottu rakkaus.

TUURE

Mitä sinä rakkautta moimit. Sellainen runollinen kohta-
taus sinulla tuossa juuri oli ikkunassa, että pois tieltä ...

AMALIA

No, aina runollisempi kuin sinun kohtauksesi tätisi
kanssa. Hänen rahojaanko sinä äsken pankissa nostit?

TUURE

Mitä hittoa se sinuun kuuluu.

AMALIA

No, kuuluu senverran, että minun kukkaroni kai nyt
jätät rauhaan. (*Lähtee makuuhuoneeseen.*)
Tuure jää ikkunaan. Sytyttää savukkeen. Sylvi tulee.

SYLVI

Mikä Amalian on? Oletko tehnyt hänelle jotakin?

TUURE

On kai samassa kadotuksessa kuin kaikki muutkin.

SYLVI

Tuure, oletko sinä kuullut, että Väinölle on tarjottu
paikka osuuskaupan johtajana ja samalla tarkastajana.
Siinä on kovin hyvä palkka, mutta toiselta puolen kaikki

on valmistettu Helsingin-matkaa varten. Saitko sinä tädiltä niin paljon että voisit antaa muutamaksi päiväksi?

TUURE

Ottakoon Väinö hiidessä hyvän paikan kun se hänelle tarjotaan...

Rouva Salava astuu sisään kiihtyneenä, sairastava puna kasvoilla. Hän menee pöydän luo, lyö rahapinkan pöydälle ja hengittää syvään, silmät ummessa. Äkkiä hän avaa ne.

RVA SALAVA

No ... niin ... Oletteko kaikki täällä ... Tässä saatte. Se on ... rahaa.

SYLVI

Oikeaa rahaa?

TUURE

Mistä sinä olet saanut?

SYLVI

Tällaiset määrät! Apteekkariltako?

TUURE

Oletko sinä häneltä ottanut nämä rahat?

SYLVI

Älä nyt häntä ahdistaa, näethän, että hän voi huonosti. Menisit mieluummin hakemaan tohtoria.

TUURE

Äiti, oletko ottanut nämä rahat apteekkarilta?

SYLVI

Mene hakemaan tohtoria. Hän on täällä ylhäällä.
(Huutaa.) Tohtori!

RVA SALAVA

Ei, ei!

SYLVI

Hän pyörtyy ...
Tuure juoksee hakemaan vettä. Isoisä on tullut portaille.

ISOISÄ

Mitä te huudatte? Onko Sibylla sairastunut? Sibylla, vastaa.

SYLVI

Äiti on sairastunut.

ISOISÄ

Äiti? Cecilia Hordel? Hän ei saa kuolla. Minun pitää puhua hänelle... Antakaa lääkettä. Hän ei saa kuolla...

RVA SALAVA

heräten, väsyneenä

Isoisä, tulkaa ... Menkää pois te muut... Isoisä ... Menkää ... Minun pitää puhua. Minä en jaksu tulla ...
Sylvi ja Tuure ovat poistuneet huoneesta.

ISOISÄ

Noo, se menee ohi. Arvasinhan minä. (*Lähtee hiljalleen yläkertaan.*) Tällaista se oli silloinkin ... viisitoista vuotta sitten. Ja meni ohi. Naisista ei koskaan tiedä, koska se on totta, koska kujeilua...

RVA SALAVA

Sovitusta, sovitusta — eikö mistään päin tule sovitusta?

Esirippu.

III NÄYTÖS

Sama huone. Ilta. Sohvalla rva Salava suureen huiviin kietoutuneena. Soittokoneen ääressä Tuure, katkonaisesti soittaen ja laulaen Schubertin "Am Meeriä". Ylhäältä kuuluu Sorrin ja isoisän kiivasta puhelua. Yli hämärän huoneen lattian valuu ikkunoista katulyhdyn valo. Amalia tuo vasemmalta vasta täytetyn kattolampun ja sytyttää sen.

AMALIA

Kutka tänään nyt oikeastaan matkustavat ja kutka jäävät? Kaikki on niin erinomaisen salaperäistä. Ja rahaa on. Kaikilla on rahaa. Ja kaikki ovat vapaat ja riippumattomat ja irvistelevät niille, jotka ovat heitä vuosikausia elättäneet. Mutta ei mitään kerrota. Väinö Sorri kulkee pää pystyssä ylös isoisän luo ja lukee siellä lakia niin että seinät paukkuvat. Tuleva pruustinna ja kelee juomarahoja niille, jotka kantavat pois sulhasen tavaroita. Tuure laulelee, sillä frakki on maksettu ja liikkeen kassa taas täynnä. Lyyli Ceciliaa tuskin näkee setelipirikan takaa. Äiti viettää pian häitä rikkaan miehen kanssa. Päivä on siis jaellut runsaasti kukkasia ... Olisi hauska tietää, kutka matkustavat. Mutta kaikki ovat niin erinomaisen salaperäisiä. Noo, pianhan se nähdään. Laiva höyryää jo rannassa.

Äänettömyys. Muutama pianoakordi.

AMALIA

Äiti ei taida jaksaa nousta. Tohtori ja näyttelijätär lupasivat vielä tulla ennen laivan lähtöä.

TUURE

äkkiä lakaten soittamasta

Tulevatko he vielä tänne! Niitä jäähyväisiä nyt uudistetaan lakkaamatta.

AMALIA

Hehän tulevat hakemaan Lyyli Ceciliaa — jos olen oikein ymmärtänyt. Vaan enhän minä tiedä. Joka taholla on pakattu ja pakattu — on ollut mahdoton erottaa kenen tavaroita... Äiti, minusta ei yhtään pidä ihmetellä, jos apteekkari vihdoinkin tahtoo asian ratkaistuksi. Hänen kanssaan on tarpeeksi kauan leikitelty.

TUURE

Seis! Apteekkari on ollut meidän kaikkien pankki. Ja kenenkä me aina olemme lähettäneet pankkiin? Sinäkään et mennyt isoisän luo, vaan äiti meni Nordlundille. Niin, niin. Silloinkin, kun sinun sairaalalaskuusi ei ollut rahaa.

AMALIA

Enkö minä maksanut sitä viimeistä penniä myöten?

TUURE

Kyllä vähitellen. Mutta mikset silloin ottanut isoisältä?

AMALIA

Antaako hän rahaa omiin silmiinsäkään.

TUURE

Mikset sitten itse mennyt apteekkarille?

AMALIA

Onko minun syyni, ettei minulle ole suotu sitä suoluisuutta, mitä miehet rakastavat? En ole itse pyrkinyt tähän elämään — äiti sanoo, ettei syy liioin ole hänen. En sitten tiedä, mistä menen hakemaan syyllistä.

TUURE

Hautausmaasta — eikö äiti niin sanonut.

RVA SALAVA

odottamatta

Ehkä yläkerrasta.

AMALIA

Yläkerrasta — sanoitko niin, äiti? Mutta mikä ihme sinun on? Oletko sinä taas ottanut jotakin Nordlundin laatikosta? Kukaties morfiinia, tai jotain muuta hullutusta. Häinkin kun pitää sellaisia lukitsematta.

RVA SALAVA

Mitä kello on?

AMALIA

Ei tule kysymykseen, että tänä iltana menet sinne. Niinkuin ei sinusta jo olisi tarpeeksi puhuttu. Mitä asiaa sinulla muka olisi? Hän ehtii tavata sinut huomenna. Mitä varten sinä sinne lupasit mennä?

RVA SALAVA

Viemään verenpisarani. Kukkaseni tuolta ikkunalaudalta.

AMALIA

Hullutuksia.

TUURE

Mitä sinä nyt taas olet ottanut, puhut aivan sekaisin.

RVA SALAVA

En minä ole sekaisin. Hän pitää niistä. (*Nousee verkalleen, vetää viluisena huivin ympärilleen ja tulee näyttämön etualalle.*) Kerran se kuitenkin tulee jokaiselle viimeinen laiva ... (*Jää ikkunaan, katulyhdyn valossa näkyy hänen kasvojensa kalpeus.*) Täytyy päästä sovintoon sen kanssa. Kaikkien kanssa.

AMALIA

Sovintoon — oletteko apteekkarin kanssa riidelleet? Ihmiset sanovat häntä riitaiseksi. Mutta ei hän minusta ole riitainen. Älä nyt, äiti. Hän puettaa sinut silkkiin ja samettiin. Ehkä hän lakkaa juomastakin — ainakin vähentää. Mutta sen minä sanon, että täällä kotona pitää vihkimisen tapahtua. Ja niin pian kuin suinkin —

ollettehan te molemmat jo saavuttaneet kypsän iän — juhlikaa sitten uudessa kodissanne niin paljon kuin tahdotte.

RVA SALAVA

Älä Jumalan tähden, älä Jumalan tähden.

TUURE

Ota sinä hänet, niin saat hänen silkkinsä ja sametinsa.

AMALIA

No, ei hän nyt minusta ole mikään niin vastenmielinen.

TUURE

Mutta ota hänet.

AMALIA

Cecilia Salavaahan hän rakastaa.

RVA SALAVA

hädässä

Amalia, hyvä rakas Amalia ... jos sinä voisitkin ottaa hänet.

AMALIA

Nordlundin kanssa sinä, äiti, kuitenkin olet jaksanut kauemmin ylläpitää ystävyyttä kuin muiden kanssa.

RVA SALAVA

Niin, niin, niin, mutta ...

AMALIA

Ne nyt olivat täyttä hullutusta sellaiset rakastumiset kuin siihenkin ylioppilaaseen — vailla pontta ja perää...

RVA SALAVA

Uskon että hän suostuisi, jos sinä suostuisit. Katso, voisit jättää postin, se on sentään rasittava toimi ajan pitkään. Nordlund on rikas, isoisäkin panisi siihen arvoa. Ehkä sinä voisit rakastua häneen. Tai oppia pitämään hänestä. Amalia, jos sinä tietäisit minun elämäni ... minä en voi mennä hänelle... pelasta minut!

AMALIA

taistelee mielenliikutustaan vastaan.

Vai pitäisi minun pelastaa sinut! Mikä sinulla on hätänä: rakastat, olet nuori ja kaunis. Etkä koskaan tule vanhaksi. Kun yksi rakkaus sammuu, syttyy toinen. Ja taas sinä suutelet niinikuin ensi kerran...

RVA SALAVA

Mistä sinä tiedät kuinka minä suutelin ensi kerran.

AMALIA

En tiedäkään. Mutta sanotaanhan sen olevan niin taivaallista. En tiedä, en tiedä, et mitään antanut minulle. Olit saita, äiti. Minä synnyin vanhana enkä minä leikkinyt lapsena enkä minä koskaan suudellut — sinä, äiti, rahaa voin sinulle antaa, kun näillä käsilläni raadan, mutta auttaa sinua rakkaussasioissa, siihen en kykene! (*Purskahtaa itkuun.*)

TUURE

Odottakaa te, kyllä minä pidän huolen apteekkarista. Vai odottaa apteekkari Nordlund verenpisaroita — verenpisaroita minun äitini ikkunalta. Kyllä hän saa verenpisaroita.

Aikoo kiihtyneenä lähteä.

RVA SALAVA

pidättäen hänet

Tahdotko minua todella auttaa, Tuure? Älä mene Nordlundille — onko se niin kumma, jos vanhuus haluaa verenpisaroita nuoruuden akkunoilta. Mene Lyylin luo, koeta saada hänet ymmärtämään, että hänen täytyy lähteä maailmalle nyt tohtorin turvissa. Hänelle ei koskaan tule tällaista tilaisuutta. Hänen täytyy parantua ja löytää isänsä siivet. Mene, Tuure, menkää molemmat. Hänen täytyy se ymmärtää. Olen taistellut hänen kanssaan niin että olen aivan väyöksissä.

TUURE

Kyllä minä apteekkarin vielä tästä tavoitan.

AMALIA

Äiti on aivan oikeassa: milloin Lyylille tulisi tällainen tilaisuus?

Lähtevät Tuuren kanssa makuuhuoneeseen.

Rva Salava astelee viluisena ikkunan luo ja odottaa siinä. Isoisän ja Sorrin äänet lähenevät yläkerrasta. Tuovat vähitellen portaille, Sorri edellä, sitten isoisä.

ISOISÄ

Mistä sinä olisit saanut rahaa, hakotukkimies? Luulet voivasi minua petkuttaa. Elvira, tyttäreni, näkee huonosti — mitä vanhoja tupakanientiiä lienet minulle rahoina tuonut. Amalia, sinuun luotan: ovatko nämä oikeita rahoja? Etkö ole siellä? Sibylla, sinuunkin luotaisin, jos voisit tulla tänne. Missä te sitten kaikki olette? Oletteko siis jo matkustaneet, kiittämättömät? Eikö ketään ole täällä? Hakotukkimies pettää minua! Siinä on kiitos siitä että olen antanut hänen seitsemän vuotta asua kauniissa huoneessani: maksaa velkansa ja on vapaa — ettet häpeä. Kaikki te nyt olette vapaat. Isoisä on sokea, isoisää ei tarvita, rahaa on. Kuka on antanut rahaa? Sinäkö, Elvira? Oletko uskaltanut?

Rva Bask on tullut portaille.

RVA BASK

En hänelle, isä pikku, en yhtä penniä.

ISOISÄ

Mutta kyllä eräälle toiselle.

RVA BASK

Isä pikku, miksen minä saisi tehdä rahoillani mitä tahdon? Ehkä voi pistää päähäni lähteä matkalle. Minä tahdon minäkin pitää vähän hauskaa.

ISOISÄ

Hupsu, kuka sinulle rikkaan miehen toimitti, jollei isäsi. Ylioppilas oli köyhä rotta. Jos olisit saanut tah-

tosi läpi, niin ei sinulla nyt olisi yhtään mitään. Mutta isäsi ei kuunnellut kyyneliäsi, ja eikö hyvin käynyt.

RVA BASK

itku kurkussa

Isä pikku — hänen kanssaan olisin ollut onnellinen köyhyydessäkin.

ISOISÄ

Ystävältäsi Tuurelta voit saada kuulla yhtä ja toista köyhyyden onnesta. Ja ehkä myös tuolta hakotukkimieheltä.

SORRI

Omituista — tässä minulle tänään puhutaan samassa talossa köyhyyden onnesta ja rikkauden onnesta. Kukaan ei puhu siitä ainoasta, joka on jonkin arvoista: tunnonrauhasta.

RVA BASK

Hänen kanssaan olisin ollut onnellinen... Tuure, poikani, saa kaikki mitä minulla on, kun vain hiukkassen pitää minusta ... Minä niin kaipaen, kaipaen ... (*Lähtee seuraavien vuorosanojen aikana yläkertaan.*)

ISOISÄ

Pitää ja pitää — vai kerjääät sinäkin rakkautta. Ja huvimatkoja ja hauskaa. Matkusta yläkertaan, siinä on sinulle matkaa riittämiin. No, mene. Toisille ei anneta mitään, ja toisille niin että hukkuvat ylenpalttisuuteen. (*Lyyhistyy lamaantuneena tuolilleen.*) Entä poikani vaimo, onko hänkin jo »matkustanut»? Kuka hänellekin antoi rahaa! Ja kuinka minä olen häntäkin hoitanut ja ruokkinut. Ja hänen lastaan, Sibyllaa, joka ei ole edes minun sukuani. Ilman kiitoksen sanaa, hyvästiä sanomatta. Ja kuinka minä olen teistä kaikista murheen pitänyt... Rahaa ei kunnioiteta eikä totella — minä sanon sen, että Jumalaa ei enää ole taivaassa.

SORRI

Luulenpa melkein että Jumala on astunut taivaasaan ja on matkalla köyhän syntisen postimestari Schultzen työkö.

ISOISÄ

Jumala on matkalla — taas sinä uhkaat minua kuolemalla. No niin, jollei rahalla enää ole virkaa, niin mitäpä sitten ihmiselläkään ...

SORRI

Kuolema on synnin palkka. Mutta ehkäpä teistä vielä tulee iankaikkisen elämän perillinen, nyt kun alatte päästä irti mammonasta.

Lähtee makuuhuoneeseen.

RVA SALAVA

itseksseen

Kuolema on synnin palkka ...

Äänettömyys

ISOISÄ

Köyhä syntinen — eikö talo ole minun? Enkö ole teitä kaikkia ruokkinut? Sinä, Sibylla, olenko minä syntinen, minä joka olen leikkinyt kanssasi kuin lapsi? Kun sinä leikittelit paperinukkiesi seurassa, seisoin minä tuolla ylhäällä ja nauroin, ja se on ollut ainoa iloni... Cecilia Hordel, sinä, muistelepas vain, oliko kattoa pääsi päällä, kun otin sinut lasteni opettajaksi! Äitinä sait olla heille. Miksei kukaan vastaa, oletteko kaikki kuolleet?

AMALIA

palaten, puettuna ulosmenoa varten, kädessään paperiin käärittyjä kukkia.

Hän ei suostu lähtemään ilman äitiä — Lyyli. Hän on aivan taipumaton. Mutta mitä se isoisä täällä onkaan puhunut? Väinö juuri tuli sellaisella uholla ja huusi, että »on ihanaa nähdä kuinka kahleet putoavat».

ISOISÄ

Amalia — sanoitko ettei Sibylla lähde? Sibylla jää! Sibylla ei jätä auttajaansa ja elättäjänsä. Sibylla on toista kuin te kaikki.

AMALIA

Odottakaa nyt, isoisä. Sibylla kyllä menee pois meiltä, vaikka hän jää kaupunkiin.

ISOISÄ

Kaupunkiin — saako hän ehkä jonkin tanssimestarin toimen? (*Naurahtelee.*)

AMALIA

No, hakotukkimies ja Sylvi, hehän nyt menevät naimisiin, eikö isoisä ole kuullut? No, Sorri saa paikan osuuskaupan johtajana ja hyvän palkan ja suuren asunon. Niin että toinen Raakel pääsee nyt naimisiin ja heidän luokseen menevät äiti ja Lyyli Cecilia.

ISOISÄ

Hulluja puhut — hakotukkimies kauppa-alalle? No, sitäkö varten hän täällä on kaiken kesää takonut päähänsä Juudaksen kieltä? Hulluja puhut.

AMALIA

Isoisä uskoo tai on uskomatta, niin se kuitenkin on. (*Lähtee ulos.*)

ISOISÄ

Papista kauppamies — nauran minä! ... Kuka tuli sisään? Sylvikö? Vai joko sinulla nyt on niin uudet ja kalliit kengät, ettei askeleitasi enää tunne?

Sylvi on ulko-ovessa kohdannut Amalian ja astuu sisään, kukkaro kädessä avonaisena, maksaakseen läheltä. Ottaa nopeasti Sorrin huoneesta vielä jotakin ja vie viimeiset lähettile.

SYLVI

ohi astuessaan

Minä vain täällä olen, isoisä. Nyt on huone tyhjä uutta vuokralaista varten.

ISOISÄ

Vai niin, rouva kauppaneuvoksetar. Teen kunniaa.

Meistä taitaa tulla virkaveljet mammonassa, minusta ja hakotukkimiehestä.

SYLVI

Isoisä, kyllä Väinö voi palvella Jumalaa uudellakin alallaan.

ISOISÄ

Mutta minäpä en annakaan sinua kauppamiehelle. Eri asia on Jumala, eri asia mammona.

SYLVI

Antoihan isoisä tyttärensäkin kauppiaille — Elvira tädin.

ISOISÄ

Silloin tarvittiin rahaa sukuun. Mutta te, ettekö te nyt malta odottaa siksi että olen kallistanut pääni? Ja niin minä olen teille säästänyt, etten silmiänikään ole parantanut, jottei teiltä vähenisi. Mutta enemmän vain olla pitää. Ei riitä asunto isoisän vanhassa talossa — pitää olla uusi virstanpituinen talo torin varrella ja sillin ja saippuan hajua.

Sorri tulee huoneeseen.

SYLVI

ihmeissään

Mutta itsehän te olette ajanut meidät...

ISOISÄ

Voi sinua, Sorri, mammonan renki — hakotukkimies oli aatelial sinun rinnallasi.

SYLVI

kauhistuneena

Väinö, hän puhuu kauheita ja hän on oikeassa...

SORRI

En häpeä tunnustaa, että se valistusmuoto, jota postimestari kutsuu mammonanpalvelukseksi, oli ensimmäinen herätyksentuoja minun kaukaisella kotiseudullani.

Sorri ja Sylvi lähtevät makuuhuoneeseen.

Äänettömyys.

ISOISÄ

Keitä täällä nyt on? Vastatkaa. Tunnen sieraimissani, että täällä joku on. Seela...?

Äänettömyys.

RVA SALAVA

käheänä, väsyksissä

Postimestari Schultze, kysyisin teiltä ...

ISOISÄ

Seela, olethan siellä. Mutta ei vain vastata. Taidatte muutkin olla siellä? Sibylla, joko sinäkin petät minua ja annat minun turhaan huutaa? Kaikki olette täällä, vaikka petätte minua. Kukapa teille kustantaisi matkoja. Odottakaa te, lähden vielä tohtorin tykö ja parannan silmäni — ketä sitten petätte! Mutta se menee kaikki teidän perinnöistänne.

RVA SALAVA

Postimestari Schultze ... kysyisin teiltä ...

ISOISÄ

Postimestari ja postimestari — etkö sinä ole ollutkaan kapteenin, poikani vaimo?

Lyhyt äänettömyys.

RVA SALAVA

harvaan ja painolla

Sen mahdatte te tietää paremmin kuin minä. Kuka se oli, joka sulki oven ulkoapäin — tekö, tekö sen teitte, postimestari Schultze? Ja tekö sen taas avasitte aamulla, että kapteeni pääsi ulos ennen kuin palvelijat heräsivät? (*Tuskissaan.*) Niin, niin. Mutta miksi, sitä en ole voinut koskaan ymmärtää. Siitähän on niin kauan, ei voi mitään auttaa. Mutta miksi sen teitte?

ISOISÄ

Olisit karannut — olit jo tilannut hevosen.

RVA SALAVA

Niin olin. Mutta miksen sitten olisi saanut lähteä? Minun olisi vain pitänyt lähteä heti kun huomasin. En kärsinyt kapteenia. Mutta olin kovin nuori... ja turvaton. Olisihan kapteeni saanut rikkaita ja suurisukuisia. Minun olisi pitänyt huutaa valveille koko talo...

ISOISÄ

Et huutanut — kapteeni oli komea mies, oikein minun poikani.

RVA SALAVA

Älkää, älkää...

ISOISÄ

Mutta kaikkihan kävi hyvin. Kaikki tapahtui hiljaa täällä ylhäällä ja alhaalla nukkuivat kaikki rauhan unta. Kukaan ei tänäkään päivänä tiedä asiasta mitään.

RVA SALAVA

Hyvin — sinä yönä särkyi minun elämäni. En ole koko ikäni mittaakaan jaksanut paikata sitä. Voi teitä, postimestari Schultze.

Äänettömyys.

RVA SALAVA

Ja miksi... miksi?

Äänettömyys.

ISOISÄ

Cecilia Hordel... onko sinulla vielä kauniit vaaleat hiuksesi? Valo kulki aina sinun perässäsi ja piti peiliään sinun hiuksissasi.

Äänettömyys.

RVA SALAVA

Postimestari Schultze... viisitoista vuotta sitten... Tekö otitte kirjeet? Vastatkaa: tekö otitte kirjeet, jotka tulivat minulle, ja myös kirjeet, jotka lähetin?

ISOISÄ

Aioit mennä naimisiin hänen kanssaan ja lentää talosta...

RVA SALAVA

Te siis otitte kirjeet. Ja luitte ne. Sekä hänen että minun. Te näitte minun odotukseni ja hätäni... Jos minä käsittäisin minkä tähden. Sillä minä ja lapseni olimme talossanne vain tiellä... Ja sitten tuli se viimeinen kauhea asia — tällainen päivä se juuri oli kuin tämäkin, lehdet alkoivat juuri kellastua — istuin ylhäällä kirjoittamassa kirjettä. Lapsi leikki ja hyppeli helmoissani. Silloin te tulette ase oikaistuna ja laukaisette. Teittekö senkin tahailanne? Sanokaa, turmelitteko tahailanne lapseni elämän, vai vahinkoko se oli?

ISOISÄ

Mitä sinä sitä lasta aina suutelit ja rakastit niin ettet nähnyt etkä kuullut mitään muuta.

RVA SALAVA

Omaa lastani ...

ISOISÄ

Näyttelijän lasta. Minun poikani lapset eivät enää olleet minkään arvoisia ...

RVA SALAVA

Mutta tähän oli orpo ja pienin kaikista.

ISOISÄ

Et suinkaan sinä mitään ymmärrä siitä mitä sanotaan ... sanotaan epätoivoksi. Mitäs sinä. Et suinkaan usko, että voi olla ihmisiä, joita ei kukaan koskaan ole rakastanut? Ihmisiä, jotka aina vain ovat pahoja. Etkä suinkaan sinä sitäkään ymmärrä, että sinun vaalea pääsi oli viimeinen minkä näin, kun kaikki muu jo oli minulle pimennyt — mitä sinä, Cecilia Hordel.

RVA SALAVA

Mutta ettehän tahdo minulle uskotella, että ...

ISOISÄ

... että sinua rakastin. En. Silloin olisin sinut ottanut, hyvällä tai pahalla eikä siinä olisi kysytty mitään

esteitä. Rakastaa ja rakastaa — sen sinä ymmärrät, Cecilia Hordel. Mutta entä kun ei kykene rakastamaan. Näkee kuinka muut. Eikä osaa, vaikka hakee kuin sislisko auringonpaistetta... (*Istuu murtuneena tuolis-
saan.*)

Sorri ja Sylvi ovat tulleet ovelle.

SORRI

Nyt on Lyylikki, pieni sisareni, heitetty Herran haltuun. Ja teille, postimestari Schultze, sanoisin hyvästi, sillä olen sittenkin päättänyt lähteä. Raakelini odottaa täällä uskollisesti, kunnes noudan hänet. Kiitetty olkoon kaikesta Herra, myöskin tästä armon päivästä.

ISOISÄ

Saarnaa sinä, saarnaa — on se toki parempi kuin että mittaat vajavaisia kyynäriä ja vajavaisia kannuja ...

SORRI

Jumalan haltuun. (*Menee antamaan kättä isoisälle. Isoisä työntää pois hänen kätensä ja paiskaa setelit hänen jälkeensä.*)

ISOISÄ

Mene, menkää kaikki, niin ettei luiskahdustakaan kuuluu talossa. Menkää. (*Lähtee väsyneenä yläkertaan.*)

SORRI

rva Salavalle

Äiti kai tulee laivalle? Mutta onko äiti sairas? Sylvi, meidän täytyy äideillemme antaa paljon rakkautta. (*Ko-koaa setelit, jättää ne pöydälle.*) Sain siis sittenkin nähdä kahleiden putoavan. (*Painaa alas päänsä, seisoen hetki-
sen kädet ristissä kuin rukoillen.*)

*Lähtevät hiljaa Sylvin kanssa.
Äänettömyys.*

RVA SALAVA

Isoisä raukka, isoisä raukka.

Tuure tulee nopeasti.

TUURE

Lyyli ei lähde ilman sinua, äiti. Olen taistellut hänen kanssaan, olen väkisin pakannut hänen tavaroitaan ...

RVA SALAVA

Hänen täytyy ymmärtää, että tämä on viimeinen tilaisuus. Minä en enää kykene pitämään hänestä huolta, en senkään vertaa kuin tähän asti...

TUURE

Äiti, onko sinulla vielä joitakin tyhmiä pulvereita? Koeta itse tulla puhumaan Lyylin kanssa.

RVA SALAVA

En jaksa, en ymmärrä, miksi minua niin väsyttää...
Tohtori Ilmonen tyttärineen tulee, molemmat matkavalmiina, kukitettuina. Tervehdykset vaihdetaan.

TRI ILMONEN

nuortuneena

Tässä me nyt olemme, rakas rouva Salava.

ANNA

iloisesti

Kai Lyyli Cecilia on valmiina?

RVA SALAVA

Hän on ollut hiukan itsepintainen. Olemme kaiken iltaa koettaneet häntä taivuttaa.

ANNA

Kyllä hän tulee, kun kuulee, että hänen äitinsä lähtee mukaan.

RVA SALAVA

Hänen äidiltään kyllä taitaa jäädä lähtemättä. Mutta Lyylikki pitäisi saada ymmärtämään, mikä onni hänelle olisi...

Kuuluu kimakka laivan vihellys.

TRI ILMONEN

Se oli vasta ensimmäinen.

RVA SALAVA

Ehkä minä noudan Lyylin tänne... Tai jos herrasväki vaivautuu...

Menevät Lyylin huonetta kohden. Anna jää sanomaan pari sanaa Tuurelle.

ANNA

Tämä on ollut kaunis kesä, herra Schultze. En koskaan unohda sitä. Ja teitä saan kiittää niin paljosta.

TUURE

Olette erinomaisen rakastettava.

ANNA

Hauskaa meillä on ollut. Ja aina oli kaunista. Siksi soisin, ettette koskaan...

TUURE

Mitäpä minusta.

ANNA

Täytyy olla uskollinen kauneudelle, mitä meille muuten jää...

Tuure suutelee kuumasti hänen kättään.

TRI ILMONEN

huutaa

Anna, tule nyt tänne tekemään parastasi...

ANNA

taistellen mielenliikutustaan vastaan

Hyvästi!

Riistäytyy irti, seuraa isänsä ääntä. Tuure karkaa ulos. Tri Ilmonen ja rva Salava tulevat.

Niin, sitä varten me olemme täällä. Tulettehan mukaan? Te ehditte aivan hyvin.

RVA SALAVA
ravistaen päättään

Kiitos tohtori.

Äänettömyys.

TRI ILMONEN

Minun täytyy nyt mennä hiukan ajassa taaksepäin. Kapteeni on luvannut odottaa. Viisitoista vuotta sitten, Lyylin isän kuoleman jälkeen... miksi te yhtäkkiä lakasitte kirjoittamasta minulle? Olen koko kesän halunnut tätä kysyä, vaikkei ole tullut tilaisuutta. Sallikaa minun nyt saada se tietää. Olinko jollakin lailla teitä loukannut? Oliiko teidän mielestänne epähienoa, että niin heti ystäväni kuoleman jälkeen kirjoitin teille ehkä liian tutunomaisesta... Tai mikä oli syynä siihen, että katkaisitte välit?

RVA SALAVA

Ei mikään siitä mitä uskotte, tohtori. En katkaissut välejä. Olisin niihin aikoihin juuri niin kipeästi tarvinnut ystävää. Teitä olin aina katsonut meidän molempien läheisimmäksi ystäväksi.

TRI ILMONEN

Te ette tietänyt millä epäluulolla teihin ensin suhtauduin. Ja kuinka te sitten vähitellen minut voititte... Ja sitten kun vaimoni kuoli, miten paljon te minua lohdutitte.

RVA SALAVA

Minä?

TRI ILMONEN

Ja sitten kun teidän miehenne oli poissa... Eihän ollut ihme, että aloin ajatella, että me kaksi yksin jäänyttä ehkä voisimme... Koetin kirjeissäni olla niin varovainen kuin suinkin.

RVA SALAVA

Niin, niin... Mutta mitäpä niistä puhuu — se on myöhäistä nyt.

TRI ILMONEN

Mutta onko myöhäistä? Kaiken kesää olen sitä aja-

tellut. Miksi olisi myöhäistä? Emmekö voisi viettää elämämme iltaa yhdessä...

RVA SALAVA

Teidän kanssanne — eikä koskaan erota!

TRI ILMONEN

Laiva odottaa — ettehan tarvitse paljoa matkaanne.

RVA SALAVA

Eikä kukaan minua täällä kaipaakaan... (*Pääsee järskiinsä.*) Kun ette sanonut tätä eilen. Koko kesän olen odottanut teiltä hyvää sanaa. Eilen illalla odotin viimeisen kerran, odotin niin, että olin sairas. Sitten ... heitin pois itseni. Mutta se oli kai niin menevä.

Laivan vihellys.

TRI ILMONEN

nousee nopeasti

Puhetapoja, Cecilia — me olemme vanhat ystävät ja me voimme yhdessä valvoa lastemme tulevaisuutta ...

RVA SALAVA

Uskon teidän käsiinne lapseni.

TRI ILMONEN

Hän ei lähde ilman äitiään.

RVA SALAVA

Ottakaa hänet mukaanne, pyydän teitä hartaasti.

TRI ILMONEN

Ja te tulette jälkeensä? No, jos sen lupaatte

Anna tulee nopeasti, nostaa huoneeseen matkalaukun, työntää sitten Lyyli Cecilian rattaat. Lyylin yllä tumma kaapu ja hattu.

ANNA

Me olemme jo valmiit. Käyn vain hakemassa jonkun auttamaan. (*Kiiruhtaa ulos.*)

LYYLI CECILIA

Äiti, meidän täytyy sanoa hyvästi isoisälle. Mene ylös hänen luokseen, äiti, ja tuo hänet tänne. Menethän, ehkemme koskaan enää häntä näe.

RVA SALAVA

Sinun täytyy yksin lähteä tohtorin ja Annan kanssa.

TRI ILMONEN

Ja äiti tulee heti jäljessä.

LYYLI CECILIA

itsepintaisesti

Vai niin, äiti ei lähde. (*Ottaa oikullisen suuttuneena hatun päästään.*) Sitten en minäkään. Ei, en lähde.

TRI ILMONEN

Mutta äiti tulee ... Me tahtoisimme nyt koko voimallamme auttaa sinua tulemaan terveeksi.

LYYLI CECILIA

Minä en jätä äitiä. Mitä minulle aamulla sanoit, äiti: älä jätä minua sittenkään, vaikka sitä pyytäisin. (*Heittää kaavunkin yltään.*)

Pitkä vihellys rannasta.

TRI ILMONEN

Minun täytyy siis jättää teidät molemmat. (*Huutaa akkunasta.*) Anna... ei tarvita. Ei hän lähde.

Hyvästelee sanattomana, päätään nyökyttäen. Lähtee.

ANNA

tulee juosten sisään.

Et tule, Lyyli Cecilia? Ette kumpikaan, te — pahat, pahat. Mutta autolla minä vielä teidät noudan. Lyyli Cecilia, muista — isäsi siivet! (*Lähtee nopeasti. Pitkä äänettömyys.*)

Rannasta kuuluu ylioppilaslaulua. Rva Salava asettaa

Lyyli Cecilian tuoliin ikkunaan. Lyyli pyyhkii kynneliään.

RVA SALAVA

Katso nyt. Mikset lähtenyt?

Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Olen niin onnellinen että jäin tänne. Kuinka minä sinut jättäisin.

RVA SALAVA

Mutta jos meille muuten tulisi ero, niin menethän sitten tohtorin turviin.

LYYLI CECILIA

Jos sinä menet naimisiin apteekkarin kanssa niin minä tulen mukaan. Tulen varmasti.

RVA SALAVA

Voihan kaikenlaista tapahtua.

LYYLI CECILIA

Niin, voi. Ajattele mitä kaikkea tänäänkin on tapahtunut. Väinö kertoi, että isoisa on niin muuttunut. Hän oli sanonut, että oli hänen ainoa ilonsa, kun minä leikin nukketatterillani. Ajattele. Nyt ne kaikki heräävät jälleen ja nytpäs minä vasta leikin, kun tämän tiedän... Ajattele: hänen ainoa ilonsa! Mitä tekee missä me olemme — kuule, älä mene apteekkarille, meillä on hyvä täällä. Maailma ei ole suuri vain noinpäin (*tekee liikkeen ulospäin*), vaan myös näinpäin: korkealle ja syväälle. (*Hakee muististaan.*) Juhla yli työn, yli levon ja sunnuntain, yli ilon ja kärsimyksen... Mutta äiti, pane maata, olet kovin väsynyt. Miksi sinä niin tuijotat? Mitä näet?

RVA SALAVA

Kummallista — näen kotini, siellä kaukana...

LYYLI CECILIA

Mutta sehän paloi.

RVA SALAVA

Kivet ja polut eivät pala.

LYYLI CECILIA

Eivät, eivät. Mutta pane nukkumaan. Minä puhun sinulle tuonne sohvalle. Nyt ne laulavat lähtölaulua ...

RVA SALAVA

Lähtölaulua_____

Rva Salava on polvillaan Lyyli Cecilian edessä. Kuuntelevat laulun loppuun. Rva Salava suutelee tytärtään otsalle, käärii huivin ympärilleen ja laskeutuu sohvalle. Lyyli Cecilia seuraa elämää ulkona. Hetken perästä tulee isoisa, kädessään vanha revolveri. Päästyään tavalliselle paikalleen hän kuuntelee.

ISOISÄ

salaperäisenä

Sibylla, oletko yksin? Menikö äitisi nukkumaan?

LYYLI CECILIA

Postimestari, mikä teillä on kädessä?

ISOISÄ

ojentaen revolverin

Sibylla, muistatko jotakin?

LYYLI CECILIA

Aiotteko tappaa minut? Mitä olen tehnyt? Eikö se sitten ollutkaan totta, mitä Väinö kertoi... että te olitte hyvä minua kohtaan? Postimestari, pankaa pois ... Tai ampukaa, jos tahdotte, mutta pian... Näettekö missä olen? Tässä on sydän... Postimestari, aiotteko tulla tänne alas? Ette saa tulla kun ei äitikään ole käynyt ylhäällä. Äiti... hän tulee tänne alas ... Äiti!

Isoisa astuu haparoiden ja eteensä tunnustellen alas portaita ja raivautuu Lyyli Ceciliaa kohden, joka kauhusta mykkänä seuraa häntä silmillään. Päästyään lähelle hän toisessa kädessään pitää asetta, toisella sipai-see Lyyli Cecilian päätä.

ISOISÄ

hymyillen

Kuinka sinä olet tullut suureksi... olit silloin pieni...
Äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Oletteko näin hyvä, isoisä. Rakas hyvä isoisä...
Lyyli Cecilia painaa poskensa hänen kättään vastaan.

ISOISÄ

Oikeinko sinä hiukkasen pidät minusta?
Äänettömyys. Yhtäkkiä isoisä loittonee hänestä, tun-
nustelelee asetta ja asettelee sitä.

LYYLI CECILIA

Jumalan tähden ... aiotteko sittenkin?

ISOISÄ

Kuolema on synnin palkka. (*Ojentaa aseensa itseään vastaan.*)

Lyyli Cecilia karkaa mitään ajattelematta hänen luokseen, lyö aseensa hänen käsistään niin että laukaus sattuu seinään ja ukko lyhyistyy polvilleen. Yhtäkkiä tyttö huomaa kävelevänsä, alkaa horjua, tarttuu huonekaluihin ja puhkeaa vihdoin puhumaan. Tuure tulee, laukauksen kuultuaan, nopeasti huoneeseen. Lyyli Cecilia astuu häntä vastaan. Kun Tuure hänet tavoittaa, tekee hän liikkeen ikään kuin tahtoisilosta nostaa hänet käsivarsillaan korkealle ilmaan.

LYYLI CECILIA

Minä kävelen... minä kävelen! Äiti, isoisä... onko tämä totta...? Voi Jumala, Jumala!

ISOISÄ

Sitä oli siis minullekin.

(Menee rauhallisena yläkertaan.)

LYYLI CECILIA

Että se todella on tapahtunut.

TUURE

Mutta miten se on tapahtunut?

LYYLI CECILIA

Isoisä tietää. Rakas hyvä isoisä. Mutta äiti... etkö kuule...? Herää katsomaan! Minä voin tulla sinun luoksesi — näin!

Tuure seisoo ääneti äitinsä vierellä, koettaa hänen kättään, sydäntään. Käy hyvin vakavaksi. Lyyli Cecilia kiiruhtaa sohvan ääreen.

LYYLI CECILIA

Äiti...! Tuure, hän ei liiku ... Hän on niin kalpea ... hän ei hengitä ...

Äänettömyys. Tuure hillitsee mielenliikutustaan.

TUURE

Hän on kuollut.

LYYLI CECILIA

Äiti...? hänhän juuri puhui minun kanssani... Ei... Äiti!

ISOISÄ

portaiden päässä

Mitä — onko hän kuollut, Cecilia Hordel? Hyvä kuolla, kun on elänyt. Minäkin olen nyt elänyt.

TUURE

Älä itke, Lyylikki, anna hänen nukkua.

Pitkä äänettömyys.

LYYLI CECILIA

Onko niin lyhyt matka täältä sinne? Tämäkö on kuolema? ... Oi, nyt minä tunnen, että olen löytänyt isäni siivet... Ja niillä minä voin käydä sillä puolella ja tällä puolella ... Isäni siivet...

Esirippu.

MAILA TALVION KOOTUT TEOKSET

Eri osien sisälllys on seuraava:

I osa

Haapaniemen keinu — Nähtyä ja tunnettua — Aili
— Kaksi rakkautta.

II osa

Kansan seassa — Pimeänpirtin hävitys — Juha
Joutsia — Muuan äiti.

III osa

Louhilinna — Tähtien alla.

IV osa

Puheita — Kirjava keto — Hämähäkki — Elämän
leikki — Valkea huvila.

V osa

Suomesta pois — Kauppaneuvoksen kuoltua — Eri
teitä — Anna Sarkoila — Elinan häät — Kun mei-
dän kaivosta vesi loppuu — Talonhujari — Huhti-
kuun-Manta — Lempiäniemen tyttäret — Viimeinen
laiva.

VI osa

Yölintu — Niniven lapset — Elämän kasvat.

VII osa

Kultainen lyyra — Silmä yössä — Näkymätön
kirjanpitäjä — Yötä ja aamua.

VIII osa

Kurjet — Kihlasormus.

IX osa

Kirkonkello — Opin sauna.

X osa

Sydämet — Hiljentykäämme — Ne 45 000.

XI osa

Itämeren tytär.

XII osa

Linnoituksen iloiset rouvat — Lokakuun morsian
— Terveisiä.

XIII osa

Ruma Ankanpoikanen — Juhlavalkeat — Rukkaset
ja kukkaset.

TÄMÄ KIRJA
ON LAINATTU
SATAKUNTALAISEN
OSAKUNNAN
KIRJASTOSTA

MAILA TALVIO
KOOTUT
TEOKSET
V

